

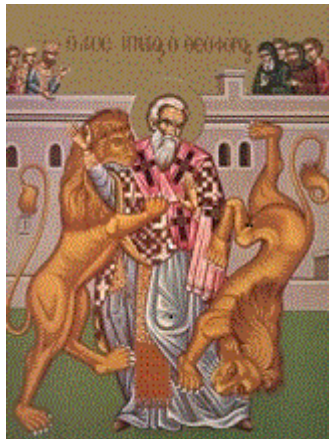
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΚΑΝΟΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ & ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥ Θ' ΑΙΩΝΟΣ & ΒΙΒΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Ανδρέα Ανδρικοπούλου

(Α.Μ. 10301)

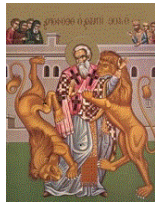
Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ειρήνη Π. Χριστινάκη

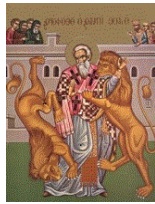
[Επίσκοπος και Επισκοπική εξουσία στους Ιερούς Κανόνες](#)

ΑΘΗΝΑ 2018

«Τά σά ἐκ τῶν σῶν, Σοί προσφέρομεν κατά πάντα καί διά πάντα»¹

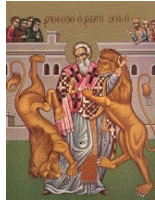
¹*Θεία και Ιερά Λειτουργία Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Μικρόν Ιερατικόν, Έκδοση ΙΒ΄, Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα 2009, σελ.112.*

Πρόλογος

Στο πλαίσιο των σπουδών μου στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα του Κανονικού Δικαίου στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας ήλθα σε επαφή με τα Κανονικά γράμματα της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας και γνώρισα τη μέθοδο της επιστημονικής προσεγγίσεώς τους. Την κατακλείδα της ακαδημαϊκής μου ενασχόλησης με το Κανονικό Δίκαιο, αποτελεί η παρούσα διπλωματική εργασία, σ'ένα θέμα πάντοτε επίκαιρο και πάντοτε χρήσιμο όχι μόνο στο στενό πλαίσιο της θεολογικής επιστήμης, αλλά και σε κάθε «εργάτη» της Αμπέλου της Εκκλησίας. Η Επισκοπική εξουσία είναι ο κύριος άξονας με τον οποίο κινεί ο Χριστός το σώμα Του, την Εκκλησία, μέσα στην ιστορία και την οδηγεί προς τα έσχατα. Η λέξη εξουσία έχει λάβει στους σημερινούς καιρούς της ανθρωπότητας πολλές έννοιες με θετικές και αρνητικές αποχρώσεις. Στην Ορθοδοξία, κάθε δύναμη και κάθε εξουσία ανήκει, ανάγεται και αναφέρεται στον Χριστό. Η ιεραρχική δομή της Ορθόδοξης Εκκλησίας είναι Επισκοποκεντρική, καθώς ο Επίσκοπος ηγείται της επίγειας Εκκλησίας «εις τόπον και τύπον Χριστού». Το «τρισσόν αξίωμα» του Χριστού υπαγορεύει τη συγκέντρωση και των τριών επιμέρους εξουσιών, (διοικητική, διδακτική, ιερατική) στο πρόσωπο του Επισκόπου και οι ιεροί Κανόνες διασφαλίζουν, ότι η άσκησή των εξουσιών από τον Επίσκοπο, θα είναι αντάξια της Εκκλησίας, η οποία είναι άμωμος και άσπιλος Νύμφη του Χριστού.

Ευγνωμοσύνη οφείλω στους ακαδημαϊκούς μου δασκάλους, στον αείμνηστο Καθηγητή Παναγιώτη Χριστινάκη, στον Καθηγητή Παναγιώτη Μπούμη, στην Αναπληρώτρια Καθηγήτρια κ.Ειρήνη Π.Χριστινάκη και σε όλους τους διδάσκοντες Καθηγητές στο πρόγραμμα ειδίκευσης στο Κανονικό Δίκαιο, για τις γνώσεις που καθηκόντως και ευσυνειδήτως μου μεταλαμπάδευσαν. Με οδήγησαν στην οδό του σεβασμού και της αναγνώρισης της ιερότητας των Κανονικών γραμμάτων, στην νηφάλια και μεθοδική προσέγγιση των Κανονικών ρυθμίσεων και στην προσήλωση προς την αρχή της εναρμόνισης του δικαίου της Εκκλησίας σύμφωνα με τα δόγματα της, κατά την Κανονική ερμηνεία. Ιδιαίτερα ευχαριστώ τον Επίσκοπο της Εκκλησιαστικής περιφέρειας στην οποία υπηρετώ, τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη κ.Ιερεμία της Ιεράς Μητροπόλεως Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως, για την αμέριστη συμπαράστασή του σε αυτήν μου την προσπάθεια!

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	5
Περιεχόμενα.....	7
Εισαγωγή.....	11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΥ ΑΞΙΩΜΑΤΟΣ

1.Οι Κανονικές Πηγές.....	15
2.Τα θεολογικά ερείσματα των Ιερών Κανόνων στην Εκκλησιολογία του αγίου Ιγνατίου του θεοφόρου.....	20

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΣ ΘΕΣΜΟΣ

1.Κτήση Επισκοπικού αξιώματος.....	29
α.Οι «απολελυμένως» τελούμενες χειροτονίες.....	37
β.Οι «αθρόον» χειροτονίες.....	39
γ.Το αδιάθετο της διαδοχής... ..	40
δ.Το καταρχήν ανεπίτρεπτο της παραίτησης.....	40
2.Η ίδρυση νέας Επισκοπής.....	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΤΟ ΤΡΙΣΣΟΝ ΑΞΙΩΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

1.Το Αρχιερατικό Αξίωμα.....	43
2.Το Διδασκαλικό Αξίωμα.....	44
3.Το Διοικητικό Αξίωμα.....	48
α.Η άσκηση εκκλησιαστικής Οικονομίας.....	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ

1.Ο Οικονόμος.....	56
2.Κληρονόμοι.....	59

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

1.Εκκλησιαστικά Δικαστήρια.....	60
2.Αξιόπιστος Κατήγορος και Μάρτυρας.....	62
3.Εκκλητο Κρίσεως- Έφεση.....	65
4.Καθαίρεση.....	69
5.Καθαιρετικά- κωλυτικά αμαρτήματα.....	71
6.Αφορισμός ή Ακοινωνησία.....	73
7.Αδίκως Διωχθείς.....	76
8. Κανονική αντιμετώπιση των Επισκοπικών παραπτώματων	
α.Συνείσακτον.....	77
β.Συμπόσια.....	79
γ.Κοσμικά θεώρεια.....	80
δ.Αίρεση κατ'ιδίαν.....	81
ε.Αισχροκέρδεια.....	81
στ΄.Αμέλεια.....	83
ζ.Απουσία αδικαιολόγητη.....	84
η΄.Σιμωνία.....	85

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Στ΄

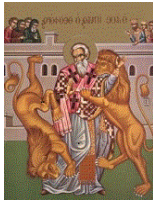
ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΛΑΦΙΚΟΤΗΤΑΣ

1.Αμετάθετο.....	89
2.Επιπήδηση ή Επίβαση.....	90
3.Υπερορίως Μη Ενεργείν Και Μη Διαβαίνειν.....	93
4.Κανονικές επιστολές.....	95

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄

ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΧΕΣΕΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

1.Σχέσεις Εκκλησίας – Πολιτείας.....	98
2.Πολιτειακή Στήριξη/Αρωγή.....	99
3.Επίσκοπος και Πολιτειακή Αρχή	102
Συμπεράσματα.....	104
Βιβλιογραφία.....	106
Συντμήσεις	110

Εισαγωγή

Στην μετά χειράς εργασία, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στο θεσμό του Επισκόπου και στην εξουσία που ασκεί εντός των κόλπων της Εκκλησίας. Πιο συγκεκριμένα, η εργασία διερευνά και συνεξετάζει τους σχετικούς με το θέμα Ιερούς Κανόνες προκειμένου να καταδειχθεί πώς ορίζεται η ζωή και η δράση των Αρχιερέων και η άσκηση της Επισκοπικής τους εξουσίας από την ίδια την Εκκλησία. Επιπροσθέτως, καταβάλλεται προσπάθεια να διανυθεί η πορεία ενός τόσο σημαντικού θεσμού, προκειμένου να αναδειχθούν όλες οι παράμετροι που οδήγησαν στην αναμφίβολη παραδοχή ότι ο Επίσκοπος αποτελεί το κέντρο της ενότητας και της διοίκησης της Εκκλησίας.

Το πρώτο κεφάλαιο με τίτλο: «Τα θεμέλια του Επισκοπικού Αξιώματος» είναι εισαγωγικό και διακρίνεται σε δύο παραγράφους. Η πρώτη παράγραφος με τίτλο «Οι Κανονικές πηγές» αποσκοπεί στην παρουσίαση των πηγών του Κανονικού Δικαίου και ασφαλώς στα υπ' αυτών ορισθέντα, αναφορικά με το Επισκοπικό αξίωμα. Η δεύτερη παράγραφος περιέχει τα θεολογικά ερείσματα των Ιερών Κανόνων στην Εκκλησιολογία του αγίου Ιγνατίου του Θεοφόρου και περιλαμβάνει τα σημεία των επιστολών που αναφέρονται στον Επίσκοπο και στην θέση του μέσα στην Εκκλησία, «εις τόπον και τύπον Χριστού», που είναι μεγάλης σημασίας, τόσο εξαιτίας της αρχαιότητάς τους, όσο και της καθολικής αποδοχής τους από τους χριστιανούς εκείνης της εποχής, λόγω του κύρους του αγίου Ιγνατίου.

Το δεύτερο κεφάλαιο επιγράφεται «Επισκοπικός Θεσμός». Περιλαμβάνει την «Κτήση του Επισκοπικού Αξιώματος», εστιάζει στην εκλογή και στο Μυστήριο της χειροτονίας, δηλαδή τη διαδικασία μέσω της οποίας χειροτονείται κανείς Διάκονος, Πρεσβύτερος ή Επίσκοπος. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται αναφορά στην απαγόρευση από τους Κανόνες των χειροτονιών που τελούνται «απολελυμένως», ενώ παράλληλα προβάλλονται τα ορισθέντα από τους Ιερούς Κανόνες εν σχέσει με τη χειροτονία κληρικών σε συγκεκριμένη Εκκλησία, τις επιπτώσεις που επιφέρουν οι απολελυμένες αλλά και οι αθρόες χειροτονίες. Τέλος εξετάζονται οι Κανόνες που ρυθμίζουν τη διαδοχή και την παραίτηση από το Επισκοπικό αξίωμα. Η δεύτερη παράγραφος με τίτλο «Η Ίδρυση νέας Επισκοπής» πραγματεύεται τις προϋποθέσεις ίδρυσεως νέας Επισκοπής, και το πώς αυτή ιδρύεται συνοδικώς.

Το τρίτο κεφάλαιο περιλαμβάνει το τρισσόν αξίωμα (αρχιερατικό, προφητικό, βασιλικό),² του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού που μετέχει ο Επίσκοπος δια της Αποστολικής Διαδοχής και την άσκηση των επιτιμιών και της Οικονομίας ως μέσα θεραπείας των ψυχών.

Στο τέταρτο κεφάλαιο με τίτλο «Επισκοπική Διαχείριση Εκκλησιαστικής Περιουσίας» εξετάζεται ο τρόπος που πρέπει ο Επίσκοπος να οικονομεί τα υλικά αγαθά. Η Εκκλησία είναι ένας θεανθρώπινος οργανισμός, διαθέτει περιουσία, τμήματα της οποίας πολλές φορές αξιοποιούνται από οικονομικής πλευράς. Οφείλουμε, ωστόσο, να τονίσουμε εδώ ότι η υλική υποδομή και η οικονομική ευρωστία της Εκκλησίας δεν πρέπει να συμβάλει στην καλλιέργεια των παθών της φιλαργυρίας και της πλεονεξίας εκ μέρους των μελών της (κληρικών και λαϊκών). Για το λόγο αυτό υπάρχουν διατάξεις που ορίζουν την ύπαρξη Οικονόμου, για την εξυπηρέτηση των λογαριασμών και την ορθή διαχείριση της περιουσίας της Εκκλησίας. Επίσης σημαντική είναι η τοποθέτηση των Κανόνων έναντι της διεκδίκησης της εκκλησιαστικής περιουσίας από τυχόν κληρονόμους, γεγονός ασφαλώς που απαγορεύεται.

Το πέμπτο κεφάλαιο έχει τίτλο «Επίσκοπος και Εκκλησιαστική Δικαιοσύνη». Η Εκκλησία, παράλληλα με την θεία προέλευσή της αποτελεί συνάμα και κοινωνία μεταπτωτικών ανθρώπων. Ως εκ τούτου είναι σύνηθες να εκδηλώνονται στους κόλπους της πλειάδα παραπτωμάτων, τα οποία υπαγορεύουν την ποιμαντική της παρέμβαση. Η επέμβαση της Εκκλησίας και οι επί τη βάση των Ιερών Κανόνων επιβαλλόμενες ποινές (επιτίμια) δεν αποσκοπούν στην τιμωρία των ενόχων, αλλά στην διαπαιδαγώγησή και την θεραπεία των ψυχών και επιβάλλονται με αγάπη. Τοιουτοτρόπως, γίνεται αναφορά στην ποινή της καθαιρέσεως, η οποία συνεπάγεται την αποβολή του βαθμού και της καθολικής Ιερατικής ιδιότητας, καθώς ο κληρικός επιστρέφει στην τάξη των Μοναχών ή των λαϊκών, αλλά και την ποινή του αφορισμού, ποινή που μπορεί να επιβληθεί σε όλα τα μέλη της Εκκλησίας ανεξαιρέτως. Στην συνέχεια το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στη λειτουργία των εκκλησιαστικών δικαστηρίων, στην διάκριση των προϋποθέσεων που οφείλουν να πληρούν οι κατήγοροι και οι μάρτυρες κατά Κληρικών προκειμένου να είναι αξιόπιστοι και στο τι ορίζουν οι Ιεροί Κανόνες

²Ματσούκας, Νικόλαος. Δογματική και Συμβολική Θεολογία Α'. Εισαγωγή στη Θεολογική Γνωσιολογία. Τα τρία αξιώματα τού Χριστού, εκδόσεις Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2000.

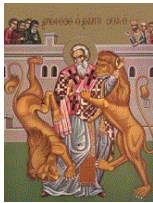
σχετικά με το δικαίωμα ασκήσεως εφέσεως και τη μέριμνα της Εκκλησίας προς τους Κληρικούς, όταν διώκονται άδικα.

Η ειδική παράγραφος με τίτλο «Κανονική αντιμετώπιση των Επισκοπικών παραπτώματων», αναφέρεται στα επιτίμια που μπορούν να επιβληθούν στους Κληρικούς αναλόγως των παραπτωμάτων τους.

Στο έκτο κεφάλαιο, υπό τον τίτλο «Επίσκοπος και η αρχή της εδαφικότητας», αντικείμενο μελέτης καθίστανται οι Κανόνες, που αναφέρονται στην μετακίνηση των Κληρικών εκτός της Επισκοπής τους. Ποια η έννοια των εν λόγω όρων, τι επιτρέπουν και τι απαγορεύουν οι Κανόνες στους Επισκόπους που απομακρύνονται από την περιοχή τους και ασφαλώς τι είναι οι Κανονικές επιστολές, που απαραίτητα πρέπει να προσκομίζουν οι κληρικοί που μεταβαίνουν σε άλλες Επισκοπές.

Στο έβδομο κεφάλαιο με τίτλο «Επισκοπική διαχείριση σχέσεων Εκκλησίας – Πολιτείας» εντοπίζονται οι Κανόνες που ορίζουν τη σχέση των δύο αυτών θεσμών, αγγίζοντας τα θέματα της πολιτειακής στήριξης προς την Εκκλησία, καθώς και των σχέσεων των κληρικών με την πολιτειακή αρχή, και πώς αυτές διαμορφώνονται μέσα στο πλέγμα των σχέσεων Εκκλησίας – Πολιτείας.

Ως κατακλείδα της εργασίας παρατίθεται σύντομο κεφάλαιο με τίτλο Συμπεράσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΥ ΔΕΙΩΜΑΤΟΣ

1.Οι Κανονικές Πηγές

Το Εκκλησιαστικό Δίκαιο αποτελείται από το σύνολο των Ιερών Κανόνων και των νόμων της Πολιτείας, που ρυθμίζουν τις έννομες σχέσεις της Εκκλησίας και καλύπτει ένα φανερά ευρύτερο φάσμα περιπτώσεων από το Κανονικό.³

Το Κανονικό Δίκαιο διαφέρει από το Εκκλησιαστικό Δίκαιο, καθώς περιέχει μόνο τα Κανονικά κείμενα της Ιεράς Παραδόσεως, την Αγία Γραφή, τους Ιερούς Κανόνες και τις κανονιστικές ρυθμίσεις, προβλέψεις και διατάξεις Εκκλησιαστικής προελεύσεως.⁴

Ο όρος «Κανών» αναφέρεται στις εν Αγίω Πνεύματι αυθεντικές αποφάσεις της Εκκλησίας, οι οποίες ελήφθησαν από Οικουμενικές ή Τοπικές Συνόδους που περιβλήθηκαν με οικουμενικό κύρος και ισχύ και σε πατερικά κείμενα που επίσης επικυρώθηκαν από την Πενθέκτη Οικουμενική Σύνοδο. Οι αποφάσεις αυτές διατυπώνουν τις αναλλοίωτες μέσα στο χρόνο αρχές της εν Χριστώ Αποκάλυψης, ενώ ταυτόχρονα διασφαλίζουν τη συνέχεια του μυστηρίου της Εκκλησίας, παρά τις εκάστοτε κοινωνικές και ιστορικές συνθήκες και μεταβολές.⁵ Η ορθοτόμηση του λόγου της Αληθείας μέσω των Ιερών Κανόνων αποτελεί κανονική διδασκαλία της Εκκλησίας. Η διδασκαλία αυτή απορρέει από το γεγονός ότι οι Ιεροί Κανόνες στηρίζονται στη θεόπνευστη Αγία Γραφή και τη λοιπή Ιερά Παράδοση της Εκκλησίας και των Αποστόλων, θεσπίστηκαν ή επικυρώθηκαν από Οικουμενικές Συνόδους, το ανώτατο και αλάθητο νομοθετικό όργανο της Εκκλησίας και χαρακτηρίζονται από οικουμενικότητα, διαχρονικότητα και αυθεντικότητα.⁶ Στην επίσημη Κανονική Παράδοση περιλαμβάνονται οι εξής Κανόνες:

Οικουμενικές Σύνοδοι: Οι 20 Κανόνες της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου (Νίκαια 325), οι 7 της Β΄ Οικουμενικής Συνόδου

³ Ι. Κονιδάρη, *Εγχειρίδιο Εκκλησιαστικού Δικαίου*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2000, σελ. 31 κ.εξ.

⁴ Πρβλ. Ε. Φιλιππότου, *Η Εκκλησία υπό το Δίκαιον*, Αθήνα 1915, σελ. 26, Σπ. Τρωιάνου, - Γ. Πουλή, *Εκκλησιαστικό Δίκαιο*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2003, σελ. 3.

⁵ Βλ. Φειδά, *Ιεροί Κανόνες και Καταστατική Νομοθεσία της Εκκλησίας της Ελλάδος*, Αθήνα 1998, σελ. 8.

⁶ Π. Μπούμη, *Κανονικόν Δίκαιον*, εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 2002, σελ. 16.

(Κωνσταντινούπολη 381), οι 8 Κανόνες της Γ΄ Οικουμενικής Συνόδου (Εφεσος 431), οι 30 Κανόνες της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου (Χαλκηδόνα 451), οι 102 Κανόνες της Πενθέκτης (εν Τρούλλω 691) και οι 22 Κανόνες της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου (Νίκαια 787).⁷

Τοπικές Σύνοδοι: Οι 85 Αποστολικοί Κανόνες, 25 της Αγκύρας (314), οι 15 Κανόνες της Νεοκαισάρειας (314), οι 25 Κανόνες της Αντιόχειας (341), οι 21 Κανόνες της Σαρδικής (343), οι 21 Κανόνες της Γάγγρας (340), οι 60 Κανόνες της Λαοδικείας (μεταξύ 343 και 380), ο Κανόνας της Συνόδου της Κωνσταντινουπόλεως (394) και οι 133 Κανόνες της Καρθαγένης (419). Οι Κανόνες των Τοπικών αυτών Συνόδων επικυρώθηκαν από την Πενθέκτη Οικουμενική Σύνοδο⁸ μαζί με αποσπάσματα έργων ή επιστολών Κανονικού χαρακτήρα μεγάλων Πατέρων⁹. Χωρίς επικύρωση Οικουμενικής Συνόδου είναι ο Κανών της εν Καρχηδόνι επί Κυπριανού (255), οι 17 Κανόνες της Πρωτοδευτέρας της Κωνσταντινουπόλεως (861) και οι 3 Κανόνες της Συνόδου της Κωνσταντινουπόλεως του 879/880.¹⁰

Το Κανονικό Δίκαιο, ως συστηματικός κλάδος της επιστήμης της Θεολογίας, άρχισε να καλλιεργείται κατά την 2η χιλιετία μ.Χ., παρότι οι καταβολές του ανάγονται στις αρχές του 4ου αιώνα μ.Χ. Κατά την μεταβυζαντινή και υστεροβυζαντινή περίοδο αναπτύσσεται η υπομνηματική ερμηνευτική κανονική φιλολογία και ανθεί το είδος του νομοκάνονα.

Προς το τέλος της τουρκοκρατίας, εμφανίζονται στον ελλαδικό χώρο δύο εξέχοντες κανονολόγοι ο Αγάπιος Λεονάρδος και ο Νικόδημος ο Αγιορείτης, οι οποίοι συνέταξαν το «Πηδάλιον» συλλογή Ιερών Κανόνων με ερμηνευτικά σχόλια στην απλή γλώσσα της εποχής (1800), η οποία απέκτησε μεγάλο κύρος στην ορθόδοξη Εκκλησία, και ιδιαίτερα στον ελλαδικό χώρο, σε σημείο να χαρακτηριστεί από αρχιεπισκοπικά χείλη ως «ἐπίσημος συλλογή τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας».¹¹ Ο βιογράφος του οσίου Νικοδήμου του Αγιορείτη, ιερομόναχος Ευθύμιος, μαρτυρεί ότι ολόκληρη η εργασία του «Πηδαλίου» ανήκει στον όσιο Νικόδημο τον

⁷ Βλ. Φειδά, *Εκκλησιαστική Ιστορία Α΄*, Αθήναι 1997, σελ. 456 κ.εξ.· 527 κ.εξ.· 604 κ.εξ.· 638 κ.εξ.· 750 κ.εξ.· 788 κ.εξ.

⁸ Βλ. Φειδά, *ο.π.*, σελ. 762.

⁹ Για μια συνοπτική ιστορική και πραγματολογική θεώρηση των Ιερών Κανόνων βλ. αντί άλλων την ειδική μελέτη του Παύλου (Μενεβίσογλου) πρώην Μητροπολίτου Σουηδίας υπό τον τίτλο *Ιστορική Είσαγωγή εις τούς κανόνας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας* (Στολκχόμη 1990).

¹⁰ Βλ. Φειδά, *Ιεροί Κανόνες και Καταστατική Νομοθεσία της Εκκλησίας της Ελλάδος*, σελ. 8.

¹¹ Ιερωνύμου (Αρχιμ.) Κοτσώνη, *Κανονικόν και Εκκλησιαστικόν Δίκαιον*, ΘΗΕ 7, σελ.303.

Αγιορείτη και πως ο Αγάπιος δεν προσέφερε ουσιαστική συγγραφική βοήθεια.¹²

Ο ρόλος των Ιερών Κανόνων στη ζωή της Ορθόδοξης Εκκλησίας, άσχετα με τη γνώμη οποιουδήποτε ή την κριτική που μπορεί κάποιος να ασκήσει σ' αυτούς, δεν μπορεί πλέον να αμφισβητηθεί, καθώς έχουν περιβληθεί με «ακατάλυτο» Οικουμενικό κύρος· όπως χαρακτηριστικά σημειώνει ο Χρ. Κρικώνης, «η Εκκλησία ως όλον είναι αλάθητος, επομένως [...] ουδείς πιστός, ως άτομον δύναται να είναι αλάθητος».¹³ Κατά δε τον Βλ. Φειδά οι Ιεροί Κανόνες αποτελούν «βασικά κείμενα της όλης εκκλησιαστικής παράδοσης και θεωρούνται κριτήρια τόσο για τον έλεγχο της αυθεντικότητας κάθε νέας μορφής στην οργάνωση και την εκκλησιαστική τάξη όσο και για τη συστηματική καταγραφή τού Κανονικού Δικαίου της Εκκλησίας. Η κατοχύρωση όλων των ιερών κανόνων από την Πενθέκτη Οικουμενική Σύνοδο του Τρούλλου (692) επιβεβαίωσε το ακατάλυτο κύρος του πνεύματός τους το οποίο λειτουργεί ως κριτήριο συνέχειας και ανανέωσης στην κανονική παράδοση της Εκκλησίας. Το γράμμα των ιερών κανόνων συνδέεται με τις ιστορικές συνθήκες της εποχής κατά την οποία θεσπίστηκαν οι κανόνες αυτοί, αλλά καταγράφουν το διαρκές είναι στο συνεχές γίνεσθαι της εκκλησιαστικής παράδοσης»¹⁴. Σκοπός των Ιερών Κανόνων είναι να προσφέρουν σε κάθε πιστό το πρότυπο, το σημείο αναφοράς, βάσει του οποίου μπορεί να ελέγχει την ορθότητα των σκέψεων, των επιθυμιών και των πράξεών του, ώστε να πορεύεται στο δρόμο του Χριστού.¹⁵

Υπό το παραπάνω πρίσμα γίνεται σαφές ότι δεν είναι αποδεκτή ως Κανονική η οποιασδήποτε εκκλησιαστικής ή πολιτειακής προέλευσης ρύθμιση, που αφορά το θεσμό της Εκκλησίας και έρχεται σε σύγκρουση με τους Ιερούς Κανόνες.

Είναι ως εκ τούτου σημαντική η εξέταση του Επισκοπικού θεσμού υπό την οπτική των αυθεντικών και πρωτογενών πηγών του δικαίου της Εκκλησίας, της Αγίας Γραφής και των Ιερών Κανόνων της Εκκλησίας.

Ο όρος *Επίσκοπος* απαντά αρχικά στην Αγία Γραφή και αποδίδεται στον ίδιο Θεό, ο Οποίος βλέπει και επισκοπεί τα πάντα κατά το Ιώβ

¹² Σαράντη (Πρωτοπρ.) Σαράντου, «Κωδικοποίηση των Ιερών Κανόνων», *Παρακαταθήκη*, Τεύχ. 8 (Σεπτέμβριος – Οκτώβριος 1999), σελ. 14.

¹³ Χρ. Κρικώνης, *Η Αυθεντία της Εκκλησίας, το Κύρος της Παραδόσεως της και η Διδασκαλία των Πατέρων*, UniversityStudioPress, Θεσσαλονίκη 1998, σσ. 271-272.

¹⁴ Βλ. Φειδά, Κανών (Καν. Δικ.), *Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος-Λαρούς-Μπριτάννικα*, τόμ. 32, Αθήνα 1988, σελ. 21.

¹⁵ Π. Μπούμη, *Κανονικόν Δικαίον*, σελ. 27.

20:29: «αὕτη ἡ μερίς ἀνθρώπου ἀσεβοῦς παρὰ Κυρίου, καὶ κτῆμα ὑπαρχόντων αὐτῷ παρὰ τοῦ ἐπισκόπου (δηλαδή του Θεοῦ)» και πάλι κατά το Ιώβ 10:12 «ζωὴν δὲ καὶ ἔλεος ἔθου παρ' ἐμοί, ἡ δὲ ἐπισκοπὴ σου ἐφύλαξέ μου τὸ πνεῦμα». Ἐνας εκ των πρωτοκορυφαίων Αποστόλων, ο Πέτρος, λέγει για τον Χριστό, «ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα, ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν».¹⁶

Κατ' επέκταση και κατά χάριν, Επίσκοποι ονομάζονται οι υπό του Θεοῦ ψηφισθέντες. Στην Παλαιά Διαθήκη η εξουσία επισκόπησης, δηλαδή εποπτείας του λαοῦ του Θεοῦ χορηγείται άμεσα δια στόματος του ίδιου του Θεοῦ. Ο Θεός λέγει στον Ελεάζαρ: «ἐπίσκοπος Ἐλεάζαρ υἱὸς Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως· τὸ ἔλαιον τοῦ φωτὸς καὶ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως καὶ ἡ θυσία ἡ καθ' ἡμέραν καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, ἡ ἐπισκοπὴ ὅλης τῆς σκηνῆς καὶ ὅσα ἐστὶν ἐν αὐτῇ ἐν τῷ ἁγίῳ, ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις».¹⁷ Στο βιβλίο του Ησαΐα ο Θεός απευθύνεται στον προφήτη: «καὶ δώσω τοὺς ἄρχοντάς σου ἐν εἰρήνῃ καὶ τοὺς ἐπισκόπους σου ἐν δικαιοσύνῃ».¹⁸ Στην Παλαιά Διαθήκη Επίσκοποι ονομάζονται οι επιτηρητές και φύλακες των θρησκευτικῶν πραγμάτων, ὅπως για παράδειγμα ο προαναφερθείς Ελεάζαρ, ο οποίος είχε την επισκοπή, δηλαδή την εποπτεία, ὅλης της σκηνῆς,¹⁹ ο Αρχιερέας Ιωδάε, που κατέστησε Επίσκοπους στον οἶκο του Κυρίου²⁰, κ.α. Στο παλαιοδιαθηκικό πλαίσιο Επίσκοποι ονομάζονται και οι επιτηρητές, οι ἐπόπτες των πολιτικῶν πραγμάτων, ὅπως φαίνεται από το χαρακτηριστικό χωρίο: «καὶ ὠργίσθη Μωυσῆς ἐπὶ τοῖς ἐπισκόποις τῆς δυνάμεως, χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους τοῖς ἐρχομένοις ἐκ τῆς παρατάξεως τοῦ πολέμου».²¹

Στην Καινή Διαθήκη ουδείς από τους Αποστόλους ονομάστηκε Επίσκοπος πρὶν την Ανάληψη του Κυρίου ημῶν Ιησοῦ Χριστοῦ. Μετά την εκ νεκρῶν Ανάσταση και Ανάληψή του Διδσκάλου τους, οι μαθητές του, κατά την εντολή Του, ανέλαβαν την αποστολή της διάδοσης του Ευαγγελίου στα πέρατα της Οικουμένης κατά το πρότυπο της αποστολής που ανέλαβε ο Υἱός και Λόγος του Θεοῦ από τον Πατέρα Του.²²

¹⁶ Α' Πετρ. 2:25.

¹⁷ Αριθ. 4:16.

¹⁸ Ησ. 60:17.

¹⁹ Αριθ. 4:16.

²⁰ Δ' Βασιλ. 11:14.

²¹ Αριθ. 31:14.

²² Βλ. Ιωαν. 20:22-24.

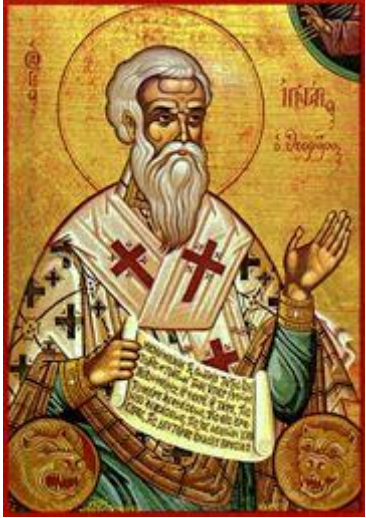
Κατά την ημέρα της Πεντηκοστής²³ έλαβαν όλα τα χαρίσματα του Παναγίου Πνεύματος, και τα ονόματα «Απόστολος» και «Επίσκοπος». Συν τω χρόνω, οι χριστιανικές κοινότητες διατήρησαν το όνομα «Απόστολος» «*τοῖς ἀληθῶς Ἀποστόλοις*», ενώ «*τοῖς πάλαι καλουμένοις Ἀποστόλοις ἐπέθησαν*» το όνομα Επίσκοπος.²⁴ Κατά τους χρόνους της διασποράς των Αποστόλων στην οικουμένη, οι Απόστολοι χειροτονούσαν Επισκόπους. Οι τελευταίοι, κατά την προσφυή έκφραση του Ιωάννη Ζωναρά, εδέχοντο την χειροτονία τους «*εἰς τύπον τῶν δώδεκα Ἀποστόλων*».²⁵

²³ Ματθ. 28:19.

²⁴ Η. Πατσαβού, *Η είσοδος εις τον κλήρον κατά τους πέντε πρώτους αιώνας*, Αθήναι 1973, σελ. 150.

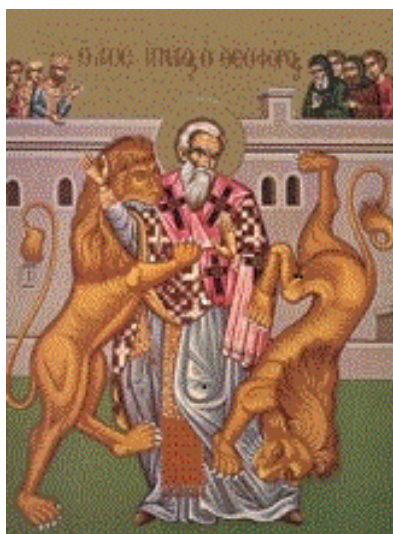
²⁵ Βλ. Ιωάννης Ζωναράς, ερμηνεία στον Νεοκ. 14, ΡΠ Γ', σελ. 92.

2.Τα Θεολογικά ερείσματα των Ιερών Κανόνων στην Εκκλησιολογία του αγίου Ιγνατίου του Θεοφόρου.

<i>Ιγνάτιος Αντιοχείας</i>	
	
Ο άγιος Ιγνάτιος ο Θεοφόρος	
Γέννηση	άγνωστο
Κοίμηση	πιθ. 113 μ.Χ. (107-118)
Εορτασμός	20 Δεκεμβρίου
Σημαντικές ημερομηνίες	70 Επίσκοπος Αντιοχείας 113 Σύλληψη από Ρωμαίους
Τίτλος	Αποστολικός Πατέρας, Επίσκοπος

« Ο Άγιος Ιγνάτιος Αντιοχείας (ο Θεοφόρος), είναι ένας από τους πιο σημαντικούς Αποστολικούς Πατέρες της Εκκλησίας, διέτελεσε δεύτερος Επίσκοπος Αντιοχείας. Κατά τον Ευσέβιο, ήταν διάδοχος του Ευόδου και προκάτοχος του Ήρωνος. Η Επισκοπεία του τοποθετείται μεταξύ του πρώτου έτους του Βεσπασιανού και του δέκατου του Τραϊανού, δηλαδή μεταξύ 70 και 107. Η επιστολογραφία του αποτελεί σπουδαίο ιστορικό εύρημα για το χριστιανισμό, ορόσημο της ιστορικής μεταβάσεως της Εκκλησίας από την πηδαλιούχηση των Αποστόλων σε αυτή των Επισκόπων, δια του θεσμού της Αποστολικής διαδοχής. Το έργο του Ιγνατίου είναι αρχαιότατη πηγή όχι μόνο σημαντικών ιστορικών στοιχείων που αφορούν τη ζωή των πρώτων χριστιανικών κοινοτήτων αλλά και θεολογικών ερεισμάτων για τη θεμελίωση Επισκοποκεντρικής

οργάνωσής τους. Τελικώς παρέδωσε τη ζωή του μαρτυρικώς στη Ρώμη επί Αυτοκράτορος Τραϊανού.²⁶

Αποσπάσματα από τις επιστολές του αγίου Ιγνατίου, που αναφέρονται στον Επίσκοπο είναι τα ακόλουθα:

Η **προς Εφεσίους** είναι μία από τις επτά γνήσιες επιστολές του Αγίου Ιγνατίου του Θεοφόρου (+107/117 μ.Χ.). Στην επιστολή αυτή που είναι η εκτενέστερη όλων, ο συγγραφέας, αφού απευθύνει ευχαριστίες για την αγάπη των αποδεκτών και την παρηγοριά που του προσφέρθηκε από τους απεσταλμένους τους (1-2), εξηγεί ότι γράφει από αγάπη και όχι με εξουσία (3), μιλά για την ανάγκη ενότητας της Εκκλησίας υπό τον Επίσκοπο (4-6), Η σύνδεση αυτή του Επισκόπου με την Ευχαριστία, και την ενότητα της Εκκλησίας, καθίσταται ακόμα πιο αναγκαία αν ληφθεί υπ' όψιν ένα γεγονός, ότι και η *όλη κανονική ενότητα* της Εκκλησίας, δεν μπορεί κατ' αρχήν να νοηθεί έξω από τη Θεία Ευχαριστία.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η Εκκλησία, αν και απέσπασε από την Ευχαριστία πολλά μυστήρια που ήταν άλλοτε συνδεδεμένα με αυτή, ουδέποτε το έκανε αυτό για την είσοδο στην Ιερωσύνη. Μετάδοση της Ιερωσύνης, δηλαδή συνέχιση της κανονικής ενότητας της Εκκλησίας έξω από την Ευχαριστία, ήταν και παραμένει αδιανόητη. Έτσι και ο Επίσκοπος, δεν νοείται μόνο ως η ορατή κεφαλή της ευχαριστιακής συνάξεως. Νοείται και ως ο μόνος μεταδότης της Ιερωσύνης στην

²⁶ Η κοίμηση του αγίου τοποθετείται στα **107/117** στο Παπαδόπουλος Γ. Στυλιανός, *Πατρολογία*, τόμ. Α', έκδ. 4η, Αθήνα 2000, σελ. 178, και στα **107/118** στο Νικολαΐδης Ι. Νίκος, *Αποστολικοί Πατέρες, Γραμματολογική και Θεολογική προσέγγιση*, Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2002, σελ. 176.

Εκκλησία. Και με αυτό τον τρόπο νοείται εκφραστής και φύλακας της κανονικής ενότητας. Γι' αυτό και ο Επίσκοπος παραμένει άρρηκτα συνδεδεμένος με την Ευχαριστία, όταν αυτή γίνει αντιληπτή κυρίως ως σύναξη «επί το αυτό», όταν κατανοηθεί ότι αυτή εκφράζει σε τόπο και χρόνο την ενότητα της Εκκλησίας του Θεού.

Κείμενο

II

2 ὄναίμην ὑμῶν διὰ παντός, ἐάνπερ ἄξιός ᾧ. πρόπον οὖν ἐστὶν κατὰ πάντα τρόπον δοξάζειν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν δοξάσαντα ὑμᾶς, ἵνα ἐν μιᾷ ὑποταγῇ κατηρτισμένοι, ὑποτασσόμενοι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ, κατὰ πάντα ἦτε ἡγιασμένοι.

III

2 ἀλλ' ἐπεὶ ἡ ἀγάπη οὐκ ἔῃ με σιωπᾶν περὶ ὑμῶν, διὰ τοῦτο προέλαβον παρακαλεῖν ὑμᾶς, ὅπως συντρέχετε τῇ γνώμῃ τοῦ θεοῦ. καὶ γὰρ Ἰησοῦς Χριστός, τὸ ἀδιάκριτον ἡμῶν ζῆν, τοῦ πατρὸς ἡ γνώμη, ὡς καὶ οἱ ἐπίσκοποι, οἱ κατὰ τὰ πέρατα ὀρισθέντες, ἐν Ἰησοῦ Χριστοῦ γνώμη εἰσὶν.

IV

1 Ὅθεν πρέπει ὑμῖν συντρέχειν τῇ τοῦ ἐπισκόπου γνώμῃ, ὅπερ καὶ ποιεῖτε. τὸ γὰρ ἀξιονόμαστον ὑμῶν πρεσβυτέριον, τοῦ θεοῦ ἄξιον, οὕτως συνήρμοσται τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς χορδαὶ κιθάρα. διὰ τοῦτο ἐν τῇ ὁμοιοῖα ὑμῶν καὶ συμφώνῳ ἀγάπῃ Ἰησοῦς Χριστὸς ἄδεται.

V

1 Εἰ γὰρ ἐγὼ ἐν μικρῷ χρόνῳ τοιαύτην συνήθειαν ἔσχον πρὸς τὸν ἐπίσκοπον ὑμῶν, οὐκ ἀνθρωπίνην οὖσαν, ἀλλὰ πνευματικὴν, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς μακαρίζω τοὺς ἐγκεκραμένους¹ οὕτως, ὡς ἡ ἐκκλησία Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ὡς Ἰησοῦς Χριστὸς τῷ πατρί, ἵνα πάντα ἐν ἐνότητι σύμφωνα ἢ 2 μηδεὶς πλανᾶσθω· ἐὰν μὴ τις ἢ ἐντὸς τοῦ θυσιαστηρίου, ὑστερεῖται τοῦ ἄρτου τοῦ θεοῦ. εἰ γὰρ ἐνὸς καὶ δευτέρου προσευχῆ τοσαύτην ἰσχὺν ἔχει, πόσῳ μᾶλλον ἢ τε τοῦ ἐπισκόπου καὶ πάσης τῆς ἐκκλησίας; 3 ὁ οὖν μὴ ἐρχόμενος ἐπὶ τὸ αὐτὸ οὔτος ἤδη· ὑπερηφανεῖ καὶ ἑαυτὸν διέκρινεν. γέγραπται γάρ· Ὑπερηφάνοις ὁ θεὸς ἀντιτάσσεται, σπουδάσωμεν οὖν μὴ ἀντιτάσσεσθαι τῷ ἐπισκόπῳ, ἵνα ὦμεν θεῷ ὑποτασσόμενοι.

VI

1 Καὶ ὅσον βλέπει τις σιγῶντα ἐπίσκοπον, πλειόνως αὐτὸν φοβείσθω· πάντα γὰρ, ὃν πέμπει ὁ οἰκοδεσπότης εἰς ἰδίαν οἰκονομίαν, οὕτως δεῖ

ἡμᾶς αὐτὸν δέχεσθαι, ὡς αὐτὸν τὸν πέμψαντα. τὸν οὖν ἐπίσκοπον δῆλον ὅτι ὡς αὐτὸν κύριον δεῖ προσβλέπειν.

XIII

1 Σπουδάζετε οὖν πυκνότερον συνέρχεσθαι εἰς εὐχαριστίαν θεοῦ καὶ εἰς δόξαν. ὅταν γὰρ πυκνῶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ γίνεσθε, καθαιροῦνται αἱ δυνάμεις τοῦ Σατανᾶ, καὶ λύεται ὁ ὄλεθρος αὐτοῦ ἐν τῇ ὁμονοίᾳ ὑμῶν τῆς πίστεως. 2 οὐδὲν ἐστὶν ἄμεινον εἰρήνης, ἐν ἧ ἅς πόλεμος καταργεῖται ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων.

XX

2...εἰς τὸ ὑπακούειν ὑμᾶς τῷ· ἐπισκόπῳ καὶ τῷ· πρεσβυτερίῳ ἀπερισπάστῳ διανοίᾳ, ἕνα ἄρτον κλῶντες, ὅς ἐστιν φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτος τοῦ μὴ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ ζῆν ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ· διὰ παντός.

Προς Μαγνησιεῖς Επιστολή του Αγίου Ιγνατίου του Θεοφόρου

Στην επιστολή αυτή, είναι εμφανής ο ρόλος του Επισκόπου,καθημένου εἰς τόπον καὶ τύπον Θεοῦ κατὰ τὴ Θεία Ευχαριστία, περιστοιχιζόμενος ἀπὸ το Πρεσβυτέριο. Καὶ ξεκάθαρα κατονομάζεται τὸ Χριστιανικὸ *θυσιαστήριον*, ὅπου προσφέρεται ἡ ἀναίμακτη θυσία τῶν Χριστιανῶν, δια τοῦ Χριστιανικοῦ ιερατείου.

Κείμενο

II

1 ...ὅτι ὑποτάσσεται τῷ· ἐπισκόπῳ ὡς χάριτι θεοῦ καὶ τῷ· πρεσβυτερίῳ ὡς νόμῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

III

1 Καὶ ὑμῖν δὲ πρέπει μὴ συγχεῖσθαι τῇ ἡλικίᾳ τοῦ ἐπισκόπου, ἀλλὰ κατὰ δυνάμιν θεοῦ πατρὸς πᾶσαν ἐντροπὴν αὐτῷ· ἀπονέμειν, καθὼς ἔγνω καὶ τοὺς ἀγίους πρεσβυτέρους οὐ προσειληφότας τὴν φαινομένην νεωτερικὴν τάξιν, ἀλλ'ὡς φρονίμους¹ ἐν θεῷ· συγχωροῦντας αὐτῷ·, οὐκ αὐτῷ· δέ, ἀλλὰ τῷ· πατρὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῷ· πάντων ἐπισκόπῳ. 2 εἰς τιμὴν οὖν ἐκείνου τοῦ θελήσαντος ἡμᾶς² πρέπον ἐστὶν ἐπακούειν κατὰ μηδεμίαν ὑπόκρισιν· ἐπεὶ οὐχ ὅτι τὸν ἐπίσκοπον τοῦτον τὸν βλεπόμενον πλανᾷ· τις, ἀλλὰ τὸν ἀόρατον παραλογίζεται. τὸ δὲ τοιοῦτον οὐ πρὸς σάρκα ὁ λόγος, ἀλλὰ πρὸς θεὸν τὸν τὰ κρύφια εἰδότα.

IV

1 Πρέπον οὖν ἐστὶν μὴ μόνον καλεῖσθαι Χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ εἶναι· ὥσπερ καὶ τινες ἐπίσκοπον μὲν καλοῦσιν, χωρὶς δὲ αὐτοῦ πάντα

πράσσουσιν. οί τοιοῦτοι δὲ οὐκ εὐσυνείδητοί μοι εἶναι φαίνονται διὰ τὸ μὴ βεβαίως κατ' ἐντολήν συναθροίζεσθαι.

VI

1 ...προκαθημένου τοῦ ἐπισκόπου εἰς τόπον¹ θεοῦ καὶ τῶν πρεσβυτέρων εἰς τόπον συνεδρίου τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν διακόνων τῶν ἐμοὶ γλυκυτάτων πεπιστευμένων διακονίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς πρὸ αἰῶνων παρὰ πατρὶ ἦν καὶ ἐν τέλει ἐφάνη. 2 πάντες οὖν ὁμοήθειαν θεοῦ λαβόντες ἐντρέπεσθε ἀλλήλους καὶ μηδεὶς κατὰ σάρκα βλεπέτω τὸν πλησίον, ἀλλ' ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ· ἀλλήλους διὰ παντὸς ἀγαπᾶτε. μηδὲν ἔστω ἐν ὑμῖν, ὃ δυνήσεται ὑμᾶς μερίσαι ἀλλ' ἐνώθητε τῷ· ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς προκαθημένοις εἰς τύπον καὶ διδαχὴν ἀφθαρσίας.

VII

1 Ὡσπερ οὖν ὁ κύριος ἄνευ τοῦ πατρὸς οὐδὲν ἐποίησεν, ἠνωμένος ὢν, οὔτε δι' ἑαυτοῦ οὔτε διὰ τῶν ἀποστόλων· οὕτως μηδὲ ὑμεῖς ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν πρεσβυτέρων μηδὲν πράσσετε· μηδὲ πειράσητε εὐλογόν τι φαίνεσθαι ἰδίᾳ ὑμῖν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ αὐτὸ μία προσευχή, μία δέησις, εἷς νοῦς, μία ἐλπίς ἐν ἀγάπῃ, ἐν τῇ χαρᾷ· τῇ ἀμώμῳ, ὃ ἐστὶν Ἰησοῦς Χριστός, οὗ ἄμεινον οὐδὲν ἐστίν.

XIII

2 ὑποτάγητε τῷ· ἐπισκόπῳ καὶ ἀλλήλοις, ὡς Ἰησοῦς Χριστὸς τῷ· πατρὶ¹ καὶ οἱ ἀπόστολοι τῷ· Χριστῷ· καὶ τῷ· πατρὶ² ἵνα ἔνωσις ἢ σαρκικὴ τε καὶ πνευματικὴ.

Προς Τραλλιανούς Επιστολή του Αγίου Ιγνατίου του Θεοφόρου

Στην επιστολή αυτή γίνεται εμφανής ο ρόλος του Επισκόπου, ως κέντρο της ενότητας της Εκκλησίας, στον οποίο πρέπει να υπακούουν τα μέλη της τοπικής Εκκλησίας, για να «ζουν κατὰ Ἰησοῦν Χριστόν». Παρατηρούμε σε αυτή την επιστολή τους τρεις βαθμούς της Ιερωσύνης ἤδη διαμορφωμένους, Επισκόπους «εἰς τύπον Θεοῦ Πατρός», Πρεσβυτέρους «ὡς συνέδριον Θεοῦ» καὶ Διακόνους, για τους οποίους ξεκαθαρίζεται ὅτι εἶναι διάκονοι Μυστηρίων Ἰησοῦ Χριστοῦ. Χωρὶς αὐτούς, «*Εκκλησία δεν ονομάζεται*».

Κείμενο

II

1 Ὅταν γὰρ τῷ· ἐπισκόπῳ ὑποτάσσησθε ὡς Ἰησοῦ Χριστῷ·, φαίνεσθέ μοι οὐ κατὰ ἄνθρωπον ζῶντες, ἀλλὰ κατὰ Ἰησοῦν Χριστόν τὸν δι' ἡμᾶς

ἀποθανόντα, ἵνα πιστεύσαντες εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ τὸ ἀποθανεῖν ἐκφύγητε. 2 ἀναγκαῖον οὖν ἐστίν, ὥσπερ ποιεῖτε, ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν πράσσειν ὑμᾶς, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι καὶ τῷ· πρεσβυτερίῳ ὡς τοῖς ἀποστόλοις Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, ἐν ᾧ διάγοντες εὐρεθησόμεθα.

III

1 Ὅμοίως πάντες ἐντρεπέσθωσαν τοὺς διακόνους ὡς Ἰησοῦν Χριστόν, ὡς καὶ τὸν ἐπίσκοπον ὄντα τύπον τοῦ πατρὸς, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους ὡς συνέδριον θεοῦ καὶ ὡς σύνδεσμον ἀποστόλων. χωρὶς τούτων ἐκκλησία οὐ καλεῖται.

VII

2 ὁ ἐντὸς θυσιαστηρίου ὢν καθαρὸς ἐστίν· ὁ δὲ ἐκτὸς θυσιαστηρίου ὢν οὐ καθαρὸς ἐστίν. τοῦτ' ἔστιν, ὁ χωρὶς ἐπισκόπου καὶ πρεσβυτερίου καὶ διακόνων πράσσειν τι, οὗτος οὐ καθαρὸς ἐστὶν τῇ συνειδήσει.

XIII

2 ἔρρωσθε ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, ὑποτασσόμενοι τῷ· ἐπισκόπῳ ὡς τῇ ἐντολῇ, ὁμοίως καὶ τῷ· πρεσβυτερίῳ. καὶ οἱ κατ' ἄνδρα ἀλλήλους ἀγαπᾶτε ἐν ἀμερίστῳ καρδίᾳ.

Προς Φιλαδελφεὶς Ἐπιστολή του Ἁγίου Ἰγνατίου του Θεοφόρου

Στην *προς Φιλαδελφεὶς* επιστολή ο ἅγιος Ἰγνάτιος ἐπαινεῖ τὸν Ἐπίσκοπο (1), ἐφιστᾷ τὴν προσοχή κατὰ τῶν ἰουδαϊζόντων καὶ τῶν σχισματικῶν (2-6), τονίζει τὴν ἀνάγκη τῆς ἐνότητος γύρω ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο (7-9), παρακαλεῖ νὰ στείλουν σὴν εἰρηνεύσασα ἡδὴ Ἐκκλησία τοῦ ἀντιπρόσωπο παρηγορητῆ καὶ εὐχαριστεῖ (10-11).

Κείμενο

...μάλιστα ἐὰν ἐν ἐνὶ ᾧσιν σὺν τῷ· ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ· πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις ἀποδεδειγμένοις ἐν γνώμῃ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὓς κατὰ τὸ ἴδιον θέλημα ἐστήριξεν ἐν βεβαιωσύνῃ τῷ· ἀγίῳ αὐτοῦ πνεύματι.

II

1 Τέκνα οὖν φωτὸς ἀληθείας, 2 φεύγετε τὸν μερισμὸν καὶ τὰς κακοδιδασκαλίας· ὅπου δὲ ὁ ποιμὴν ἐστίν, ἐκεῖ ὡς πρόβατα ἀκολουθεῖτε. 2 πολλοὶ γὰρ λύκοι ἀξιόπιστοι ἡδονῇ κακῇ αἰχμαλωτίζουν τοὺς θεοδρόμους· ἀλλ' ἐν τῇ ἐνότητι ὑμῶν οὐχ ἔξουσιν τόπον.

III

2 * ὅσοι γὰρ θεοῦ εἰσιν καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗτοι μετὰ τοῦ ἐπισκόπου εἰσίν. καὶ ὅσοι ἂν μετανοήσαντες ἔλθωσιν ἐπὶ τὴν ἐνότητα τῆς ἐκκλησίας, καὶ οὗτοι θεοῦ ἔσονται, ἵνα ὧσιν κατὰ Ἰησοῦν Χριστὸν ζῶντες. 3 μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου· εἴ τις σχίζοντι ἀκολουθεῖ, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομεῖ.

IV

1 Σπουδάσατε οὖν μιᾶ· εὐχαριστία χρῆσθαι· μία γὰρ σὰρξ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν ποτήριον εἰς ἔνωσιν τοῦ αἵματος αὐτοῦ, ἐν θυσιαστήριον, ὡς εἷς ἐπίσκοπος ἅμα τῷ· πρεσβυτερίῳ καὶ διακόνοις τοῖς συνδούλοις μου· ἵνα, ὃ ἐὰν πράσσητε, κατὰ θεὸν πράσσητε.

VII

1...ἐκράυγασα μεταξὺ ὧν, ἐλάλουν μεγάλη φωνῆ, θεοῦ φωνῆ· Τῷ· ἐπισκόπῳ προσέχετε καὶ τῷ· πρεσβυτερίῳ καὶ διακόνοις. 2...Χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ποιεῖτε,

IX

1 Καλοὶ καὶ οἱ ἱερεῖς, κρεῖσσον δὲ ὁ ἀρχιερεὺς ὁ πεπιστευμένος τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ὃς μόνος πεπίστευται τὰ κρυπτὰ τοῦ θεοῦ· αὐτὸς ὧν θύρα τοῦ πατρός, δι' ἧς εἰσέρχονται Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ οἱ προφῆται καὶ ἀπόστολοι καὶ ἡ ἐκκλησία. πάντα ταῦτα εἰς ἐνότητα θεοῦ.

Προς Σμυρναίους Επιστολή του Αγίου Ιγνατίου του Θεοφόρου

Στην *προς Σμυρναίους* επιστολή, ο Ιγνάτιος επαινεί τους παραλήπτες για την πίστη τους (1), εκθέτει τα της χριστιανικής πίστεως σε αντιπαραβολή με τις δοκητικές δοξασίες και ενέργειες (2-7), προτρέπει το λαό να βρίσκεται *όπου φανεί ο Επίσκοπος* (8-9), ευχαριστεῖ και παρακαλεῖ να στείλουν στην Αντιόχεια αντιπρόσωπο θεοπρεσβευτή για να συγχωρεῖ τους εκεί ειρηνεύσαντες ἤδη χριστιανούς (10-13).

Κείμενο

VIII

1 Πάντες τῷ· ἐπισκόπῳ ἀκολουθεῖτε, ὡς Ἰησοῦς Χριστὸς τῷ· πατρί, καὶ τῷ· πρεσβυτερίῳ ὡς τοῖς ἀποστόλοις. τοὺς δὲ διακόνους ἐντρέπεσθε ὡς θεοῦ ἐντολήν. μηδεὶς χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου τι πρᾶσσέτω τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν. ἐκείνη· βεβαία εὐχαριστία ἡγείσθω, ἢ ὑπὸ ἐπίσκοπον οὔσα ἢ ᾧ ἂν αὐτὸς ἐπιτρέψη. 2 ὅπου ἂν φανῆ ὁ ἐπίσκοπος, ἐκεῖ τὸ πλῆθος ἦτω, ὡσπερ ὅπου ἂν ᾗ Ἰησοῦς Χριστός, ἐκεῖ ἡ καθολικὴ

ἐκκλησία. οὐκ ἐξόν ἐστὶν χωρὶς τοῦ ἐπίσκοπου οὔτε βαπτίζειν οὔτε ἀγάπην ποιεῖν· ἀλλ' ὁ ἂν ἐκεῖνος δοκιμάσῃ, τοῦτο καὶ τῷ· θεῷ· εὐάρεστον, ἵνα ἀσφαλὲς ᾗ καὶ βέβαιον πᾶν ὃ πράσσετε.

ΙΧ

1 Εὐλογόν ἐστὶν λοιπὸν ἀνανῆσαι ἡμᾶς,⁴ ὡς ἔτι καιρὸν ἔχομεν εἰς θεὸν μετανοεῖν. καλῶς ἔχει, θεὸν καὶ ἐπίσκοπον εἰδέναι. ὁ τιμῶν ἐπίσκοπον ὑπὸ θεοῦ τετίμηται· ὁ λάθρα ἐπίσκοπου τι πράστων τῷ· διαβόλῳ λατρεύει.

Προς Πολύκαρπον Επιστολή του Αγίου Ιγνατίου του Θεοφόρου

Σε αυτή την επιστολή του *αγίου Ιγνατίου* βρίσκουμε ντοκουμέντα για την ύπαρξη *Επισκοπικού* συστήματος στην *πρωτοχριστιανική Εκκλησία*. Ειδικά σε αυτή την επιστολή, που απευθύνεται κυρίως προς τον *Επίσκοπο Σμυρναίων Πολύκαρπο*, βρίσκουμε στοιχεία για τις ευθύνες του *Επίσκοπου* επί της *Εκκλησίας*. Έτσι ο *Επίσκοπος* εμφανίζεται ως το *κέντρο της ενότητας της Εκκλησίας*, ως ο υπεύθυνος της (*Χριστιανικής επικράτειας της*) περιοχής του, ως αυτός που βαστάζει ὅλη του την *Εκκλησία* και τις αμαρτίες της με προσευχές, που θα πρέπει να είναι αδιάλειπτες. Ο *Επίσκοπος* παρομοιάζεται με κυβερνήτη πλοίου, που τα πάντα πρέπει να γίνονται μόνο με τη γνώμη του, ακόμα και οι γάμοι, διαφορετικά δεν είναι κατά *Χριστόν*. Είναι αυτός που στέλνει ουσιαστικά εκ μέρους της *Εκκλησίας* του κάποιους *Χριστιανούς* σε αποστολή, και μαζί του εμφανίζεται και η *Ιερά Σύνοδος*, η οποία είναι αυτή που αποφασίζει τη χειροτονία για κάποια διακονία. Ενδιαφέρων είναι επίσης ο τίτλος *Θεομακαριστότατος* που αποδίδει ο *Επίσκοπος Ιγνάτιος* στον *Επίσκοπο Πολύκαρπο*. Πέραν της *Αποστολικής Διαδοχής*, στο κείμενο βρίσκουμε ντοκουμέντα για την πίστη της πρώτης *Εκκλησίας*, ότι ο *Χριστός* είναι ο *Θεός* μας, (*Θεότητα του Κυρίου*) και ότι είναι *ἀχρονος*, κάτι που αποδεικνύει την πίστη της πρώτης *Εκκλησίας* για έναν *ἀναρχο* *Ιησού* και όχι για ένα κτίσμα με χρονική αρχή, όπως υποστήριξε ο *Άρειος* στον 4ο αιώνα. Χρήσιμο απολογητικό στοιχείο κατά του *Προτεσταντισμού* είναι επίσης η εκούσια αγαμία και αγνότητα που μπορούσε να επιλέξει κάποιος, όπως και σήμερα κάνει η *Εκκλησία* με τη δυνατότητα επιλογής αγαμίας, ώστε κάποιος να γίνει *Ιερομόναχος* ή *μοναχός*.

Κείμενο

IV

μηδὲν ἄνευ γνώμης σου γινέσθω μηδὲ σὺ ἄνευ θεοῦ τι πράσσει, ὅπερ οὐδὲ πράσσεις·

VI

1 Τῷ· ἐπισκόπῳ προσέχετε, ἵνα καὶ ὁ θεὸς ὑμῖν. ἀντίψυχον ἐγὼ τῶν ὑποτασσομένων τῷ· ἐπισκόπῳ, πρεσβυτέροις, διακόνοις· καὶ μετ' αὐτῶν μοι τὸ μέρος γένοιτο σχεῖν ἐν θεῷ·.

VIII

3 ἐρρῶσθαι ὑμᾶς διὰ παντὸς ἐν θεῷ· ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ· εὐχομαι, ἐν ᾧ διαμείνητε ἐν ἐνότητι θεοῦ καὶ ἐπισκοπῇ». ²⁷

²⁷ Χρήστου Κ. Παναγιώτη, "Ἰγνάτιος", Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια, τόμ. 06, εκδ. Μαρτίνος Αθ., Αθήνα 1965, στ. 705-715. Πρβλ. Νικολαΐδη Ι. Νικολάου, *Ἀποστολικοὶ Πατέρες, Γραμματολογικὴ καὶ Θεολογικὴ προσέγγιση*, Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2002, σελ. 176.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΣ ΘΕΣΜΟΣ

1.Κτήση του Επισκοπικού Αξιώματος

Ο Παύλος διδάσκει ότι «δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι ὡς Θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὄσιον, ἐγκρατῆ, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν».²⁸ Εἶναι προφανές ὅτι ἡ ποιότητα τῆς ἠθικῆς προσωπικότητας εἶναι ὅρος ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἀνεύ, προκειμένου κανεῖς νὰ καταλάβει καὶ νὰ διατηρήσει τὴν Επισκοπικὴ ιδιότητα.

Σύμφωνα με τὸν παλαιοδιαθηκικὸ νόμο, οἱ Ἀρχιερεῖς ἦταν ἐγγαμοί. Πρῶτος ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴν Καινὴ Διαθήκη ἀναφέρεται στὰ περὶ γάμου κληρικῶν: «*διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι καὶ τῶν ἰδίων οἴκων*».²⁹ Με τὸν τρόπο αὐτὸ ὁ Παῦλος θέτει ὡς προϋπόθεση γιὰ τὴν ἐκλογή κάποιου σὲ οποιοδήποτε βαθμὸ ιερωσύνης τὴν προ τῆς ἐκλογῆς μονογαμία. Ὡστόσο, ἤδη ἀπὸ τὴν πρώϊμη χριστιανικὴ ἐποχὴ επικρατεῖ ἡ συνήθεια νὰ ἀποφεύγεται ὁ γάμος τῶν κληρικῶν μετὰ τὴ χειροτονία. Ἡ Σύνοδος τῆς Νεοκαισαρείας λόγου χάρι με τὸν 1ο Κανόνα τῆς ορίζει: «*Πρεσβύτερος, ἐὰν γήμη, τῆς τάξεως αὐτὸν μετατίθεσθαι· ἐὰν δὲ πορνεύσῃ ἢ μοιχεύσῃ, ἐξωθεῖσθαι αὐτὸν τέλεον, καὶ ἄγεσθαι εἰς μετάνοιαν*».³⁰ Τὸ ἴδιο καὶ ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος με τὸν 15^ο Κανόνα τῆς.³¹ Ἡ Σύνοδος τῆς Ἀγκύρας, ὁμως, ἐπιτρέπει στὸ διάκονο νὰ ἐλθεῖ εἰς γάμου κοινωνία μετὰ τὴ χειροτονία, με τὴν προϋπόθεση βέβαια ὅτι δήλωσε τὴν ἐπιθυμία του αὐτὴ προ τῆς χειροτονίας.³² Πλειάδα Συνόδων ἀσχολήθηκαν με τὸ ζήτημα τῆς ἀγαμίας τῶν κληρικῶν. Παρ' ὅλα αὐτὰ επικράτησε ἡ ἀποψη ὅτι δὲν θὰ πρέπει νὰ βαρύνονται ὅλες οἱ βαθμίδες τῶν κληρικῶν με τὴν ἐπιβολὴ τῆς ἀγαμίας. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἐκφράζουν τόσο ὁ Ἀποστολικὸς 5^{ος} ὅσο καὶ ὁ 13^{ος}

²⁸ Τιτ. 1:7-9.

²⁹ Βλ. Α΄ Τιμ. 3:12.

³⁰ Βλ. ΡΠ Γ΄, σελ. 70.

³¹ Βλ. ΡΠ Β΄, σελ. 254.

³² Ἀγκυρ. 10, ΡΠ Γ΄, σσ. 39-40.

Κανόνας της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου³³ η οποία επέβαλε αγαμία μόνο στην τάξη των Επισκόπων³⁴ με τον Πενθ. 12.³⁵ Οι Αρχιερείς, με το να προέρχονται από την ανώτατη τάξη όλων των εκκλησιαστικών βαθμών, οφείλουν να τελειούνται στις αρετές, ιδιαίτερα δε στην παρθενία και στην καθαρότητα, ώστε να διευθύνουν την ζωή τους με ακριβή σωφροσύνη.³⁶ Ο Πενθ.12 δεν αθετεί τον Αποστ.5³⁷ που απαγορεύει οι νυμφευμένοι Πρεσβύτεροι να χωρίζουν βίαια και χωρίς προηγούμενη συγκατάθεση τις γυναίκες τους, διότι ο χωρισμός, σύμφωνα με τον Πενθ. 48³⁸ προκειμένου ο Πρεσβύτερος να αναρρηθεί στην Επισκοπική έδρα, είναι επιτρεπτός μόνον με τη συγκατάθεση της συζύγου, και εφόσον η τελευταία ασπασθεί τον μοναχικό βίο και εγκλειστεί σε Ιερά Μονή το αργότερο αμέσως μετά την ενθρόνιση.

Τέλος, ένας επιπλέον λόγος για τον οποίο απαγορεύτηκε οι Αρχιερείς να έχουν οικογένεια είναι ο ενδεχόμενος κίνδυνος να εκχωρίσουν στους υιούς τους τόσο την Επισκοπική διαδοχή, όσο και την περιουσία της Επισκοπής, καθώς αναφέρει ο Αποστ. 40³⁹ και 76⁴⁰. Επίσης, η οικογενειακή μέριμνα και η διαχείριση των προσωπικών υποθέσεων θα τους αποσπούσε από την πρόνοια υπέρ του ποιμνίου τους,

³³ Βλ. ΡΠ Β', σσ. 333-334.

³⁴ Ν.Θ. Μπουγάτσου, «Αγαμία του Κλήρου», ΘΗΕ 1, σελ.120.

³⁵ ΡΠ Β', σσ. 330-331.

³⁶ Π. Χριστινάκη, *Θέματα Κανονικού και Εκκλησιαστικού Δικαίου Α*, Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα 1994, σελ 212.

³⁷ «Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα μὴ ἐκβαλλέτω προφάσει εὐλαβείας ἐὰν δὲ ἐκβάλῃ, ἀφοριζέσθω, ἐπιμένων δέ, καθαιρείσθω» ΡΠ Β', σελ. 7.

³⁸ «Ἡ τοῦ πρὸς ἐπισκοπῆς προεδρίαν ἀναγομένου γυνή, κατὰ κοινήν συμφωνίαν τοῦ οἰκείου ἀνδρὸς προδιαζευχθεῖσα, μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ τῆς ἐπισκοπῆς χειροτονίαν, ἐν μοναστηρίῳ εἰσίτω, πόρρω τῆς τοῦ ἐπισκόπου καταγωγῆς ὠκοδομημένῳ, καὶ τῆς ἐκ τοῦ ἐπισκόπου προνοίας ἀπολαύετω· εἰ δὲ καὶ ἀξία φανείῃ, καὶ πρὸς τὸ τῆς διακονίας ἀναβιβαζέσθω ἀξίωμα» ΡΠ Β', σελ. 419.

³⁹ «Ἐστὼ φανερὰ τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου πράγματα, (εἶγε καὶ ἴδια ἔχοι), καὶ φανερὰ τὰ Κυριακὰ ἵνα ἐξουσίαν ἔχῃ τὰ ἴδια τελευτῶν ὁ ἐπίσκοπος, οἷς βούλεται, καὶ ὡς βούλεται καταλείπει· καὶ μὴ προφάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διαπίπτειν τὰ τοῦ ἐπισκόπου, ἐστ' ὅτε γυναῖκα καὶ παῖδας κεκτημένου, ἢ συγγενεῖς, ἢ οἰκέτας. Δίκαιον γὰρ παρὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώποις τό, μῆτε τὴν Ἐκκλησίαν ζημίαν τινὰ ὑπομένειν ἀγνοία τῶν τοῦ ἐπισκόπου πραγμάτων, μῆτε τὸν ἐπίσκοπον ἢ τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, προφάσει τῆς ἐκκλησίας, δημεύεσθαι, ἢ καὶ εἰς πράγματα ἐπίπτειν τοὺς αὐτῷ διαφέροντας, καὶ τὸν αὐτοῦ θάνατον δυσφημίαις περιβάλλεσθαι» ΡΠ Β', σελ. 55.

⁴⁰ «Ὅτι οὐ χρὴ ἐπίσκοπον τῷ ἀδελφῷ, ἢ τῷ υἱῷ, ἢ ἐτέρῳ συγγενεῖ χαριζόμενον εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς ἐπισκοπῆς χειροτονεῖν ὃν βούλεται· κληρονόμους γὰρ τῆς ἐπισκοπῆς ποιεῖσθαι οὐ δίκαιον, τὰ τοῦ Θεοῦ χαριζόμενον πάθει ἀνθρωπίνῳ. Οὐ γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν ὑπὸ κληρονόμους ὀφείλει τιθέναί. Εἰ δὲ τῆς τοῦτο ποιήσει, ἄκυρος μενέτω ἢ χειροτονία, αὐτὸς δὲ ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ» ΡΠ Β', σελ. 97.

σύμφωνα με την Αποστολική ρήση: «θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ».⁴¹

Σε επίπεδο τυπικῶν προσόντων, για να χειροτονηθεῖ κάποιος Επίσκοπος, θα πρέπει να τηρούνται κάποιες προϋποθέσεις, οι οποίες ορίζονται από τον Κανόνες της Εκκλησίας και τους νόμους της Πολιτείας. Σύμφωνα με το ελληνικό εκκλησιαστικό δίκαιο επιτρέπεται η χειροτονία ενός προσώπου όταν:

A. Είναι μέλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας και η πίστη του είναι ορθή και υγιής. Για την είσοδο κάποιου στην Εκκλησία αρκεί η έγκυρη και κανονική τέλεση του Μυστηρίου του Βαπτίσματος σε χρονική απόσταση από τον χρόνο της χειροτονίας, ώστε ο χειροτονούμενος να μην εμπίπτει στην κατηγορία του νεοφωτίστου.⁴² Οι Ιεροί Κανόνες που απαγορεύουν στον «νεόφυτο» την χειροτονία σε Επίσκοπο ερμηνεύουν αυθεντικά την Παύλεια εντολή και συμπεριλαμβάνουν στην έννοια του νεοφύτου όχι μόνον τον νεοστί βαπτισθέντα αλλά και τον βαπτισμένο χριστιανό, ο οποίος πρόσφατα εγκατέλειψε το κοσμικό νομικό επάγγελμα.⁴³ Αν ελλείπει έγκυρο και κανονικό βάπτισμα τότε δημιουργείται κώλυμα εισδοχής στον κλήρο. Ο Καρθ.36(43) ορίζει να μην χειροτονούνται Επίσκοποι, Πρεσβύτεροι και Διάκονοι όσοι το επιθυμούν, πριν μεταστρέψουν όλα τα μέλη της οικογένειάς τους και εν γένει του στενού περιβάλλοντός τους σε ορθοδόξους χριστιανούς.⁴⁴ Συνεπώς, δεν θα ήταν υπερβολή να θεωρήσουμε ότι προϋπόθεση για την απόκτηση της ιδιότητας του κληρικού και άρα και του Επισκόπου είναι το βάπτισμα του,⁴⁵ αλλά και το βάπτισμα των μελών της οικογένειάς του. Όμως, το βάπτισμα και η εισδοχή στην Εκκλησία δια της αποδοχής και ομολογίας των δογμάτων της γίνεται άπαξ. Ο πιστός οφείλει να διατηρεί την ευσέβειά του και την προσήλωσή του στα δόγματα της Εκκλησίας μέχρι το τέλος της ζωής του. Για τη εξακρίβωση της ορθής πίστης του υποψήφιου Επισκόπου, ο Κανονικός νομοθέτης έχει θεσπίσει

⁴¹ Βλ. Α΄ Κορ. 7:32.

⁴² Βλ. Α΄ Τιμ. 3, 16, Απ. 58 και 60, Λαοδ. 12 και Α 2. Πρβλ. Ειρήνης Π. Χριστινάκη – Γλάρου, *CriticalrestorationanduseofTim 3: 6 withintheholycanons/ Κριτική Αποκατάσταση και χρήση του Α΄ Τιμ. 3:16 στους ιερούς κανόνες [Νομοκανονική Βιβλιοθήκη 24]*, εκδ. Επέκταση, Αθήνα 2009.

⁴³ Ειρήνης Π. Χριστινάκη – Γλάρου, *ό.π.*

⁴⁴ Καρθ. 36(43): «Ὡστε ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους μὴ χειροτονεῖσθαι, πρὶν ἢ πάντας τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν χριστιανούς ὀρθοδόξους ποιήσωσιν». ΡΠ Γ΄, σελ.399. Πρβλ. Σπ. Τρωιάνου - Γ Πουλή, *Εκκλησιαστικό Δίκαιο*, σελ. 238.

⁴⁵ Νικοδήμου (Επισκόπου) Μίλας, *Το Εκκλησιαστικόν Δίκαιον της Ορθοδόξου Ανατολικῆς Εκκλησίας* *μτγλ. υπό Δρ. Μελετίου Αποστολόπουλου*, εν Αθήναις 1906, σελ. 362.

διαπιστωτικά κριτήρια, τα οποία έχουν αντικειμενικό χαρακτήρα. Η συνδρομή τους στο πρόσωπο του υποψηφίου Επισκόπου δημιουργούν εύλογη αμφιβολία για τη διατήρηση της ευσέβειάς του, δηλαδή τον σεβασμό και την πίστη στα ορθόδοξα δόγματα, και την έλλειψη φιλαρετικής διαθέσεως. Ο αποκλεισμός, για παράδειγμα, από τον κλήρο των πεπτωκότων και των χειροτονηθέντων από αυτούς,⁴⁶ των προβεβηκότων σε δηλώσεις αποστασίας,⁴⁷ είναι αντικειμενικός, ενώ κάποιες άλλες απαγορεύσεις ισχύουν εφόσον συντρέχει το υποκειμενικό στοιχείο του αδικού της φιλαρετικής διαθέσεως.⁴⁸ Οι Ιεροί Κανόνες επιτάσσουν την ενεργητική ευσέβεια του κλήρου και του Επισκόπου, ώστε αυτή να μην αντιμετωπίζεται ως ατομική αρετή αλλά ως ποιμαντικό χάρισμα. Η έννοια του Καρθ. 36(43) προδίδει αυτή ακριβώς την Κανονική επιταγή, κατά τη λογική ότι δεν μπορεί να λάβει κανείς το χάρισμα του ποιμένα, αν δεν είναι σε θέση να καθοδηγήσει τους οικείους του στην ορθή πίστη. Περαιτέρω, κατά τη στιγμή της χειροτονίας σε Επίσκοπο ο υπό χειροτονία ομολογεί ότι θα τηρήσει αλώβητη την παράδοση, τα δόγματα και τους θεσμούς της Εκκλησίας.⁴⁹

Β. Ο υποψήφιος πρέπει να είναι άνδρας όπως προκύπτει από τον Πενθ. 70,⁵⁰ ο οποίος εναρμονίζεται με τις εντολές του Παύλου όπως διατυπώνονται στην Α΄ Κορ. 14, 34-35 και στην Α΄ Τιμ. 2:11-15.

Γ. Είναι αναγκαία η συμπλήρωση του ορίου ηλικίας⁵¹ κάθε βαθμίδας, η οποία προβλέπεται από την πολιτειακή νομοθεσία. Συγκεκριμένα, ο Καταστατικός Χάρτης της Εκκλησίας της Ελλάδος προβλέπει για το παραδεκτό της υποψηφιότητας στο αξίωμα του Επισκόπου να έχει συμπληρωθεί το 34^ο έτος της ηλικίας.⁵² Στις Αποστολικές Διαταγές αναφέρεται ως όριο το 50^ο έτος της ηλικίας αλλά αργότερα η Ιουστινιάνεια Νομοθεσία καταβίβασε το όριο στο 35^ο (Νεαρά 123.1) και στη συνέχεια στο 30^ο έτος (Νεαρά 137.2).⁵³

⁴⁶ Βλ. τον Πετρ. 10, Αγκυρ. 1 και 2, Πενθ. 10.

⁴⁷ Αποστ. 62, ΡΠ Β΄, σελ. 88.

⁴⁸ Βλ. Π. Χριστινάκη, *Τα υποκειμενικά στοιχεία του αδικού στους ιερούς κανόνες* σελ. 31.

⁴⁹ Αρχιερατικόν, εκδ. Αποστολική Διακονία, Αθήναι 1999, σ. 111 και Π ηδάλιον, σελ. 324(1).

⁵⁰ Πενθ. 70: «Μὴ ἐξέστω ταῖς γυναῖξιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας λειτουργίας λαλεῖν· ἀλλὰ κατὰ τὴν φωνὴν Παύλου τοῦ Ἀποστόλου, σιγάτωσαν· οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάττεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει· εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοῦς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν». ΡΠ Β΄, σελ. 475.

⁵¹ Στον Πενθ 14 τίθεται το όριο ηλικίας των πρεσβυτέρων και διακόνων. Το όριο ηλικίας των επισκόπων δεν θα μπορούσε να είναι μικρότερο.

⁵² Βλ. Κ.Χ. άρθρο 18 § και 1 εδ. ζ΄ Κ.Χ.

⁵³ Νικόδημος Μίλας, *Το Εκκλησιαστικόν Δίκαιον*, σελ. 367.

Ο αποκλεισμός των «νεοφύτων», δηλαδή των νεοφωτίστων δεν αναφέρεται στην βιολογική ηλικία αλλά στον χρόνο λήψης του βαπτίσματος.⁵⁴

Δ. Πρέπει να διαθέτει το μορφωτικό επίπεδο που καθορίζεται από τους νόμους ανάλογα με τον ιερατικό βαθμό, για τον οποίο προορίζεται. Η εγγραφή στον κατάλογο των εκλογίμων προς Αρχιερατία προϋποθέτει πτυχίο ορθόδοξης θεολογικής σχολής ή πτυχίο άλλης ανώτατης σχολής και ο υποψήφιος να έχει προσφέρει στα θεολογικά γράμματα και στο ποιμαντικό έργο της Εκκλησίας⁵⁵. Αυτή η ρύθμιση απηχεί σε παλαιά παράδοση της Εκκλησίας, η οποία πάντοτε ελάμβανε μέτρα για την θεολογική κατάρτιση και την εν γένει εγγραμματοσύνη του κλήρου, ειδικά δε για την θέση του Επισκόπου επέλεγε πρόσωπα των οποίων η υψηλή μόρφωσή τους επέτρεπε να ελέγξουν το επίπεδο των θεολογικών γνώσεων των υποψηφίων κληρικών, κατά την κανονική επιταγή του Α 2⁵⁶.

Κρίνεται αναγκαίο να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τους Ιερούς Κανόνες και πιο συγκεκριμένα τον Αντιοχ. 23⁵⁷ απαγορεύεται στον Επίσκοπο να ορίζει διάδοχο, καθώς η εξουσία αυτή ανήκει στην σύνοδο των Επισκόπων και στο Μητροπολίτη. Έτσι, κατά την εκλογή και χειροτονία Επισκόπου, η Εκκλησία δρα συνοδικά. Ο ιερός Χρυσόστομος γράφει σχετικά: ο «έν τοῖς θεολογικοῖς καί ἐκκλησιαστικοῖς ζητήμασιν ἰσχύει ἡ τῶν αγίων πατέρων καί τῆς ἱεραῆς συνόδου βουλή»⁵⁸. Στο ίδιο πνεύμα ο Κύριλλος Αλεξανδρείας λέγει: «έν τοῖς θεολογικοῖς καί ἐκκλησιαστικοῖς ζητήμασιν ἰσχύει ἡ τῶν αγίων πατέρων καί τῆς ἱεραῆς

⁵⁴ Βλ. Α΄ Τιμ. 3, 16, Απ. 58 και 60, Λαοδ. 12 και Α 2.

⁵⁵ Βλ. Κ.Χ. άρθρο 18 §§ 1 και 4.

⁵⁶ Α2: «Ἐπειδή πολλά, ἤτοι ὑπό ἀνάγκης, ἢ ἄλλως ἐπειγομένων τῶν ἀνθρώπων, ἐγένετο παρὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικόν, ὥστε ἀνθρώπους ἀπὸ ἐθνικοῦ βίου ἄρτι προσελθόντας τῇ πίστει, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατηχηθέντας, εὐθὺς ἐπὶ τὸ πνευματικὸν λουτρὸν ἄγειν, καὶ ἅμα τῷ βαπτισθῆναι προάγειν εἰς ἐπισκοπὴν, ἢ εἰς πρεσβυτέριον, καλῶς ἔδοξεν ἔχειν, τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτο γίνεσθαι· καὶ γὰρ καὶ χρόνου δεῖ τῷ κατηχουμένῳ, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα, δοκιμασίας πλείονος. Σαφὲς γὰρ τὸ ἀποστολικὸν γράμμα, τὸ λέγον· Μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ, καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. Εἰ δὲ, προϊόντος τοῦ χρόνου, ψυχικόν τι ἀμάρτημα εὗρεθείη περὶ τὸ πρόσωπον καὶ ἐλέγχοντο ὑπὸ δύο ἢ τριῶν, μαρτύρων, πεπαύσθω ὁ τοιοῦτος τοῦ κλήρου. Ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν, ὡς ὑπεναντία τῇ μεγάλῃ συνόδῳ θρασυνοόμενος, αὐτὸς κινδυνεύσει περὶ τὸν κλῆρον». ΠΠ Β΄, σελ. 116.

⁵⁷ «Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι ἀντ’ αὐτοῦ καθιστᾶν ἕτερον ἑαυτοῦ διάδοχον, κἂν πρὸς τῇ τελευταίῃ τοῦ βίου τυγχάνῃ· εἰ δέ τι, τοιοῦτον γίνοιτο, ἄκυρον εἶναι τὴν κατάστασιν. Φυλάττεσθαι δὲ τὸν θεσμόν τὸν ἐκκλησιαστικὸν περιέχοντα, μὴ δεῖν ἄλλως γίνεσθαι ἐπίσκοπον, ἢ μετὰ συνόδου καὶ ἐπικρίσεως ἐπισκόπων, τῶν μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ἀναπαυσαμένου τὴν ἐξουσίαν ἐχόντων τοῦ προάγεσθαι τὸν ἄξιον». ΠΠ Γ΄, σελ. 165.

⁵⁸ Ιωάννου Χρυσοστόμου, Ομιλία 37, 3 εἰς Πραξ., PG 60, 266.

συνόδου βουλή»⁵⁹. Κατά την ψήφο και τη χειροτονία του Επισκόπου, σύμφωνα με τον Αντιοχ.16, πρέπει να είναι παρών και ο Μητροπολίτης της επαρχίας, ο οποίος πρέπει να συγκαλεί δια γραμμάτων όλους τους Επισκόπους για να δώσουν το παρόν και να ψηφίσουν ή να γίνουν σύμψηφοι δια γραμμάτων για την εκλογή. Τις ψήφους της πλειοψηφίας επικυρώνει ο επιχώριος Μητροπολίτης, ο οποίος τελεί την χειροτονία μαζί με τουλάχιστον δύο Επισκόπους. Οι χειροτονίες που δεν γίνονται σύμφωνα με αυτόν τον Κανόνα θεωρούνται άκυρες.

Ο Λαοδ.5⁶⁰ απαγορεύει κατά τη διάρκεια της εκλογικής διαδικασίας για την ανάδειξη Επισκόπων να είναι παρόντες λαϊκοί, οι οποίοι να ακούν τις λογοτριβές και να αναλώνονται σε έριδες και διαμάχες. Αντίθετα, η διαδικασία αυτή επιβάλλεται να γίνεται μυστικά, με μοναδικούς και αποκλειστικούς παρόντες τους εκλέκτορες Επισκόπους. Ο Ζ'3⁶¹ ακυρώνει κάθε ψήφο που δίδεται από τους πολιτειακούς άρχοντες και ο Α'4⁶² καθαιρεί και αφορίζει όχι μόνο αυτόν που ζήτησε από άρχοντες να μεσολαβήσουν προκειμένου να χειροτονηθεί Επίσκοπος, αλλά και όσους συνεργαστούν μαζί του προς το σκοπό αυτό. Τον ρόλο του διαμεσολαβητή μπορεί να παίζει και ο Τοποτηρητής, όπως στην περίπτωση του Καρθ.74(82).⁶³ Ο Τοποτηρητής εντός του έτους, εάν παρουσιάζεται εμπόδιο, ή μέσα σε τρεις μήνες υπό κανονικές συνθήκες, κατά τον Δ'25,⁶⁴ όφειλε να προνοεί, ώστε να εκλεγεί από την

⁵⁹ Κυρίλλου Αλεξανδρείας, Επιστολ. XVII, PG 77, 108.

⁶⁰ ΡΠ, Γ', σελ. 175: «Περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὰς χειροτονίας ἐπὶ παρουσίᾳ ἀκροωμένων γίνεσθαι». Πρβλ. Λαοδ. 13.ΡΠ Γ', σελ.183.

⁶¹ ΡΠ Β', σελ. 564: «Πᾶσαν ψῆφον γινομένην παρὰ ἀρχόντων, ἐπισκόπου, ἢ πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου, ἄκυρον μένειν, κατὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα· Εἴ τις ἐπίσκοπος, κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, δι' αὐτῶν ἐγκρατῆς ἐκκλησίας γένηται, καθαιρείσθω, καὶ ἀφοριζέσθω, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες. Δεῖ γὰρ τὸν μέλλοντα προβιβάζεσθαι εἰς ἐπισκοπήν, ὑπὸ ἐπισκόπων ψηφίζεσθαι· καθὼς παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ ὄριστα ἐν τῷ κανόνι τῷ λέγοντι· Ἐπίσκοπον προσήκει, μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἶη τὸ τοιοῦτο, ἢ διὰ κατεπιέγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξάπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους· (συμπῆφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων), τότε τὴν χειροτονίαν ποιείσθαι. Τὸ δὲ κύριον τῶν γινομένων, δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ».

⁶² «Ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἶη τὸ τοιοῦτο, ἢ διὰ κατεπιέγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξ ἅπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμπῆφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιείσθαι· τὸ δὲ κύριον τῶν γενομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ».ΡΠ Β', σελ. 122.

⁶³ «...ἐκ τούτου γὰρ οἱ τοποτηρηταὶ τῶν Μαύρων ἀδελφοὶ ἡμῶν τοῦτο ἐβουλεύσαντο, ὅτι πολλοὺς τοιοῦτους ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἐξαγοράζονται».ΡΠ Γ', σελ. 493.

⁶⁴ «Ἐπειδὴ περ τινὲς τῶν μητροπολιτῶν, ὡς περιηγήθημεν, ἀμελοῦσι τῶν ἐγκεχειρισμένων αὐτοῖς ποιμνίων, καὶ ἀναβάλλοντα τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων· ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, ἐντὸς τριῶν μηνῶν γίνεσθαι τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων, εἰ μήποτε ἄρα

Σύνοδο νέος Επίσκοπος. Εάν αμελούσε το καθήκον του αυτό, μετά την πάροδο του έτους, ψηφίζοταν άλλος μεσίτης.

Η χειροτονία συνιστά Μυστήριο της Εκκλησίας, κατά το οποίο ο χειροτονών – Επίσκοπος – τοποθετεί το χέρι του στο κεφάλι του χειροτονούμενου και επικαλείται τη Θεία Χάρη προκειμένου αυτή να κατέλθει στον υποψήφιο. Η χειροτονία αφορά είτε στην απόκτηση της ιδιότητας του κληρικού είτε στην κατάληψη ανώτερου βαθμού ιερωσύνης από τον κληρικό. Ο Καταστατικός Χάρτης της Εκκλησίας της Ελλάδος έχοντας υπόψη την παραπάνω αρχή αναγνωρίζει τις χειροτονίες σε Επίσκοπο, Πρεσβύτερο, Διάκονο.⁶⁵ Κατά την εκκλησιαστική πρακτική η χειροτονία του λαϊκού τελείται πρώτα σε Αναγνώστη, υποδιάκονο, εντασσόμενη στο λειτουργικό Τυπικό της χειροτονίας σε Διάκονο. Για τους ιεροψάλτες και τους αναγνώστες χρησιμοποιείται ο όρος χειροθεσία.⁶⁶ Οι προϋποθέσεις για την έγκυρη τέλεση της χειροτονίας διακρίνονται σε αυτές που αναφέρονται εις τον χειροτονούντα και εκείνες που πρέπει να συντρέχουν στο πρόσωπο του χειροτονούμενου.⁶⁷

Η χειροτονία του Διακόνου γίνεται λίγο πριν από την Κυριακή Προσευχή και μετά την εκφώνηση «καὶ ἔσται τὰ ἐλέη τοῦ μεγάλου

ἀπαραίτητος ἀνάγκη παρασκευάσαι ἐπιταθῆναι τὸν τῆς ἀναβολῆς χρόνον. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσῃ, ὑποκείσθαι αὐτὸν ἐκκλησιαστικοῖς ἐπιτιμίοις. Τὴν μὲν τοι πρόσδοδον τῆς χηρευούσης ἐκκλησίας, σώαν παρὰ τῷ οἰκονόμῳ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας φυλάττεσθαι».
ΡΠ Β', σελ. 273.

⁶⁵ Ο παλαιότερος Καταστατικός Χάρτης της Εκκλησίας της Ελλάδος, ο Ν.671/43 το όριζε ρητά στο άρθρο 64. Αν και ο Ν. 590/77 δεν περιέχει κάποια σχετική διάταξη, αυτό δεν σημαίνει και διαφορετική αντιμετώπιση του εν λόγω ζητήματος. Βλ. Σπ.Τρωιάνου - Γ Πουλή, *Εκκλησιαστικό Δίκαιο*, σελ. 234, υποσ.2.

⁶⁶ Σταδιακά η Εκκλησία διαφοροποίησε τους δύο αυτούς όρους, ως εξής: «Όλες οι χειροθεσίες διακρίνονται από τις χειροτονίες σε τρία σημεία: τελούνται πρό ή εκτός της λειτουργίας, εκτός του ιερού βήματος και με μία ευχή. Οι χειροτονίες τελούνται κατά τη θεία Λειτουργία, εντός του ιερού βήματος και απαρτίζονται από δύο ευχές». (βλ. Ιω. Φουντούλη, *Λειτουργική Α΄*, Θεσσαλονίκη 1993 σελ. 293). Απαραίτητη προϋπόθεση για την ευαγή άσκηση της διακονίας του αναγνώστη/ψάλτη άποτελεῖ επίσης το ύφος και το ήθος της ανάγνωσης/ψαλτικής: «Τοὺς ἐπὶ τῷ ψάλλειν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις παραγινομένους, βουλόμεθα μῆτε βοαῖς ἀτάκτοις κεχρηῆσθαι καὶ τὴν φύσιν πρὸς κραυγὴν ἐκβιάζεσθαι, μῆτε τι ἐπιλέγειν τῶν μὴ ἐν ἐκκλησίᾳ ἀρμοδίων τε καὶ οἰκείων· ἀλλὰ μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ κατανύξεως τὰς τοιαύτας ψαλμωδίας προσάγειν τῷ τῶν κρυπτῶν ἐφόρῳ Θεῷ. Εὐλαβεῖς γὰρ ἔσεσθαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ τὸ ἱερὸν ἐδίδαξε λόγιον»(Βλ. Πηδάλιον, ερμηνεία στον Πενθ. 75, σελ. 285). Βλ. Γ. Στολίγκα, *Η ποινική μεταχείρισις του κατωτέρου κλήρου κατά το Ορθόδοξον Κανονικόν Δίκαιον*, εκδόσεις Παρρησία, Αθήνα 2014.

⁶⁷ Σπ.Τρωιάνου - Γ Πουλή, *Εκκλησιαστικό Δίκαιο*, σελ. 235.

Θεοῦ...».Του δε πρεσβυτέρου, μετά την Μεγάλη Είσοδο, και του Επισκόπου, πριν την ανάγνωση της Αποστολικής περικοπής.⁶⁸

Σύμφωνα με το δίκαιο των Ιερών Κανόνων, τις ψήφους των πλειόνων Επισκόπων της Συνόδου επικυρώνει ο Μητροπολίτης, ο οποίος κατά κανόνα τελεί και την χειροτονία μαζί με τουλάχιστον δύο Επισκόπους. Την διαδικασία αυτή προβλέπουν οι Αποστ. 1⁶⁹, Α' 4⁷⁰, Ζ' 3⁷¹, τον εν Κων/πόλει 1⁷² και Καρθ. 13.⁷³

Η Σύνοδος της Χαλκηδόνας⁷⁴ στην 13^η πράξη της παραπέμπει στον Α'4 και ορίζει ότι ο Μητροπολίτης είναι ο αρμόδιος να χειροτονεί όλους τους υποκειμένους σ' αυτόν Επισκόπους.⁷⁵ Επικαλούμενος τον Αποστ. 1 ο Καρθ. 49(58)ορίζει ότι πρέπει να «διαφυλάσσεται» το αρχαίο τυπικό ως προς τον αριθμό των Επισκόπων που αρκούν να τελέσουν χειροτονία Επισκόπου.⁷⁶ Σε περίπτωση ανάγκης, ο Καρθ.13 επιτρέπει την χειροτονία και από τρεις Επισκόπους, απόντος του Μητροπολίτη, αλλά με την άδειά του.

⁶⁸ Π. Μπούμη, *Κανονικόν Δίκαιον*, σελ. 155· Ιωάννου (Μητρ.) Ζηζιούλα *Η Ενότης της Εκκλησίας εν τη Θεία Ευχαριστία και τω Επισκόπω κατά τους τρεις πρώτους αιώνες*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2012, σελ. 146.

⁶⁹ «Ἐπίσκοπος χειροτονείσθω ὑπὸ ἐπισκόπων δύο ἢ τριῶν».ΡΠ Β', σελ. 1.

⁷⁰ «Ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἶη τὸ τοιοῦτο, ἢ διὰ κατεπίγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξ ἅπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιείσθαι· τὸ δὲ κῦρος τῶν γενομένων δίδοσθαι καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ».ΡΠ Β', σελ. 122.

⁷¹ «Πᾶσαν ψήφον γινομένην παρὰ ἀρχόντων, ἐπισκόπου, ἢ πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου, ἄκυρον μένειν, κατὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα· Εἴ τις ἐπίσκοπος, κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, δι' αὐτῶν ἐγκρατῆς ἐκκλησίας γένηται, καθαιρεῖσθω, καὶ ἀφοριζέσθω, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες. Δεῖ γὰρ τὸν μέλλοντα προβιβάζεσθαι εἰς ἐπισκοπὴν, ὑπὸ ἐπισκόπων ψηφίζεσθαι· καθὼς παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ ὄρισται ἐν τῷ κανόνι τῷ λέγοντι· Ἐπίσκοπον προσήκει, μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἶη τὸ τοιοῦτο, ἢ διὰ κατεπίγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξ ἅπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους· (συμψήφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων), τότε τὴν χειροτονίαν ποιείσθαι. Τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων, δίδοσθαι καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ».ΡΠ Β', σελ. 564.

⁷² Βλ. *Πηδάλιον*, σελ. 461.

⁷³ «Ὅσιος ἐπίσκοπος εἶπεν· Καὶ τοῦτο πᾶσιν ἀρεσάτω, ἵνα εἴτε διάκονος, εἴτε πρεσβύτερος, ἢ καὶ τις τῶν κληρικῶν ἀκοινωνήτος γένηται, καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον τὸν εἰδὸτα αὐτὸν καταφύγοι, γινώσκοντα ἀποκεκινήσθαι αὐτὸν τῆς κοινωνίας παρὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, μὴ χρῆναι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ ἀδελφῷ αὐτοῦ ὕβριν ποιοῦντα, παρέχειν αὐτῷ κοινωνίαν. Εἰ δὲ τολμήσοι τοῦτο ποιῆσαι, γινωσκέτω, συνελθόντων ἐπισκόπων, ἀπολογία ἑαυτὸν ὑπεύθυνον καθεστᾶναι. Ἄπαντες οἱ ἐπίσκοποι εἶπον· Αὕτη ἡ κρίσις καὶ τὴν εἰρήνην πάντοτε διαφυλάξει, καὶ διατηρήσει τὴν πάντων ὁμόνοιαν» ΡΠ Γ', σελ. 325.

⁷⁴ Βλ. ΡΠ Γ', σελ. 3.

⁷⁵ Βλ. *Πηδάλιον*, σελ. 128 υποσ. 1.

⁷⁶ «...Ὁ ἀρχαῖος τύπος φυλαχθήσεται, ἵνα μὴ ἤττονες τριῶν τῶν ὀρισθέντων εἰς χειροτονίαν ἐπισκόπων ἀρκέσωσι...». ΡΠ Γ', σελ. 423.

α.Οι «απολελυμένως» τελούμενες χειροτονίες

Ουσιώδης τύπος της χειροτονίας είναι ο προσδιορισμός της θέσης που θα καταλάβει ο χειροτονούμενος, δηλαδή σε ποια συγκεκριμένη Εκκλησία θα τοποθετηθεί, καθώς απαγορεύεται οι χειροτονίες να τελούνται «απολελυμένως».⁷⁷ Με τον Δ' 6⁷⁸ απαγορεύονται οι απολελυμένες χειροτονίες και ορίζεται ότι θα πρέπει όλοι οι κληρικοί να χειροτονούνται σε συγκεκριμένη Εκκλησία. Μάλιστα δε ο Αρχιερέας, ο οποίος τελεί τη χειροτονία θα πρέπει μέσα στην ευχή της συγκεκριμένης ακολουθίας να αναφέρει την Εκκλησία που εντάσσονται, και εφόσον πρόκειται για χειροτονία Επισκόπου, το όνομα της Επισκοπής στην οποία αυτός καθίσταται. Εάν κληρικοί χειροτονήθηκαν αόριστα, η χειροτονία κρίνεται άκυρη και σε κανένα τόπο δεν δύνανται να την ενεργούν. Ο Δ' 6 δίνει και τον δικαιολογητικό λόγο του Κανόνα, με τον οποίο στιγματίζεται/ψέγεται ο αντικανονικός χαρακτήρας της χειροτονίας με απώτερο σκοπό ο Αρχιερέας που την τέλεσε να έρχεται σε μετάνοια.⁷⁹

Ο Σαρδ.16 απαγορεύει να διαμένουν επί μακρό διάστημα Ιερατικοί σε ξένη Εκκλησία, αλλά ορίζει ότι πρέπει να παραμένουν στις Εκκλησίες τους. Εάν δε κάποιος κληρικός μεταβεί σε κάποια άλλη Εκκλησία, υποχρεούται εντός τριών εβδομάδων να επιστρέψει στην Εκκλησία του, διαφορετικά να του επιβάλλεται τιμωρία.⁸⁰ Σε ομόστοχη προοπτική, η Σύνοδος της Σαρδικής με τον Κανόνα 18 ορίζει να μην γίνονται δεκτοί σε κοινωνία οι Κληρικοί που δεν επιθυμούν να παραμένουν στην Εκκλησία που ανήκουν.⁸¹

⁷⁷ Βλ. Σπ. Τρωιάνου - Γ Πουλή., *Εκκλησιαστικό Δίκαιο*, σελ. 235.

⁷⁸ «Μηδένα ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον, μήτε ὄλωσ τινά τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ τάγματι· εἰ μὴ εἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κόμης, ἢ μαρτυρίῳ, ἢ μοναστηρίῳ, ὃ χειροτονούμενος ἐπικηρύττειτο. Τοὺς δὲ ἀπολύτως χειροτονουμένους, ὥρισεν ἡ ἅγια σύνοδος, ἄκυρον ἔχειν τὴν τοιαύτην χειροθεσίαν, καὶ μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν, ἐφ' ὕβρει τοῦ χειροτονήσαντος». ΡΠ Β', σελ. 230.

⁷⁹ ΡΠ Β', σελ. 230.

⁸⁰ «Ἄετιος ἐπίσκοπος εἶπεν· Οὐκ ἀγνοεῖτε ὅποια καὶ πηλίκη τυγχάνει ἡ τῶν Θεσσαλονικέων μητρόπολις. Πολλάκις τοιγαροῦν εἰς αὐτὴν ἀπὸ ἐτέρων ἐπαρχιῶν πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι παραγίνονται, καὶ οὐκ ἀρκοῦμενοι βραχέος διαγωγῆ χρόνου, ἐναπομένουσι, καὶ ἅπαντα τὸν χρόνον αὐτόθι ποιοῦντες διατελοῦσιν, ἢ μόλις μετὰ πλεῖστον χρόνον εἰς τὰς ἑαυτῶν ἐπανίεναι ἐκκλησίας ἀναγκάζονται· περὶ τούτων οὖν ὀριστέον. Ὅσιος ἐπίσκοπος εἶπεν· Οὗτοι οἱ ὄροι, οἱ καὶ ἐπὶ τῶν ἐπισκόπων ὠρισμένοι, φυλαττέσθωσαν καὶ ἐπὶ τούτων τῶν προσώπων». ΡΠ Γ', σελ. 272.

⁸¹ «Γαυδέντιος ἐπίσκοπος εἶπεν· Οἶδας, ἀδελφέ Ἄετιε, ὡς τὸ τηνικαῦτά ποτε κατασταθέντος σου ἐπισκόπου, ἡ εἰρήνη λοιπὸν ἐβράβευσεν· ἵνα μὴ τινα λείψανα διχονοίας περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐναπομείνη, ἔδοξε καὶ τοὺς παρὰ Μουσαίου κατασταθέντας, καὶ τοὺς

Είναι πολύ σημαντικό να γίνει κατανοητή η επιταγή των Ιερών Κανόνων, αναφορικά με την χειροτονία ενός μόνο Επισκόπου σε κάθε Επισκοπή. Μια διαφορετική λύση θα απειλούσε με διάσπαση την ενότητα της Εκκλησίας, διότι η κοινότητα δεν θα συνάγετο γύρω από μία κεφαλή εις τόπον και τύπον Χριστού και θα εισήγετο η πολυαρχία και άρα η διάσπαση της κοινότητας. Είναι, λοιπόν, προφανές ότι από τη στιγμή που ο Επίσκοπος αποτελεί κέντρο της ζωής και της ενότητας της Εκκλησίας δεν είναι δυνατό να χειροτονούνται και να συνυπάρχουν περισσότεροι από ένας Επίσκοπος ανά Επισκοπή.⁸² Επίσης, το γεγονός ότι ο Επίσκοπος, ως κέντρο της ενότητας της κάθε τοπικής Εκκλησίας, αυτός και μόνο αυτός έχει το δικαίωμα να χειροτονεί τους κληρικούς της Επισκοπής του, είναι ένα προνόμιο μοναδικό.⁸³

παρὰ Εὐτυχιανοῦ, ἐπειδὴ αὐτῶν οὐδεμία αἰτία εὐρίσκειτο, πάντας ὑποδεχθῆναι.»ΡΠ Γ', σελ. 275. Πρβλ. *Πηδάλιον*, ερμηνεία στον Σαρδ.72, σελ. 459.

⁸² Βλ. Γεωργίου (Αρχιμανδρίτου) Καψάνη, *Η Ποιμαντική Διακονία κατά τους Ιερούς Κανόνες*, Εκδόσεις Άθως, Αθήνα 2003, σελ. 95· πρβλ. Ιωάννου (Μητρ.) Ζηζιούλα *Η Ενότης της Εκκλησίας εν τη Θεία Ευχαριστία και τῷ Επισκόπῳ κατά τους τρεις πρώτους αιώνας*, σελ. 142.

⁸³ Βλ. Στυλιανού Χαρκιανάκη, *Περί το ἀλάθητον της Εκκλησίας εν τη Ορθοδόξῳ Θεολογία*, Αθήναι 1965, σελ. 47.

β.Οι «αθρόον» χειροτονίες.

Οι Α'2⁸⁴ και ΑΒ'17⁸⁵ και Σαρδ.10⁸⁶ απαγορεύουν την χειροτονία λαϊκού σε κληρικό χωρίς τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

1. Να χειροτονεύεται κατά τάξη σε κάθε βαθμό, δηλαδή Αναγνώστης, Υποδιάκονος, Διάκονος και Πρεσβύτερος.

2. Να μένει αρκετό χρόνο σε κάθε βαθμό και μετά αν κριθεί άξιος, να χειροτονεύεται και Επίσκοπος.⁸⁷ Ο Σαρδ. 10 δεν προσδιορίζει ορισμένο χρόνο παραμονής σε κάθε βαθμό αλλά περιέχει μια κατευθυνήρια αρχή. Ορίζει ότι ο χρόνος παραμονής στον κάθε βαθμό ιερωσύνης πρέπει να είναι αρκετός ώστε ο κληρικός να αποδείξει την Πίστη, την καλοκαγαθία των τρόπων και την σταθερότητα της γνώμης του. Περαιτέρω εξηγεί ότι η αξιολόγησή των αρετών του υποψηφίου από τον Επίσκοπο απαιτεί χρόνο, ο οποίος δεν είναι ο ίδιος σε κάθε περίπτωση. Για τον λόγο αυτό ο Κανόνας προβλέπει ότι το ζήτημα αυτό αφήνεται προς κρίση στη διακριτική ευχέρεια του οικείου Επισκόπου⁸⁸. Επιπρόσθετα, ο Αποστ. 80 χαρακτηρίζει άδικη τη χειροτονία Επισκόπου, όταν αυτός, ενώ δεν έχει λάβει πείρα μετανοίας, επιθυμεί να καταστεί διδάσκαλος των χριστιανών.⁸⁹

⁸⁴ «μη νεόφυτον, ἵνα μη τυφωθῆς εἰς κρῖμα ἐμπέση τοῦ διαβόλου».ΡΠ Β', σελ. 116.

⁸⁵ «Ὡστε τοῦ λοιποῦ μηδένα τῶν λαϊκῶν ἢ μοναχῶν ἀθρόον εἰς τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ὕψος ἀνάγεσθαι, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς βαθμοῖς ἐξεταζόμενον πρότερον, οὕτω τῆς ἐπισκοπῆς τὴν χειροτονίαν ὑποδέχεσθαι».ΡΠ Β', σελ. 701.

⁸⁶ «...Καὶ τοῦτο ἀναγκαῖον εἶναι νομίζω, ἵνα μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας ἐξετάζοιτο, ὥστε ἐάν τις πλούσιος, ἢ σχολαστικὸς ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἀξιοῖτο ἐπίσκοπος γίνεσθαι, μὴ πρότερον καθίστασθαι, ἐὰν μὴ καὶ ἀναγνώστου, καὶ διακόνου καὶ πρεσβυτέρου ὑπηρεσίαν ἐκτέλεση, ἵνα καθ' ἕκαστον βαθμὸν, ἐὰν περ ἄξιος νομισθεῖ, εἰς τὴν ἀψίδα τῆς ἐπισκοπῆς κατὰ προκοπὴν διαβῆναι δυνηθεῖ. Ἐξεί δὲ ἐκάστου τάγματος ὁ βαθμὸς οὐκ ἐλαχίστου δηλονότι χρόνου μῆκος, δι' οὗ ἡ πίστις αὐτοῦ, καὶ ἡ τῶν τρόπων καλοκαγαθία, καὶ ἡ στερρότης, καὶ ἡ ἐπιείκεια, γνῶριμος γενέσθαι δυνησεται· καὶ αὐτὸς ἄξιος τῆς θείας ιερωσύνης νομισθεὶς τῆς μεγίστης ἀπολαύσει τιμῆς...».ΡΠ Γ', σελ. 256.

⁸⁷ Α' Τιμοθ. 3:6.

⁸⁸ Σπ.Τρωιάνου - Γ Πουλή, *Εκκλησιαστικό Δίκαιο*, σελ. 238· Πρβλ.*Πηδάλιον*, σελ. 360, υποσημ.1. Βλ. καὶ Α' Τιμοθ. 5:22.

⁸⁹ «Τὸν ἐξ ἔθνικοῦ βίου προσελθόντα, καὶ βαπτισθέντα, ἢ ἐκ φαύλης διαγωγῆς, οὐ δίκαιόν ἐστι πάραυτα προχειρίζεσθαι ἐπίσκοπον· ἄδικον γάρ, τὸν μηδέπω πείραν ἐπιδειξάμενον, ἐτέρων εἶναι διδάσκαλον· εἰμὴ που κατὰ θεῖαν χάριν τοῦτο γένηται».ΡΠ Β', σελ. 103.

γ.Το αδιάθετο της διαδοχής

Ο Αποστ. 76 απαγορεύει στον Επίσκοπο να χαρίζει την διαδοχή της Επισκοπής σε συγγενείς και φίλους.⁹⁰

Ο Αντιοχ.23 απαγορεύει στο τέλος του βίου του ο Επισκόπος να ορίζει διάδοχο, κάτι τέτοιο είναι άκυρο και εντέλλεται η διαδοχή να γίνεται με ψήφο της Συνόδου μετά την κοίμηση του Επισκόπου.

«Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι ἀντ' αὐτοῦ καθιστᾶν ἕτερον ἑαυτοῦ διάδοχον, κἂν πρὸς τῇ τελευτῇ τοῦ βίου τυγχάνῃ».⁹¹

δ.Το καταρχὴν ανεπίτρεπτο της παραίτησης

Από την επιστολή της Γ΄ Οικουμενικής Συνόδου προς την Σύνοδο της Παμφυλίας, φαίνεται πόση έκπληξη προκλήθηκε στην Γ΄ Οικουμενική Σύνοδο από την άλογη παραίτηση του Ευσταθίου. Η Γ΄ Οικουμενική ορίζει σχετικά: «παραιτήσεως, οὐκ ἴσμεν ὅπως, προεκόμισε βιβλίον. Ἔδει γὰρ ὡς ἅπαξ ἐγκεχειρισμένον ἱερατικὴν φροντίδα, ταύτης ἔχεσθαι μετ' εὐρωστίας πνευματικῆς, καὶ οἷον ἀνταποδύεσθαι τοῖς πόνοις, καὶ ἰδρῶτα τὸν ἔμμισθον ἐθέλοντι ὑπομεῖναι».⁹² Από το παραπάνω απόσπασμα γίνεται σαφές ότι δεν είναι γνωστό πώς αποφάσισε ο Ευστάθιος να υποβάλει παραίτηση. Ωστόσο, ο ίδιος, έστω για μια και μόνο φορά, ανέλαβε τη φροντίδα της Επισκοπής, να την βαστάζει με πνευματική γενναιότητα, να αντιπαλεύει τους κόπους και με θέληση να υπομένει το βάρος της ευθύνης της Επισκοπής.

Το ίδιο βεβαιώνει και ο Έξαρχος αυτής Κύριλλος στον Κανόνα 3 λέγοντας: «...οὔτε τοῖς τῆς Ἐκκλησίας; ἀρέσκον θεσμοῖς, λιβέλλους παραιτήσεων προσάγειν τινὰς τῶν ἱερουργῶν...». Δηλαδή, αντίκειται προς τους Κανόνες της Εκκλησίας η κατάθεση έγγραφων παραιτήσεων από τους Αρχιερείς.⁹³ Εκούσια παραίτηση γίνεται μόνο για λόγους υγείας και από «κωλυτική κρυπτήν αφορμήν και αναξιότητα,

⁹⁰ «Ὅτι οὐ χρή ἐπίσκοπον τῷ ἀδελφῷ, ἢ τῷ υἱῷ, ἢ ἐτέρῳ συγγενεῖ χαριζόμενον, εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς ἐπισκοπῆς χειροτονεῖν ὃν βούλεται· κληρονόμους γὰρ τῆς ἐπισκοπῆς ποιῆσθαι οὐ δίκαιον, τὰ τοῦ Θεοῦ χαριζόμενον πάθει ἀνθρωπίνῳ· οὐ γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν ὑπὸ κληρονόμους ὀφείλει τιθέναι. Εἰ δέ τις τοῦτο ποιήσῃ, ἄκυρος μενέτω ἢ χειροτονία· αὐτὸς δὲ ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ».ΡΠ Β΄, σελ. 97.

⁹¹ ΡΠ Γ΄, σελ. 150.

⁹² ΡΠ Β΄, σελ. 207.

⁹³ ΡΠ Δ΄, σελ. 359.

κατηγορούμενος υπό της οικείας συνειδήσεως», όπως γράφει ο λίβελλος της κανονικής παραιτήσεως.⁹⁴

Αλλά και ο ΑΒ΄ 2 απαγορεύει την έκπτωση του Αρχιερέως στην τάξη των Μοναχών, αλλά και την παραίτησή τους, εκτός και αν έχουν διαπράξει εκκλησιαστικό έγκλημα. Οι Επίσκοποι που θα θελήσουν να κατέλθουν στην τάξη των Μοναχών, χάνουν την Αρχιερωσύνη τους για πάντα, χωρίς δυνατότητα ανάκτησής της.⁹⁵

Εν κατακλείδι, η υποβολή παραίτησης δεν είναι ελεύθερη στους Αρχιερείς, αλλά επιτρέπεται για λόγους που αναφέρει περιοριστικά ο Κανονικός νόμος, ήτοι για νόσο ή γήρας ή για οποιοδήποτε άλλο σοβαρό λόγο.⁹⁶ Σε αυτές τις περιπτώσεις χρειάζεται συνοδική αποδοχή της παραίτησης. Εξ αυτού του λόγου και στο πλαίσιο του ελληνικού εκκλησιαστικού δικαίου απαιτείται αποδοχή τέτοιας παραίτησης από τη Διαρκή Ιερά Σύνοδο με αιτιολογημένη απόφαση της απόλυτης πλειοψηφίας των παρόντων μελών της.⁹⁷

2. Ίδρυση νέας Επισκοπής

Σύμφωνα με τον Καρθ. 98(109), νέα Επισκοπή ιδρύεται κατόπιν συγκλήσεως της Συνόδου της επαρχίας, στην οποία ανήκει η περιοχή. Ωστόσο, για τη σύσταση νέας Επισκοπής, εκτός από την απόφαση της Συνόδου απαιτείται ειδική απόφαση του πρώτου τη τάξει Μητροπολίτη της Επαρχίας, καθώς και η σύμφωνη γνώμη εκείνου του Επισκόπου, υπό την εδαφική περιφέρεια του οποίου υπάγεται η μέλλουσα να ιδρυθεί Επισκοπή.⁹⁸ Ο Αλέξιος Αριστηνός εξηγεί ότι εάν μία ευρύτερη περιοχή διαθέτει Επίσκοπο και ο λαός της απαιτεί να εκλέξει Επίσκοπο της επιλογής του, να μην εισακούγεται η επιθυμία του. Μόνον κατόπιν εξετάσεως του ζητήματος από την Επαρχιακή Σύνοδο και τον οικείου

⁹⁴ Βλ. Πηδάλιον, σελ. 762.

⁹⁵ ΡΠ Β΄, σελ. 707.

⁹⁶ Με τις Σ.τ.Ε (Συμβούλιο της Επικρατείας) 297/80 και 2401/81 έγινε δεκτό ότι η διάταξη του άρθρου 34 § 2 Κ.Χ. δεν αντίκειται στο Σύνταγμα. Οι προϋποθέσεις που κρίνουν την ανικανότητα ου αρχιερέα να εκπληρώσει τα καθήκοντά του καθορίζονται με κάθε λεπτομέρεια στο άρθρου 34 §§ 3-6 Κ.Χ.

⁹⁷ Σπ. Τρωιάνου - Γ. Πουλή, *Εκκλησιαστικό Δίκαιο*, σελ. 385.

⁹⁸ «Ἦρεσε κάκεῖνο, ἵνα οἱ ὄγλοι, οἱ μηδέποτε ἰδίους ἐσχηκότες ἐπισκόπους, εἰ μὴ ἐκ πάσης τῆς συνόδου ἐκάστης ἐπαρχίας καὶ τοῦ πρωτεύοντος ψήφισμα γένηται, καὶ κατὰ συναίνεσιν ἐκείνου, οὐτινος ὑπὸ τὴν διοίκησιν καθίστατο ἡ αὐτὴ ἐκκλησία, μηδαμῶς δέξωνται». ΡΠ Γ΄, σελ. 541. Πρβλ. Καρθ. 53 (62), ΡΠ Γ΄, σελ. 432

Μητροπολίτη και συναινέσεως του επιχώριου Επισκόπου δύναται να γίνει αποδεκτό ένα τέτοιο αίτημα.⁹⁹

Σε περίπτωση χειροτονίας νέου Επισκόπου, η νέα Επισκοπή ιδρύεται με ψήφο του Επισκόπου στον οποίο υπαγόταν εδαφικά η νέα Επισκοπή πριν αυτή ιδρυθεί. Ο νέος Επίσκοπος οφείλει να ασκεί τα καθήκοντά του εντός των ορίων της νεοσύστατης Επισκοπής του και να μην σφετερίζεται περιοχές του ομόρου Επισκόπου που τον ανέδειξε με την ψήφο του [Καρθ. 56 (65)].¹⁰⁰ Επίσκοποι θα πρέπει να χειροτονούνται μόνο στις πόλεις που εξ αρχής συστάθηκαν ως Επισκοπές, δηλαδή καθέδρες Επισκόπων, εκτός και αν η πόλη μπορεί να υποστηρίξει πληθυσμιακά την ανάδειξή της σε Επισκοπή. Μόνο τότε είναι κανονικώς επιτρεπτό να ιδρύεται Επισκοπή, διότι, σύμφωνα με τον Σαρδ.6, δεν επιτρέπεται να ορίζονται Επίσκοποι σε μικρές πόλεις, όπου επαρκεί η παρουσία Πρεσβυτέρου. Η αιτιολόγηση αυτής της ρύθμισης ανάγεται στο ύψιστο κύρος που προσδίδει ο εκκλησιαστικός θεσμός στο Επισκοπικό αξίωμα.¹⁰¹

⁹⁹ ΡΠ Γ', σελ. 541 επ.

¹⁰⁰ «Ἐκούσαμεν ὀρισθέν, ἵνα αἱ παροικίαι μὴ ἀξιῶνται λαμβάνειν ἐπισκόπους, εἰ μὴ κατὰ συναίνεσιν τούτου, ὑφ' ὃν καθίσταντο· ἐν δὲ τῇ χώρᾳ ἡμῶν, κατὰ συγχώρησιν τοῦ ἐξ ἀρχῆς κατέχοντος τὰς διοικήσεις ἐπισκόπου, τινὲς εἰς τὰς αὐτὰς παροικίας χειροτονηθέντες ἐπίσκοποι, ἑαυτοῖς ἔτι μὴν ἐτέρας διεκδικουῦσι». ΡΠ Γ', σελ. 452.

¹⁰¹ «.. ὅτι ἀξιοῖ τὰ πλήθη ποιμένα αὐτοῖς δοθῆναι ἡγοῦμαι καλῶς ἔχειν καὶ τοῦτον ἐκδέχεσθαι, ἵνα παραγένηται. ... Μὴ ἐξεῖναι δὲ ἀπλῶς καθιστᾶν ἐπίσκοπον ἐν κώμῃ τινὶ ἢ βραχείᾳ πόλει, ἧ τινὶ καὶ εἷς μόνος πρεσβύτερος ἐπαρκεῖ· οὐκ ἀναγκαῖον γὰρ ἐπισκόπους ἐκεῖσε καθίστασθαι, ἵνα μὴ κατευτελίξηται τὸ τοῦ ἐπισκόπου ὄνομα καὶ ἡ αὐθεντία. Ἄλλ' οἱ τῆς ἐπαρχίας, ὡς προεῖπον, ἐπίσκοποι ἐν ταύταις ταῖς πόλεσι καθιστᾶν ἐπισκόπους ὀφείλουσιν, ἔνθα καὶ πρότερον ἐτύγχανον γεγονότες ἐπίσκοποι. Εἰ δὲ εὕρισκοιτο οὕτω πληθύνουσα τὴν ἐν πολλῷ ἀριθμῷ λαοῦ πόλιν, ὡς ἀξίαν αὐτὴν καὶ ἐπισκοπῆς νομίζεσθαι, λαμβανέτω. Εἰ πᾶσιν ἀρέσκει τοῦτο; Ἀπεκρίναντο πάντες· Ἀρέσκει.» ΡΠ Γ', σελ. 309.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΤΟ ΤΡΙΣΣΟΝ ΑΞΙΩΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

1. Το Αρχιερατικό Αξίωμα

Ο Καρθ.6¹⁰² λέει, τρία πράγματα να μην γίνονται από Πρεσβυτέρους, αλλ' από τον Επίσκοπο:

1. Χρίσματος ποίηση.
2. Κορών καθιέρωση.
3. Καταλλάξαι τινά εις δημόσια λειτουργία.

Από τα τρία, τα δύο γίνονται από Πρεσβύτερο με την άδεια του Επισκόπου. Μόνο η παρασκευή του Χρίσματος γίνεται από Επίσκοπο, που ενώ δύναται να το τελέσει καθ'εαυτόν, αλλά για ευπείθεια και υποταγή προς τον Πατριάρχη, συναγόμενοι οι Επίσκοποι του κλίματος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στην μεγάλη Εκκλησία το τελούν. Διαφέρει η έψησις του Μύρου από την τελετή του Μύρου κατά τον Θεσσαλονίκης Συμεών(κεφ.71 και 72),¹⁰³ διότι η έψησις γίνεται την μεγάλη Τετάρτη, ευλογήσαντος του Πατριάρχου δις, στην αρχή και το τέλος, ενώ η τελετή του Μύρου γίνεται την μεγάλη Πέμπτη στο τέλος της λειτουργίας (ο.π.κεφ.43).

Αποτελεί κοινό τόπο ότι η μετοχή στη Θεία Ευχαριστία αποτελεί κορυφαία έκφραση ενότητας του εκκλησιαστικού σώματος. Η θεία Μετάληψη απαιτεί τόσο σωματική όσο και πνευματική προετοιμασία, όχι μόνο από την πλευρά του ποιμνίου, αλλά και από την πλευρά των Κληρικών. Στη συνάφεια αυτή, ο Αποστ. 8¹⁰⁴ επιτάσσει όλοι, ιδιαίτερα δε οι Επίσκοποι και ιερωμένοι, να προετοιμάζονται κατάλληλα, ώστε να είναι άξιοι να μεταλάβουν τα Θεία Μυστήρια, κατά την Προσφορά. Εάν κάποιος δεν προσέλθει να μεταλάβει οφείλει να αναφέρει την αιτία που τον εμπόδισε και, εάν αυτή έχει σοβαρά ερείσματα, δύναται να συγχωρηθεί. Εάν, ωστόσο, δεν θέλει να την ομολογήσει, θα τιμωρείται με αφορισμό, επειδή, σύμφωνα πάντα με τον ως άνω Κανόνα, γίνεται

¹⁰²ΡΠ Γ΄, σελ. 309.

¹⁰³Π ηδάλιον, σ.467(2)

¹⁰⁴ Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, προσφορᾶς γενομένης μὴ μεταλάβοι, τὴν αἰτίαν εἰπάτω· καὶ ἐὰν ἢ εὐλογος, συγγνώμης τυγχανέτω· εἰ δὲ μὴ λέγοι, ἀφοριζέσθω, ὡς αἴτιος βλάβης γενόμενος τῷ λαῷ, καὶ ὑπόνοιαν ἐμπούησας κατὰ τοῦ προσενέγκαντος, ὡς μὴ ὑγιῶς ἀνενέγκαντος». ΡΠ Β΄, σελ. 11.

επιζήμιος δίνοντας αφορμή να υποπτευθεί το πλήθος πως ο Ιερέας εκείνος που λειτούργησε είναι ανάξιος, με αποτέλεσμα οι πιστοί να αρνηθούν να κοινωνήσουν από αυτόν. Συνακόλουθα, οι ΣΤ' 80¹⁰⁵, Σαρδ. 11¹⁰⁶ και 12¹⁰⁷ καθαιρούν τον Επίσκοπο, που για τρεις συνεχόμενες εβδομάδες δεν μετέχει στην Θεία Λειτουργία. Ο Επίσκοπος είναι το κέντρο της ευχαριστιακής Σύναξης και η αδικαιολόγητη αποχή από αυτή συνιστά ανεπίτρεπτη παραίτηση από το πιο σημαντικό καθήκον της Αρχιερατίας του. Ο Επίσκοπος έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα των εγκαινίων της Αγίας Τράπεζας των Ιερών Ναών της περιφέρειάς του και των Αντιμηνσίων της Αρχιερατίας του.¹⁰⁸ Ο νεοεκλεγείς Επίσκοπος οφείλει να εγκαινιάζει Αντιμήνια που φέρουν το όνομά του ώστε να μην τελούνται Θείες Λειτουργίες με Αντιμήνια του προκατόχου του.¹⁰⁹

Οι ρυθμίσεις αυτές δείχνουν ότι η σχέση του Επισκόπου με το θυσιαστήριο και την ευχαριστιακή σύναξη του ποιμνίου του είναι νόμος εκ των ων ουκ άνευ της Εκκλησίας.

2. Το Διδασκαλικό Αξίωμα

Το κηρυκτικό χάρισμα που κατέχουν οι κληρικοί αποσκοπεί στην εδραίωση και την παγίωση της ορθής πίστης, καθώς επίσης και στη διάδοσή της πέραν του κύκλου των πιστών¹¹⁰: «ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν».¹¹¹

¹⁰⁵ Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ τῶν ἐν τῷ κλήρῳ καταλεγόμενων, ἢ λαϊκός, μηδεμίαν ἀνάγκην βαρυτέραν ἔχει, ἢ πρᾶγμα δυσχερές, ὥστε ἐπὶ πλεῖστον ἀπολείπεσθαι τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐν πόλει διάγων, τρεῖς Κυριακὰς ἡμέρας ἐν τρισὶν ἑβδομάσι μὴ συνέρχοιτο, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, καθαιρεῖσθω· εἰ δὲ λαϊκός, ἀποκινείσθω τῆς κοινωνίας». ΡΠ Β', σελ. 489.

¹⁰⁶ «...Μέμνησθε δὲ ἐν τῷ προάγοντι χρόνῳ τοὺς Πατέρας ἡμῶν κεκρικέναι, ἵνα, εἴ τις λαϊκὸς ἐν πόλει διάγων τρεῖς Κυριακὰς ἡμέρας ἐν τρισὶν ἑβδομάσι μὴ συνέρχοιτο, ἀποκινῶιτο τῆς κοινωνίας». ΡΠ Γ', σελ. 259.

¹⁰⁷ «...Οὕτως οὖν αὐτοῖς συγχωρητέον εἶναι κρίνω, ἵνα, εἰ μέλλοιεν εἰς τὰς ἑαυτῶν παραγίνεσθαι κτήσεις, καὶ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν ποιῆσθαι, τρεῖς Κυριακὰς ἡμέρας, τουτέστι τρεῖς ἑβδομάδας, ἐν τοῖς ἑαυτῶν κτήμασιν αὐτοὺς διάγειν, καὶ ἐν τῇ ἀγχιστευούσῃ ἐκκλησίᾳ ἐν ἣ ἡ πρεσβύτερος συνάγοι, ὑπὲρ τοῦ μὴ χωρὶς συνελεύσεως αὐτὸν δοκεῖν εἶναι, συνέρχεσθαι, καὶ λειτουργεῖν, καὶ μὴ συνεχέστερον εἰς τὴν πόλιν, ἐν ἣ ἔστιν ἐπίσκοπος, παραγίγνοιτο». ΡΠ Γ', σελ. 262.

¹⁰⁸ Μέγα Ευχολόγιον, σελ. 245.

¹⁰⁹ Εἰρ. Π. Χριστινάκη – Γλάρου, *Το δίκαιο των ιερών πραγμάτων της Ορθόδοξης Εκκλησίας, Ιστορικοκανονική Θεώρηση μέχρι και τους μεταβυζαντινούς χρόνους*, Ηρόδοτος, Αθήνα 2013, σελ. 226 -227.

¹¹⁰ Σπ. Τρωιάνου - Γ. Πουλή, *Εκκλησιαστικό Δίκαιο*, σελ. 476.

¹¹¹ Πραξ. 6:4.

Ο Ιερός Χρυσόστομος, ερμηνεύοντας την Α΄ προς Τιμόθεον Επιστολή, τονίζει ότι το διδακτικό αξίωμα απαιτείται εξαιρέτως από τον Επίσκοπο: «*δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, ... , διδακτικόν*».¹¹² Επιπλέον, σχολιάζοντας το χωρίο της προς Τίτον Επιστολής «*ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου*»,¹¹³ επισημαίνει ότι μέριμνα και φροντίδα του Επισκόπου είναι η εμβριθής γνώση του παραδεδομένου Λόγου του Θεού, «*οὐ δεομένου συλλογισμῶν οὐδέ ζητημάτων*» «*οὐ χρεία κόμπου ῥημάτων, ἀλλὰ φρενῶν, καὶ Γραφῶν ἐμπειρίας, καὶ νοημάτων δυνάμεως*». Ο ιερός Χρυσόστομος προβάλλει ως πρότυπο τον Απόστολο Παύλο, «*τὸν τρεψάμενον τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, καὶ μείζονως ἰσχύσασα καὶ Πλάτωνος καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων*».¹¹⁴ Με τη σειρά του, ο Θεοδώρητος Κύρου, αναφερόμενος στο Α΄ Τιμοθ. 3:3, με τον όρο «*διδακτικόν*» ερμηνεύει: «*οὐ τὸν εὐγλωττία κεκοσμημένον, ἀλλὰ τὸν τὰ θεῖα πεπαιδευμένον, καὶ παραινεῖν δυνάμενον τὰ προσήκοντα*».¹¹⁵

Μέλημα των Επισκόπων πρέπει να είναι η καθημερινή διδασκαλία των ευσεβῶν δογμάτων στον λαό του Θεού και η ποδηγέτηση προς την ορθή πίστη. Ο Θεός απευθυνόμενος, μέσω του Προφήτη Ιεζεκιήλ, προς τους προεστώτες των λαῶν παραγγέλλει: «*ὡς εἰς ἄνθρωπον, σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ, καὶ ἀκούσῃ ἐκ στόματός μου λόγον καὶ διαπειλήσῃ αὐτοῖς παρ' ἐμοῦ*».¹¹⁶ Γι'αυτό και ο Αποστ.58 ορίζει πως όποιος Επίσκοπος ή Πρεσβύτερος αμελεί τους κληρικούς και το λαό του και δεν διδάσκει σε αυτούς τα δόγματα και τα έργα της ευσέβειας, θα αφορίζεται έως ότου διορθωθεί. Εάν επιμείνει στην αμέλεια και τη ραθυμία του, θα καθαιρείται ως ανάξιος της Επισκοπής και του πρεσβυτερίου.¹¹⁷

Αλλά και ο Πενθ.19 ορίζει ότι οι Επίσκοποι οφείλουν καθημερινώς να διδάσκουν κλήρο και λαό, ιδιαίτερα τις Κυριακές, τον λόγο της αληθείας, όπως αυτός εκφέρεται μέσα στην Αγία Γραφή και ερμηνεύεται από τους αγίους και θεοφόρους Πατέρες, χωρίς να επιχειρούν να εξάγουν τα νοήματα που οι ίδιοι επιθυμούν. Παράλληλα δεν πρέπει να

¹¹² Α΄ Τιμ.3:3.

¹¹³ Τίτ. 1:9.

¹¹⁴ Ιωάννου Χρυσοστόμου, Ομιλία 13 εις Τίτον 1, PG 62, 673· Η. Πατσαβού, *Η είσοδος εις τον κλήρον κατά τους πέντε πρώτους αιώνες*, Αθήναι 1973, σελ. 239.

¹¹⁵ Θεοδώρητου Κύρου, Ερμ. εις Α΄ Τιμ. 3, PG 82, 805· Η. Πατσαβού, *ό.π.* σελ. 239.

¹¹⁶ Ιεζ. 3:17.

¹¹⁷ «*Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἀμελῶν τοῦ κλήρου ἢ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ παιδεύων αὐτοὺς εἰς εὐσέβειαν, ἀφορίζεσθω· ἐπιμένων δὲ τῇ ἀμελείᾳ καὶ ραθυμίᾳ, καθαιρείσθω*».ΡΠ Β΄, σελ.75.

εκτρέπονται από τους επικυρωθέντες Συνοδικώς Όρους και Δόγματα της Πίστεως ή την Πατερική Παράδοση.¹¹⁸ Εντούτοις, εάν χρησιμοποιήσουν ένα αγιογραφικό χωρίο, οφείλουν να μην το εξηγούν διαφορετικά από ό,τι τον εξήγησαν στα συγγράμματα τους οι διδάσκαλοι πατέρες της Εκκλησίας, αλλά να διέπονται από με το φόβο ότι μπορεί μεταχειριζόμενοι δικά τους νοήματα να παρεκτραπούν από την ορθή ερμηνεία της Γραφής και κατά συνέπεια να απομακρυνθούν από την αλήθεια.¹¹⁹

Ο Καρθ.2 ορίζει ότι η Ορθόδοξη Πίστη που παρέλαβε η Σύνοδος θα διδάσκεται πρωτίστως στους νεοχειροτονηθέντες Επισκόπους και κατόπιν δια μέσου αυτών στον λαό.¹²⁰ Σύμφωνα με τον Ζ'2, αυτός που προάγεται στον βαθμό του Επισκόπου, οφείλει να γνωρίζει να ερμηνεύει το Ψαλτήριο, ώστε να είναι σε θέση να νουθετεί τους κληρικούς της περιφέρειάς του στη χρήση του.¹²¹ Το Ψαλτήριο αποτελεί για κάθε εποχή τη βασική εκκλησιαστική μόρφωση του κλήρου και θα ήταν άτοπο ο Επίσκοπος να ζητεί αυτή την κατάρτιση από τους υφιστάμενους κληρικούς τους, αν ο ίδιος δεν την είχε κατακτήσει.

Επιπροσθέτως είναι αναγκαίο να εξετάζεται από τον Μητροπολίτη εάν ο υποψήφιος Επίσκοπος μελετά σε βάθος και όχι επιφανειακά τα ιερά κείμενα και προβαίνει στην ορθή και υπό προϋποθέσεις ερμηνεία των Ιερών Κανόνων, του Αγίου Ευαγγελίου, του Αποστόλου και σύνολης της Αγίας Γραφής, ώστε και να ζει αλλά και να διδάσκει το ποιμνίό του σύμφωνα με αυτά. Ο Κανόνας βρίσκεται σε συνάφεια με τη διδασκαλία του φερωνύμου Διονυσίου Αρεοπαγίτη, σύμφωνα με την οποία η ουσία και επίκεντρο της Εκκλησιαστικής Ιεραρχίας είναι τα θεοπαράδοτα

¹¹⁸ «Ὅτι δεῖ τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν προεστῶτας, ἐν πάσῃ μὲν ἡμέρᾳ, ἐξαιρέτως δὲ ἐν ταῖς Κυριακαῖς, πάντα τὸν κληρὸν καὶ τὸν λαὸν ἐκδιδάσκειν τοὺς τῆς εὐσεβείας λόγους, ἐκ τῆς θείας γραφῆς ἀναλεγομένους τὰ τῆς ἀληθείας νοήματά τε, καὶ κρίματα, καὶ μὴ παρεκβαίνοντας τοὺς ἤδη τεθέντας ὅρους, ἢ τὴν ἐκ τῶν θεοφόρων Πατέρων παράδοσιν». ΡΠ Β', σελ. 346.

¹¹⁹ Διὰ γὰρ τῆς τῶν προειρημένων Πατέρων διδασκαλίας, οἱ λαοὶ ἐν γνώσει γινόμενοι τῶν τε σπουδαίων καὶ αἰρετῶν, καὶ τῶν ἀσυμφόρων καὶ ἀποβλήτων, τὸν βίον μεταρρυθμίζουσι πρὸς τὸ βέλτιον, καὶ τῷ τῆς ἀγνοίας οὐχ ἀλίσκονται πάθει, ἀλλὰ προσέχοντες τῇ διδασκαλίᾳ, ἑαυτοὺς πρὸς τὸ μὴ κακῶς παθεῖν παραθήγουσι, καὶ φόβῳ τῶν ἐπητημένων τιμωριῶν τὴν σωτηρίαν ἑαυτοῖς ἐξεργάζονται». ΡΠ Β', σελ. 346.

¹²⁰ «Πρὸς βεβαιωτέας δὲ τὰς τῶν ἀδελφῶν καὶ συνεπισκόπων ἡμῶν τῶν ἔναγχος χειροτονηθέντων διανοίας, ταῦτα δεῖ προσθεῖναι, ἃ παρὰ τῶν Πατέρων βεβαία διατυπώσει παρελάβομεν, ὥστε τῆς Τριάδος, τουτέστι τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὴν ἐνότητα, τὴν μηδεμίαν ἔχειν διαφορὰν γινωσκομένην, ἣν ταῖς ἡμετέραις διανοίαις ἐγκαθιερωθεῖσαν κατέχομεν· καὶ καθὼς ἐμάθομεν, οὕτω τοὺς λαοὺς τοῦ Θεοῦ διδάξομεν». ΡΠ Γ', σελ. 299.

¹²¹ ΡΠ Β', σελ. 560.

λόγια, δηλαδή η αληθής κατάληψη και ακριβής γνώση των θείων Γραφών.¹²²

Εάν ο Μητροπολίτης κρίνει ότι ο υποψήφιος Επίσκοπος δεν επιθυμεί να εναρμονίσει τη βιοτή του με τον θείο λόγο, προκειμένου να μπορέσει αργότερα να Τον μεταδώσει, ας μη γίνεται Επίσκοπος κατά το αγιογραφικό επίταγμα «ὡμοιώθη ὁ λαός μου ὡς οὐκ ἔχων γνῶσιν· ὅτι σὺ ἐπίγνωσιν ἀπόσω, κἀγὼ ἀπόσομαί σε τοῦ μὴ ἱερατεύειν μοι· καὶ ἐπελάθου νόμον Θεοῦ σου, κἀγὼ ἐπιλήσομαι τέκνων σου».¹²³ Ομοίως και ο Καρθ. 18(24) ορίζει ότι όσοι πρόκειται να χειροτονήσουν Επίσκοπο ή κληρικό οφείλουν πρωτίστως να τους διδάξουν τους συνοδικούς και πατερικούς Κανόνες, προκειμένου οι νεοχειροτονημένοι να ζουν σύμφωνα με τις επιταγές τους και να μην μετανοήσουν αργότερα σε περίπτωση που τους παραβούν.¹²⁴

Για τον λόγο αυτό ο παλαιοδιαθηκικός νόμος¹²⁵ περιέχει θεόσδοτη εντολή προς εκείνον που πρόκειται να ασκήσει δημόσια εξουσία, να μελετά σε όλη του την ζωή τον Νόμο του Θεού, ώστε να διατηρεί άσβεστο μέσα του τον φόβο Κυρίου και να φυλάσσει τις εντολές Του, και μάλιστα προσφέρει ως μέθοδο εμπεδώσεως του Νόμου τη χειρόγραφη αντιγραφή του. Το σχετικό χωρίο του Δευτερονομίου είχε εφαρμογή στο θεσμό της Βασιλείας του αρχαίου Ισραήλ, ισχύει δε ως προτύπωση του θεσμού της Εκκλησίας. Ο Επίσκοπος πρέπει να είναι δεινός γνώστης των ιερών Κανόνων και εν γένει του δικαίου της Εκκλησίας, προκειμένου να ασκεί τη ιεραρχική του εξουσία με ευσυνειδησία και φόβο Θεού, τη διδακτική – ποιμαντική του εξουσία ως ζωντανό παράδειγμα τήρησης του νόμου του Θεού και τη δικαστική εξουσία με γνώση του νόμου και του τρόπου εφαρμογής του.

¹²² «... Ὅθεν ὀρίζομεν, πάντα τὸν προάγεσθαι μέλλοντα εἰς τὸν τῆς ἐπισκοπῆς βαθμὸν, πάντως τὸν Ψαλτῆρα γινώσκειν, ἵνα, ὡς ἐκ τούτου, καὶ πάντα τὸν κατ' αὐτὸν κληρὸν οὕτω νοουθετῆ μνεῖσθαι. Ἀνακρίνεσθαι δὲ ἀσφαλῶς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου, εἰ προθύμως ἔχει ἀναγινώσκειν ἐρευνητικῶς, καὶ οὐ παροδευτικῶς, τοὺς τε ἱεροὺς κανόνας, καὶ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τὴν τε τοῦ θείου Ἀποστόλου βίβλον, καὶ πᾶσαν τὴν θείαν Γραφήν· καὶ κατὰ τὰ θεῖα ἐντάλματα ἀναστρέφεσθαι, καὶ διδάσκειν τὸν κατ' αὐτὸν λαόν».ΡΠ Β', σελ. 560.

¹²³ Ωσηέ 4:6.

¹²⁴ «Ὅμοίως ἤρρεσεν, ὥστε, χειροτονουμένου ἐπισκόπου, ἢ κληρικοῦ, πρότερον ἀπὸ τῶν χειροτονούντων αὐτοὺς τὰ δεδογμένα ταῖς συνόδοις εἰς τὰς ἀκοὰς αὐτῶν ἐντίθεσθαι, ἵνα μὴ ποιοῦντες κατὰ τῶν ὄρων τῆς συνόδου μεταμεληθῶσιν».ΡΠ Γ', σελ. 353.

¹²⁵ Βλ. Δτρ. 17:18.

3.Το Διοικητικό Αξίωμα

Ο Επίσκοπος, ως κεφαλή της Εκκλησίας, οφείλει να γνωρίζει, να διαφυλάττει και φυσικά να εφαρμόζει τους Ιερούς Κανόνες που έχουν εκδοθεί στη διάρκεια της ιστορικής εξέλιξης του εκκλησιαστικού σώματος και συνιστούν οδοδείκτες της πορείας των πιστών. Στην προοπτική αυτή, ο ΣΤ'2 επάγεται: «καὶ μηδενὶ ἐξεῖναι τοὺς προδηλωθέντας παραχαράττειν κανόνας, ἢ ἀθετεῖν, ἢ ἑτέρους παρὰ τοὺς προκειμένους παραδέχεσθαι κανόνας, ψευδεπιγράφως ὑπὸ τινων συντεθέντας, τῶν τὴν ἀλήθειαν καπηλεύειν ἐπιχειρησάντων. Εἰ δέ τις ἀλῶ κανόνα τινὰ τῶν εἰρήμενων καινοτομῶν, ἢ ἀνατρέπειν ἐπιχειρῶν, ὑπεύθυνος ἔσται κατὰ τὸν τοιοῦτον κανόνα, ὡς αὐτὸς διαγορεύει, τὴν ἐπιτιμίαν ἐδεχόμενος, καὶ δι' αὐτοῦ ἐν ᾧ ὥπερ πταίει θεραπευόμενος». ¹²⁶

Επιπροσθέτως ο Ζ'1 διαλαμβάνει τα εξής: «*Τοῖς τὴν ἱερατικὴν λαχοῦσιν ἀξίαν, μαρτύριά τε καὶ κατορθώματα, αἱ τῶν κανονικῶν διατάξεων εἰσὶν ὑποτυπώσεις· ἃς ἀσμένως δεχόμενοι, ... ἀσπασίως τοὺς θεῖους κανόνας ἐνστερνιζόμεθα, καὶ ὀλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατύνομεν, τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν ἀγίων σαλπίγγων τοῦ Πνεύματος, ...· Ἐξ ἑνὸς γὰρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος ἀύγασθέντες, ὥρισαν τὰ συμφέροντα. Καὶ οὓς μὲν τῷ ἀναθέματι παραπέμπουσι, καὶ ἡμεῖς ἀναθεματίζομεν· οὓς δὲ τῇ καθαιρέσει, καὶ ἡμεῖς καθαιροῦμεν· οὓς δὲ τῷ ἀφορισμῶ, καὶ ἡμεῖς ἀφορίζομεν· οὓς δὲ ἐπιτιμίᾳ παραδίδοασι, καὶ ἡμεῖς ὡσαύτως ὑποβάλλομεν».*¹²⁷ Παράλληλα ο Ζ' 6 ορίζει ότι η τακτική Σύνοδος της Ιεραρχίας, οφείλει να επαγρυπνά για τη διαφύλαξη των θείων εντολών, όπως αυτές εκφράζονται μέσα από τους Ιερούς Κανόνες και την ευαγγελική διδασκαλία. «Τῆς δὲ συνόδου γενομένης περὶ κανονικῶν καὶ εὐαγγελικῶν πραγμάτων, δεῖ τοῖς συναθροισθεῖσιν ἐπισκόποις ἐν μελέτῃ καὶ φροντίδι γίνεσθαι τοῦ φυλάττεσθαι τὰς θείας καὶ ζωοποιοῦς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ». ¹²⁸

Τέλος, η διαβεβαίωση του χειροτονηθέντα Επισκόπου περί τηρήσεως των εκκλησιαστικῶν θεσμῶν και των Ιερῶν Κανόνων, με την οποία διακηρύσσει : «*Πρὸς δὲ τούτοις στέργω καὶ ἀποδέχομαι τὰς ἀγίας ἐπτά Οἰκουμενικὰς Συνόδους ... Ὁμολογῶ περὶ πάντα τοὺς ὑπ' αὐτῶν, ὡς ὑποφοριστικῆς Χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος ὀδηγουμένων,*

¹²⁶ ΡΠ Β', σελ. 308.

¹²⁷ ΡΠ Β', σελ. 555.

¹²⁸ ΡΠ Β', σελ. 577.

*έκτεθέντας ὄρους τῆς ὀρθῆς Πίστεως, καὶ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας, οὓς οἱ μακάριοι ἐκείνοι, πρὸς τὴν τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας διακόσμησιν καὶ τῶν ἡθῶν εὐταξίαν κατὰ τὰς Ἀποστολικὰς παραδόσεις καὶ τὴν διάνοιαν τῆς Εὐαγγελικῆς θείας διδασκαλίας συντάξαντες, παρέδωκαν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐνστερνίζομαι, καὶ κατ' αὐτούς, ἰθύνειν ἐπιμελήσομαι τὴν θείῳ βουλήματι κληρωθεῖσαν μοι διακονίαν».*¹²⁹

α. Η άσκηση εκκλησιαστικής Οικονομίας

Σύμφωνα με τον ὄσιο Νικόδημο τον Ἀγιορείτη, δύο εἶδη κυβερνήσεως καὶ διορθώσεως φυλάσσονται στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ:· τὸ πρῶτο ονομάζεται Ἀκρίβεια καὶ τὸ δεύτερο Οικονομία καὶ Συγκατάβαση. Με βάση αὐτές τις δύο ἀρχές, οἱ ὁποῖες δύνανται νὰ χρησιμοποιηθοῦν διακριτὰ ἀλλὰ καὶ συνδυαστικά, οἱ Οικονόμοι τοῦ Πνεύματος κυβερνοῦν τὴν σωτηρία τῶν ψυχῶν.¹³⁰ Με τὸν ὄρο Ἀκρίβεια ἐννοοῦμε τὴν «*ἐπίσημη καὶ επικυρωμένη ἀπὸ Οἰκουμενικῆς Συνόδου Ἐκκλησιαστικὴ Παράδοση, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν βάση τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ Ὀρθοπραξίας*».¹³¹ Παράλληλα, με τὸν ὄρο Οικονομία περιγράφεται ἡ «*...ἐν Χριστῷ ἐλευθερία, με τὴν ὁποία ἡ Ἐκκλησία διαχειρίζεται τὴν θεία χάρη, γιὰ νὰ διευθετῆ τὰ τοῦ οἴκου τῆς πρὸς ψυχικὴ ωφέλεια τοῦ ἀνθρώπου ποὺ βρίσκεται ἐντὸς καὶ ἐκτὸς αὐτῆς*».¹³²

Ἡ ποιμαντικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ μέτρου τῆς Οικονομίας ἀποσκοπεῖ στὴν ἐνίσχυση τοῦ πιστοῦ στὸν ἀγῶνα τοῦ, τὴν ἐπαναφορὰ τοῦ στὸ δρόμο τῆς Ἀκρίβειας καὶ τὴν πνευματικὴ τελείωση καὶ σωτηρία τοῦ.¹³³ Εἶναι, ὡστόσο, εὐνόητο ὅτι ἡ κατ' οἰκονομία συγκατάβαση τῆς Ἐκκλησίας δὲν συνιστᾷ παρέκκλιση ἀπὸ τὴν διδασκαλία τῆς καὶ κατ' οὐδένα λόγο δὲν δημιουργεῖ προηγούμενο με βάση τὸ ὁποῖο θὰ ἀντιμετωπιστεῖ δυνητικὰ μίᾳ ἀντίστοιχη περίπτωση στὸ μέλλον. Ἡ Οικονομία ἔχει ὅρια καὶ δὲν εἶναι παντοτινὴ καὶ ἀόριστη. Ἐντούτοις, ἡ χρονικὴ ἰσχὺς τοῦ μέτρου τῆς Οικονομίας δὲν δύναται νὰ προσδιοριστεῖ λεπτομερῶς δεδομένου ὅτι ἡ οἰκονομία ἐκδηλώνεται κατὰ περίπτωσιν ἀπέναντι στὸ ἐκάστοτε πρόσωπο ὑπὸ συγκεκριμένες συνθήκες.¹³⁴ Ὁ Θεοδώρητος Στουδίτης ἀναφέρει

¹²⁹ Ἀρχιερατικόν, ἐκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθήναι 1999, σελ. 111.

Πρβλ. Πηδάλιον, σελ. 324(1).

¹³⁰ Πηδάλιον, σσ. 55-56.

¹³¹ Π. Μπούμη, *Κανονικόν Δίκαιον*, σελ. 49.

¹³² Π. Μπούμη, *ο.π.*, σελ. 60.

¹³³ Π. Μπούμη, *Κανονικόν Δίκαιον*, σελ. 56.

¹³⁴ Βλ. Κοτσώνη Ἱερώνυμου (Ἀρχιμ.), «Προβλήματα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Οικονομίας», Ἐκδόσεις Δαμασκός, Ἀθήναι 1957, σελ. 147.

σχετικά: «Τῶν οἰκονομιῶν αἱ μὲν πρὸς καιρὸν γέγονασι παρά τῶν πατέρων, αἱ δὲ τὸ διηνεκές ἔχουσι».¹³⁵ Τα κατ' οἰκονομία λαμβανόμενα μέτρα εἶναι ἔκτακτα, παροδικά ἢ ἐπιλύουν εφάπαξ μια μεμονωμένη κατάσταση και δὲν εἶναι ἐπιτρεπτό να υποκαταστήσουν ἢ να καταργήσουν τον κανόνα της Ακριβείας. Οἱ Πατέρες της Εκκλησίας ἔχουν αναφερθεῖ ἐκτενῶς στο ἐν λόγω ζήτημα: ο ἱερός Χρυσόστομος ἀναφέρει σχετικά: «Οἰκονομητέον γὰρ ἔνθα μὴ παρανομητέον»»,¹³⁶ ἐνῶ ο Θεοφύλακτος Βουλγαρίας ἀναφερόμενος σε ἐνδεχόμενες μελλοντικές παρόμοιες περιπτώσεις, παρατηρεῖ: «Ὁ κατ' οἰκονομίαν ποιῶν τι, οὐχ ὡς ἀπλῶς καλόν τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ὡς πρὸς καιρὸν χρειῶδες».¹³⁷ Ο Γρηγόριος ο Θεολόγος με τη σειρά του ἐπισημαίνει: «Ἰκανῶς οἰκονομήσωμεν, μήτε τὸ ἀλλότριον προσλαμβάνοντες, καὶ τὸ ἡμέτερον φθείροντες, ὁ κακῶν ὄντως ἐστὶ οἰκονόμων»,¹³⁸ υποστηρίζοντας ὅτι ἡ παρασάλευση των δογματικῶν ορίων ἀπαγορεύεται ρητά, δεδομένου ὅτι τα δόγματα, ὡς πενταπόσταγμα της ἀγιογραφικῆς διδασκαλίας και της θεολογίας των Οἰκουμενικῶν Συνόδων¹³⁹ συνιστοῦν τα θεμέλια της ορθόδοξης πίστεως. Πλὴν των γενικῶν ἀρχῶν και της σημασίας των ορίων της Οἰκονομίας, δὲν διατυπώθηκαν ἐπίσημα λεπτομερεῖς διατάξεις που να ἀφοροῦν στην ἐφαρμογή της. Συνεπῶς, ἡ χορήγηση της Οἰκονομίας ἐπαφίεται στην διακριτικὴ εὐχέρεια του Ἐπισκόπου και Πνευματικῶ, και ἀσκεῖται με βάση την ἀντίρροπο μετάνοια που ἐκδηλώνει ὁ ἄνθρωπος¹⁴⁰. Ἐπὶ παραδείγματι, ὁ Α' 12¹⁴¹ παρέχει την δυνατότητα στον Ἐπίσκοπο, ἀφοῦ ἐξετάσει την προαίρεση και τὸ εἶδος της μετανοίας, να δείξει φιλανθρωπία και ἔλεος σε αὐτοῦς που ἐπὶ Λικινίου ἀρνήθηκαν τον Χριστό. Ἀντιθέτως, ὅσοι ἐπιμένουν να μὴ ἀναγνωρίζουν τὸ παράπτωμα που διέπραξαν, και ἀρνοῦνται να τὸ θεραπεύσουν, να ἐξαντλοῦν τα χρονικά ὅρια του ἐπιτιμίου. Ἐπίσης, ὁ Α' 13 ἐξουσιοδοτεῖ τον Ἐπίσκοπο, μετὰ δοκιμασίας, να αἶρει τὸ ἐπιτίμιο που ἔχει ἐπιβληθεῖ σε

¹³⁵ Θεοδώρου Στουδίτου, Ἐπιστολὴ ΜΘ', Ναυκρατίῳ τέκνῳ, PG 99, 1085D.

¹³⁶ Πηδάλιον, σελ. 58.

¹³⁷ Πηδάλιον, σελ. 57.

¹³⁸ Πηδάλιον, σελ. 58.

¹³⁹ Π. Μπούμη, *Κανονικὸν Δίκαιον*, σσ. 57-58.

¹⁴⁰ Βλ. Πηδάλιον, σελ. 139(1).

¹⁴¹ «... Ὅσοι μὲν γὰρ φόβῳ, καὶ δάκρυσιν, καὶ ὑπομονῇ, καὶ ἀγαθοεργίαις, τὴν ἐπιστροφὴν ἔργῳ, καὶ οὐ σῆματι, ἐπιδείκνυνται, οὗτοι πληρώσαντες τὸν χρόνον τὸν ὀρισμένον τῆς ἀκροάσεως, εἰκότως τῶν εὐχῶν κοινωνήσουσι, μετὰ τοῦ ἐξεῖναι τῷ ἐπισκόπῳ και φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλευσασθαι. Ὅσοι δὲ ἀδιαφόρως ἤνεγκαν, και τὸ σῆμα τοῦ εἰσιέναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀρκεῖν ἑαυτοῖς ἠγήσαντο πρὸς τὴν ἐπιστροφὴν, ἐξ ἅπαντος πληροῦσαν τὸν χρόνον». ΡΠ Β', σελ. 140.

ετοιμοθάνατο και ο τελευταίος να μεταλαμβάνει. Εφόσον ο ασθενής αναρρώσει, η ισχύς του επιτιμίου επανέρχεται.¹⁴² Σε παράλληλη προοπτική ο Δ'16 δίνει την άδεια στον Επίσκοπο της εκάστοτε τοπικής Εκκλησίας να μειώσει τη χρονική διάρκεια του επιτιμίου που επιβλήθηκε σε παρθένο, η οποία, ενώ αφιερώθηκε στον Θεό, κατόπιν απώλεσε την παρθενία της προσερχόμενη σε γάμο.¹⁴³

Ο Πενθ. 37 πραγματεύεται το πρόβλημα της απομάκρυνσης των Επισκόπων από τις επαρχίες τους λόγω βαρβαρικών επιδρομών. Προς αποφυγήν τυχόν Κανονικών ανωμαλιών, οι εν λόγω Επίσκοποι δύνανται απρόσκοπτα να προβαίνουν σε χειροτονίες Κληρικών της επαρχίας τους, παρότι βρίσκονται μακριά από αυτή, διατηρώντας παράλληλα τα Κανονικά τους δικαιώματα.¹⁴⁴

Συνακόλουθα, ο Πενθ. 102, αναφερόμενος στην ποιότητα της αμαρτίας και την ετοιμότητα του πιστού προς μετάνοια, καθορίζει τα κριτήρια ασκήσεως της Οικονομίας: *«Δεῖ δὲ τοὺς ἐξουσίαν λύειν καὶ δεσμεῖν παρὰ Θεοῦ λαβόντας, σκοπεῖν τὴν τῆς ἀμαρτίας ποιότητα, καὶ τὴν τοῦ ἡμαρτηκότος πρὸς ἐπιστροφήν ἐτοιμότητα, καὶ οὕτω κατάλληλον τὴν θεραπείαν προσάγειν τῷ ἀρρωσθήματι, ἵνα μὴ, τῇ ἀμετρίᾳ καθ' ἑκάτερον χρώμενος, ἀποσφαλεῖ πρὸς τὴν σωτηρίαν τοῦ κάμνοντος. ... Πᾶς γὰρ λόγος Θεῷ καὶ τῷ τὴν ποιμαντικὴν ἐγχειρισθέντι ἡγεμονίαν, τὸ πλανώμενον πρόβατον ἐπαναγαγεῖν, καὶ τρωθὲν ὑπὸ τοῦ ὄφεως ἐξιάσασθαι καὶ μὴτε κατὰ κρημνῶν ὠθήσῃ τῆς ἀπογνώσεως, μὴτε τὸν χαλινὸν ὑπενδοῦναι πρὸς τὴν τοῦ βίου ἔκκλυσίν τε καὶ καταφρόνησιν· ἀλλ' ἐνὶ γε τρόπῳ πάντως, εἴτε διὰ τῶν ἀσθηροτέρων τε καὶ στυφόντων, εἴτε διὰ τῶν ἀπαλωτέρων τε καὶ πραοτέρων φαρμάκων, κατὰ τοῦ πάθους στήναι, καὶ πρὸς συνούλωσιν τοῦ ἔλκουσ ἀνταγωνίσασθαι, τοὺς τῆς μετανοίας καρποὺς*

¹⁴² «Περὶ δὲ τῶν ἐξοδεύοντων, ὁ παλαιὸς καὶ κανονικὸς νόμος φυλαχθήσεται καὶ νῦν, ὥστε, εἴ τις ἐξοδεύοι, τοῦ τελευταίου καὶ ἀναγκαιοτάτου ἐφοδίου μὴ ἀποστερεῖσθαι. Εἰ δὲ ἀπογνοσθεῖς, καὶ κοινωνίας τυχόν, πάλιν ἐν τοῖς ζῶσιν ἐξετασθῆ, μετὰ τῶν κοινωνούντων τῆς εὐχῆς μόνῃς ἔστω. Καθόλου δέ, καὶ περὶ παντὸς οὐτινοσοῦν ἐξοδεύοντος, αἰτουῦντος τοῦ μετασχεῖν εὐχαριστίας, ὁ ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας μεταδίδωτω τῆς προσφορᾶς». ΡΠ Β', σελ. 143.

¹⁴³ «Παρθένον ἀναθεῖσαν ἑαυτὴν τῷ δεσπότη Θεῷ, ὡσαύτως δὲ καὶ μονάζοντας, μὴ ἐξεῖναι γάμῳ προσομιλεῖν. Εἰ δὲ γε εὐρεθεῖεν τοῦτο ποιοῦντες, ἔστωσαν ἀκοινωνήτοι. Ὡρίσαμεν δὲ ἔχειν τὴν ἀθηντία τῆς ἐπ' αὐτοῖς φιλανθρωπίας τὸν κατὰ τόπον ἐπίσκοπον». ΡΠ Β', σελ. 256.

¹⁴⁴ «Ἐπειδὴ κατὰ διαφόρους καιροὺς βαρβαρικαὶ γεγόνασιν ἔφοδοι, καὶ πλείσται πόλεις ἐντεῦθεν ὑποχείριοι τοῖς ἀνόμοις κατέστησαν, ... , τὸ ἀπροκριμάτιστον τηρεῖσθαι συνεωράκαμεν, ὥστε καὶ χειροτονίας κληρικῶν διαφόρων κανονικῶς ποιεῖν, καὶ τῇ τῆς προεδρίας ἀθηντία κατὰ τὸν ἴδιον ὅρον κεχρησθαι, καὶ βεβαίαν, καὶ νενομισμένην εἶναι πᾶσαν ὑπ' αὐτῶν προῖοῦσαν διοίκησιν». ΡΠ Β', σελ. 364.

δοκιμάζοντι, καὶ οἰκονομοῦντι σοφῶς τὸν πρὸς τὴν ἄνω λαμπροφορίαν καλούμενον ἄνθρωπον. Ἀμφοτέρα τοίνυν εἶδέναι ἡμᾶς χρή, καὶ τὰ τῆς συνηθείας· ἔπεσθαι δέ, ἐπὶ τῶν μὴ καταδεξαμένων τὴν ἀκρότητα, τῷ παραδοθέντι τύπῳ, καθὼς ὁ ἱερός ἡμᾶς ἐκδιδάσκει Βασιλείος». ¹⁴⁵ Ἀνάλογα με τὴ διάθεση τοῦ μετανοοῦντα πιστοῦ πρὸς ἐπανόρθωση, ἄλλοτε εφαρμόζεται τὸ μέτρο τῆς Οἰκονομίας καὶ ἄλλοτε τῆς Ακριβείας. ¹⁴⁶

Στὴν Τοπικὴ Σύνοδο τῆς Αγκύρας διακρίνουμε πλειάδα περιπτώσεων κατὰ τις οποίες, ἡ ἐλάττωσις ἢ ἀντίστοιχα ἡ ἐπιμήκυνσις τῆς χρονικῆς διάρκειας τῶν ἐπιτιμίων ἐπαφίετο στὴ διακριτικὴ εὐχέρεια τῶν Ἐπισκόπων. Ἐν προκειμένῳ, ὁ Αγκύρ. 2 ἐξουσιοδοτεῖ τοὺς Ἐπισκόπους νὰ μειώσουν ἢ νὰ αὐξήσουν τὸ ἐπιτίμιο στοὺς Διακόνους ποὺ ἐνὸν νικῆθηκαν ἀπὸ τὴν δριμύτητα τῶν βασάνων καὶ θυσίασαν στὰ εἶδωλα, μετὰ ταῦτα ὁμολόγησαν καὶ πάλι τὴν ὀρθὴ πίστι. ¹⁴⁷ Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Αγκύρ. 7 ὀρίζει ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος, ἀποτιμώντας τὸν πρότερο καὶ ὕστερο βίον αὐτῶν ποὺ συνέφαγαν σὲ τόπο ἀφορισμένο γιὰ ἐθνικούς, ἀποφαίνεται περὶ τῆς ἰκανότητος ἢ τῆς ἀδυναμίας τοὺς νὰ μεταλάβουν. ¹⁴⁸ Τέλος, ὁ Αγκύρ. 9 παραγγέλει στοὺς Ἐπισκόπους νὰ ἐποπτεύουν τὸν βίον τῶν πιστῶν, στοὺς οποίους ἔχει ἐπιβληθεῖ ἐπιτίμιο δέκα χρόνων λόγῳ τῆς ἀρνήσεως ἀπὸ μέρους τοὺς τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, συμπαρασύροντας στὴν πλάνη αὐτὴ καὶ ἄλλους καὶ νὰ αὐξομειώνουν τὴν χρονικὴν διάρκειαν τοῦ ἐπιτιμίου, ἀνάλογα με τὸ βαθμὸ τῆς μετανοίας. ¹⁴⁹

Ὁ Νεοκ. 3 ἐπιτρέπει στὸν Ἐπίσκοπο νὰ συντέμνει, ἀνάλογα με τὸν βαθμὸ τῆς μετανοίας, τὸν χρονικὴν ἰσχὺν τοῦ ἐπιτιμίου τῶν τριγᾶμων, ¹⁵⁰ ἐνὸν ὁ Καρθ. 43 (50) ὀρίζει: «Ὡστε τοῖς μετανοοῦσι, κατὰ τὴν

¹⁴⁵ ΡΠ Β', σελ. 649.

¹⁴⁶ Π. Μπούμη, *Κανονικὸν Δίκαιον*, σελ. 61.

¹⁴⁷ « Διακόνους ὁμοίως θύσαντας, μετὰ δὲ ταῦτα ἀναπαλαίσαντας, τὴν μὲν ἄλλην τιμὴν ἔχειν, πεπαῦσθαι δὲ αὐτοὺς πάσης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, τῆς τε τοῦ ἄρτου ἢ ποτήριον ἀναφέρειν, ἢ κηρύσσειν. Εἰ μὲντοι τινὲς τῶν ἐπισκόπων τούτοις συνίδοιεν κάματόν τινα, ἢ ταπεινώσιν πρῶτότης, καὶ ἐθέλοιεν πλέον τι διδόναι, ἢ ἀφαιρεῖν, ἐπ' αὐτοῖς εἶναι τὴν ἐξουσίαν». ΡΠ Γ', σελ. 22.

¹⁴⁸ «Περὶ τῶν συνεστιαθέντων ἐν ἐθνικῇ ἐορτῇ, ἐν τόπῳ ἀφορισμένῳ τοῖς ἐθνικοῖς, ἴδια βρώματα ἐπικομισαμένων, καὶ φαγόντων, ἔδοξε διέτιαν ὑποπεσόντας δεχθῆναι· τὸ δέ, εἰ χρή μετὰ τῆς προσφορᾶς ἕκαστον, τῶν ἐπισκόπων ἐστὶ δοκιμάσαι, καὶ τὸν ἄλλον βίον ἐφ' ἑκάστου ἐξετάσαι». ΡΠ Γ', σελ. 35.

¹⁴⁹ «Ὅσοι δὲ μὴ μόνον ἀπέστησαν, ἀλλὰ καὶ ἐπανεστήσαν, καὶ ἠνάγκασαν ἀδελφούς, καὶ αἰτιοὶ ἐγένοντο τοῦ ἀναγκασθῆναι, οὗτοι ἔτη μὲν τρία, τὸν τῆς ἀκροάσεως δεξάσθωσαν τόπον, ἐν δὲ ἄλλῃ ἐξαετία τὸν τῆς ὑποπτώσεως· ἄλλον δὲ ἐνιαυτὸν κοινωνησάτωσαν χωρὶς προσφορᾶς, ἵνα τὴν δεκαετίαν πληρώσαντες, τοῦ τελείου μετάσχωσιν· ἐν μὲν τοῖς τούτῳ τῷ χρόνῳ, καὶ τὸν ἄλλον αὐτῶν ἐπιτηρεῖσθαι βίον». ΡΠ Γ', σελ. 38.

¹⁵⁰ «Περὶ τῶν πλείστοις γάμοις περιπιπτόντων ὁ μὲν χρόνος σαφῆς ὁ ὠρισμένος, ἡ δὲ ἀναστροφή καὶ ἡ πίστις αὐτῶν συντέμνει τὸν χρόνον». ΡΠ Γ', σελ. 74.

τῶν ἀμαρτημάτων διαφορὰν, τῇ τῶν ἐπισκόπων κρίσει τὰς μετανοίας ἐν καιρῷ ψηφίζεσθαι». Σύμφωνα με τον εν λόγω Κανόνα οι Αρχιερείς δύνανται να διακρίνουν τα αμαρτήματα και ακολούθως, να ορίζουν στους μετανοούντες τα επιτίμια και τη χρονική τους διάρκεια. Ο Πρεσβύτερος δεν δύναται να απαλλάσσει κανένα μετανοούντα από τον δεσμό του επιτιμίου που επέβαλε άλλος Πνευματικός, χωρίς την πρότερη σύμφωνη γνώμη και άδεια του Αρχιερέως. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση κατά την οποία ο μετανοών είναι ετοιμοθάνατος και ο Επίσκοπος βρίσκεται μακριά. Εφόσον δε πρόκειται για αμάρτημα που έχει διαπραχθεί δημοσία και έχει σκανδαλίσει τον λαό, τότε η μετάνοια αυτού οφείλει να συντελεστεί έξω από την ασίδα του ναού.¹⁵¹

Ως προς τη χρονική διάρκεια των επιτιμίων ο Μέγας Βασίλειος σημειώνει: *«ὀρίζειν δὲ μὴ χρόνῳ, ἀλλὰ τρόπῳ τῆς μετανοίας τὴν θεραπείαν*». Η ενδεχόμενη επιμήκυνση ή απομείωση του χρόνου του επιτιμίου εξαρτάται από την ποιότητα της μετανοίας τους.¹⁵² Είναι, λοιπόν, σαφές ότι κατά τον Μέγα Βασίλειο οι Επίσκοποι και οι Πνευματικοί οφείλουν να διακρίνουν τις συνθήκες υπό τις οποίες καλούνται να εφαρμόσουν αντίστοιχα την Οικονομία και την Ακρίβεια. *«Ἀμφοτέρα τοίνυν εἶδένα ἡμᾶς δεῖ, καὶ τὰ τῆς ἀκριβείας καὶ τὰ τῆς συνηθείας, ἔπεσθαι δὲ ἐπὶ τῶν μὴ καταδεξαμένων τὴν ἀκρότητα τῷ παραδοθέντι τύπῳ*».¹⁵³ Για τον λόγο αυτό, ιδιαίτερη βαρύτητα έχει η προθυμία του μετανοούντα προς συμμόρφωση. Πιο συγκεκριμένα, στο Βασιλ. 74, επισημαίνεται ότι εφόσον ο Επίσκοπος ή ο Πνευματικός αντιλαμβάνεται ότι οι αμαρτήσαντες μετανοούν ολόθυμα και ολοκάρδια, να μην ψέγεται η απόφασή τους να ελαττώσουν τη διάρκεια των επιτιμίων τους, αφού σύμφωνα με την Αγία Γραφή ο Θεός ελεεί γρηγορότερα εκείνους που μετανοούν με μεγαλύτερη συντριβή καρδίας.¹⁵⁴ Εξάλλου, με την ποιμαντική της Εκκλησιαστικής Οικονομίας,

¹⁵¹ «Ὡστε τοῖς μετανοοῦσι, κατὰ τὴν τῶν ἀμαρτημάτων διαφορὰν, τῇ τῶν ἐπισκόπων κρίσει τὰς μετανοίας ἐν καιρῷ ψηφίζεσθαι· πρεσβύτερος δὲ παρὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, μὴ καταλλάσσει μετανοοῦντα, εἰ μὴ δ' ἂν ἀνάγκης συνωθούσης ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ ἐπισκόπου· οὗ τινος δήποτε δὲ μετανοοῦντος, εἰ πούβλικον καὶ τεθρυλλημένον ἔστι τὸ ἔγκλημα, τὸ σύμπασαν τὴν ἐκκλησίαν κινοῦν, πρὸ τῆς ἀψίδος τούτῳ ἢ χεῖρ ἐπιτεθῆ».

ΡΠ Γ', σσ. 407-408.

¹⁵² Βλ. ΡΠ Δ', σελ. 96.

¹⁵³ Βλ. ΡΠ Δ', σελ. 100.

¹⁵⁴ «Ἐὰν μέντοι ἕκαστος τῶν ἐν τοῖς προγεγραμμένοις ἀμαρτήμασι γενομένων σπουδαῖος γένηται ἐξομολογούμενος, ὁ πιστευθεὶς παρὰ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλάνθρωπίας λύειν καὶ δεσμεῖν, εἰ φιλάνθρωπότερος γένοιτο, τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἐξομολογήσεως ὀρῶν τοῦ ἡμαρτηκότου, εἰς τὸ ἐλαττώσα. τὸν χρόνον τῶν ἐπιτιμίων, οὐκ ἔσται καταγνώσεως ἄξιος,

«υπερνικάται το γράμμα του νόμου... και διακηρύσσεται ότι εν τη Εκκλησία δίκαιο υφίσταται χάριν των πιστών, ουδόλως αποτελεί αυτοσκοπόν».¹⁵⁵

Κατά τον 84ο Κανόνα του Μεγάλου Βασιλείου επιβάλλεται να ελέγχονται οι καρποί της μετανοίας, δεδομένου ότι η διάθεση των μετανοούντων προς εναρμόνιση με το θείο θέλημα συντέμνει την χρονική διάρκεια του επιτιμίου. Εφόσον οι πιστοί μετανοούν πρόθυμα, ελαττώνεται η χρονική ισχύς του επιτιμίου, εάν όμως ραθυμούν, τότε ο χρόνος του επιτιμίου αυξάνεται.

Σε περίπτωση κατά την οποία οι αμαρτάνοντες επιλέγουν την απόλαυση των σαρκικών ηδονών και τη διαμόρφωση της ζωής τους με βάση το δικό τους κώδικα ηθικών αξιών και όχι τη συμμόρφωση με τις ευαγγελικές επιταγές, τότε οι των ψυχών αυτών οικονόμοι Πνευματικοί δεν πρέπει να συγκοινωνούν με τις αμαρτίες αυτών, αλλά ν' αποσύρονται.¹⁵⁶

Ο Βασιλ. 85^{ος} παραγγέλλει προς τους Πνευματικούς να μην μετέχουν στις αμαρτίες του ποιμνίου τους επιδεικνύοντας υπερβολική συγκατάβαση: *«Μὴ τοίνυν καταδεξώμεθα συναπόλλυσθαι τοῖς τοιούτοις, ἀλλὰ φοβηθέντες τὸ βαρὸν κρίμα καὶ τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς ἀνταποδόσεως τοῦ Κυρίου πρὸ ὀφθαλμῶν λαβόντες, μὴ θελήσωμεν ἄλλοτρίαις ἀμαρτίαις συναπόλλυσθαι. Εἰ γὰρ μὴ ἐπαίδευσεν ἡμᾶς τὰ φοβερὰ τοῦ Κυρίου, μηδὲ αἱ τηλικαῦται πληγαὶ εἰς αἴσθησιν ἡμᾶς ἤγαγον, ὅτι διὰ τὴν ἀνομίαν ἡμῶν ἐγκατέλιπεν ἡμᾶς ὁ Κύριος καὶ παρέδωκεν εἰς χεῖρας βαρβάρων καὶ ἀπήχθη αἰχμάλωτος εἰς τοὺς πολεμίους ὁ λαὸς καὶ παρεδόθη τῇ διασπορᾷ, διότι ταῦτα ἐτόλμων οἱ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ περιφέροντες, εἰ μὴ ἔγνωσαν, μηδὲ συνῆκαν, ὅτι διὰ ταῦτα ἦλθεν ἐφ' ἡμᾶς ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ· τίς ἡμῖν κοινὸς πρὸς τούτους λόγος; Ἀλλὰ διαμαρτύρεσθαι αὐτοῖς καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ ὀφείλομεν, συνεπάγεσθαι δὲ αὐτῶν ταῖς πονηρίαις μὴ καταδεχώμεθα, προσευχόμενοι μάλιστα μὲν κερδῆσαι αὐτοὺς καὶ ἐξελέσθαι τῆς παγίδος τοῦ*

τῆς ἐν ταῖς Γραφαῖς ἱστορίας γνωρίζουσης ἡμῖν, τοὺς μετὰ μείζονος πόνου ἐξομολογουμένους ταχέως τὴν τοῦ Θεοῦ φιlanθρωπίαν καταλαμβάνειν».ΡΠ Δ', σελ. 235.

¹⁵⁵ Κ. Μουρατίδου, *Το δίκαιον της χάριτος και αι σπουδαιότεραι διαφοροποιήσεις εν τη εκκλησιαστικῇ διοργανώσει*, εν Αθήναις 1967, σελ. 299.

¹⁵⁶ «Πάντα δὲ ταῦτα γράφομεν, ὥστε τοὺς καρποὺς δοκιμάζεσθαι τῆς μετανοίας· οὐ γὰρ πάντως τῷ χρόνῳ κρίνομεν τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ τῷ τρόπῳ τῆς μετανοίας παρέχομεν. Ἐὰν δὲ δυσασπαστῶς ἔχωσι τῶν ἰδίων ἐθῶν καὶ ταῖς ἡδοναῖς τῆς σαρκὸς μᾶλλον δουλεύειν ἐθέλωσιν ἢ τῷ Κυρίῳ, καὶ τὴν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ζωὴν μὴ παραδέχονται, οὐδεὶς ἡμῖν κοινὸς πρὸς αὐτοὺς λόγος. Ἡμεῖς γὰρ ἐν λαῷ ἀπειθεῖ καὶ ἀντιλέγοντι δεδιδάγμεθα ἀκούειν ὅτι· Σῶζων σῶξε τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν».ΡΠ Γ', σελ. 253.

πονηροῦ. Ἐὰν δὲ τοῦτο μὴ δυνηθῶμεν, σπουδάσωμεν τὰς γοῦν ἑαυτῶν ψυχὰς τῆς αἰωνίου κατακρίσεως περισώσασθαι».¹⁵⁷

Παράλληλα, ο 4^{ος} Κανόνας του Γρηγορίου Νύσσης διαλαμβάνει τα εξής: «Ὡσπερ γὰρ τὸ τοῖς χοίροις ρίπτειν τὸν μαργαρίτην ἀπείρηται, οὕτω τὸ ἀποστερεῖν τοῦ τιμίου μαργαρίτου τὸν ἤδη ἄνθρωπον, διὰ τῆς καθαρότητός τε καὶ τῆς ἀπαθείας γενόμενον, τῶν ἀτόπων ἐστίν».¹⁵⁸ Ο εν λόγω Κανόνας επιτρέπει στον Πνευματικό να συντέμνει τον χρόνο των επιτιμίων σε εκείνους που δείχνουν μεγαλύτερη ἐφεση και προθυμία στη μετάνοια, επανεντάσσοντάς τους ταχύτερα στη μυστηριακή ζωή του σώματος της Εκκλησίας και επιτρέποντάς τους τη μετοχή στο ευχαριστιακό Μυστήριο. Ο Νύσσης παρατηρεῖ ὅτι ὅπως εἶναι ἀτοπο να προσφέρει κανεὶς στους χοίρους, δηλαδή στους ἀκάθαρτους και μη γνήσια μετανοοῦντες, τα ἅγια Μυστήρια, κατ' ἀνάλογο τρόπο εἶναι ἀτοπο να ἀποστερεῖ το σῶμα του Χριστοῦ ἀπὸ τον μετανοημένο και καθαρὸ στην καρδιά ἄνθρωπο.

Επιπροσθέτως, ο Νύσ. 8 υπαγορεύει στον Πνευματικό να διακρίνει πίσω ἀπὸ κάθε ἀμαρτία την ἀντίρροπη διάθεση προς μετάνοια, δεδομένου ὅτι μόνον αὐτή θεραπεύει την ψυχή, και να μην ἐξαντλεῖ την ποιμαντική του μέριμνα στην ἐπιβολή μακροχρόνιων επιτιμίων θεωρώντας πως ἀπὸ μόνον τους ἐπαρκούν προς ἴαση.¹⁵⁹

¹⁵⁷ ΡΠ Δ', σσ. 255-256.

¹⁵⁸ ΡΠ Δ', σελ. 308. Πρβλ. Ματθ. 7:6 : « Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν και στραφέντες ρήξωσιν ὑμᾶς».

¹⁵⁹ «Πανταχοῦ δὲ ἐν πλημμελήματος εἶδει καθορᾶν τοῦτο προσήκει πρὸ πάντων, οἷα ἐστὶν ἡ τοῦ θεραπευομένου διάθεσις, και μὴ τὸν χρόνον οἶεσθαι πρὸς θεραπείαν ἀρκεῖν, τίς γὰρ ἂν ἐκ τοῦ χρόνου ἴασις γένοιτο; ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν τοῦ ἑαυτὸν δι' ἐπιστροφῆς θεραπεύοντος». ΡΠ Δ', σελ. 328.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ

1.Ο Οικονόμος

Ο Επίσκοπος, ως κέντρο και ορατό σημείο ενότητας της τοπικής Εκκλησίας, μεριμνά για τη διευθέτηση των θεμάτων, που άπτονται της δικαιοδοσίας του.¹⁶⁰ Προς επίρρωση των παραπάνω, ο Αποστ. 38 αναφέρει: *«Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα, καὶ διοικεῖτω αὐτά, ὡς τοῦ Θεοῦ ἐφορῶντος· μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαι τι ἐξ αὐτῶν, ἢ συγγενέσιν ἰδίους τὰ τοῦ Θεοῦ χαρίζεσθαι· εἰ δὲ πένητες εἴεν, ἐπιχορηγεῖτω ὡς πένησιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀπεμπολεῖτω»*.¹⁶¹ Επιπλέον ο Αποστ. 41 επάγεται: *«Προστάσσομεν τὸν ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων. Εἰ γὰρ τὰς τιμίας τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς αὐτῷ πιστευτέον, πολλοῦ ἂν δέη περὶ τῶν χρημάτων ἐντέλλεσθαι, ὥστε κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν πάντα διοικεῖσθαι, καὶ τοῖς δεομένοις διὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων ἐπιχορηγεῖσθαι μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ πάσης εὐλαβείας ...»*.¹⁶²

Ο Επίσκοπος αναλαμβάνει σύνολη την ευθύνη των υλικών και των πνευματικών ζητημάτων που ανακύπτουν στην τοπική Εκκλησία, την οποία διακονεί. Τοιουτοτρόπως ο Αποστ. 59 λειτουργώντας ως ασφαλιστική δικλείδα, αφορίζει τον Επίσκοπο που αμελεί την περίθαλψη των ενδεών κληρικών, ενώ, εάν συνεχίζει να ολιγωρεί επιτάσσει την καθαίρεσή του.¹⁶³

Ενδεχόμενη εκποίηση μέρους της περιουσίας της τοπικής Εκκλησίας πραγματοποιείται μόνον κατόπιν σχετικής αποφάσεως της τοπικής/επαρχιακής Συνόδου. Ο Επίσκοπος που παραβαίνει αυτόν τον Κανόνα καθαιρείται. Ο Καρθ. 26(34) ορίζει ρητά: *«Ὁμοίως ἤρρεσεν, ἵνα πρᾶγμα ἐκκλησιαστικὸν μηδεὶς πιπράσκη...»*.¹⁶⁴ Σύμφωνα με τον 33(41) Κανόνα της ίδιας Συνόδου, ο Επίσκοπος οφείλει να επιδεικνύει σύνεση

¹⁶⁰ Ιωάννου (Μητρ.) Ζηζιούλα *Η Ενότης της Εκκλησίας εν τη Θεία Ευχαριστία και το Επισκόπω κατά τους τρεις πρώτους αιώνας*, σσ. 142-143.

¹⁶¹ ΡΠ Β΄, σελ. 52.

¹⁶² ΡΠ Β΄, σελ. 57.

¹⁶³ «Εἰ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, τινὸς τῶν κληρικῶν ἐνδεοῦς ὄντος, μὴ ἐπιχορηγοῖ τὰ δέοντα, ἀφοριζέσθω· ἐπιμένων δὲ, καθαιρείσθω, ὡς φονεύσας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ». ΡΠ Β΄, σελ. 76.

¹⁶⁴ ΡΠ Γ΄, σελ. 395.

και να μην καταχράται τα περιουσιακά στοιχεία της τοπικής Εκκλησίας. Αντιθέτως, οφείλει να γνωστοποιεί τις εκποιήσεις στην τοπική Σύνοδο και τον Οικονόμο. Από την άλλη πλευρά, απαγορεύεται στους κληρικούς να εκποιούν μέρος της περιουσίας της τοπικής Εκκλησίας, χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του Επισκόπου.¹⁶⁵

Για τον λόγο αυτό, σύμφωνα με τον Ζ΄11, εάν αμελεί ο Μητροπολίτης, τότε ο οικείος Πατριάρχης επιβάλλεται να τοποθετεί Οικονόμο, ο οποίος επιφορτίζεται με την ευθύνη της διαχείρισης της περιουσίας των περιουσιακών της στοιχείων της Εκκλησίας. Ομοίως, σε περίπτωση κατά την οποία οι Επίσκοποι δεν επιθυμούν να διορίσουν Οικονόμο, ο Μητροπολίτης υποχρεούται να προχειρίζεται αυτούς. Οι ίδιες ρυθμίσεις ισχύουν, τέλος, και για τα Μοναστήρια.

Ο 25^{ος} Κανόνας της Τοπικής Συνόδου της Αντιοχείας αναφέρει σχετικά: «Ἐπίσκοπον ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἐξουσίαν ὥστε αὐτὰ διοικεῖν εἰς πάντας τοὺς δεομένους, μετὰ πάσης εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ...». Ο ως άνω Κανόνας μας υπενθυμίζει ότι ο Επίσκοπος δικαιούται πράγματι να εκφέρει λόγο όσον αφορά την διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων της Εκκλησίας, υποχρεούται ωστόσο να το πράττει με σύνεση, χωρίς να προβαίνει σε κατάχρηση αυτής του της δικαιοδοσίας. Ο Επίσκοπος δεν επιτρέπεται να διαχειρίζεται αυθαίρετα τα περιουσιακά στοιχεία της Εκκλησίας και να δωρίζει μέρος αυτών σε συγγενείς. Αντίθετα, οφείλει με την επίβλεψη και τη σύμφωνη γνώμη των Οικονόμων να ασκεί τα καθήκοντά του με φειδώ, διαφορετικά θα υφίσταται τις αντίστοιχες κυρώσεις από την Επαρχιακή Σύνοδο.¹⁶⁶

¹⁶⁵ «Ὅμοίως ἤρρεσεν, ὥστε τοὺς πρεσβυτέρους παρὰ γνώμην τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπισκόπων πρᾶγμα μὴ πιπράσκειν τῆς ἐκκλησίας, ἐν ἧ καθιέρωνται, ὄν τρόπον καὶ τοῖς ἐπισκόποις οὐκ ἔξεστι πιπράσκειν χωρία τῆς ἐκκλησίας, ἀγνοούσης τῆς συνόδου, ἢ τῶν ἰδίων πρεσβυτέρων. Μὴ οὔσης τοίνυν ἀνάγκης, μηδὲ ἐπισκόπῳ ἐξεῖναι καταχρήσασθαι πράγματι ἐκ τοῦ τίτλου τῆς ἐκκλησιαστικῆς μάτρικος». ΡΠ Γ΄, σελ. 405.

¹⁶⁶ «Ἐπίσκοπον ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἐξουσίαν ὥστε αὐτὰ διοικεῖν εἰς πάντας τοὺς δεομένους, μετὰ πάσης εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ· μεταλαμβάνειν δὲ καὶ αὐτὸν τῶν δεόντων, εἴγε δέοιτο, εἰς τὰς ἀναγκαίας αὐτοῦ χρείας, καὶ τῶν παρ' αὐτῷ ἐπιξενουμένων ἀδελφῶν, ὡς κατὰ μηδένα τρόπον αὐτοὺς στερεῖσθαι, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, λέγοντα: Ἔχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα· εἰ δὲ μὴ τούτοις ἀρκοῖτο, μεταβάλλοι δὲ τὰ πράγματα εἰς οἰκείας αὐτοῦ χρείας, καὶ τοὺς πόρους τῆς ἐκκλησίας, ἢ τοὺς τῶν ἀγρῶν καρπούς, μὴ μετὰ γνώμης τῶν πρεσβυτέρων, ἢ τῶν διακόνων χειρίζοι, ἀλλ' οἰκείοις αὐτοῦ καὶ συγγενέσιν, ἢ ἀδελφοῖς, ἢ υἱοῖς παράσχοιτο τὴν ἐξουσίαν, ὥστε διὰ τῶν τοιούτων λεληθότως βλάπτεσθαι τοὺς λόγους τῆς ἐκκλησίας, τοῦτον εὐθύνας παρέχειν τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας. Εἰ δὲ καὶ ἄλλως διαβάλλοιτο ὁ ἐπίσκοπος, ἢ οἱ σὺν αὐτῷ πρεσβύτεροι, ὡς τὰ τῆς ἐκκλησίας διαφέροντα, ἤτοι ἐξ ἀγρῶν, ἢ καὶ ἐξ ἑτέρας προφάσεως ἐκκλησιαστικῆς, εἰς ἑαυτοὺς ἀποφερόμενοι, ὡς θλίβεσθαι μὲν τοὺς πένητας, διαβολὴν δὲ καὶ δυσφημίαν προστρίβεσθαι τῷ τε λόγῳ καὶ τοῖς οὕτω

Στον 2ο Κανόνα του Κυρίλλου Αλεξανδρείας αναφέρεται ότι οι Επίσκοποι λογοδοτούν για όλα στο Θεό, ώστε να μη δημιουργούν υπόνοιες στους πιστούς και σκάνδαλα σχετικά με τη δράση τους. Για το λόγο αυτό οφείλουν να διορίζουν Οικονόμους, οι οποίοι μεριμνούν για τα έσοδα και τα έξοδα της Επισκοπής.¹⁶⁷

Τέλος, κατά τον 10^ο Κανόνα του Θεοφίλου Αλεξανδρείας¹⁶⁸ η επιλογή Οικονόμου διεξάγεται κατόπιν σχετικής υποδείξεως από το Ιερατείο και την σύμφωνη γνώμη του Επισκόπου. Ο λειτουργός αυτός καλείται να οικονομή με αρμόζοντα τρόπο τους εκκλησιαστικούς πόρους και να δαπανά τα δέοντα για την κάλυψη των αναγκών των χηρών και των πτωχών. Στον επόμενο Κανόνα (11^{ος})¹⁶⁹ του ιδίου Πατρός επισημαίνεται ότι ουδείς Επίσκοπος ή Οικονόμος επιτρέπεται να ιδιοποιείται τα αγαθά που προορίζονται από την Εκκλησία για την ανακούφιση των αναγκών των χηρών, των πτωχών και των ξένων. Επιπλέον, ο Γάγγρ. 7¹⁷⁰ και ο Γάγγρ. 8¹⁷¹ αναθεματίζει αυτούς που υπεξαιρούν ή διαθέτουν παράνομα τα έσοδα της Εκκλησίας, χωρίς την σύμφωνη γνώμη και άδεια του Επισκόπου ή του Οικονόμου.

διοικοῦσι, καὶ τούτους διορθώσεως τυγχάνειν, τὸ πρέπον δοκιμαζούσης τῆς ἁγίας συνόδου».ΡΠ Γ', σελ. 168.

¹⁶⁷ «Τὰ δὲ ἀδίκως ληφθέντα παρ' αὐτοῦ χρήματα, ἀναδοθῆναι δίκαιον κατὰ δύο τρόπους· Πρῶτον μὲν, ὅτι οὐδὲ ἐχρῆν ὄλως γενέσθαι τι τοιοῦτον καὶ ὅτι λυπεῖ σφόδρα καὶ εἰς ἐσχάτην ἀκηδίαν καταφέρει τοὺς ἀπανταχόσε γῆς ὄντας θεοσεβεστάτους ἐπισκόπους τὸ ἀπαιτεῖσθαι λόγους τῆς οἰκονομίας τῶν παραπιπτόντων αὐτοῖς ἀναλωμάτων, εἴτε ἐκ προσόδων ἐκκλησιαστικῶν, εἴτ' οὖν καὶ ἀπὸ τῆς τινῶν καρποφορίας. Ἐκαστος γὰρ ἡμῶν τῶν ἰδίων καιρῶν δώσει λόγον τῷ πάντων κριτῇ. Κεიმῆλια μὲν γὰρ καὶ κτήσεις ἀκινήτους, ἀνεκποιήτους ταῖς ἐκκλησίαις σώζεσθαι χρή, θαρσεῖσθαι δὲ τοῖς κατὰ καιρὸν τὴν θεῖαν διέπουσαν ἱερωσύνην τῶν παραπιπτόντων ἀναλωμάτων τὴν οἰκονομίαν». ΡΠ Δ', σελ. 358.

¹⁶⁸ «Ὡστε γνώμη παντὸς τοῦ ἱερατείου οἰκονόμον ἀποδειχθῆναι ἕτερον, ἐφ' ᾧ συντέθειται καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ἀπόλλων, πρὸς τὸ τὰς ἐκκλησίας εἰς δέον ἀναλίσκεσθαι». ΡΠ Δ', σελ. 350.

¹⁶⁹ «Αἱ χῆραι καὶ οἱ πένητες καὶ οἱ παρεπιδημούντες ξένοι πάσης ἀναπαύσεως ἀπολαυέτωσαν, καὶ μὴ τις τὰ τῆς ἐκκλησίας ιδιοποιεῖσθω». ΡΠ Δ', σελ. 350.

¹⁷⁰ «Εἴ τις καρποφορίας ἐκκλησιαστικὰς ἐθέλοι λαμβάνειν, ἢ διδόναι ἔξω τῆς ἐκκλησίας παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐγκεχειρισμένου τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴ μετὰ γνώμης αὐτοῦ ἐθέλοι πράττειν, ἀνάθεμα ἔστω». ΡΠ Γ', σελ. 105.

¹⁷¹ «Εἴ τις διδοῖ, ἢ λαμβάνει καρποφορίαν παρεκτὸς τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐπιτεταγμένου εἰς οἰκονομίαν εὐποιῖας, καὶ ὁ διδοῦς, καὶ ὁ λαμβάνων, ἀνάθεμα ἔστω». ΡΠ Γ', σελ. 106.

2.Κληρονόμοι

Οι Ιεροί Κανόνες, κάνουν ιδιαίτερη μνεία στους κληρονόμους ενός Επισκόπου μετά το θάνατό του. Τοιουτοτρόπως, παρότι ο Επίσκοπος οφείλει να είναι ακτήμων, ο 40^{ος} Αποστολικός Κανόνας¹⁷² επιτάσσει στον ίδιο να γνωστοποιεί και να διαχωρίζει τα προσωπικά περιουσιακά του στοιχεία από τα εκείνα της Εκκλησίας, ώστε να είναι δυνατόν όταν φύγει από τη ζωή να κληροδοτηθούν σε αυτούς που έχει ορίσει ως κληρονόμους του. Όσα αποκτήθηκαν πριν την χειροτονία του, δύναται να τα κληροδοτεί σε Χριστιανούς συγγενείς, ενώ, σύμφωνα με τον Καρθ. 32 (40),¹⁷³ όσα τιμαλφή αποκτήθηκαν μετά την χειροτονία του οφείλει να τα κληροδοτεί στην Επισκοπή.

Σε περίπτωση που κάποιος Επίσκοπος ορίσει ως κληρονόμους του εθνικούς ή αιρετικούς, ο Καρθ. 81 (89)¹⁷⁴ παραγγέλλει να αναθεματίζεται, ακόμη και μετά θάνατον, ενώ ο Καρθ. 22(30)¹⁷⁵ απαγορεύει στους Επισκόπους και εν γένει τους Κληρικούς να δωρίζουν τα αποκτήματά τους σε αιρετικούς συγγενείς.

¹⁷² «Ἐστω φανερά τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου πράγματα, (εἴ γε καὶ ἴδια ἔχοι) καὶ φανερά τὰ Κυριακά· ἵνα ἐξουσίαν ἔχη τὰ ἴδια, τελευτῶν ὁ ἐπίσκοπος, οἷς βούλεται καὶ ὡς βούλεται καταλείψαι· καὶ μὴ προφάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διαπίπτειν τὰ τοῦ ἐπισκόπου, ἐσθ' ὅτε γυναῖκα καὶ παῖδας κεκτημένου, ἢ συγγενεῖς, ἢ οἰκέτας. Δίκαιον γὰρ παρὰ θεῶ καὶ ἀνθρώποις, τὸ μῆτε τὴν ἐκκλησίαν ζημίαν τινὰ ὑπομένειν ἀγνοία τῶν τοῦ ἐπισκόπου πραγμάτων, μῆτε τὸν ἐπίσκοπον, ἢ τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, προφάσει τῆς ἐκκλησίας, δημεύεσθαι, ἢ καὶ εἰς πράγματα ἐμπίπτειν τοὺς αὐτῶ διαφέροντας, καὶ τὸν αὐτοῦ θάνατον δυσφημίαις περιβάλλεσθαι».ΡΠ Β', σελ. 55.

¹⁷³ «Ὅμοίως ἤρρεσεν, ἵνα ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι, διάκονοι ἢ καὶ οἰοιδήποτε κληρικοί, οἱ μὴδὲν ἔχοντες, ἐὰν προκόψαντες τῷ καιρῷ τῆς ἐπισκοπῆς, ἢ τῆς κληρώσεως αὐτῶν, ἀγροὺς ἢ οἰαδήποτε χωρία ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν ἀγοράσωσιν, ἵνα ὡς κατὰ δεσποτικῶν πραγμάτων ἔφοδον πεποικότες ἐνέχωνται, εἰ μὴ ἄρα λοιπὸν ὑπομνησθέντες τῇ ἐκκλησίᾳ ταῦτα εἰσκομίσουσιν. Ἐὰν δὲ εἰς αὐτοὺς κυρίως φιλοτιμία τινός, ἢ διαδοχῆ συγγενείας περιέλθῃ, ἐξ αὐτοῦ ποιήσωσιν ὃ ἔχει ἢ πρόθεσις αὐτῶν. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸ προθέσθαι εἰς τοῦπίσω μετατραπῶσι, τῆς ἐκκλησιαστικῆς τιμῆς ἀνάξιοι, ὡς ἀδόκιμοι, κριθῶσιν». ΡΠ Γ', σελ. 386.

¹⁷⁴ «Πάλιν ὠρίσθη, ἵνα, ὡςάκις κληρικῶν ἐλεγχθέντων, καὶ καταθεμένων τινὰ ἐγκλήματα, εἴτε διὰ τὸ τῆς ἐκκλησίας ὄνειδος, εἴτε διὰ τὴν αἰδεσιμότητα, ὧν χάριν τούτοις φειδῶ γίνεται, εἴτε διὰ τὴν ἀλαζόνα τῶν αἰρετικῶν καὶ ἐθνικῶν ἐπιγαυρίαςιν, ἐὰν ὡς εἰκὸς ἐπαγωνίσασθαι τῷ ἰδίῳ πράγματι, καὶ τῆς ἰδίας ἀβλαβείας φροντίσαι θελήσωσιν, ἐντὸς ἀκοινωνησίας ἐνιαυτοῦ τοῦτο ποιήσωσιν· ἐὰν δὲ ἐντὸς ἐνιαυτοῦ τὸ πρᾶγμα αὐτῶν καθάραι καταφρονήσωσι, μηδεμία τούτων τοῦ λοιποῦ φωνῆ παντελῶς προσδεχθεῖη». ΡΠ Γ', σελ. 505.

¹⁷⁵ «Μηδὲ διὰ δωρεᾶς τῶν οἰκείων πραγμάτων, ὡς εἴρηται, τοὺς ἐπισκόπους, ἢ κληρικούς, τούτοις συνεισάγειν». ΡΠ Γ', σελ. 364.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

1. Εκκλησιαστικά Δικαστήρια

Παραλλήλως προς τη θεία προέλευσή της, η Εκκλησία είναι και κοινωνία μεταπτωτικών προσώπων. Αυτή η μεταπτωτική κατάσταση συνιστά τη γενεσιουργό αιτία διαφόρων παραπτωμάτων, για την αντιμετώπιση των οποίων η Εκκλησία οφείλει να μεριμνήσει/επιληφθεί. Το δικαίωμα επεμβάσεως παραχώρησε στην Εκκλησία ο ίδιος ο Κύριος με τους ακόλουθους λόγους: «*Ἐὰν δὲ ἀμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου· ἐὰν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου· ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἓτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἶπε τῇ ἐκκλησίᾳ·*».¹⁷⁶

Η παρέμβαση της Εκκλησίας και τα επί τη βάσει των Ιερών Κανόνων επιβαλλόμενα επιτίμια δεν έχουν χαρακτήρα ποινικό, αλλά παιδαγωγικό και εφαρμόζονται/χορηγούνται με αγάπη, αποσκοπώντας στη θεραπεία των πιστών. Με βάση τα παραπάνω δεδομένα, η εκκλησιαστική δικαστική λειτουργία διακρίνεται σε δικαστηριακή, η οποία συνδέεται με την απονομή εκκλησιαστικής δικαιοσύνης υπό την στενή έννοια και εξωδικαστηριακή, η οποία εκφράζεται με το Μυστήριο της Εξομολογήσεως και την ποιμαντική μέριμνα του Επισκόπου. Επομένως, τα Εκκλησιαστικά Δικαστήρια κρίνουν τα εκκλησιαστικά παραπτώματα όλων ανεξαιρέτως των πιστών, λαϊκών και κληρικών, όπως επίσης και κάθε είδους διένεξη μεταξύ Κληρικών ή μοναχών.¹⁷⁷

Σύμφωνα με τον Απόστολο Παύλο, οι Χριστιανοί οφείλουν να κρίνονται από Εκκλησιαστικά και όχι κοσμικά Δικαστήρια. Συγκεκριμένα αναφέρει: «*Τολμᾶ τις ὑμῶν, πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων;*»¹⁷⁸ Στην προοπτική αυτή, ο Καρθ. 59 (68) απαγορεύει στους Κληρικούς που κρίνονται πρωτόδικα σε Εκκλησιαστικό Δικαστήριο να εφεσιβάλλουν την απόφαση σε κοσμικό Δικαστήριο, καθώς και να προσκληθούν εκεί ως μάρτυρες ή

¹⁷⁶ Ματθ. 18:15-17.

¹⁷⁷ Π. Μπούμη, *Κανονικόν Δικαίον*, σσ. 190-191.

¹⁷⁸ Α΄ Κορ. 6:1.

ως εναγόμενοι¹⁷⁹ Κατά τον 9^ο Κανόνα της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου¹⁸⁰ και τους Καρθ. 14¹⁸¹ και Καρθ. 104(115)¹⁸², εφόσον κάποιος Επίσκοπος ή εν γένει Κληρικός αιτηθεί να παρουσιαστεί σε κοσμικό αντί για Εκκλησιαστικό Δικαστήριο, αυτός να καθαιρείται.

Ο 6^{ος} Κανόνας της Β΄ Οικουμενικής Συνόδου αφαιρεί από αυτόν που προσέφυγε στις πολιτειακές Αρχές, για Κανονικά θέματα, το δικαίωμα να παρουσιαστεί ως κατήγορος και μάρτυρας στα αρμόδια Εκκλησιαστικά Δικαστήρια, επειδή με την πράξη του αυτή προσέβαλε/υποτίμησε τους Ιερούς Κανόνες.¹⁸³ Ο Καρθ. 105^{ος}(116)¹⁸⁴ επιβάλλει την ποινή της καθάρσεως και σε αυτόν που προσέρχεται να κριθεί από υπερόριο Εκκλησιαστικό Δικαστήριο. Επίσης, σύμφωνα με τον 87^ο (96ο) Κανόνα της ίδιας Συνόδου ο Επίσκοπος που αρνήθηκε να κριθεί από το αρμόδιο Εκκλησιαστικό Δικαστήριο παραμένει ακοινώνητος μέχρι να τελεσιδικήσει η υπόθεσή του και καθαιρείται αφού εκδοθεί η τελική καταδικαστική απόφαση.¹⁸⁵

Τέλος, κατά τον 12ο Κανόνα¹⁸⁶ της Τοπικής Συνόδου της Αντιοχείας και τον 62^ο (71ο)¹⁸⁷ Κανόνα της Τοπικής Συνόδου της

¹⁷⁹ «Δεῑ αιτῆσαι ἔτι μήν, ἵνα ὀρίσαι καταξιῶσωσιν, ὥστε, ἐάν τινες ἐν ἐκκλησίᾳ οἰανδήποτε αἰτίαν ἀποστολικῶ δικαίῳ τῶ ταῖς ἐκκλησίαις ἐπικειμένῳ, γυμνᾱσαι θελήσωσι, καὶ ἴσως ἢ τομῆ τῶν κληρικῶν τῶ ἐνὶ μέρει ἀπαρέσοι, μὴ ἐξεῖναι πρὸς δικαστήριον εἰς μαρτυρίαν προκαλεῖσθαι τὸν κληρικὸν ἐκεῖνον, τὸν πρότερον τὸ αὐτὸ πρᾶγμα σκοπήσαντα, ἢ καὶ σκοπουμένῳ παρατυχόντα· καὶ ἵνα μηδὲ προσώπῳ τις προσήκων ἐκκλησιαστικῶ ἐναχθῆ̄ περι τοῦ ὀφείλειν μαρτυρεῖν». ΡΠ Γ΄, σελ. 465.

¹⁸⁰ «Εἴ τις κληρικὸς πρὸς κληρικὸν πρᾶγμα ἔχει, μὴ ἐγκαταλιμπανέτω τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον, καὶ ἐπὶ κοσμικὰ δικαστήρια μὴ κατατρεχέτω, ἀλλὰ πρότερον τὴν ὑπόθεσιν γυμναζέτω παρὰ τῶ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ, ἢ γοῦν, γνώμη αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου, παρ' οἷς ἂν ἀμφοτέρω τὰ μέρη βούλωνται, τὰ τῆς δίκης συγκροτεῖσθω· εἰ δὲ τις παρὰ ταῦτα ποιήσῃ, κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποκειέσθω. Εἰ δὲ κληρικὸς πρᾶγμα ἔχει πρὸς τὸν ἴδιον, ἢ καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον, παρὰ τῆ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας δικαζέσθω. Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην, ἐπίσκοπον, ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοίῃ, καταλαμβανέτω τὸν ἕξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, καὶ ἐπ' αὐτῶ δικαζέσθω». ΡΠ Β΄, σελ. 237.

¹⁸¹ Βλ. ΡΠ Γ΄, σελ. 329.

¹⁸² «Ἔρρεσεν, ἵνα ὅστισδήποτε ἀπὸ τοῦ βασιλέως διάγνωσιν δημοσίων δικαστηρίων αἰτήσοι, τῆς ἰδίας τιμῆς στερηθεῖη· ἐάν δὲ κρίσιν ἐπισκοπικὴν ἀπὸ τοῦ βασιλέως αἰτήσοι, μηδὲν αὐτῶ ἐμποδίσοι». ΡΠ Γ΄, σελ. 552.

¹⁸³ Βλ. ΡΠ Β΄, σελ. 180.

¹⁸⁴ «Ὅστισδήποτε μὴ κοινωνῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ, εἰς τὰ περαματικά πρὸς τὸ κοινωνεῖν ὑφερπύσει, τὴν ζημίαν τῆς κληρώσεως ἀναδέξεται». ΡΠ Γ΄, σελ. 554.

¹⁸⁵ «...ἤρρεσε πάσι τοῖς ἐπισκόποις, ἵνα μηδεὶς τῶ αὐτῶ Κουοδβουλτδέφ κοινωνήσῃ, ἕως οὗ τὸ κατ' αὐτὸν πρᾶγμα περατωθῆ̄». ΡΠ Γ΄, σελ. 517.

¹⁸⁶ «Εἴ τις ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καθαιρεθεὶς πρεσβύτερος ἢ διάκονος, ἢ καὶ ἐπίσκοπος ὑπὸ συνόδου, ἐνοχλήσῃ τολμήσειε τὰς βασιλέως ἀκοάς, δέον ἐπὶ μείζονα ἐπισκόπων σύνοδον τρέπεσθαι, καί, ἂ νομίζει δίκαια ἔχειν, προσαναφέρειν πλείοσιν ἐπισκόποις, καὶ τὴν παρ' αὐτῶν ἐξέτασιν τε καὶ ἐπίκρισιν ἐκδέχεσθαι, ὁ δὲ, τούτων ὀλιγορήσας

Καρθαγένης, ο καθαιρεθείς Κληρικός που προσέφυγε στις κοσμικές Αρχές, προκειμένου να αναιρέσει απόφαση Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου χάνει το δικαίωμα του εκκλήτου.

2. Αξίπιστος Κατήγορος και Μάρτυρας

«Επειδή πολλοί φιλέθρως και συκοφαντικώς επιχειρούν να διασαλεύσουν την εκκλησιαστική ευταξία, κατασκευάζουν ψευδείς κατηγορίες κατά των Επισκόπων, προκειμένου να ατιμάσουν και να σπλώσουν τις υπολήψεις του πρεσβυτερίου, να διχάσουν το ποίμνιο, να ανατρέψουν την ειρήνη των λαών και να σπείρουν ταραχές»¹⁸⁸. Το παραπάνω απόσπασμα ανήκει στον 6^ο Κανόνα της Β΄ Οικουμενικής Συνόδου, ο οποίος μεταξύ άλλων ορίζει, ότι στο εξής η αξιοπιστία των κατηγορών εν σχέσει προς εκκλησιαστικά αδικήματα θα υπόκειται σε έλεγχο και θα απαγορεύεται κάθε είδους συκοφαντία και διαβολή κατά των Ποιμένων της Εκκλησίας. Ειδικότερα, σύμφωνα πάντα με τον ως άνω Κανόνα, όταν πρόκειται για αστικές υποθέσεις δεν κρίνεται απαραίτητο να εξετάζεται το πρόσωπο του κατηγορού. Εφόσον, όμως, πρόκειται για εκκλησιαστικές υποθέσεις τότε ο κατήγορος οφείλει να είναι αξίπιστος και να πληροί τις ακόλουθες προϋποθέσεις:¹⁸⁹

1. Να μην είναι αιρετικός
2. Να μην είναι σχισματικός
3. Να μην είναι αφορισμένος οριστικά ή προσωρινά από την Εκκλησία για σφάλματά του, με απόφαση Επισκόπικου ή Συνοδικού Δικαστηρίου.¹⁹⁰

ένοχλείσειε τῷ βασιλεῖ· καὶ τοῦτον μηδεμιᾶς συγγνώμης ἀξιοῦσθαι, μηδὲ χώραν ἀπολογίας ἔχειν, μηδ' ἐλπίδα μελλούσης ἀποκαταστάσεως προσδοκᾶν» ΡΠ Γ', σελ. 146.

¹⁸⁷ «Κάκεινο δεῖ αἰτῆσαι, ἵνα ὀρίσαι καταξιώσωσιν, ὥστε κληρικὸν οἰασθήποτε τιμῆς τυγχάνοντα, ἐφ' οἰωδήποτε ἐγκλήματι τῇ τῶν ἐπισκόπων κρίσει καταδικασθέντα, μὴ ἐξεῖναι τὸν αὐτόν, εἴτε παρὰ τῆς ἐκκλησίας ἧς ὑπῆρχεν, εἴτε παρ' οἰουδήποτε ἀνθρώπου διεκδικεῖσθαι, ποινῆς ἐπὶ τούτῳ παρεντεθείσης ζημίας χρημάτων τε καὶ τιμῆς, ὅπως μηδὲ κεῖραν μηδὲ φύσιν ἀπολογητέαν εἶναι κελεύσωσι». ΡΠ Γ', σσ. 467-468.

¹⁸⁸ «Ἐπειδὴ πολλοὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν συγγεῖν καὶ ἀνατρέπειν βουλόμενοι, φιλέθρως καὶ συκοφαντικῶς αἰτίας τινὰς κατὰ τῶν οἰκονομούντων τὰς ἐκκλησίας ὀρθοδόξων ἐπισκόπων συμπλάσσωσιν, οὐδὲν ἕτερον, ἢ χραίνειν τὰς τῶν ἱερέων ὑπολήψεις, καὶ ταραχὰς τῶν εἰρηνευόντων λαῶν κατασκευάζειν ἐπιχειροῦντες». ΡΠ Β', σελ. 180.

¹⁸⁹ Βλ. ΡΠ Β', σελ. 180-182· Πρβλ. Καρθ. 19(27), 59 (50) καὶ 129 (138).

¹⁹⁰ Βλ. Καρθ. 128 (137): «Ἦρεσε τοίνυν πᾶσιν, ἐπειδὴ τοῖς ἀνωτέροις τῶν συνόδων ψηφίσμασι περὶ προσώπων κληρικῶν, τῶν ὀφειλόντων εἰς κατηγορίαν προσδεχθῆναι ὠρίσθη, καὶ οὐκ ἐπεξεργάσθη, ποῖα πρόσωπα μὴ προσδεχθῶσι, διὰ τοῦτο ὀρίζομεν τοῦτον

4. Να μην εκκρεμεί σε βάρος του κατηγορία για εκκλησιαστικά αδικήματα. Στην περίπτωση αυτή οφείλει προηγουμένως να απαλλαγεί τελεσίδικα από την κατηγορία, προκειμένου μετέπειτα να καταστεί αξιόπιστος ως κατηγορος ή μάρτυρας. Την συνθήκη αυτή επιβεβαιώνει το βιβλικό χωρίο: «ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος βαλέτω λίθον»,¹⁹¹ καθώς και το νομικό αξίωμα, «ἔνοχος, ἔνοχον οὐ ποιεῖ ».

Εφόσον ο κατηγορος θεωρηθεί αξιόπιστος¹⁹² και διαπιστωθεί ότι πληροί όλες τις παραπάνω προϋποθέσεις, πρέπει να παρουσιάσει ο ίδιος την κατηγορία στο πρωτοβάθμιο Συνοδικό Δικαστήριο. Επιπλέον, ο κατηγορος δικαιούται να ασκήσει έφεση (έκκλητο) σε δευτεροβάθμιο Συνοδικό Δικαστήριο, οπότε η υπόθεση τελεσιδικεί. Πριν την απαγγελία του κατηγορητηρίου, ο ενάγων οφείλει με γραπτή επιστολή να υποσχεθεί ότι θα λάβει όμοια καταδίκη με αυτή που θα λάβει ο εναγόμενος, εάν αποδειχθεί ότι άδικα και συκοφαντικά τον κατηγόρησε (αρχή ταυτοπαθείας)¹⁹³. Εφόσον ο κατηγορος δεν συμμορφωθεί με τα υπό του βου Κανόνα οριζόμενα και επιχειρήσει να προσφύγει στις πολιτειακές Αρχές ή αιτηθεί τη σύγκληση Οικουμενικής Συνόδου, αποκλείεται όχι μόνο ως κατηγορος αλλά και ως μάρτυρας, διότι με την ανυπακοή του προσέβαλε τους Ιερούς Κανόνες και διέφθειρε την εκκλησιαστική ευταξία.

Ο εναγόμενος δεν δύναται να καθαιρεθεί χωρίς προηγουμένως να κληθεί προς απολογία. Σε περίπτωση κατά την οποία ο κατηγορούμενος δεν εμφανιστεί στο δικαστήριο, η δίκη αναβάλλεται. Ο Καρθ. 19 (27) παραγγέλλει αρχικά να αποστέλλονται προς τον εναγόμενο Επίσκοπο παρακλητικές προς απολογία επιστολές από τη Σύνοδο. Εφόσον εκείνος δεν παρουσιαστεί ενώπιον της Συνόδου εντός μηνός από την κλήτευσή του, καθίσταται ακοινώνητος, μέχρι να αποδειχτεί αθώος για το έγκλημα, για το οποίο τον κατηγορούν.¹⁹⁴ Εάν κατορθώσει να αποδείξει ότι παρέλειψε να παρουσιαστεί στη Σύνοδο, λόγω ανειλημμένων

ὀρθῶς πρὸς κατηγορίαν μὴ εἰσδέχεσθαι, ὅστις μετὰ τὸ ἀπὸ κοινωνίας γενέσθαι, ἐν αὐτῷ ἔτι τῷ ἀφορισμῷ ὑπάρχει, εἴτε κληρικός εἶη, εἴτε λαϊκὸς ὁ κατηγορησάμενος».

ΡΠ Γ', σελ. 595.

¹⁹¹ Ιω. 8:7.

¹⁹² Πρβλ. Αποστ. 74· Καρθ. 8, 19 (27), 128 (137), 129 (138).

¹⁹³ Βλ. ΡΠ Β', σελ. 184.

¹⁹⁴ Ο Καρθ. 78 (87) δίνει ένα χρόνο διορία στους Κληρικούς για ν' αποδείξουν την αθωότητά τους, μετά τον έναν χρόνο εκδίδεται τελεσίδικη απόφαση. Κατά τον χρόνο αυτό οι κληρικοί είναι ακοινώνητοι: «ἵνα μηδεὶς τῷ αὐτῷ Κουοδβουλτδέφ κοινωνήση, ἕως οὗ τὸ κατ' αὐτὸν πρᾶγμα περατωθῆ». ΡΠ Γ', σελ. 501.

υποχρεώσεων, τότε του δίνεται διορία ακόμη ενός μηνός.¹⁹⁵ Αυτό μπορεί να συμβεί έως τρεις φορές.¹⁹⁶ Εφόσον και την τρίτη φορά δεν υπακούσει, η Σύνοδος υποχρεούται να εκδώσει μονομερή απόφαση (ερημοδικία), ώστε να μην κερδίζει ο εναγόμενος αποφεύγοντας τη δίκη (Αποστ. 74).¹⁹⁷ Κατά τον Καρθ. 12,¹⁹⁸ δώδεκα Επίσκοποι κρίνουν τον Επίσκοπο, έξι τον Πρεσβύτερο, τρεις τον Διάκονο.

Επιπλέον, κατά τον Αποστ.75, ένας πιστός μάρτυς δεν είναι αρκετός, ακόμα και εάν αυτός είναι αξιόπιστος.¹⁹⁹ Σύμφωνα με τον 9^ο Κανόνα του Θεοφίλου Αλεξανδρείας, ένας αξιόπιστος κατήγορος, χωρίς μάρτυρα, δεν αρκεί για να στηρίξει μία κατηγορία, ακόμα και εάν αυτός είναι Επίσκοπος. Για την υποστήριξη της εκάστοτε κατηγορίας απαιτούνται δύο τουλάχιστον αξιόπιστοι μάρτυρες.²⁰⁰ Κατά τον Καρθ. 131(140) αυτός που δεν γίνεται δεκτός ως κατήγορος δεν γίνεται δεκτός και ως μάρτυρας. Επίσης, δεν γίνονται δεκτοί ως μάρτυρες οι συγγενείς του κατηγορού²⁰¹ και όσοι είναι κάτω των 14 ετών.²⁰²

Ο Αποστ.75 επιτάσσει επίσης την καθαίρεση Κληρικών έπειτα από εξέταση δύο ή τριών μαρτύρων.²⁰³ Κατά την κρίση Επισκόπου και εφόσον διαπιστωθεί διχασμός στους κριτές, όσον αφορά την ενδεχόμενη καταδίκη ή αθώωσή του, καλούνται και άλλοι πλησιόχωροι Επίσκοποι, προκειμένου να αποφανθούν περί του θέματος.²⁰⁴ Εφόσον, όμως, η απόφαση είναι ομόφωνη να μην κρίνεται από άλλους.²⁰⁵

Σύμφωνα με τον 96ο Κανόνα της Συνόδου της Καρθαγένης, έως ότου τελεσιδικήσει η υπόθεση του Επισκόπου, ο τελευταίος δεν θα

¹⁹⁵ Βλ. ΡΠ Γ', σελ. 358.

¹⁹⁶ Η Γ' Οικουμενική μετά από τρεις κλήσεις προς απολογία καθαίρεσε τον Νεστόριο ως μη υπακούσαντα. Βλ. Πηδάλιον, σελ. 100(1)

¹⁹⁷ Βλ. ΡΠ Β', σελ. 93.

¹⁹⁸ «διὰ τὸ μὴ ἀπομείναι αὐτὸν ἐν τῷ ἐγκλήματι, ἀπὸ δώδεκα ἐπισκόπων ἀκουσθῆ, καὶ ὁ πρεσβύτερος ἀπὸ ἕξι ἐπισκόπων καὶ τοῦ ἰδίου, καὶ ὁ διάκονος ἀπὸ τριῶν». ΡΠ Γ', σελ. 322.

¹⁹⁹ «Εἰς μαρτυρίαν τὴν κατὰ ἐπισκόπου αἰρετικὸν μὴ προσδέχεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ πιστὸν ἕνα μόνον. Ἐπὶ στόματος γὰρ δύο, ἢ τριῶν μαρτύρων, σταθήσεται πᾶν ῥῆμα». ΡΠ Β', σελ. 96. Πρβλ. Πηδάλιον, σελ. 101.

²⁰⁰ ΡΠ Δ', σελ. 349.

²⁰¹ Εξ αίματος, σ' ευθεία γραμμή απεριόριστα, πλαγία εξ αίματος έως 3^{ου} βαθμού και εξ αγχιστείας έως 2ου βαθμού, Ν.5383/32 (άρθρα 58 και 86).

²⁰² «Μάρτυρας δὲ εἰς μαρτυρίαν μὴ εἰσδέχεσθαι, τοὺς μηδὲ πρὸς κατηγορίαν εἰσδεχθῆναι παραγγελλθέντας, ἢ ἔτι μὴν οὖς αὐτὸς ὁ κατήγορος ἐκ τοῦ ἰδίου οἴκου προσκομίσει· μαρτυρία δὲ ἐντὸς κείρας ἐνιαυτῶν δεκατεσσάρων μὴ προσδεχθεῖη». ΡΠ Γ', σελ. 560.

²⁰³ Πρβλ. Α' 2· Ματθ. 18:15-17· Α' Τιμοθ. 5:19.

²⁰⁴ Βλ. Αντιοχ. 14.

²⁰⁵ Βλ. Αντιοχ. 15.

πρέπει να εκδιώκεται από την Επισκοπή.²⁰⁶ Τέλος, κατά τον Σαρδ 4., εάν ο Επίσκοπος που καθαιρέθηκε από όμορους Επισκόπους χωρίς ομοφωνία αιτείται αναθεώρηση της δίκης, να μην χειροτονείται άλλος αντ' αυτού έως ότου γίνει ενδελεχέστερη εξέταση της υπόθεσης.²⁰⁷

3. Έκκλητο Κρίσεως - Έφεση

Όπως ήδη αναφέραμε, οι δίκαια και ομόφωνα καθαιρεθέντες για αποδεδειγμένα εγκλήματα Κληρικοί, οι οποίοι καταδικάστηκαν από Σύνοδο εν απαρτία – δηλαδή από Σύνοδο που απαρτίζεται από όλους τους Επισκόπους της επαρχίας και τον Μητροπολίτη, - στερούνται το δικαίωμα του εκκλήτου – δηλαδή της εφέσεως ενώπιον μείζονος δικαστηρίου. Και αυτό γιατί, κατά τους Αντιοχ. 4²⁰⁸ και Αντιοχ. 15²⁰⁹, σε αυτήν την περίπτωση η υπόθεση τελεσιδικεί και δεν παρέχεται πλέον δικαίωμα περαιτέρω απολογίας ή ελπίδα αποκατάστασης σε άλλη Σύνοδο. Διότι ούτε η απόφαση των αιρετών κριτών ανάγεται σε ανώτερο δικαστήριο κατά τον Καρθ. 96 (105)²¹⁰ και Καρθ. 121(131),²¹¹ ούτε

²⁰⁶ « Τὴν γὰρ ἐπισκοπὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀφαιρεθῆναι, πρὸ τῆς ἐκβάσεως τοῦ κατ' αὐτὸν πράγματος, οὐδενὶ Χριστιανῶ δύναται δοκεῖν». ΡΠ Γ', σελ. 517.

²⁰⁷ «Ἐάν τις ἐπίσκοπος καθαιρεθῆ τῇ κρίσει τῶν ἐπισκόπων τῶν ἐν γειννία τυγχανόντων, καὶ φάσκη πάλιν ἐαυτῷ ἀπολογίας πρᾶγμα ἐπιβάλλειν, μὴ πρότερον εἰς τὴν καθέδραν αὐτοῦ ἕτερον ὑποκαταστήναι». ΡΠ Γ', σελ. 238.

²⁰⁸ «Εἰ τις ἐπίσκοπος ὑπὸ συνόδου καθαιρεθεῖς, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, τολμήσειέ τι πρᾶξαι τῆς λειτουργίας, εἴτε ὁ ἐπίσκοπος κατὰ τὴν προάγουσαν συνήθειαν, εἴτε ὁ πρεσβύτερος, εἴτε ὁ διάκονος· μηκέτι ἐξὸν εἶναι αὐτῷ, μηδὲ ἐν ἑτέρᾳ συνόδῳ ἐλπίδα ἀποκαταστάσεως, μήτε ἀπολογίας χώραν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ πάντας ἀποβάλλεσθαι τῆς ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα, εἰ μαθόντες τὴν ἀπόφασιν τὴν κατὰ τῶν προειρημένων ἐξενεχθεῖσαν, τολμήσειαν αὐτοῖς κοινωνεῖν». ΡΠ Γ', σελ. 132.

²⁰⁹ «Εἰ τις ἐπίσκοπος, ἐπὶ τισιν ἐγκλήμασι κατηγορηθεῖς, κριθεῖ ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, πάντες τε σύμφωνοι μίαν κατ' αὐτοῦ ἐξενέγκοιεν ψήφον, τοῦτον μηκέτι παρ' ἑτέροις δικάζεσθαι, ἀλλὰ μένειν βεβαίαν τὴν σύμφωνον τῶν ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων ἀπόφασιν». ΡΠ Γ', σελ. 153.

²¹⁰ «Ἐὰν δὲ γένηται ἔκκλητος, καὶ ἐπιλέξηται ὁ ἐκκαλεσάμενος δικαστὰς, καὶ μετ' αὐτοῦ κάκεινος καθ' οὗ ἐξεκαλέσατο, τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τούτων μηδενὶ ἐξέστω ἐκκαλεῖσθαι. Ὑφ' ἐν τοποτηρησίαι διαφόρων ἐπαρχιῶν ἐμφανισθεῖσαι, χαριέντως προσεδέχθησαν· τουτέστι, τῶν Νουμιδιῶν, τῶν Βυζακηνῶν, τῶν Μαύρων Σιτιφενσιῶν, ὁμοίως δὲ καὶ Καισαρειανῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπὸ Τριπόλεως. Ἦρесе πρὸς τούτοις, ὥστε ἐκβιβαστὰς ἐν πᾶσι τοῖς τῆς ἐκκλησίας χρεώδεσι πέντε ἐπιλεγῆναι αἰτηθῆναι, οἵτινες ἐν ταῖς διαφόροις ἐπιμερισθήσονται ἐπαρχίαις». ΡΠ Γ', σελ. 537.

²¹¹ «Ὅμοίως ἦρσεν, ἴνα, οἵτινες οἰτιδήποτε ἀμελῶσι τῶν τόπων τῶν ἀνηκόντων τῇ αὐτῶν καθέδρᾳ, πρὸς τὸ τούτους κερδᾶναι εἰς τὴν καθολικὴν ἐνότητα, ἐγκληθῶσιν ἀπὸ τῶν γειννιώντων αὐτοῖς ἐπιμελῶν ἐπισκόπων, περὶ τοῦ μὴ ἀναβάλλεσθαι τοῦτο πρᾶξαι. ... Τῶν δὲ κρινόντων ἐπισκόπων, ἐκ διαφόρων ὄντων ἐπαρχιῶν, ἐκεῖνος ὁ πρωτεύων τοὺς δικαστὰς δώσει, οὗτινος ἐν τῇ χώρᾳ ὁ αὐτὸς ὑπάρχει τόπος, περὶ οὗ φιλονεικεῖται.

εκείνος ο Κληρικός που αποχωρεί από την Επισκοπή του χωρίς απολυτήριο από τον οικείο Επίσκοπο και καθαιρείται από την Σύνοδο κατά τον Αντιοχ. 3,²¹² δύναται να κάνει χρήση του δικαιώματος του εκκλήτου.

Επίσης, κατά τον Β'6²¹³ τον Αντιοχ. 12²¹⁴ και τον Καρθ. 62(71)²¹⁵ στερείται το δικαίωμα του εκκλήτου εκείνος που έχει δικαστεί μεν πρωτόδικα από την Εκκλησία, αιτείται δε παράλληλα από την κοσμική Αρχή αναίρεση της απόφασης. Ενώ οι Καρθ. 28(36)²¹⁶ και Καρθ. 125 (134)²¹⁷ επιβάλλουν ακοινωνησία σε αυτούς που πρόκειται να ασκήσουν το έκκλητο από περαματικά -υπερόρια κριτήρια.

Ο εκάστοτε Πατριάρχης συνιστά την υπέρτατη Αρχή του εκκλήτου μόνο όσον αφορά τους υποκείμενους Επισκόπους και Μητροπολίτες στο

Ἐὰν δὲ κατὰ κοινήν συναίνεσιν γείτονας ἐπιλέξωνται κριτάς, ἢ εἰς ἐπιλεγῆ, ἢ τρεῖς· καὶ ἐὰν τρεῖς ἐπιλέξωνται, ἢ τῆ τῶν ὄλων ψήφῳ ἐξακολουθήσωσιν, ἢ τῆ τῶν δύο».ΡΠ Γ', σσ. 580-581.

²¹² «Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὄλως τῶν τοῦ ἱερατείου τις, καταλιπὼν τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, εἰς ἑτέραν ἀπέλθοι, ἔπειτα παντελῶς μεταστάς, διατρίβειν ἐν ἄλλῃ παροικίᾳ πειρᾶται ἐπὶ πολλῶ χρόνῳ, μηκέτι λειτουργεῖν, εἰ μάλιστα καλοῦντι τῷ ἐπισκόπῳ τῷ ἰδίῳ, καὶ ἐπανελθεῖν εἰς τὴν παροικίαν τὴν ἑαυτοῦ παραινῶντι, μὴ ὑπακούοι. Εἰ δὲ καὶ ἐπιμένοι τῇ ἀταξίᾳ, παντελῶς αὐτὸν καθαιρεῖσθαι τῆς λειτουργίας, ὡς μηκέτι χώραν ἔχειν ἀποκαταστάσεως. Εἰ δὲ καθαιρεθέντα διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν δέχοιτο ἕτερος ἐπίσκοπος, κάκεινον ἐπιτιμίας τυγχάνειν ὑπὸ κοινῆς συνόδου, ὡς παραλύοντα τοὺς θεσμοὺς τοὺς ἐκκλησιαστικούς».ΡΠ Γ', σσ. 129-130.

²¹³ ΡΠ Β', σελ.180-182

²¹⁴ «Εἴ τις ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καθαιρεθεὶς πρεσβύτερος ἢ διάκονος, ἢ καὶ ἐπίσκοπος ὑπὸ συνόδου, ἐνοχλήσαι τολμήσειε τὰς βασιλέως ἀκοάς, δέον ἐπὶ μείζονα ἐπισκόπων σύνοδον τρέπεσθαι, καὶ, ἃ νομίζει δίκαια ἔχειν, προσαναφέρειν πλείοσιν ἐπισκόποις, καὶ τὴν παρ' αὐτῶν ἐξέτασιν τε καὶ ἐπίκρισιν ἐκδέχεσθαι, ὁ δέ, τούτων ὀλιγορήσας ἐνοχλείσειε τῷ βασιλεῖ· καὶ τοῦτον μηδεμιᾶς συγγνώμης ἀξιοῦσθαι, μηδὲ χώραν ἀπολογίας ἔχειν, μηδ' ἐλπίδα μελλούσης ἀποκαταστάσεως προσδοκᾶν».ΡΠ Γ', σελ. 146.

²¹⁵ «Κάκεινο δεῖ αἰτήσαι, ἵνα ὀρίσαι καταξιώσωσιν, ὥστε κληρικὸν οἰασθῆποτε τιμῆς τυγχάνοντα, ἐφ' οἴωδῆποτε ἐγκλήματι τῆ τῶν ἐπισκόπων κρίσει καταδικασθέντα, μὴ ἐξεῖναι τὸν αὐτόν, εἴτε παρὰ τῆς ἐκκλησίας ἢς ὑπῆρχεν, εἴτε παρ' οἰουδῆποτε ἀνθρώπου διεκδικεῖσθαι, ποινῆς ἐπὶ τούτῳ παρεντεθείσης ζημίας χρημάτων τε καὶ τιμῆς, ὅπως μηδὲ κείραν μηδὲ φύσιν ἀπολογητέαν εἶναι κελεύσωσι».ΡΠ Γ', σελ. 467-468.

²¹⁶ «Ὅμοίως ἤρρεσεν, ἵνα οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ διάκονοι, καὶ οἱ λοιποὶ κατώτεροι κληρικοί, ἐν αἷς ἔχουσιν αἰτίαις, ἐὰν τὰ δικαστήρια μέμφωνται τῶν ἰδίων ἐπισκόπων, οἱ γείτονες ἐπίσκοποι ἀκροάσωνται αὐτῶν, καὶ μετὰ συναιεσσεως τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, τὰ μεταξύ αὐτῶν διαθῶσιν οἱ προσκαλούμενοι παρ' αὐτῶν ἐπίσκοποι».ΡΠ Γ', σελ. 377.

²¹⁷ «Ὅμοίως ἤρρεσεν, ἵνα πρεσβύτεροι, διάκονοι, καὶ οἱ λοιποὶ κατώτεροι κληρικοί, ἐν αἷς ἔχουσιν αἰτίαις, ἐὰν περὶ τῆς ψήφου τοὺς ἰδίους ἐπισκόπους μέμφωνται, οἱ γεινιῶντες ἐπίσκοποι τοῦτον ἀκροάσωνται, καὶ τὰ μεταξύ τούτων περατώσωσιν οἱ παρ' αὐτῶν κατὰ συναίνεσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπισκόπων προσλαμβανόμενοι· Ἐὰν δὲ καὶ ἀπ' αὐτῶν ἐκκαλέσασθαι θελήσωσι, μὴ ἐκκαλέσωνται εἰ μὴ πρὸς τὰς τῆς Ἀφρικῆς συνόδους, ἢ πρὸς τοὺς πρωτεύοντας τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπαρχιῶν. Πρὸς δὲ τὰ πέραν τῆς θαλάσσης ὁ βουλόμενος ἐκκαλεῖσθαι, ἀπὸ μηδενὸς ἐν Ἀφρικῇ δεχθεῖν εἰς κοινωνίαν».ΡΠ Γ', σελ. 588.

κλίμα του Πατριαρχείου του, και όχι άλλων Πατριαρχείων, σύμφωνα με τους Δ' 9²¹⁸ και Δ17²¹⁹ και τους Σαρδ. 4²²⁰ και 5.²²¹

Ο δε Καρθ. 15(14)²²² ορίζει να μην τιμωρούνται οι Πρωτοδίκες, εφόσον κατά την άσκηση του εκκλήτου αναιρεθεί η πρωτόδικη απόφαση, εκτός εάν φανερωθεί ότι από έχθρα, πάθος ή δωροληψία μερολήπτησαν.

Κατά τον Β' 6,²²³ η Οικουμενική Σύνοδος είναι ο έσχατος κριτής των εκκλησιαστικών υποθέσεων. Δύναται να κρίνει Πάπες και

²¹⁸ «Εἴ τις κληρικὸς πρὸς κληρικὸν πρᾶγμα ἔχει, μὴ ἐγκαταλιμπανέτω τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον, καὶ ἐπὶ κοσμικὰ δικαστήρια μὴ κατατρεχέτω, ἀλλὰ πρότερον τὴν ὑπόθεσιν γυμναζέτω παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ, ἢ γοῦν, γνώμη αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου, παρ' οἷς ἂν ἀμφοτέρω τὰ μέρη βούλωνται, τὰ τῆς δίκης συγκροτεῖσθω· εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα ποιήσῃ, κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποκειέσθω. Εἰ δὲ κληρικὸς πρᾶγμα ἔχει πρὸς τὸν ἴδιον, ἢ καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον, παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας δικαζέσθω. Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην, ἐπίσκοπος, ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοίη, καταλαμβανέτω τὸν ἑξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, καὶ ἐπ' αὐτῷ δικαζέσθω».ΡΠ Β', σελ. 234.

²¹⁹ «Τὰς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἀγροικικὰς παροικίας, ἢ ἐγχωρίους, μένειν ἀπαρασαλεύτους παρὰ τοῖς κατέχουσιν αὐτὰς ἐπισκόποις, καὶ μάλιστα εἰ τριακονταετὴ χρόνον ταύτας ἀβιάστως διακατέχοντες ὠκονόμησαν. Εἰ δὲ ἐντὸς τῶν τριάκοντα ἐτῶν γεγένηται τις, ἢ γένοιτο περὶ αὐτῶν ἀμφισβήτησις, ἐξεῖναι τοῖς λέγουσιν ἡδικεῖσθαι, περὶ τούτων κινεῖν παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας. Εἰ δέ τις ἀδικοῖτο παρὰ τοῦ ἰδίου μητροπολίτου, παρὰ τῷ ἑξάρχῳ τῆς διοικήσεως, ἢ τῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ δικαζέσθω, καθά προεῖρηται. Εἰ δὲ καὶ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις, ἢ αὐθὶς καινισθεῖη, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἢ τάξις ἀκολουθεῖτω».ΡΠ Β', σελ. 258.

²²⁰ «Γαυδέντιος ἐπίσκοπος εἶπεν· Ἐάν τις ἐπίσκοπος καθαιρεθῇ τῇ κρίσει τῶν ἐπισκόπων τῶν ἐν γειννία τυγχανόντων, καὶ φάσκη πάλιν ἑαυτῷ ἀπολογίας πρᾶγμα ἐπιβάλλειν, μὴ πρότερον εἰς τὴν καθέδραν αὐτοῦ ἕτερον ὑποκαταστήναι, ἐὰν μὴ ὁ τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπος ἐπιγνοῦς, περὶ τούτου ὄρον ἐξενέγκη».ΡΠ Γ', σελ. 238.

²²¹ «Ὁσῖος ἐπίσκοπος εἶπεν· Ἦρσεν, ἴν' εἴ τις ἐπίσκοπος καταγγεληθῇ, καὶ συναθροισθέντες οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἐνορίας τῆς αὐτῆς, τοῦ βαθμοῦ αὐτὸν ἀποκινήσωσι, καὶ ὅς περ ἐκκαλεσάμενος καταφύγη ἐπὶ τὸν μακαριώτατον τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπον, καὶ βουλευθεῖ αὐτοῦ διακοῦσαι, δίκαιόν τε εἶναι νομίση ἀνανεώσασθαι αὐτοῦ τὴν ἐξέτασιν τοῦ πράγματος, γράφειν τούτοις τοῖς ἐπισκόποις καταξιώση τοῖς ἀγχιστεύουσι τῇ ἐπαρχίᾳ, ἵνα αὐτοὶ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ ἀκριβείας ἕκαστα διερευνήσωσι, καὶ κατὰ τὴν τῆς ἀληθείας πίστιν, ψῆφον περὶ τοῦ πράγματος ἐξενέγκωσιν. Εἰ δέ τις ἀξιῶν καὶ πάλιν αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα ἀκουσθῆναι, καὶ τῇ δεήσει τῇ ἑαυτοῦ τὸν Ῥωμαίων ἐπίσκοπον κρίνειν δόξῃ, ἀπὸ τοῦ ἰδίου πλευροῦ πρεσβυτέρους ἀποστεῖλοι, ἵνα ἢ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου, ὅπερ ἂν καλῶς ἔχειν δοκιμάσῃ καὶ ὀρίσῃ δεῖν, ἀποσταλῆναι τοὺς μετὰ τῶν ἐπισκόπων κρινοῦντας, ἔχοντάς τε τὴν αὐθεντίαν τούτου, παρ' οὗ ἀπεστάλησαν· καὶ τοῦτο θετέον. Εἰ δὲ ἐξαρκεῖν νομίζοι πρὸς τὴν τοῦ πράγματος ἐπίγνωσιν καὶ ἀπόφασιν τοῦ ἐπισκόπου, ποιήσῃ ὅπερ ἂν τῇ ἐμφρονεστάτῃ αὐτοῦ βουλῇ καλῶς ἔχειν δόξῃ. Ἀπεκρίναντο οἱ ἐπίσκοποι· τὰ λεχθέντα ἤρσεν».ΡΠ Γ', σελ. 239.

²²² «Ὅμοίως ἤρσεν, ἵνα ὅστις δὴποτε τῶν ἐπισκόπων, ἢ πρεσβυτέρων, ἢ διακόνων, ἢ κληρικῶν, πράγματος αὐτῷ ἐγκληματικοῦ ἢ πολιτικοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κινουμένου, ἐὰν παραιτούμενος τὸ ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον, δημοσίοις θέλησῃ καθαρθῆναι δικαστηρίοις, κἂν ὑπὲρ αὐτοῦ ἢ ψῆφος ἐκφωνηθῇ, ὅμως τὸν ἴδιον τόπον ἀπολέσῃ· καὶ τοῦτο μὲν ἐπὶ τοῦ ἐγκληματικοῦ· ἐπὶ δὲ τοῦ πολιτικοῦ, ἀπολέσῃ, τὸ εἰς ὃ ἐνίκησεν, ἐὰν τὸν ἴδιον τόπον θέλησῃ κατέχειν».ΡΠ Γ', σελ. 330.

Πατριάρχες και τους απανταχού της γης ευρισκομένους Αρχιερείς, Κληρικούς και λαϊκούς. Κρίνει εξ αρχής τις υποθέσεις που έκριναν Πάπες και Πατριάρχες, και η απόφασή της αναγκάζει σε υποταγή, τους τα ενάντια φρονούντες, τα προσήκοντα επιτίμια επιφέρουσα. Εδώ, κάθε έκκλητο περαιώνεται με το να μη είναι άλλο κριτήριο μεγαλύτερο από την Οικουμενική Σύνοδο.

²²³ «... Ἄλλ' εἰ μὲν τις οἰκείαν τινὰ μέμψιν, τουτέστιν ἰδιωτικὴν, ἐπαγάγοι τῷ ἐπισκόπῳ ὡς πλεονεκτηθεὶς, ἢ ἄλλο τι παρὰ τὸ δίκαιον παρ' αὐτοῦ πεπονθῶς, ἐπὶ τῶν τοιούτων κατηγοριῶν μὴ ἐξετάζεσθαι, μήτε πρόσωπον τοῦ κατηγοροῦ, μήτε τὴν θρησκευίαν. Χρὴ γὰρ παντὶ τρόπῳ, τὸ τε συνειδὸς τοῦ ἐπισκόπου ἐλεύθερον εἶναι, καὶ τὸν ἀδικεῖσθαι λέγοντα, οἷας ἂν ἢ θρησκευίας, τῶν δικαίων τυγχάνειν. Εἰ δὲ ἐκκλησιαστικὸν εἴη τὸ ἐπιφερόμενον ἔγκλημα τῷ ἐπισκόπῳ, τότε δοκιμάζεσθαι χρὴ τῶν κατηγορούντων τὰ πρόσωπα· ἵνα, πρῶτον μὲν αἰρετικοῖς μὴ ἐξῆ κατηγορίας κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ὑπὲρ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ποιεῖσθαι. Αἰρετικούς δὲ λέγομεν, τοὺς τε πάλαι τῆς ἐκκλησίας ἀποκηρυχθέντας, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα ὑφ' ἡμῶν ἀναθεματισθέντας· πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιῆ προσποιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποσχίσαντας δέ, καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις. Ἐπειτα δέ, καὶ εἰ τινες τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ αἰτίαις τισὶ προκατεγνωσμένοι εἴεν καὶ ἀποβεβλημένοι, ἢ ἀκοινώνητοι, εἴτε ἀπὸ κλήρου, εἴτε ἀπὸ λαϊκοῦ τάγματος, μηδὲ τούτοις ἐξεῖναι κατηγορεῖν ἐπισκόπου, πρὶν ἂν τὸ οἰκείον ἔγκλημα πρότερον ἀποδύσωνται. Ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ὑπὸ κατηγορίαν προλαβοῦσαν ὄντας, μὴ πρότερον εἶναι δεκτοὺς εἰς ἐπισκόπου κατηγορίαν, ἢ ἐτέρων κληρικῶν, πρὶν ἂν ἀθῶους ἑαυτοὺς τῶν ἐπαχθέντων αὐτοῖς ἀποδείξωσιν ἔγκλημάτων. Εἰ μὲντοι τινὲς μήτε αἰρετικοί, μήτε ἀκοινώνητοι εἴεν, μήτε κατεγνωσμένοι, ἢ προκατηγορημένοι ἐπὶ τισὶ πλημμελήμασι, λέγοιεν δὲ ἔχειν τινὰ ἐκκλησιαστικὴν κατὰ τοῦ ἐπισκόπου κατηγορίαν, τούτους κελεύει ἡ ἁγία σύνοδος, πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν τῆς ἐπαρχίας πάντων ἐπισκόπων ἐνίστασθαι τὰς κατηγορίας, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐλέγχειν τὰ ἐγκλήματα τοῦ ἐν αἰτίαις τισὶν ἐπισκόπου· εἰ δὲ συμβαίῃ ἀδυνατῆσαι τοὺς ἐπαρχιώτας πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐπιφερομένων ἐγκλημάτων τῷ ἐπισκόπῳ, τότε αὐτοὺς προσιέναι μείζονι συνόδῳ, τῶν τῆς διοικήσεως ἐκείνης ἐπισκόπων ὑπὲρ τῆς αἰτίας ταύτης συγκαλουμένων· καὶ μὴ πρότερον ἐνίστασθαι τὴν κατηγορίαν, πρὶν ἢ ἐγγράφως αὐτοὺς τὸν ἴσον αὐτοῖς ἐπιτιμῆσασθαι κίνδυνον, εἴπερ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων ἐξετάσει συκοφαντοῦντες τὸν κατηγορούμενον ἐπίσκοπον ἐλεγχθεῖεν. Εἰ δὲ τις καταφρονήσας τῶν κατὰ τὰ προδηλωθέντα δεδογμένων, τολμήσειεν ἢ βασιλικὰς ἐνοχλεῖν ἀκοάς, ἢ κοσμικῶν ἀρχόντων δικαστήρια, ἢ οἰκουμενικὴν σύνοδον ταρασσείν, πάντας ἀτιμάσας τοὺς τῆς διοικήσεως ἐπισκόπους, τὸν τοιοῦτον τὸ παράπαν εἰς κατηγορίαν μὴ εἶναι δεκτόν, ὡς καθυβρίσαντα τοὺς κανόνας, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν λυμηνάμενον εὐταξίαν». ΡΠ Β', σσ.180-182.

4.Καθαίρεση

Η καθαίρεση αποτελεί την επαχθέστερη των επιβαλλόμενων εκκλησιαστικών ποινών δεδομένου ότι ο καθαιρεθείς κληρικός χάνει όχι μόνο τον ιερατικό βαθμό που φέρει, αλλά και σύνολη την ιερατική του ιδιότητα, επιστρέφοντας στην τάξη στην οποία βρισκόταν πριν τη χειροτονία του, αυτή του μοναχού ή του λαϊκού. Επιπλέον, ο καθαιρεθείς Κληρικός απαλλάσσεται των καθηκόντων του και στερείται των προνομίων που απορρέουν από την ιδιότητά του, ενώ σε περίπτωση που επιχειρήσει να τελέσει οποιοδήποτε Μυστήριο, η ισχύς του οποίου είναι άκυρη, ο ίδιος υποβάλλεται σε νέα εκκλησιαστική δοκιμασία.²²⁴

Στα πλαίσια αυτά, ο 28^{ος} Αποστολικός Κανόνας²²⁵ ορίζει ότι εφόσον ένας Επίσκοπος, Πρεσβύτερος ή Διάκονος καθαιρεθεί δίκαια και νόμιμα για εγνωσμένα παραπτώματα που αποδεδειγμένα²²⁶ διέπραξε και αποπειραθεί να τελέσει οποιοδήποτε Μυστήριο, θα αφορίζεται παντελώς από την Εκκλησία. Επιπροσθέτως, ο Πενθ. 21 ορίζει ότι οι ήδη καθαιρεθέντες Ιερείς λαμβάνουν σχήμα λαϊκού και στέκονται μαζί με τους λοιπούς λαϊκούς, πλην των Επισκόπων και των Ιερομονάχων, οι οποίοι επανέρχονται στην τάξη των Μοναχών.²²⁷

Κατά τον Σαρδ. 14,²²⁸ εκείνος που άδικα αφορίζεται και σπεύδει να τελέσει οποιοδήποτε Μυστήριο χωρίς προηγουμένως η υπόθεσή του να έχει τελεσιδικήσει ενώπιον της Συνόδου, επιβάλλεται να σωφρονίζεται με πικρά και αυστηρά λόγια. Πολύ δε περισσότερο δεν δύναται να τελέσει οποιαδήποτε ιερή ακολουθία, εκείνος που δίκαια καθαιρέθηκε για

²²⁴ Ι. Κονιδάρη, *Εγχειρίδιο Εκκλησιαστικού Δικαίου*, σελ. 222· πρβλ.Π. Χριστινάκη, *Απόπειρα*, σελ. 289.

²²⁵ «Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καθαιρεθείς δικαίως, ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς, τολμήσειεν ἄσασθαι τῆς ποτὲ ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας, οὗτος παντάπασιν ἐκκοπτέσθω τῆς ἐκκλησίας» ΡΠ Β', σελ. 36.

²²⁶ Κατά τους Αντιοχ. 4 και Αντιοχ. 15, οι δικαίως και επι εγκλήμασι φανεροῖς καθαιρεθέντες κληρικοί υπο συνόδου τελείας (δηλαδή από Σύνοδο που απαρτίζεται από το σύνολο των επαρχιούχων Επισκόπων και τον Μητροπολίτη ως Πρόεδρο) δεν μπορούν να ασκήσουν έφεση (έκκλητο), σε μείζον Εκκλησιαστικό Δικαστήριο.

²²⁷ «Οἱ ἐπ' ἐγκλήμασι κανονικοῖς ὑπεύθυνοι γινόμενοι, καὶ διὰ τοῦτο παντελεῖ τε καὶ διηνεκεῖ καθαιρέσει ὑποβαλλόμενοι, καὶ ἐν τῷ τῶν λαϊκῶν ἀπωθούμενοι τόπῳ· εἰ μὲν ἐκουσίως πρὸς ἐπιστροφὴν ὀρῶντες ἀθετοῦσι τὴν ἀμαρτίαν, δι' ἣν τῆς χάριτος ἐκπεπτώκασι, καὶ ταύτης τέλεον ἄλλοτρίους ἑαυτοὺς καθιστῶσι, τῷ τοῦ κλήρου κειρέσθωσαν σχήματι· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἀθαιρέτως αἰρήσονται, καθάπερ οἱ λαϊκοί, τὴν κόμην ἐπιτρεφέτωσαν, ὡς τὴν ἐν κόσμῳ ἀναστροφὴν τῆς οὐρανοῦ ζῶης προτιμήσαντες» ΡΠ Β', σελ. 352.

²²⁸ «...Εἴ τις ἐπίσκοπος ὀξύχολος εὐρίσκειτο, ὅπερ οὐκ ὀφείλει ἐν τοιοῦτῳ ἀνδρὶ πολιτεῦσθαι, καὶ τραχέως ἀντικρὺ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου κινηθεῖς, ἐκβαλεῖν ἐκκλησίας αὐτὸν ἐθελήσοι, προνοητέον ἐστὶ μὴ ἀθρόον τὸν τοιοῦτον κατακρίνεσθαι, καὶ τῆς κοινωνίας ἀποστερεῖσθαι...» ΡΠ Γ', σελ. 183.

αμαρτήματα στα οποία αποδεδειγμένα υπέπεσε. Εάν λάβει κανείς υπόψιν ότι ο μέγας Βασίλειος απειλεί με αναθεματισμό τον Πρεσβύτερο Γρηγόριο σε περίπτωση που ο τελευταίος αρνηθεί να τηρήσει την επιβληθείσα σε αυτόν αργία, σύμφωνα με τον 88^ο Κανόνα του Μ. Βασιλείου,²²⁹ εύλογα συμπεραίνει ότι η αποκοπή από το σώμα της Εκκλησίας είναι βέβαιη για τον δίκαια καθαιρεθέντα Κληρικό, εφόσον μάλιστα αυτός προβεί στην τέλεση ιερής ακολουθίας. Στην κατεύθυνση αυτή, ο 4^{ος} Κανόνας της Συνόδου της Αντιοχείας²³⁰ ορίζει ότι εφόσον ένας Επίσκοπος ή εν γένει ένας Κληρικός καθαιρεθεί και παρ' όλα αυτά λειτουργήσει, χάνει το δικαίωμα της άσκησης έφεσης (έκκλητο) και αφορίζεται μαζί με αυτούς που συνειδητά κοινωνούν μαζί του, παρότι έχουν πληροφορηθεί την καθαίρεσή του. Επίσης, κατά τον Καρθ. 28(37),²³¹ ο Επίσκοπος ή ο Κληρικός που, ενώ βρίσκεται σε κατάσταση ακοινωνησίας, επιχειρεί να κοινωνήσει με άλλους πρωτού η Σύνοδος αποφανθεί σχετικά με την υπόθεσή του, αυτοκαταδικάζεται.

Ο Καρθ. 65(74)²³² επάγεται τη δίωξη του Επισκόπου, ο οποίος μετά από δίκαια καταδίκη προκαλεί σκάνδαλα σε άλλη επαρχία. Συναφώς, ο ιερός Χρυσόστομος υποστηρίζει ότι αυτός που καθαιρεθεί από φθόνο ή άλλη άδικη αιτία, επιφυλάσσει στον εαυτό του μισθό μεγαλύτερο από αυτόν της Ιερωσύνης και κατά συνέπεια οφείλει να χαίρεται και όχι να λυπάται, καθώς μια τέτοια πράξη στρέφεται εναντίον εκείνων που άδικα τον καθαίρεσαν.²³³ Από την άλλη πλευρά, ο Καρθ. 62 (71)²³⁴ απαιτεί από

²²⁹ Βλ. ΡΠ Δ', σελ.. 269-270.

²³⁰ «Εἴ τις ἐπίσκοπος ὑπὸ συνόδου καθαιρεθεῖς, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, τολμήσῃ τι πρᾶξι τῆς λειτουργίας, εἴτε ὁ ἐπίσκοπος κατὰ τὴν προάγουσαν συνήθειαν, εἴτε ὁ πρεσβύτερος, εἴτε ὁ διάκονος· μηκέτι ἐξὸν εἶναι αὐτῷ, μηδὲ ἐν ἑτέρῳ συνόδῳ ἐλπίδα ἀποκαταστάσεως, μήτε ἀπολογίας χώραν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ πάντας ἀποβάλλεσθαι τῆς ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα, εἰ μαθόντες τὴν ἀπόφασιν τὴν κατὰ τῶν προειρημένων ἐξενεχθεῖσαν, τολμήσειαν αὐτοῖς κοινωνεῖν». ΡΠ Γ', σελ. 132.

²³¹ «Ὅμοίως ἤρεσε συμπάση τῇ συνόδῳ, ἵνα, ὁ διὰ ῥαθυμίαν αὐτοῦ ἀπὸ κοινωνίας γενόμενος, εἴτε ἐπίσκοπος, εἴτε οἰοσδήποτε κληρικός, ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀκοινωνησίας αὐτοῦ, πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι, εἰς κοινωνίαν τολμήσῃ, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον ἐξενηνοχέται κριθῆ». ΡΠ Γ', σελ. 379.

²³² «...Τοῦ Αἰκυτίου ἔτι μὴν, τοῦ ἔκπαλαι κατὰ τὴν ἰδίαν ἀξίαν τῇ τῶν ἐπισκόπων γνώμῃ καταδικασθέντος, τὸ πρᾶγμα οὐκ οἶμαι παρεατέον τῇ πρεσβείᾳ, ἵνα, ἐὰν τυχόν τοῦτον εὔρη ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν, ἔστω πρὸς φροντίδος τῷ αὐτῷ ἡμῶν ἀδελφῷ, ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, ὡς χρή, καὶ ὅπου ἐξὸν εἴη, κατ' ἐκείνου διαπράξασθαι. Ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη». ΡΠ Γ', σσ. 472-473.

²³³ Π. Χρήστου, *Ιωάννου του Χρυσοστόμου: Οι περι Ιερωσύνης λόγοι*, εκδ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1952, σελ. 105.

²³⁴ «Κάκεῖνο δεῖ αἰτῆσαι, ἵνα ὀρίσαι καταξιώσωσιν, ὥστε κληρικὸν οἰασδήποτε τιμῆς τυγχάνοντα, ἐφ' οἰφδήποτε ἐγκλήματι τῇ τῶν ἐπισκόπων κρίσει καταδικασθέντα, μὴ

την πολιτειακή Αρχή την επιβολή χρηματικού προστίμου, με παράλληλη απομάκρυνση από το αξίωμά του, σε οποιονδήποτε αποπειραθεί να παρεμποδίσει την δίκαιη καθαίρεση Κληρικού. Τέλος, σύμφωνα με τον Καρθ. 87(96)²³⁵ ο Επίσκοπος καθαιρείται μόνο εφόσον η τέλεια (εν απαρτία) Επαρχιακή Σύνοδος αποφανθεί τελεσίδικα και ομόφωνα.

5.Καθαιρετικά-Κωλυτικά Αμαρτήματα

Η διάκριση των αμαρτημάτων σε καθαιρετικά και κωλυτικά και η επιμέρους περιγραφή τους προϋποθέτει προηγουμένως την κατανόηση της διάκρισης μεταξύ ανάξιου και μη αξίου, προκειμένου να λάβει την Ιερωσύνη. Ανάξιος, λοιπόν, θεωρείται εκείνος που προέβη σε πράξεις εφάμαρτες οι οποίες εμποδίζουν και αποτρέπουν τη λήψη της Ιερωσύνης. Από την άλλη πλευρά, ως μη άξιος λογίζεται αυτός ο οποίος, ενώ δεν υπέπεσε σε κωλυτικά αμαρτήματα, δεν διαθέτει από τον Θεό τα απαραίτητα προσόντα προς εκπλήρωση των καθηκόντων του.²³⁶ Ως εκ τούτου, όσα αμαρτήματα επισείουν καθαίρεση και απώλεια της Ιερωσύνης συνιστούν παράλληλα και κωλύματα, τα οποία παρεμποδίζουν την απόκτησή της.²³⁷

Όλοι οι Ιερωμένοι οφείλουν να είναι άσπιλοι και ανέγκλητοι. Για τον λόγο αυτό ο 70^{ος} Κανόνας του Μ. Βασιλείου παραγγέλει: «Διάκονος ἐν χεΐλεσι μιανθείς καὶ μέχρι τούτου ἡμαρτηκέναι ὁμολογήσας, τῆς λειτουργίας ἐπισχεθήσεται, τοῦ δὲ μετέχειν τῶν ἁγιασμάτων μετὰ τῶν διακόνων ἀξιωθήσεται· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ πρεσβύτερος. Εἰ δέ τι πλέον τούτου φωραθῆῖ τις ἡμαρτηκῶς, ἐν οἷῳ ἂν ἦ βαθμῶ, καθαιρήσεται».²³⁸

ἐξεΐναι τὸν αὐτόν, εἴτε παρὰ τῆς ἐκκλησίας ἧς ὑπῆρχεν, εἴτε παρ' οἰουδήποτε ἀνθρώπου διεκδικεῖσθαι, ποινῆς ἐπὶ τούτῳ παρεντεθείσης ζημίας χρημάτων τε καὶ τιμῆς, ὅπως μηδὲ κεΐραν μηδὲ φύσιν ἀπολογητέαν εἶναι κελεύσωσι». ΡΠ Γ', σσ. 467-468.

²³⁵ «Περὶ Κουοδβουλτδέου ἔτι μὴν τοῦ Κεντυριάτου, ἐπειδὴ τοῦ ἐναντίου αὐτοῦ αἰτήσαντος παρὰ τῆ ἡμετέρα εἰσενεχθῆναι συνόδῳ, ἐρωτηθεὶς, εἰ ἄρα βούλεται μετ' αὐτοῦ παρὰ τοῖς ἐπισκόποις ἀποπειραθῆναι, πρῶτον μὲν ὑπέσχετο, τῆ δὲ ἄλλῃ ἡμέρᾳ τοῦτο μὴ ἀρέσκειν αὐτῷ ἀπεκρίνατο, καὶ ἀνεχώρησεν, ἤρесе πάσι τοῖς ἐπισκόποις, ἵνα μηδεὶς τῷ αὐτῷ Κουοδβουλτδέῳ κοινωνήσῃ, ἕως οὗ τὸ κατ' αὐτὸν πρᾶγμα περατωθῇ. Τὴν γὰρ ἐπισκοπὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀφαιρεθῆναι, πρὸ τῆς ἐκβάσεως τοῦ κατ' αὐτὸν πράγματος, οὐδενὶ Χριστιανῷ δύναται δοκεῖν». ΡΠ Γ', σελ. 517.

²³⁶ Για παράδειγμα ο Αποστ. 78^{ος} εμποδίζει τον κωφό και τυφλό να γίνει Επίσκοπος, για να μην παρακωλύεται η άσκηση των εκκλησιαστικῶν καθηκόντων ΡΠ Β', σελ. 100, πρβλ. Πηδάλιον, σελ. 104.

²³⁷ Βλ. Α' 9 και Θεοφίλ. 3, 5, 6.

²³⁸ Βλ. ΡΠ Δ', σελ. 228.

Επιπλέον, ο 25^{ος} Αποστολικός Κανόνας²³⁹ ορίζει ότι εάν ένας Επίσκοπος, Πρεσβύτερος, Διάκονος ή εν γένει Κληρικός αποδεδειγμένα υπέπεσε στο αμάρτημα της πορνείας, της επιορκίας²⁴⁰ της κλοπής, της ιεροσυλίας, ή της καθοσίωσης²⁴¹ επιβάλλεται να καθαιρείται, όχι όμως και να αποκλείεται από την κοινή προσευχή, διότι λέγει η θεία Γραφή «ουκ έκδικήσει δις ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν θλίψει».²⁴²

Παράλληλα, σύμφωνα με τον Αποστ. 61, εάν ένας πιστός κατηγορηθεί από αξιόπιστο κατήγορο και δύο αξιόπιστους μάρτυρες για πορνεία, μοιχεία ή άλλη απαγορευμένη από τους Ιερούς Κανόνες πράξη και η κατηγορία αποδειχτεί αληθινή, τότε αυτός κωλύεται όχι μόνο στην ανάληψη της Ιερωσύνης, αλλά και στην άσκηση διαφόρων άλλων διακονημάτων, όπως του αναγνώστη, του ψάλτη ή του θυρωρού. Εάν, ωστόσο, οι κατήγοροι δεν δυνηθούν να αποδείξουν μέσα σε τρεις μήνες ότι η εν λόγω κατηγορία ευσταθεί, τότε θα πρέπει να αφορίζονται από την κοινωνία των πιστών από τον Αρχιερέα, που επρόκειτο να χειροτονήσει τον πιστό. Ο δε συκοφαντηθείς χειροτονείται Κληρικός, απαλλαγμένος από κάθε κατηγορία. Εάν από την πλευρά του ο Αρχιερέας χειροτονήσει τον πιστό χωρίς προηγουμένως να προβεί στην διεξαγωγή της προβλεπόμενης έρευνας εν σχέσει προς το πρόσωπο του χειροτονουμένου, τότε καθαιρούνται και ο χειροτονήσας και ο χειροτονηθείς. Για τον λόγο αυτό, οι χειροτονίες διεξάγονται πάντα υπό την παρουσία πλήθους, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν υπάρχει κάτι επιλήψιμο εις βάρος των υποψηφίων.²⁴³

²³⁹ «Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ἐπὶ πορνεία, ἢ ἐπιορκία, ἢ κλοπῇ αλόους, καθαιρείσθω, καὶ μὴ ἀφορίζεσθω· λέγει γὰρ ἡ γραφή· Οὐκ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό. Ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί». ΡΠ Β', σελ. 32.

²⁴⁰ Οἱ μὲν Ἱεροὶ Κανόνες ἐκλαμβάνουν τὴν ἐπιορκία ὡς ἀθέτηση τοῦ ἐν ἀληθείᾳ γενομένου ὄρκου, π.χ. ορκίζομαι νὰ ἐπιστρέψω τὸ χρέος καὶ νὰ δὲν τὸ κάνω, ἐνῶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι ἐννοοῦν καὶ τὸν ἐπὶ ψεύδει γεγόμενον ὄρκον, π.χ. ορκίζομαι ὅτι δὲν τράκαρα ἐγὼ τὸ αυτοκίνητο, ἐνῶ τὸ ἔχω τρακάρει. Ὁ ἐπιορκήσας, εἴτε κατὰ τὸ ἓνα, εἴτε κατὰ τὸ ἄλλο Ἱερωμένος καθαιρείται. Βλ. *Πηδάλιον*, σελ. 24 ὑποσ. 1.

²⁴¹ Πρβλ. *Πηδάλιον*, σελ. 98 ὑποσ. 1.

²⁴² Ναούμ 1:9.

²⁴³ «Ἐἴ τις κατηγορία γένηται κατὰ πιστοῦ, πορνείας ἢ μοιχείας ἢ ἄλλης τινὸς ἀπηγορευμένης πράξεως, καὶ ἐλεγχθεῖ, εἰς κλῆρον μὴ προαγέσθω». ΡΠ Β', σελ. 79.

6.Αφορισμός ή Ακοινωνησία

Ο αφορισμός συνιστά ποινή που δύναται να επιβληθεί σε όλα ανεξαιρέτως τα μέλη της Εκκλησίας. Ανάλογα με το περιεχόμενό του διακρίνεται στον μεγάλο αφορισμό, με τον οποίο ο ποιμαινόμενος αποκλείεται από τις ιερές ακολουθίες και στερείται την Θεία Κοινωνία και τον μικρό αφορισμό, με τον οποίο στερείται την Θεία Κοινωνία.²⁴⁴ Συνεπώς, μπορούμε να πούμε ότι ο αφορισμένος είναι ουσιαστικά ο «Ακοινώνητος».

Ο όρος ακοινώνητος δηλώνει:

1. Αυτόν που μετέχει στις ιερές ακολουθίες και συμπροσεύχεται με τους λοιπούς αδελφούς, χωρίς όμως να κοινωνεί τα Θεία Μυστήρια (Μικρός αφορισμός).

2. Αυτόν που δεν κοινωνεί τα Θεία Μυστήρια, και δεν συμπροσεύχεται από κοινού με τους λοιπούς πιστούς στην Εκκλησία (Μέγας αφορισμός).

Κάθε ακοινώνητος, δηλαδή αποκλεισμένος από τη μετοχή στην κοινή προσευχή, είναι ταυτόχρονα ακοινώνητος και από τα Μυστήρια, κάθε ακοινώνητος, όμως από τα Μυστήρια δεν αποκλείεται και από την ομήγυρη των πιστών. Ο 10ος Αποστολικός Κανόνας αναφέρεται στον όρο «ακοινώνητος» από την κοινή προσευχή.²⁴⁵ Για τον λόγο αυτό και παραγγέλει ν'αφορίζεται από την Εκκλησία ο Κληρικός ή ο λαϊκός ο οποίος συμπροσεύχεται με πρόσωπο που έχει αποκλεισθεί από την κοινή προσευχή. Διότι με αυτήν την συμπροσευχή διαβάλλει τον αφορισαντα ως άδικο.

3. Ο Κληρικός, ο οποίος καθίσταται ακοινώνητος από τον Κλήρο:

Ο Επίσκοπος από τους συνεπισκόπους του, ο Πρεσβύτερος από τους συμπρεσβυτέρους του και ο Διάκονος από τους συνδιακόνους του. Αξίζει, ωστόσο, να σημειωθεί εδώ ότι ο εν λόγω Κληρικός δεν αποκλείεται από τη μετοχή στα Μυστήρια αλλά από την τέλεσή τους (αργία).²⁴⁶

Σύμφωνα με τον Αποστ.12,²⁴⁷ εάν ένας Κληρικός ή λαϊκός μεταβεί σε υπερόρια Επισκοπή και γίνει δεκτός από τον οικείο Επίσκοπο, χωρίς παράλληλα να προσκομίσει τις προβλεπόμενες από τους Ιερούς Κανόνες Κανονικές Επιστολές (Συστατική ή Απολυτική) από τον Επίσκοπο στον

²⁴⁴ Ι. Κονιδάρη, *Εγχειρίδιο Εκκλησιαστικού Δικαίου*, σελ. 219.

²⁴⁵ Βλ. ΡΠ Β', σελ. 10.

²⁴⁶ ΡΠ Β', σελ. 20. Πρβλ. *Πηδάλιον*, ερμηνεία στον Α' 16, σελ. 144.

²⁴⁷ Βλ. ΡΠ Β', σελ. 15· πρβλ. Στ' 17, Αντιοχ. 3 και ο Καρθ. 9.

οποίο υπάγεται, θα αφορίζεται και ο ίδιος και ο Επίσκοπος που τον υποδέχθηκε.

Επιπλέον, ο Αποστ. 13²⁴⁸ ορίζει παράταση της ποινής του αφορισμού για τον ως άνω Κληρικό ή λαϊκό, εφόσον αυτός είναι ήδη αφορισμένος, επειδή απέκρυψε την αλήθεια.²⁴⁹

Οι ανυπότακτοι ξένοι Κληρικοί και Μοναχοί, σύμφωνα με τον Δ' 23²⁵⁰ υποχρεούνται από τον Έκδικο της Εκκλησίας να επιστρέψουν στον οικείο Επίσκοπο. Όλοι όσοι δίκαια ή άδικα²⁵¹ αφορίζονται από τον Επίσκοπό τους, οφείλουν να συμμορφώνονται με την απόφαση του τελευταίου και να μην προβαίνουν σε αμφισβήτησή της έως ότου υποβληθεί σε συνοδικό έλεγχο (Αντιοχ. 6²⁵², Σαρδ. 14²⁵³ και Καρθ. 28 (37)).²⁵⁴

Κατά τον 32^ο Αποστολικό Κανόνα, τον αφορισμό μπορεί να λύσει μόνον ο οικείος Επίσκοπος ή ο διάδοχός του και η τοπική Σύνοδος κατόπιν δίκης.²⁵⁵ Εφόσον ο αφορισμένος από τα Μυστήρια κινδυνεύει να πεθάνει και ο Επίσκοπος απουσιάζει, δεδομένου ότι μόνον ο Επίσκοπος

²⁴⁸ Βλ. ΡΠ Β', σελ. 16.

²⁴⁹ Ο θείος Χρυσόστομος ορίζει ότι πρέπει οι Αρχιερείς να διερευνούν το ήθος και την ταυτότητα των κληρικών από ξένες περιφέρειες που καταφθάνουν στην δική τους, διότι η αντικανονική κοινωνία και υποδοχή αυτών θέτει σε κίνδυνο την ειρήνη και την τάξη της Εκκλησίας. Βλ. *Πηδάλιον*, σελ. 14 (2).

²⁵⁰ «...Ὁρισε τοίνυν ἡ ἁγία σύνοδος, τοὺς τοιοῦτους ὑπομνησθεσθαι μὲν πρότερον διὰ τοῦ ἐκδίκου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας ἐπὶ τῷ ἐξελθεῖν τῆς βασιλευούσης πόλεως· εἰ δὲ τοῖς αὐτοῖς πράγμασιν ἐπιμένοιοι ἀναισχυνοῦντες, καὶ ἄκοντας αὐτοὺς διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκδίκου ἐκβάλλεσθαι, καὶ τοὺς ἰδίους καταλαμβάνειν τόπους». ΡΠ Β', σελ. 269.

²⁵¹ Η επί του προκειμένου ερμηνεία του Βαλσαμώνα περί μη αναγκαστικής υπακοής των άκαιρα αφορισμένων από τον Επίσκοπο δεν ευσταθεί, δεδομένου ο Σαρδ. 14 ορίζει το ακριβώς αντίθετο. Βλ. *Πηδάλιον*, σελ. 35(1)

²⁵² «Εἴ τις ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου ἀκοινώνητος γέγονε, μὴ πρότερον αὐτὸν παρ' ἐτέρων δεχθῆναι, εἰ μὴ ὑπ' αὐτοῦ παραδεχθεῖται τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἢ, συνόδου γενομένης, ἀπαντήσας ἀπολογησεται, πείσας τε τὴν σύνοδον, κατεδέξοιτο ἐτέραν ἀπόφασιν. Ὁ αὐτὸς δὲ ὄρος ἐπὶ λαϊκῶν, καὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ κανόνι». ΡΠ Γ', σελ. 138.

²⁵³ «...Κάκεινος δὲ ὁ ἐπίσκοπος, ὁ δικαίως ἢ ἀδίκως ἐκβαλὼν τὸν τοιοῦτον, γενναίως φέρειν ὀφείλει, ἵνα ἢ ἐξέτασις τοῦ πράγματος γένηται, καὶ ἢ κυρωθῆ αὐτοῦ ἢ ἀπόφασις, ἢ διορθώσεως τύχη. Πρὶν δὲ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ πίστεως ἕκαστα ἐξετασθῆ, ὁ μὴ ἔχων τὴν κοινωνίαν πρὸ τῆς διαγνώσεως τοῦ πράγματος, ἑαυτῷ οὐκ ὀφείλει ἐκδικεῖν τὴν κοινωνίαν». ΡΠ Γ', σελ. 267.

²⁵⁴ «...Διό, εἰ καὶ περὶ αὐτῶν ἔκκλητον παρέχειν νομίσωσι, μὴ ἐκκαλέσωνται εἰς τὰ πέραν τῆς θαλάσσης δικαστήρια, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πρωτεύοντας τῶν ἰδίων ἐπαρχιῶν, ὡς καὶ περὶ τῶν ἐπισκόπων πολλάκις ὄρισται». ΡΠ Γ', σελ. 379.

²⁵⁵ «Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ὑπὸ ἐπισκόπου γένηται ἐν ἀφορισμῷ, τοῦτον μὴ ἐξεῖναι παρ' ἐτέρου δεχθῆναι ἀλλ' ἢ παρὰ τοῦ ἀφορίσαντος αὐτόν, εἰ μὴ ἂν κατὰ συγκυρίαν τελευτήσῃ ὁ ἀφορίσας αὐτὸν ἐπίσκοπος». ΡΠ Β', σελ. 42. Πρβλ. Αποστ. 37, Α' 5 και Αντιοχ. 6.

δύναται να λύνει επιτίμια,²⁵⁶ την λύση του επιτιμίου κάνει ο Πρεσβύτερος, κατόπιν σχετικής άδειας και ευλογίας του Επισκόπου.²⁵⁷ Κατά τον Καρθ. 43(50)²⁵⁸, εφόσον δεν είναι δυνατή η εξασφάλιση της Επισκοπικής αδείας και ο ακοινώνητος εξακολουθεί να κινδυνεύει, ο Πρεσβύτερος δύναται να συγχωρήσει τον ασθενή, προκειμένου ο τελευταίος να μη στερηθεί του υπερτάτου εφοδίου της Θείας Μετάληψης κατά την φοβερή εκείνη εμπειρία του θανάτου (Α΄ 13²⁵⁹, Αγκυρ.6²⁶⁰ και Νύσσ. 5²⁶¹).

Τέλος, ο άδικα αφορισμένος υποχρεούται βάσει των Ιερών Κανόνων να προσφύγει σε τακτική Σύνοδο, η οποία συνέρχεται δύο φορές τον χρόνο, προκειμένου, κατά τον 37^ο Αποστολικό Κανόνα²⁶² και τον 5^ο Κανόνα της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου²⁶³ να εξετάσει τους αφορισμούς. Επιπροσθέτως, κατά τον Α΄5 και τον Σαρδ. 14, εάν ένας οξύχολος Επίσκοπος αφορίσει άδικα έναν Κληρικό, ο τελευταίος οφείλει να καταφύγει στην εκκλησιαστική δικαιοσύνη, χωρίς ταυτόχρονα να υποτιμήσει τη σημασία την ποινής που του επιβλήθηκε, απαιτώντας αυθαίρετα την κοινωνία. Κατά τους Καρθ. 104(115)²⁶⁴ και 105(116),²⁶⁵

²⁵⁶ Οι Πνευματικοί δεν δύνανται να λύνουν τα επιτίμια άλλων Πνευματικών εφόσον αυτά έχουν επιβληθεί κανονικά. Βλ. Καρθ. 6 και 43(50).

²⁵⁷ Βλ. Καρθ.7.

²⁵⁸ «Ὅστε τοῖς μετανοοῦσι, κατὰ τὴν τῶν ἀμαρτημάτων διαφορὰν, τῇ τῶν ἐπισκόπων κρίσει τὰς μετανοίας ἐν καιρῷ ψηφίζεσθαι· πρεσβύτερος δὲ παρὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, μὴ καταλλάσσει μετανοοῦντα, εἰ μὴ δ' ἂν ἀνάγκης συνωθούσης ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ ἐπισκόπου· οὗ τινος δήποτε δὲ μετανοοῦντος, εἰ πούβλικον καὶ τεθρυλλημένον ἐστὶ τὸ ἔγκλημα, τὸ σύμπασαν τὴν ἐκκλησίαν κινοῦν, πρὸ τῆς ἀψίδος τούτῳ ἢ χεῖρ ἐπιτεθῆ».
ΡΠ Γ΄, σελ. 228.

²⁵⁹ «...εἴ τις ἐξοδεύοι, τοῦ τελευταίου καὶ ἀναγκαιοτάτου ἐφοδίου μὴ ἀποστερεῖσθαι».
ΡΠ Β΄, σελ. 143.

²⁶⁰ «...Εἰ μὲν τοι κίνδυνος καὶ θανάτου προσδοκία ἐκ νόσου, ἢ ἄλλης τινὸς προφάσεως συμβαίη, τούτους ἐπὶ ὄρφ δεχθῆναι».ΡΠ Γ΄, σελ. 33.

²⁶¹ «...Εἰ δὲ τις μὲν, μὴ πληρώσας τὸν χρόνον τὸν ἐκ τῶν κανόνων ἀφορισμένον, ἐξοδεύοι τοῦ βίου, κελεύει ἢ τῶν Πατέρων φιλανθρωπία, μετασχόντα τῶν ἁγιασμάτων, μὴ κενὸν τοῦ ἐφοδίου πρὸς τὴν ἐσχάτην ἐκείνην καὶ μακρὰν ἀποδημίαν ἐκπεμφθῆναι».
ΡΠ Δ΄, σελ. 314.

²⁶² «Δεύτερον τοῦ ἔτους σύνοδος γινέσθω τῶν ἐπισκόπων, καὶ ἀνακρινέτωσαν ἀλλήλως τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας, καὶ τὰς ἐμπιπούσας ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλογίας διαλυέτωσαν· ἅπαξ μὲν, τῇ τετάρτῃ ἐβδομαδί τῆς Πεντηκοστῆς· δεύτερον δέ, Ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ».ΡΠ Β΄, σελ. 50.

²⁶³ «Αἱ δὲ σύνοδοι γινεσθωσαν, μία μὲν πρὸ τῆς Τεσσαρακοστῆς, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης, τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ Θεῷ· δευτέρα δέ, περὶ τὸν τοῦ μετοπώρου καιρὸν».ΡΠ Β΄, σελ. 124.

²⁶⁴ «Ἦρεσεν, ἵνα ὅστισδήποτε ἀπὸ τοῦ βασιλέως διάγνωσιν δημοσίων δικαστηρίων αἰτήσοι, τῆς ἰδίας τιμῆς στερηθῆ· ἐὰν δὲ κρίσιν ἐπισκοπικὴν ἀπὸ τοῦ βασιλέως αἰτήσοι, μηδὲν αὐτῷ ἐμποδίσοι».ΡΠ Γ΄, σελ. 552.

²⁶⁵ «Ὅστισδήποτε μὴ κοινωνῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ, εἰς τὰ περαματικὰ πρὸς τὸ κοινωνεῖν ὑφερπύσει, τὴν ζημίαν τῆς κληρώσεως ἀναδέξεται».ΡΠ Γ΄, σελ. 554.

εφόσον ο αφορισμένος Κληρικός επιθυμεί να κριθεί από κοσμική ή υπερόρια Συνοδική Αρχή, καθαιρείται και χάνει το δικαίωμα του εκκλήτου.

7. Αδίκως Διωχθείς

Είναι ευρέως γνωστό ότι οι χριστιανοί των πρώτων αιώνων, όσο και ο κλήρος που τους καθοδηγούσε, διώχθηκαν βάνανυσα για την πίστη τους και πολλές φορές αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τον τόπο διαμονής τους, προκειμένου να προστατεύσουν τη ζωή τους. Επειδή οι Ιεροί Κανόνες απαγορεύουν στον Επίσκοπο να εγκαταλείψει την Επισκοπή του ή να απουσιάζει για μεγάλο χρονικό διάστημα εκτός των ορίων της δικαιοδοσίας του, έχει προβλεφθεί η ρύθμιση της εξαιρετικής περίπτωσης που η απουσία οφείλεται σε ανωτέρα βία (π.χ. βαρβαρικές επιδρομές, εκδιώξεις). Ο Σαρδ.17 επιτρέπει τη διαμονή σε ξένη επαρχία του Επισκόπου εκείνου, που άδικα και τυραννικά διώχθηκε, επειδή υπεραμύνθηκε των Δογμάτων και των Κανόνων της Εκκλησίας ή εκείνος που υπερασπίζεται την αλήθεια και τους αδικουμένους.²⁶⁶

Σύμφωνα με τον λόγο του Κυρίου: «ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»,²⁶⁷ καθίσταται αναγκαία η μετάβαση σε άλλη επαρχία, προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος και είναι σκληρό και απάνθρωπο, όταν διώκεται κανείς από τον θρόνο του για χάρη του Χριστού, να μην τον υποδέχονται οι συνεπίσκοποί του, με κάθε φιλοφροσύνη και περιποίηση.²⁶⁸ Πέραν, όμως, των Επισκόπων οι Πρεσβύτεροι, οι Διάκονοι, οι Μοναχοί και οι λαϊκοί, που διώκονται λόγω της πίστης τους στα Δόγματα και τους Ιερούς Κανόνες της Εκκλησίας, πρέπει να απολαμβάνουν τη μέριμνα και τιμή για το πρόσωπό τους από κλήρο και λαό. Η σκληροκαρδία και

²⁶⁶ «Ὁσῖος ἐπίσκοπος εἶπεν· Ὑποβάλλοντος καὶ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν Ὀλυμπίου, καὶ τοῦτο ἤρρεσεν, ἵνα, εἴ τις ἐπίσκοπος βίαν ὑπομείνας ἀδίκως ἐκβληθεῖ, ἢ διὰ τὴν ἐπιστήμην, ἢ διὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἢ διὰ τὴν τῆς ἀληθείας ἐκδικίαν, καὶ φεύγων τὸν κίνδυνον, ἀθῶος καὶ καθωσιωμένος ὢν, εἰς ἑτέραν ἔλθοι πόλιν, μὴ κωλυέσθω ἐκεῖ ἐπὶ τοσοῦτον διάγειν, ἕως ἂν ἐπανέλθῃ, ἢ τῆς ὕβρεως τῆς γεγενημένης αὐτῷ ἀπαλλαγὴν εὐρέσθαι δυνηθῆ· σκληρὸν γὰρ καὶ βαρῦτατον, ἑλασίαν ἄδικον ὑπομεμενηκότα μὴ ὑποδέχεσθαι ὑφ' ἡμῶν· πλείστη γὰρ καλοκαγαθία καὶ φιλοφρονήσει ὀφείλει παραδέχεσθαι ὁ τοιοῦτος. Ἄπαντες εἰρήκασιν· Ἦρρεσε καὶ τοῦτο». ΡΠ Γ', σελ. 273. Πρβλ. Γρηγ. Νεοκ. 7.

²⁶⁷ Ματθ. 10: 23.

²⁶⁸ Πρβλ. Σαρδ. 17.

απανθρωπιά, όσων δεν τους υποδέχονται και δεν τους φιλοξενούν είναι αμαρτία ενώπιον Θεού και ανθρώπων.²⁶⁹

8.Κανονική αντιμετώπιση των Επισκοπικών παραπτώματων

α.Συνείσακτον

Οι εν λόγω Κανόνες έρχονται να συμπληρώσουν τους Κανόνες περί αγαμίας των Κληρικών, απαγορεύοντας στους τελευταίους να προκαλούν και να σκανδαλίζουν καθ'οιονδήποτε τρόπο τον λαό. Το περιεχόμενό τους σχετίζεται κυρίως με την ύπαρξη γυναικών στο περιβάλλον των κληρικών, έστω και εάν το ενδεχόμενο της συνουσίας²⁷⁰ έχει αποκλειστεί.

Πιο συγκεκριμένα, ο 3^{ος} Κανόνας της Α' Οικουμενικής Συνόδου αποκλείει κάθετα την παραμονή γυναικών στην οικία ενός Επισκόπου ή Κληρικού εν γένει, εκτός εάν πρόκειται για τη μητέρα, την αδελφή ή τη θεία του. Ο ως άνω Κανόνας αναφέρεται σε μη νόμιμες γυναίκες οι οποίες ενδεχομένως διαμένουν με Κληρικούς και είναι πολύ πιθανόν να βλάψουν παντοiotρόπως την υπόληψή τους²⁷¹. Επιπλέον, με τον Κανόνα αυτόν, με τον οποίο εισάγεται για πρώτη φορά ο όρος «συνείσακτος», η Οικουμενική Σύνοδος υπογραμμίζει ότι η παραμονή μίας γυναίκας στην οικία ενός Κληρικού, δημιουργεί τουλάχιστον υποψίες περί σύναψης ερωτικών σχέσεων. Το ίδιο ορίζει και ο ΣΤ'5^{ος} Κανόνας της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου, ο οποίος καθαίρει όλους τους Κληρικούς που συμβιώνουν με γυναίκα στην οικία τους.²⁷²

Ο 18^{ος} Κανόνας της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου απαγορεύει στις γυναίκες να διακονούν στις Επισκοπές και τις ανδρικές Μονές, προς αποφυγή σκανδάλων. Ο περιορισμός αυτός επεκτείνεται και εν σχέσει προς τα κτήματα της Επισκοπής ή της Μονής, από τα οποία οι γυναίκες

²⁶⁹ Βλ. *Πηδάλιον*, σελ. 461.

²⁷⁰ Χριστινάκη Επαμ. Παναγιώτη, *ό.π.*, 1994, σελ. 244.

²⁷¹ «Απηγόρευσε καθόλου ή μεγάλη σύνοδος, μήτε επισκόπω, μήτε πρεσβυτέρω, μήτε διακόνω, μήτε όλως τινι τών εν κλήρω, έξείναι συνείσακτον έχειν, πλην ει μη άρα μητέρα, ή αδελφήν, ή θείαν, ή ά μόνα πρόσωπα πάσαν ύποψίαν διαπέφευγεν».ΡΠ Β',σς 120-122.

²⁷² «Έπειδή παρά τοίς άποστολικοίς κανόνσιν ειρήται, τών εις κλήρον προαγομένων άγάμων, μόνους άναγνώστας, και ψάλτας γαμειν και ήμεις τοϋτο παραφυλάττοντες, όρίζομεν από τοϋ νϋν μηδαμώς ύποδιάκονον, ή διάκονον, ή πρεσβύτερον, μετά την έπ' αυτώ χειροτονίαν, έχειν άδειαν, γαμικόν έαυτώ συνιστάν συνοικέσιον. Ει δε τοϋτο τολμήσοι ποιησαι, καθαρείσθω. Ει δε βούλοιτό τις τών εις κλήρον προερχομένων, γάμου νόμω συνάπτεσθαι γυναικί, πρό τής τοϋ ύποδιακόνου, ή διακόνου, ή πρεσβυτέρου χειροτονίας τοϋτο πραττέτω».Βλ. ΡΠ Β', σελ. 317.

αποσύρονται κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του Επισκόπου ή του Ηγουμένου εκεί.²⁷³

Ο 19^{ος} Κανόνας της Συνόδου της Αγκύρας αποτρέπει την συγκατοίκηση ανδρών και γυναικών, που έχουν δώσει υπόσχεση παρθενίας και ονομάζουν ψευδώς τους άνδρες αδελφούς, προκειμένου να διασκεδάσουν τις υποψίες.²⁷⁴

Ο 38^{ος} (45ος) Κανόνας της Συνόδου της Καρθαγένης επιτρέπει την επίσκεψη ενός Μοναχού ή Κληρικού σε μία παρθένο ή μία χήρα, εφόσον αυτό κρίνεται απολύτως αναγκαίο. Η μετάβασή του εκεί γίνεται κατόπιν σχετικής άδειας του Αρχιερέα και υπό την παρουσία εντίμων Χριστιανών, ώστε να μη θιχτεί η υπόληψη ούτε των μεν ούτε των δε.²⁷⁵

Ο 88^{ος} Κανόνας του Μ. Βασιλείου αναφερόμενος ενδελεχέστερα στο θέμα της «συνεισάκτου» υποστηρίζει ότι ο άγαμος κληρικός, ο οποίος επιθυμεί την παρουσία συνεισάκτου γυναικός στην οικία του, ουσιαστικά επιδιώκει την ικανοποίηση της γενετήσιας ορμής του²⁷⁶. Αντιτιθέμενος δε στον πρεσβύτερο Γρηγόριο, ο οποίος υποστήριζε ότι στα 70 του χρόνια ήταν πλέον «ελεύθερος σωματικού πάθους», απαντά ότι εάν όντως έτσι έχουν τα πράγματα τότε θα είναι πιο εύκολο για αυτόν να απομακρύνει τη συνεισάκτο γυναίκα από την οικία του. Σε διαφορετική περίπτωση, ο Γρηγόριος, που είχε συνεισάκτο καλόγρια θα τιμωρούνταν με ισόβια αργία μέχρι να την διώξει.²⁷⁷

²⁷³ «Τινές τῶν μοναχῶν καταλιπόντες τὰ ἑαυτῶν μοναστήρια, ὡς ἐφιέμενοι τοῦ ἄρχειν, καὶ τὸ ὑπακούειν ἀπαναινόμενοι, ἐγχειροῦσι κτίζειν εὐκτηρίους οἴκους, τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν μὴ ἔχοντες. Εἴ τις οὖν τοῦτο ἐπιχειρήσει ποιεῖν, κωλυέσθω ὑπὸ τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου· εἰ δὲ τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν ἔχοι, τὰ βεβουλευμένα αὐτῷ εἰς πέρας ἀγέσθωσαν. Τὸ αὐτὸ δὲ φυλαττέσθω καὶ ἐπὶ λαϊκῶν, καὶ κληρικῶν». ΡΠ Β', σελ. 630.

²⁷⁴ «Ὅσοι παρθενίαν ἐπαγγελόμενοι, ἀθετοῦσι τὴν ἐπαγγελίαν, τὸν τῶν διγάμων ὄρον ἐκπληροῦτωσαν. Τὰς μέντοι συνερχομένας παρθένοισι τισὶν ὡς ἀδελφὰς ἐκωλύσαμεν». ΡΠ Γ', σελ. 6.

²⁷⁵ «Κληρικοὶ ἢ ἐγκρατευόμενοι, πρὸς χήρας ἢ παρθένοισι, εἰ μὴ κατ' ἐπιτροπὴν καὶ συναίνεσιν τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου ἢ τῶν πρεσβυτέρων, μὴ εἰσῆλθωσαν· καὶ τοῦτο δὲ μὴ μόνον ποιεῖτωσαν, ἀλλὰ μετὰ συγκληρικῶν ἢ μετὰ τούτων, μεθ' ὧν ὁ ἐπίσκοπος ἢ οἱ πρεσβύτεροι μόνον ἔχουσι τὴν εἴσοδον πρὸς τὰς τοιοιουτρόπους γυναῖκας, ἢ ὅπου πάρεσι κληρικοὶ ἢ ἐντιμοὶ τινες χριστιανοί». ΡΠ Γ', σελ. 402.

²⁷⁶ «... Ἀγαμία δὲ ἐν τούτῳ ἔχει τὸ σεμνόν, ἐν τῷ κεχωρίσθαι τῆς μετὰ γυναικῶν διαγωγῆς· ὡς ἐὰν ἐπαγγελόμενός τις τῷ ὀνόματι, ἔργῳ τὰ τῶν ταῖς γυναιξὶ συνοικούντων ποιῆται, δῆλός ἐστι τὸ μὲν τῆς παρθενίας σεμνόν ἐν τῇ προσηγορίᾳ διώκων, τοῦ δὲ καθ' ἡδονὴν ἀπρεποῦς μὴ ἀφιστάμενος. ...». ΡΠ Δ', σελ. 269.

²⁷⁷ Βλ. ΡΠ Δ', σσ. 270-274.

Συμπόσια

Οι Ιερωμένοι,πρέπει να είναι σ'όλους ζωντανό παράδειγμα και εικόνα προς κάθε αγαθοεργία.Αλλά μερικοί παραστρατούν και μετέχουν σε άσωτη ζωή,δηλ.τυχερά παιγνίδια,μέθαις και φαγοπότια,γι'αυτό και ο Αποστ.42²⁷⁸ ορίζει ότι όποιος Ιερωμένος καταγίνεται σε τέτοια άσεμνα έργα ή να παύει ή να καθαίρεται από την Ιερωσύνη.

Ο Πενθ.74²⁷⁹ και ο Καρθ.49²⁸⁰ απαγορεύει τα συμπόσια μέσα στον χώρο της Εκκλησίας.

Ο Ζ'22²⁸¹ ορίζει,ότι οι κοσμικοί δεν είναι κατηγορίας άξιον να συντρώγουν με άλλες οικογένειες,αλλ'αυτό να μην γίνεται με σατανικά τραγούδια,κιθάρες και πορνικά λυγίσματα,για να μην κληρονομίσουν την κατάρα και το αλλοίμονον που επιφέρει ο Ησαΐας: «Ουαί οι μετά κιθάρας και ψαλτηρίου τον οίνον πίνοντες,τα δε έργα Κυρίου ουκ εμβλέπουσι και τα έργα των χειρών αυτού ου κατανοούσι».(Ησ.5,12) Εάν δεν μετανοούν να παύσουν απ'αυτά,ας λαμβάνουν τα επιτίμια,του αφορισμού δηλαδή που οι Κανόνες των προτέρων Συνόδων,κατά των τοιούτων χριστιανών επιφέρουν.Αλλά οι Ιερωμένοι πάντες καθόλου δεν έχουν την άδεια να συντρώγουν με γυναίκες κατ'ιδίαν ακόμη και αν είναι συγγενείς,εκτός με ανδρόγυνα ευλαβών,που γίνεται για πνευματικό στηριγμό.

Διότι ο Χριστός στο Ευαγγέλιο πρόσταξε να κόβουμε τις αρχές των αμαρτημάτων και δεν κολάζει μόνον την μοιχεία,αλλά και την κίνηση του λογισμού προς πράξιν της μοιχείας,λέγων: «Πας ο βλέπων γυναίκα προς το επιθυμήσαι αυτής ήδη εμοίχευσεν αυτήν εν τη καρδιά αυτού».(Ματθ.5:28) Έτσι οι Μοναχοί και Ιερωμένοι βλέποντες τις γυναίκες μ'επιθυμία και πάθος,μοιχεύουν αυτές στην καρδιά τους,τ'οποίον καταδικάζει ο Κύριος.Εάν οι Ιερωμένοι,καθ'υπόθεσιν δεν σκαδαλίζονται από την θεωρίαν των γυναικών(που είναι σπανιώτατον),αλλ'όμως για μην σκανδαλίζουν τους άλλους πρέπει να μην το κάνουν.Διότι λέει ο Παύλος,όλα επιτρέπονται,αλλά δεν είναι όλα συμφέροντα.

Ο Λαοδ.55²⁸² απαγορεύει σε Ιερατικούς,Κληρικούς και λαϊκούς να κάνουν συμπόσια,ως αλλότρια των χριστιανών.

²⁷⁸ ΡΠ Β' σελ.58

²⁷⁹ ΡΠ Β' σελ.406

²⁸⁰ ΡΠ Γ' σελ.407

²⁸¹ ΡΠ Β' σελ.642

²⁸² ΡΠ Γ' σελ.221

Ο Καρθ.69²⁸³ απαγορεύει τα συμπόσια έξω από Ιερούς Ναούς,διότι οι ταύτα ποιούντες ωρμούσαν άσεμνα και πορνικά επάνω σε σεμνές γυναίκες που χάριν ευλαβείας πήγαιναν στην εκκλησία και τις ανάγκαζαν να φεύγουν από την εκκλησία.

Κοσμικά θεώρια

Καθολικά και με όλην την τελειότητα απαγορεύει επι ποιή καθαίρεσως ο Πενθ.24²⁸⁴ και 51²⁸⁵,το να πλησιάζουν σε θέατρα Επίσκοποι,Κληρικοί, Μοναχοί και λαϊκοί με μίμους και σκηνικούς και θυμελικά παίγνια,επειδή τα θεώρια αυτά και θέατρα είναι κατηγορημένα και δαιμονιώδη έργα.Λέει ο Χρυσόστομος:«και μη μοι λέγε την συνήθειαν.

Ει μεν γαρ πονηρόν,μηδέ άπαξ γινέσθω,ει δε καλόν,γινέσθω» (ομιλ.ιβ΄εις Α΄ προς Κορινθ.τομ.γ΄,σ. 318).²⁸⁶

Ο αυτός Χρυσόστομος πομπή του σατανά ονομάζει θέατρα και ιπποδρόμια (λογ.κ΄ προς ανδριάντας,τόμ.στ΄,σ.610) και πάλιν ο αυτός λέγει: «η εν τοις θεάτροις διατριβή,πορνείας,ακολασίας,ασελγείας άπασας έτεκε» και μη πλησιάζει Χριστιανός σε θέατρα: «ότι ταύτα κάμνουσι τους ανθρώπους μοιχούς τελείους». (τόμ.5^{ος},σ.89).²⁸⁷

Ο Πενθ.62²⁸⁸ απαγορεύει σ΄άνδρες να ντύνονται γυναικείαν στολή και η γυναίκα την ανδράσιν αρμόδιον,αλλά μήτε προσωπεία κωμικά ή σατυρικά ή τραγικά υποδύεσθαι.

Ο Λαοδ.53²⁸⁹ λέει,ούτε καν οι χριστιανοί σε γάμους να μην χορεύουν με όργανα,αλλά σεμνώς να δειπνείν ή αριστάν.

Ο Λαοδ.54²⁹⁰ προστάζει Ιερατικούς και Κληρικούς να μην βλέπουν κοσμικά θεώρια σε γάμους και δείπνα και όπου αυτά υπάρχουν να φεύγουν.

Ο Καρθ.15(17)²⁹¹ λέει,τα κοσμικά θεώρια πάντα ήταν αποδοκιμασμένα απ΄όλους τους Χριστιανούς,που δεν πλησιάζουν βλάσφημα έργα.

²⁸³ ΡΠ Β΄ σελ.465

²⁸⁴ ΡΠ Β΄ σελ.356

²⁸⁵ ΡΠ Β΄ σελ.425

²⁸⁶ Π ηδάλιο,σ.239(1)

²⁸⁷ Αυτόθι

²⁸⁸ ΡΠ Β΄ σελ.448

²⁸⁹ ΡΠ Γ΄ σελ.219

²⁹⁰ ΡΠ Γ΄ σελ.220

²⁹¹ ΡΠ Γ΄ σελ.330

Ο Καρθ.61(70)²⁹² ζητά δια πολιτικού νόμου,να μην γίνονται κοσμικά θεώρια τις Κυριακές,εορτές και την Διακαινίσμιον εβδομάδα του Πάσχα,σύμφωνα με τον ΣΤ'66.²⁹³

Ο Καρθ.129(138)²⁹⁴ δεν δέχεται για κατηγορία Κληρικού,τους μίμους και σκηνικούς,που τους ονομάζει: «οι τοις ατιμίας σπίλοις ερραντισμένοι».

δ.Αίρεση κατ' ιδίαν

Όπως προαναφέρθηκε, η αίρεση αποτελεί την διαφορετική πίστη από αυτή της Ορθόδοξης Εκκλησίας,δηλαδή την απόκλιση από το ορθόδοξο δόγμα.²⁹⁵ Ο 4^{ος} κανόνας²⁹⁶ της Γ' Οικουμενικής Συνόδου απαγορεύει επί ποινή καθαιρέσεως στους Κληρικούς να φρονούν αιρετικά.Η αίρεση αποτελεί ένα έγκλημα που γεννάται στην ψυχή του ανθρώπου και ο αιρετικός τιμωρείται για το φρόνημά του,διότι με αυτό που πιστεύει κατ' ιδίαν αποκλίνει από την Ορθόδοξη Πίστη. Για την Ορθόδοξη πίστη, η απόκλιση αυτή του αιρετικού, αποτελεί εκκλησιαστικό έγκλημα και επιφέρει ποινή καθαιρέσεως.²⁹⁷

ε.Αισχροκέρδεια

Η αισχροκέρδεια χρησιμοποιείται στους ιερούς Κανόνες δηλώνοντας μια συγκεκριμένη συμπεριφορά του δράστη με σκοπό την επίτευξη παράνομου και ανήθικου κέρδους.²⁹⁸ Κατά τον Γρηγόριο Νύσσης, το αμάρτημα της αισχροκέρδειας και της πλεονεξίας αποτελεί μια πλάνη του επιθυμητικού μέρους της ψυχής, καθώς ο άνθρωπος αποκτά μια λανθασμένη κρίση για το τι είναι καλό και συνετό και δημιουργεί εντός του μια επίπλαστη ανάγκη απόκτησης όλο και περισσότερων αγαθών,ώστε να υπερτερεί των υπολοίπων.²⁹⁹ «Παρατροπή δὲ καὶ ἄμαρτία τοῦ τοιούτου μέρους ἐστίν, ὅταν τις μεταγάγη τὴν ἐπιθυμίαν

²⁹² ΡΠ Γ' σελ.466

²⁹³ ΡΠ Β' σελ.460

²⁹⁴ ΡΠ Γ' σελ.596

²⁹⁵ Ματζουνέα Ε., ο.π., σσ. 66-67· Τρωιάνου Σπ., ο.π., σελ. 172.

²⁹⁶ « Εἰ δὲ τινες ἀποστατήσαιεν τῶν κληρικῶν, καὶ τολμήσαιεν ἢ κατ' ἰδίαν, ἢ δημοσίᾳ, τὰ Νεστορίου, ἢ τὰ Κελεστίου φρονήσαι, καὶ τούτους εἶναι καθηρημένους ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου δεδικαίωται.»Βλ.ΡΠ Β', σελ. 197.

²⁹⁷ Χριστινάκη Επαμ. Παναγιώτη, ο.π., σελ. 126.

²⁹⁸ Χριστινάκη Επαμ. Παναγιώτη, ο.π., σελ. 184.

²⁹⁹ Βλ. ΡΠ Δ', σελ. 301.

πρὸς τὴν ἀνυπόστατον κενοδοξίαν ἢ πρὸς τὸ ἐπικεχρωσμένον τοῖς σώμασιν ἄνθος, ὅθεν γίνεται ἡ φιλοχρηματία καὶ ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ φιληδονία καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, ὅσα τοῦ τοιούτου ἤρτηται τῆς κακίας γένους».³⁰⁰ Για το λόγο αυτό και ο Επίσκοπος θα πρέπει να μην αγγίζεται από τέτοιες διαβολές που εμπίπτουν στα σωματικά πάθη και τις προσωπικές φιλοδοξίες, αλλά να βοηθά και να στηρίζει τους άλλους: «δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, ... , μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον»³⁰¹. Για τον ίδιο λόγο, τόσο ο Αποστ.44³⁰² όσο και ο Πενθ.10³⁰³ ορίζει ὅποιος Επίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος δανείζει τα χρήματά του με τόκο, θα πρέπει να παύσει αυτού του είδους την αισχροκέρδεια, διαφορετικά να καθαιρείται.³⁰⁴ Χωρίς τόκο δύναται ελεύθερα να δανείζει σε ὅποιον ἔχει ἀνάγκη. Ἄλλωστε και ο Μέγας Βασίλειος ἔχει μιλήσει σχετικά: «Ὁ τόκους λαμβάνων, ἐὰν καταδέξῃτο τὸ ἄδικον κέρδος εἰς πτωχοὺς ἀναλῶσαι καὶ τοῦ λοιποῦ τοῦ νοσήματος τῆς φιλοχρηματίας ἀπαλλαγῆναι, δεκτός ἐστιν εἰς ἱερωσύνην».³⁰⁵

Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, με τους κανόνες 2³⁰⁶ και 3³⁰⁷ απαγορεύει το να πωλείται ἡ ἀπρατος χάρη τῆς χειροτονίας με σκοπὸ τὴν ἀπόκτηση χρημάτων (Σιμωνία), εκ μέρους του επισκόπου, ἀλλὰ και ἀπὸ αἰσχροκέρδεια να ασχολούνται οἱ Κληρικοί με κοσμικὲς φροντίδες και να ἀμελοῦν τα καθήκοντά τους. Με τὴν βαριά ποινὴ του ἀφορισμοῦ για τους κοσμικούς και καθαιρέσεως για τους κληρικούς, ἀπειλεῖ και ο κανόνας 5 τῆς Ζ' Οἰκ. Συνόδου, κατὰ τον ὁποῖο δεν τιμωρεῖται μόνο ο Επίσκοπος

³⁰⁰ Γρηγορίου Νύσσης 1, ΡΠ Δ', σελ. 297.

³⁰¹ Α' Τιμ. 3:2-3.

³⁰² «Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος, τόκους ἀπαιτῶν τοὺς δανειζομένους, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω». ΡΠ Β', σελ. 59 .

³⁰³ «Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος τόκους, ἢ τὰς λεγομένας ἑκατοστὰς λαμβάνων, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω». ΡΠ Β', σελ. 328.

³⁰⁴ Πρβλ. Λαοδ. 4, · Καρθ. 5· Καρθ. 16 (18-22).

³⁰⁵ Βλ. Βασιλ. 14, ΡΠ Δ', σελ. 134.

³⁰⁶ «Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσαιο, καὶ εἰς πρᾶσιν καταγάγοι τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσοι ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον, ... , ἢ προβάλλοιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον, ἢ ἔκδικον, ἢ παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος, δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκείαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας, ἐλεγχθεῖς, κινδυνευέτω περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμόν· ... Εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανεῖται τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκός, ἢ μονάζων, ἀναθεματιζέσθω». ΡΠ Β', σελ. 217.

³⁰⁷ «Ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν σύνοδον, ὅτι τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατειλεγμένων τινές, δι' αἰσχροκέρδειαν, ἀλλοτρίων κτημάτων γίνονται μισθωτοί, καὶ πράγματα κοσμικὰ ἐργολαβοῦσι, τῆς μὲν τοῦ Θεοῦ λειτουργίας κατα θυμοῦντες, τοὺς δὲ τῶν κοσμικῶν ὑποτρέχοντες οἴκους, καὶ οὐσιῶν χειρισμοὺς ἀναδεχόμενοι διὰ φιλαργυρίαν. ... ». ΡΠ Β', σελ. 220.

που θα λάβει χρήματα για να χειροτονήσει, αλλά και ο μεσιτεύων που θα μετέχει μιας τέτοιας αισχροκερδούς καταστάσεως.³⁰⁸

Ο Ζ'15³⁰⁹ λέει ότι η αισχροκέρδεια είναι αλλότρια της εκκλησιαστικής συνηθείας, «ἐμπορίας γὰρ καὶ αἰσχροκερδείας τούτου ἴδιον, καὶ ἀλλότριον ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας». Γι αυτό και στον κανόνα (Ζ'4) απαγορεύει στους Επισκόπους, επί ποινή ταυτοπάθειας, ν'απαίτουν χρήματα από τους υποκειμένους τους και να τους τιμωρούν όταν δεν δίνουν.³¹⁰

Εν κατακλείδει, όπως και ο Απόστολος Πέτρος έχει αναφέρει, οι Επίσκοποι όχι από ανάγκη, αλλά επειδή το επιθυμούν, θα πρέπει να ποιμαίνουν το λαό και να τελούν το λειτούργημά τους, όχι μόνο γιατί η χάρη του Αγίου Πνεύματος δεν εξαγοράζεται δια χρημάτων (ἀπρατος), αλλά και γιατί ως άνθρωποι του Θεού και κεφαλές της Εκκλησίας αποτελούν οδοδείκτες και παραδείγματα προς μίμηση για όλους: «ποιμάνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποιμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἐκουσίως, μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου.»³¹¹

στ'. Αμέλεια

Χρέος του Επισκόπου, σύμφωνα με την Αγία Γραφή, είναι να διδάσκει κάθε μέρα τον Κλήρο και το λαό τα ευσεβή δόγματα. Λέει ο Θεός, μέσω του Προφήτη Ιεζεκιήλ, προς τους προεστώτες των λαών: «υἱὲ ἀνθρώπου, σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ, καὶ ἀκούση ἐκ στόματός μου λόγον καὶ διαπειλήση αὐτοῖς παρ' ἐμοῦ. ἐν τῷ λέγειν με τῷ ἀνόμῳ· θανάτῳ θανατωθήσῃ, καὶ οὐ διεστείλω αὐτῷ οὐδὲ ἐλάλησας τοῦ διαστείλασθαι τῷ ἀνόμῳ ἀποστρέψαι ἀπὸ τῶν ὁδῶν αὐτοῦ τοῦ ζῆσαι αὐτόν, ὁ ἄνομος ἐκεῖνος τῇ ἀδικίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρός σου ἐκζητήσω».³¹² Γι' αυτό και ο Αποστ. 58³¹³ ορίζει

³⁰⁸ Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσοιτο, ... , ἢ δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκείαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας ἐλεγχθεῖς, κινδυνεύτω εἰς τὸν οἰκεῖον βαθμὸν. ... Εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὕτως, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, τοῦ οἰκειοῦ ἐκπιπέτω βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκός, ἢ μοναχός, ἀφοριζέσθω. ΡΠ Β', σελ. 572.

³⁰⁹ Βλ. ΡΠ Β', σελ. 620.

³¹⁰ «μηδὸλως αἰσχροκερδῶς ἐπινοεῖσθαι ἐπίσκοπον, προφασιζόμενον προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, ἀπαιτεῖν χρυσόν, ἢ ἄργυρον, ἢ ἕτερον εἶδος τοῦς ὑπ' αὐτὸν τελούντος ἐπισκόπους, ἢ κληρικούς, ἢ μοναχοὺς». ΡΠ Β', σελ. 566.

³¹¹ Α' Πετρ. 5:2.

³¹² Ιεζ. 3:17-18.

όποιος Επίσκοπος ή Πρεσβύτερος αμελεί και δεν διδάσκει τα δόγματα και τα έργα της ευσεβείας, ας αφορίζεται μέχρι να διορθωθεί. Εάν επιμένει στην αμέλεια και ραθυμία του, ας καθαιρείται ως της επισκοπής και του πρεσβυτερίου ανάξιος. Αλλά και ο ΣΤ' 19³¹⁴ ορίζει ότι πρέπει κάθε μέρα να διδάσκουν οι προεστώτες κλήρο και λαό, και ιδιαίτερα τις Κυριακές, ερμηνεύοντας τις Άγιες Γραφές, σύμφωνα με τους πατέρες και θεοφόρους διδασκάλους.

Ο Καρθ. 123(132)³¹⁵ λέει ότι εάν Επίσκοπος αμελεί να φέρει σε μετάνοια τους αιρετικούς της επισκοπής του, τότε θα πρέπει οι γείτονες Επίσκοποι να φροντίζουν να του υπενθυμίζουν την υποχρέωσή του αυτή και εάν μετά από έξι μήνες επιμένει στην αμέλειά του, ν'αφορίζεται μέχρι να το κάνει. Επιπρόσθετα, ο Καρθ. 121(131)³¹⁶ ορίζει έξι μήνες αφού ενημερωθεί ο οικείος Επίσκοπος και αμελήσει να φέρει σε μετάνοια τους αιρετικούς, οι τόποι εκείνοι να δίνονται από την τοπική Σύνοδο σε άλλον Επίσκοπο, που μπορεί να τους επιστρέψει. Εάν ο αμελής Επίσκοπος πει ψευδώς ότι οι αιρετικοί εκείνοι ενώθηκαν με την Καθολική Εκκλησία και γι' αυτό δεν επιμελήθηκε αυτούς, να καθαιρείται και για την αμέλεια και για τα ψέματα κατά τον Καρθ. 124(133).³¹⁷

³¹³ «Επίσκοπος, ή πρεσβύτερος, άμελῶν τοῦ κλήρου ἢ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ παιδεύων αὐτοὺς τὴν εὐσεβείαν, ἀφορίζεσθω· ἐπιμένων δὲ τῇ ἀμελείᾳ καὶ ραθυμίᾳ, καθαιρείσθω». ΡΠ Β', σελ. 75.

³¹⁴ «Ὅτι δεῖ τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν προεστώτας, ἐν πάσῃ μὲν ἡμέρᾳ, ἐξαιρέτως δὲ ἐν ταῖς Κυριακαῖς, πάντα τὸν κλήρον καὶ τὸν λαὸν ἐκδιδάσκειν τοὺς τῆς εὐσεβείας λόγους, ἐκ τῆς θείας γραφῆς ἀναλεγομένους τὰ τῆς ἀληθείας νοήματά τε, καὶ κρίματα, καὶ μὴ παρεκβαίνοντας τοὺς ἤδη τεθέντας ὅρους, ἢ τὴν ἐκ τῶν θεοφόρων Πατέρων παράδοσιν». ΡΠ Β', σελ. 346.

³¹⁵ «Ἐὰν ἐν τοῖς ματρικίοις, ἤγουν ἐν ταῖς καθέδραις, ἐπίσκοπος ἀμελῆς γένηται κατὰ τῶν αἰρετικῶν, ὑπομνησθεῖ ἀπὸ τῶν γετνιώντων ἐπιμελῶν ἐπισκόπων, καὶ ὑποδειχθεῖ αὐτῷ ἢ ἰδία περιφρόνησις πρὸς τὸ μὴ ἔχειν ἀπολογίαν· ...». ΡΠ Γ', σελ. 585.

³¹⁶ «...καὶ ἐν τοσοῦτῳ ἢ αὐτοῦ ἐπιμέλεια ἀπὸ ἐτέρου προελήφθη, ἢ τινι εἰ κατεχρήσατο, τοὺς αὐτοὺς αἰρετικούς πλέον ἐκάκιζε, τούτου μεταξύ ἐπισκόπων κρινόντων διαγινωσκομένου, οἱ τόποι τῇ αὐτοῦ καθέδρᾳ ἀποκατασταθῶσι. Τῶν δὲ κρινόντων ἐπισκόπων, ἐκ διαφόρων ὄντων ἐπαρχιῶν, ἐκεῖνος ὁ πρωτεύων τοὺς δικαστὰς δώσει, οὗτινος ἐν τῇ χώρᾳ ὁ αὐτὸς ὑπάρχει τόπος, περὶ οὗ φιλονεικεῖται. Ἐὰν δὲ κατὰ κοινήν συναίνεσιν γείτονας ἐπιλέξωνται κριτάς, ἢ εἷς ἐπιλεγῆ, ἢ τρεῖς· καὶ ἐὰν τρεῖς ἐπιλέξωνται, ἢ τῇ τῶν ὄλων ψήφῳ ἐξακολουθήσωσιν, ἢ τῇ τῶν δύο». ΡΠ Γ', σσ. 580-581.

³¹⁷ «Ἐὰν δὲ ἀποδειχθῇ τὸν τοιοῦτον ψευδόμενον περὶ τῆς ἐκείνων κοινωνίας, ἐν τῷ λέγειν αὐτοὺς κεκοινωνηκέναι, οὓς δείκνυται συνειδήσει αὐτοῦ μὴ κοινωνῆσαι, καὶ τὴν ἐπισκοπὴν ἔτι μὴν ἀπολέσει». ΡΠ Γ', σελ. 587.

ζ'. Απουσία Αδικαιολόγητη

Όπως επισημάνθηκε και ανωτέρω, οι Ιεροί Κανόνες απαγορεύουν στον Επίσκοπο να εγκαταλείπει το ποίμνιό του και να μεταβαίνει αδικαιολόγητα εκτός των ορίων της Επισκοπής του. Ο ΣΤ' 80³¹⁸, Σαρδ. 11³¹⁹ και 12³²⁰ ορίζει ως ανώτατο όριο απουσίας του Επισκόπου από την Επισκοπή του τις τρεις εβδομάδες και κατ' αυτές πρέπει να μετέχει στην Θεία Λειτουργία και την υμνωδία προς τον Θεό. Ο ΑΒ' 16 λέει ότι όποιος Επίσκοπος απουσιάσει αδικαιολόγητα,³²¹ υπερβαίνοντας το εξάμηνο, να καθαιρείται και αντ' αυτού να χειροτονείται άλλος Επίσκοπος.³²² Τέλος, ο Καρθ. 71(79)³²³ υπαγορεύει να μην απουσιάζει ο Επίσκοπος από την έδρα του περισσότερο από το κανονικό, ακόμα και αν αυτή είναι ολιγάνθρωπη, μένοντας σε μεγαλύτερη πόλη της επαρχίας του, καθώς η μεγάλη απουσία του Επισκόπου λυπεί το ποίμνιό του.

η'. Σιμωνία

Η σιμωνία στην αρχική της έννοια συνιστά την προσπάθεια του καθενός προς εξαγορά της Θείας Χάριτος, γεγονός που αποτελεί μια

³¹⁸ «Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ τῶν ἐν τῷ κλήρῳ καταλεγομένων, ἢ λαϊκός, μηδεμίαν ἀνάγκην βαρυτέραν ἔχει, ἢ πρᾶγμα δυσχερές, ὥστε ἐπὶ πλεῖστον ἀπολείπεσθαι τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐν πόλει διάγων, τρεῖς Κυριακὰς ἡμέρας ἐν τρισὶν ἑβδομάσι μὴ συνέρχοιτο, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκός, ἀποκινείσθω τῆς κοινωνίας». ΡΠ Β', σελ. 489.

³¹⁹ «...Ὅριστόν τοίνυν ἐπὶ τούτῳ χρόνον, ἐπειδὴ καὶ τὸ μὴ ὑποδέχεσθαι ἐπίσκοπον τῶν ἀπανθρώπων καὶ σκαιῶν εἶναι νενόμισται...». ΡΠ Γ', σελ. 259.

³²⁰ «...Οὕτως οὖν αὐτοῖς συγχωρητέον εἶναι κρίνω, ἵνα, εἰ μέλλοιεν εἰς τὰς ἑαυτῶν παραγίνεσθαι κτήσεις, καὶ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν ποιῆσθαι, τρεῖς Κυριακὰς ἡμέρας, τουτέστι τρεῖς ἑβδομάδας, ἐν τοῖς ἑαυτῶν κτήμασιν αὐτοὺς διάγειν, καὶ ἐν τῇ ἀγγιστευούσῃ ἐκκλησίᾳ ἐν ἣ ἡ πρεσβύτερος συνάγοι, ὑπὲρ τοῦ μὴ χωρὶς συνελεύσεως αὐτὸν δοκεῖν εἶναι, συνέρχεσθαι, καὶ λειτουργεῖν, καὶ μὴ συνεχέστερον εἰς τὴν πόλιν, ἐν ἣ ἔστιν ἐπίσκοπος, παραγίνοιτο...». ΡΠ Γ', σελ. 262.

³²¹ Δικαιολογημένα ἀπὼν εἶναι με πολιτικὴ ἐντολὴ ἢ ἀπόφασις τῆς Συνόδου ἢ για θέμα υγείας.

³²² «...Εἰ δὲ τις τῶν ἐπισκόπων, ἐν τῇ ἰδίᾳ συνιστάμενος τιμῇ, μήτε παραιτεῖσθαι βούλοιο, μήτε τὸν οἰκεῖον ἐθέλοι ποιμαίνειν λαόν, ἀλλὰ τῆς οἰκείας ἀποστάς ἐπισκοπῆς ὑπὲρ τὸ ἑξάμηνον ἐν ἐτέρῳ διατρίβει τόπῳ, μήτε βασιλικῶ προστάγματι κατεχόμενος, μήτε ταῖς τοῦ οἰκείου πατριάρχου λειτουργίαις ὑπηρετούμενος, μήτε μὴν ὑπὸ νόσου χαλεπῆς τε καὶ ἀκινήσιαν ἐμποιοῦσης παντελῆ συνεχόμενος, ὁ τοιοῦτος οὖν, ὁ κατὰ μηδεμίαν τῶν εἰρημένων προφάσεων κωλυόμενος, τῆς οἰκείας ἀφιστάμενος ἐπισκοπῆς καὶ ὑπὲρ τὸν ἑξαμηνιαῖον χρόνον ἐν ἐτέρῳ διατρίβων τόπῳ, τῆς τοῦ ἐπισκόπου τιμῆς τε καὶ ἀξίας ἀλλοτριωθήσεται παντελῶς...». ΡΠ Β', σελ. 696.

³²³ «Πάλιν ἤρρεσεν, ὥστε μηδενὶ ἐξεῖναι ἐπίσκοπῳ, καταλειφθείσης τῆς αὐθεντικῆς αὐτοῦ καθέδρας, πρὸς τινὰ ἐκκλησίαν ἐν διοικήσει καθεστῶσαν ἑαυτὸν ἀποφέρειν, ἢ ἐν οἰκείῳ πράγματι, ὑπὲρ ὃ χρὴ ἐπὶ πολὺ ἀπασχολουμένῳ, ἀμελεῖν τῆς φροντίδος καὶ τῆς συνεχείας τοῦ ἰδίου θρόνου». ΡΠ Γ', σελ. 485.

απρόσφορη προσπάθεια, καθώς η Θεία Χάρη δεν είναι κάποιο αγαθό που δύναται να αγορασθεί ή να πουληθεί.³²⁴ Θεωρώντας τον όρο υπό μια ευρεία έννοια, η λέξη σιμωνία λαμβάνεται πλέον ως η διά χρημάτων τέλεση διαφόρων ιεροπραξιών και ιδίως χειροτονιών, πράξη που καταδικάζεται από τους Ιερούς κανόνες της Εκκλησίας.³²⁵

Ο Αποστ. 29 ορίζει ότι όποιος Επίσκοπος ή Πρεσβύτερος ή Διάκονος λάβει την αξία της Ιεροσύνης με αργύρια, ας καθαιρείται και αυτός που χειροτονήθηκε και αυτός που τον χειροτόνησε και ας αφορίζονται παντελώς από την Εκκλησία, όπως ο Σίμων ο μάγος από τον Πέτρο. Καθώς ο προδότης Ιούδας «πούλησε» τον Υιόν του Θεού για τριάντα αργύρια, έτσι και αυτοί δια των αργυρίων πωλούν το Πνεύμα το άγιο.³²⁶

Κατά τον ίδιο τρόπο ο Δ' 2³²⁷ αναθεματίζει και τον μεσίτη σε Σιμωνία. Και αυτό διότι ο χειροτονούμενος μετατρέπει σε εμπορία μια τέτοια ιερή πράξη, στηριζόμενος στην αισχροκέρδεια και τη φιλαργυρία. Ο δε μεσιτεύων από την πλευρά του, εάν είναι κληρικός, θα πρέπει να εκπίπτει από το βαθμό του, ενώ, αν είναι λαϊκός ή μοναχός, ν' αναθεματίζεται.³²⁸

Ο Πενθ. 22³²⁹ καθαίρει τους χειροτονήσαντας και χειροτονούμενους με Σιμωνία, ενώ ο Ζ' 19³³⁰ λέει: «ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω», ο Επίσκοπος ή ο Ηγούμενος που λαμβάνει χρήματα από Κληρικούς ή Μοναχούς αντίστοιχα, με σκοπό οι τελευταίοι να γίνουν δεκτοί στο Ιερατικό τάγμα και τη Μοναχική ζωή.

³²⁴ Χριστινίκη Επαμ. Παναγιώτη, *ο.π.*, 1994, σελ. 155.

³²⁵ Χριστινίκη Επαμ. Παναγιώτη, *ο.π.*, 1978, σελ. 481.

³²⁶ «Εἴ τις ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατῆς γένοιτο, ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπτέσθω παντάπασι καὶ τῆς κοινωνίας, ὡς ὁ Σιμωνὶς ὁ μάγος ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου». Βλ. ΡΠ Β', σελ. 37.

³²⁷ «Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσαιο, καὶ εἰς πρᾶσιν καταγάγοι τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσοι ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον, ἢ χωρεπίσκοπον, ἢ πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους, ἢ ἕτερόν τινα τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατηριθμημένων, ἢ προβάλλοιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον, ἢ ἔκδικον, ἢ παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος, δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκείαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας, ἐλεγχθεὶς, κινδυνεύετω περὶ τὸν οἰκείον βαθμόν· καὶ ὁ χειροτονούμενος, μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείσθω χειροτονίας, ἢ προβολῆς· ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας, ἢ τοῦ φροντισματος, οὐδὲν ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. Εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὕτως, εἰ μὲν κληρικός εἴη, τοῦ οἰκείου ἐκπιπέτω βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκός, ἢ μονάζων, ἀναθεματιζέσθω». Βλ. ΡΠ Β', σελ. 217.

³²⁸ Βλ. ΡΠ Β', σελ. 218.

³²⁹ «Τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονούμενους, εἴτε ἐπίσκοπους, ἢ οἰουσδήποτε κληρικούς, καὶ οὐ κατὰ δοκιμασίαν, καὶ τοῦ βίου αἴρεσιν, καθαιρείσθαι προστάσσομεν· ἀλλὰ καὶ τοὺς χειροτονήσαντας». ΡΠ Β', σελ. 354.

³³⁰ «...Εἴ τις οὖν εὗρεθῆ τοῦτο ποιῶν, εἰ μὲν ἐπίσκοπός ἐστιν, ἢ ἡγούμενος, ἢ τις τοῦ ἱερατικοῦ, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω, κατὰ τὸν δεῦτερον κανόνα τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἁγίας συνόδου. ...». ΡΠ Β', σελ. 630.

Ο Μέγας Βασίλειος στον Κανόνα 90³³¹ αναφέρει ότι όποιος κάνει το κακό ως τάχα καλό, είναι διπλής τιμωρίας άξιος. Κατά τον ίδιο τρόπο, είναι άξιοι τιμωρίας και οι Επίσκοποι που λαμβάνουν χρήματα για την χειροτονία κληρικού. Για τον Βασίλειο, τόσο η Σιμωνία - περιλαμβάνοντας οτιδήποτε μπορεί να λάβει κάποιος – όσο και η φιλαργυρία αποτελεί ρίζα όλων των κακών και ισοδυναμούν με ειδωλολατρία και μίμηση του Ιούδα. Τα δε αποκτηθέντα, αλλά και οι χείρες όσων δέχονται αυτούς τους καρπούς της εξαγοράς, καλούνται Ακελδαμά³³², δηλαδή αγρός και τιμή αίματος. Ο Βασιλ. 90 μεταχειρίζεται οικονομία³³³ στους Ιερείς που έκαναν Σιμωνία, διότι το κακό αυτό πλεόναζε τον καιρό εκείνο σε όλους σχεδόν τους Ιερωμένους, με αποτέλεσμα να πρέπει να κάνει οικονομία, ώστε να μην αναγκαστούν να καθαιρέσουν όλους τους Σιμωνιακούς.

Ο Αγ. Γεννάδιος αναφέρει ότι ο Κύριος είπε: «άσθενούντας θεραπεύετε, λεπρούς καθαρίζετε, νεκρούς έγείρετε, δαιμόνια εκβάλλετε· δωρεάν έλάβετε, δωρεάν δότε».³³⁴ Το χάρισμα, δηλαδή της Ιεροσύνης που κάποιος έλαβε, θα πρέπει σαν χάρισμα να το μεταδίδουμε στους ανθρώπους και όχι κατόπιν αμοιβής. Αλίμονο σ' εκείνους που πιστεύουν ότι με αργύρια μπορούν να δίνουν και να παίρνουν τη χάρη του Αγίου Πνεύματος και τη δωρεά του Θεού, επειδή βρίσκονται σε χολή πικρίας και σύνδεσμο αδικίας, όπως ο Σίμων ο μάγος³³⁵. Μάλιστα, ο Γεννάδιος υποστηρίζει ότι όσα λέει ο Δ'2 είναι : «Κάλλιστα και λίαν εύσεβη» και αποβάλλουν κάθε διαβολικό επιχείρημα που θα πρότεινε κανείς.³³⁶ Τέλος, Συνοδικά, καθαίρει και αναθεματίζει τους Σιμωνιακούς, διότι «Ού δύνασθε Θεῷ δουλεύειν και μαμωνᾶ »³³⁷ και προτρέπει τον Πάπα Ρώμης

³³¹ «...Εάν γάρ τις τὸ κακὸν ἐν προσήματι ἀγαθοῦ ποιῆ, διπλασίονος τιμωρίας ἐστὶν ἄξιος, διότι αὐτὸ τε τὸ οὐκ ἀγαθὸν ἐργάζεται καὶ κέχρηται εἰς τὸ τελέσαι τὴν ἁμαρτίαν, ὡς ἂν εἴποι τις, τῷ καλῷ συνεργῶ. Ταῦτα, λοιπὸν οὗτος ἔχει, τοῦ μὴ γινέσθω, ἀλλὰ διορθωθῆτω, ἐπεὶ ἀνάγκη λέγειν πρὸς τὸν δεχόμενον τὸ ἀργύριον, ὅπερ ἐβρέθη παρὰ τῶν ἀποστόλων πρὸς τὸν θέλοντα δοῦναι, ἵνα Πνεύματος ἁγίου μέτουσίαν ὠνήσῃται· τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἶη εἰς ἀπώλειαν. Κουφότερος γὰρ ὁ δι' ἀπειρίαν ὠνήσασθαι θέλων ἢ ὁ πιπράσκων τὴν τοῦ Θεοῦ δωρεάν· πρᾶσις γὰρ ἐγένετο καὶ ὁ σὺ δωρεάν ἔλαβες, ἐὰν πωλῆς, ὡσανεὶ πεπραμένος τῷ Σατανᾶ, ἀφαιρεθῆσθαι τοῦ χαρίσματος, καπηλείαν γὰρ ἐπεισάγεις τοῖς πνευματικοῖς καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐνθα πεπιστεύμεθα σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ. ...». ΡΠ Δ', σσ. 278-282.

³³² Βλ. Πηδάλιον, *ο.π.*, σελ. 642

³³³ Βλ. το κεφάλαιο περί Οικονομίας.

³³⁴ Ματθ. 10:8.

³³⁵ Πραξ. 8:18: « Ἴδὼν δὲ ὁ Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδεται τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα».

³³⁶ Βλ. ΡΠ Δ', σελ. 369.

³³⁷ Ματθ. 6:24.

Σιμπλίκιο να κάνει το ίδιο, ώστε με κοινή προσπάθεια να νικήσουν τον κοινό εχθρό διάβολο και την ρίζα της φιλαργυρίας που ο τελευταίος φύτεψε.³³⁸

Ο Αγ. Ταράσιος, στην επιστολή του προς τον Πάπα Ρώμης Ανδριανό, παραθέτει πλήθος μαρτυριών από την Παλαιά Διαθήκη, το Ευαγγέλιο, τους Αποστόλους, τους Ιερούς Κανόνες και τους Αγίους Πατέρες, λέγοντας ότι οι Επίσκοποι είναι υπηρέτες του αγίου Πνεύματος και όχι πωλητές Του. Από τη στιγμή που δωρεάν λαμβάνουν την χάριν του Πνεύματος, δωρεάν θα πρέπει και να την μεταδίδουν.³³⁹ Ο Απόστολος Πέτρος είπε στον Σίμωνα τον μάγο: «τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἶη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι».³⁴⁰ Ἔτσι, ὅλοι ὅσοι πωλοῦν και αγοράζουν την Ιεροσύνη ούτε έλαβαν ούτε έχουν την χάριν του αγίου Πνεύματος· αντιθέτως, υπόκεινται στα επιτίμια των Κανόνων.

³³⁸ ΡΠ Δ', σελ. 371.

³³⁹ ΡΠ Δ', σσ. 376-377.

³⁴⁰ Πραξ. 8:20.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Στ΄

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑΣ

1. Αμετάθετο

Μετάθεση, «κατάσταση» κατά την εκκλησιαστική ορολογία,³⁴¹ είναι η μετά από σχετική εκκλησιαστική απόφαση μετακίνηση Επισκόπου ή άλλου κληρικού από την Επισκοπή ή την Ενορία του σε άλλη Επισκοπή ή Ενορία. Ειδικότερα, ο όρος μάς αφορά εδώ εν σχέσει προς τους Επισκόπους.

Οι Κανόνες της Εκκλησίας απαγορεύουν/αποτρέπουν τη μετακίνηση Επισκόπων³⁴², δεδομένου ότι για την τοπική Εκκλησία ο Επίσκοπος συνιστά τον Νυμφίο της και η σχέση τους είναι ισόβια. Για τον λόγο αυτό μετά την εκδημία του Επισκόπου ανακοινώνεται ότι η Επισκοπή χηρεύει. Όπως στον γάμο είναι θέλημα Θεού να μην χωρίζουν οι σύζυγοι, κατά την ίδια λογική και οι Ιεροί Κανόνες θέλουν ο Επίσκοπος να παραμένει στην Επισκοπή, στην οποία τον κατέταξε το θέλημα του Θεού, ακόμη και αν είναι φτωγή και άσημη.³⁴³

Πιο συγκεκριμένα, ο 21ος³⁴⁴ Κανόνας της Συνόδου της Αντιοχείας και ο 1ος³⁴⁵ Κανόνας της Συνόδου της Σαρδικής απαγορεύουν στον Επίσκοπο να εγκαταλείπει την Επισκοπή του και να μεταβαίνει σε άλλη είτε οικειοθελώς είτε δεχόμενος πιέσεις από τον λαό αυτής της αλλότριας Επισκοπής ή ακόμα και τους αδελφούς συνεπισκόπους του, αλλά υποχρεούται να παραμένει στην Επισκοπή, στην οποία τον έταξε ο Θεός και η Σύνοδος. Στο ίδιο πνεύμα και ο 48^{ος} (57ος)³⁴⁶ Κανόνας της Συνόδου

³⁴¹ Τρωϊάνου Σπ., Πουλή Γ., *ο.π.*, σελ. 381.

³⁴² Αποστ. 14, Α΄ 15, Δ΄ 5, Αντιόχ. 21, 1 και Σαρδ. 2.

³⁴³ Πηδάλιον, σελ. 17 υποσ.1: «τὸν λαβόντα δύο ἐπισκοπὰς, δίγαμον ὀνομάζομεν».

³⁴⁴ «Ἐπίσκοπον ἀπὸ παροικίας ἐτέρας εἰς ἐτέραν μὴ μεθίστασθαι, μήτε αὐθαίρετως ἐπιρρίπτοντα ἑαυτὸν, μήτε ὑπὸ λαῶν ἐκβιαζόμενον, μήτε ὑπὸ ἐπισκόπων ἀναγκαζόμενον· μένειν δὲ εἰς ἣν ἐκληρώθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξ ἀρχῆς ἐκκλησίαν, καὶ μὴ μεθίστασθαι αὐτῆς, κατὰ τὸν ἤδη πρότερον περὶ τούτου ἐξενεχθέντα ὄρον». ΡΠ Γ΄, σελ. 164.

³⁴⁵ «Ὁσῖος Ἐπίσκοπος πόλεως Κορδοῦης εἶπεν· Οὐ τοσοῦτον ἡ φαύλη συνήθεια, ὅσον ἡ βλαβερωτάτη τῶν πραγμάτων διαφθορά, ἐξ αὐτῶν τῶν θεμελίων ἐστὶν ἐκριζωτέα, ἵνα μηδενὶ τῶν ἐπισκόπων ἐξῆ ἀπὸ πόλεως μικρᾶς εἰς ἐτέραν πόλιν μεθίστασθαι. Ἡ γὰρ τῆς αἰτίας ταύτης πρόφασις φανερά, δι' ἣν τὰ τοιαῦτα ἐπιχειρεῖται». ΡΠ Γ΄, σελ. 228.

³⁴⁶ «Ἐκεῖνο δὲ ἀναφέρομεν ἐνταλὲν ἡμῖν, τὸ καὶ ἐν τῇ συνόδῳ τῇ ἐν Καπούῃ ὀρισθέν, ὥστε μὴ ἐξεῖναι γίνεσθαι ἀναβαπτίσεις, ἢ ἀναχειροτονήσεις, ἢ μετακινήσεις ἐπισκόπων. Κρεσκώνιος, οὖν τοῦ Ῥεκένσης ἀγροῦ ἐπίσκοπος, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου λαοῦ, τῇ Τουβηνέκη ἐπέβη ἐκκλησίᾳ, καὶ ἕως τῆς σήμερον πολλάκις ὑπομνησθεὶς κατὰ τὸ ὀρισθέν καταλιπεῖν τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν, ἣ τινι ἐπῆλθεν, οὐχ' εἴλετο». ΡΠ Γ΄, σελ. 419.

της Καρθαγένης απαγορεύει τις μετακινήσεις Επισκόπων, προσθέτοντας ότι εάν κάποιος προβεί σε ένα τέτοιο εγχείρημα παρά την γνώμη της Συνόδου, καλείται σε απολογία και μετάνοια. Εφόσον δε ο εναγόμενος Επίσκοπος δεν θελήσει να συμμορφωθεί, καθαιρείται από την Σύνοδο και παραδίδεται ως λαϊκός στους άρχοντες, προκειμένου να του επιβληθεί η ποινή που του αναλογεί. Από την άλλη πλευρά, ο 14ος³⁴⁷ Αποστολικός Κανόνας επιτρέπει κατ' οικονομία και κατόπιν ψήφου της Συνόδου την μετάθεση Επισκόπου λόγω ύστατης ανάγκης, ενώ ο 16^{ος} Κανόνας³⁴⁸ της Συνόδου της Αντιοχείας προσθέτει ότι στην Σύνοδο οφείλει να παρίσταται και ο Μητροπολίτης, προκειμένου αυτή να θεωρείται τέλεια.

Τέλος, θα αποτελούσε παράλειψη εάν δεν αναφέραμε ότι η μετάθεση επιβάλλεται στους κληρικούς, ως παρεπόμενη ποινή αργίας, η οποία σημαίνει τη μετακίνησή τους σε ελάσσονος σημασίας Ενορία εντός της ίδιας πάντα Μητροπόλεως.³⁴⁹

2. Επιπήδηση ή Επίβαση

Η Επιπήδηση ή Επίβαση από μία επαρχία σε μία άλλη θεωρείται κάτι εντελώς διαφορετικό από τη μετάθεση και τη μετάβαση.

Ειδικότερα, η Επιπήδηση συνιστά πράξη που εκπορεύεται από φίλαρχα ένστικτα, καθώς ο Αρχιερέας εγκαταλείπει την επαρχία του και υφαρπάζει τη δικαιοδοσία ενός άλλου Αρχιερέα μίας άλλης Επισκοπής. Στην κατηγορία της Επιπήδησης ή Επίβασης συγκαταλέγεται και η περίπτωση κατά την οποία ένας Επίσκοπος επιχειρεί να προσαρτήσσει στην επαρχία του τμήμα του εδάφους ή και ολόκληρη όμορη Επισκοπή.³⁵⁰ Η Επιπήδηση θεωρείται αντικανονική και υπόκειται σε επιτίμια, σύμφωνα με τον Αποστ. 14ο³⁵¹, τον 1ο³⁵² και 2ο³⁵³ Κανόνα της

³⁴⁷ «Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι καταλείψαντα τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν ἑτέρα ἐπιπηδᾶν, κἂν ὑπὸ πλειόνων ἀναγκάζεται, εἰ μὴ τις εὐλόγος αἰτία ᾗ, τοῦτο βιαζομένη αὐτὸν ποιεῖν, ὡς πλέον τι κέρδος δυναμένου αὐτοῦ τοῖς ἐκεῖσε λόγῳ εὐσεβείας συμβάλλεσθαι· καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἂφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ κρίσει πολλῶν ἐπισκόπων, καὶ παρακλήσει μεγίστη». ΡΠ Β', σελ. 18.

³⁴⁸ «Εἰ τις ἐπίσκοπος σχολάζων, ἐπὶ σχολάζουσιν ἐκκλησίαν ἑαυτὸν ἐπιρρίψας, ὑφαρπάξουσι τὸν θρόνον δίχα συνόδου τελείας, τοῦτον ἀπόβλητον εἶναι, κἂν εἰ πᾶς ὁ λαός, ὃν ὑφήρπασεν, ἔλοιτο αὐτόν. Τελείαν δὲ ἐκείνην εἶναι σύνοδον, ἣ συμπάρεστι καὶ ὁ τῆς μητροπόλεως». ΡΠ Γ', σελ. 154.

³⁴⁹ Ι. Κονιδάρη, *Εγχειρίδιο Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου*, σελ. 223.

³⁵⁰ Π. Χριστινάκη, *Ἡ Απόπειρα Ἐκκλησιαστικοῦ ἐγκλήματος. Μελέτη νομοκανονικῆ ἱστορικοσυγκριτικῆ*, Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορία, Αθήνα 1978, σελ. 505.

³⁵¹ «Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι καταλείψαντα τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν ἑτέρα ἐπιπηδᾶν, κἂν ὑπὸ πλειόνων ἀναγκάζεται, εἰ μὴ τις εὐλόγος αἰτία ᾗ, τοῦτο βιαζομένη αὐτὸν ποιεῖν, ὡς πλέον

Σύνοδου της Σαρδικής. Ο τελευταίος μάλιστα αναφέρει ότι εάν κάποιος φίλαρχος και εξουσιομανής επικαλείται επιστολές κατοίκων άλλης επαρχίας, περί δήθεν αιτήσεώς τους να μετατεθεί κατ'οικονομίαν εκεί, προκειμένου να καταστεί Επίσκοπος, ενώ στην πραγματικότητα ο ίδιος τους έχει δωροδοκήσει, με σκοπό να υποκινούν στάσεις, τότε θα πρέπει να καθαιρείται και να αφορίζεται μέχρι το τέλος της ζωής του.

Ο 17^{ος} Κανόνας³⁵⁴ της Δ' Οικουμενικής Συνόδου ορίζει ότι κάθε Επίσκοπος διατηρεί τη δικαιοδοσία του επί των εδαφών που ανήκουν στην Επισκοπή για διάστημα πλέον των τριάντα ετών. Εάν στο διάστημα αυτό προκύψει αντιδικία μεταξύ των Επισκόπων, τότε παρεμβαίνει ο Μητροπολίτης. Εφόσον πρόκειται για αντιδικία μεταξύ Μητροπολίτη και Επισκόπου, υπαγομένων στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, εκδικάζεται ενώπιον του Πατριάρχη.

Ο 16ος³⁵⁵ Κανόνας της Συνόδου της Αντιοχείας απαγορεύει στον σχολάζοντα Επίσκοπο να υφαρπάξει σχολάζουσα Επισκοπή χωρίς την άδεια της Επαρχιακής Συνόδου. Σε αντίθετη περίπτωση τιμωρείται με αποβολή εξαιτίας της αντικανονικότητας με την οποία επιχείρησε να την οικειοποιηθεί ακόμα και αν τον θέλει ο λαός της Επισκοπής εκείνης.

τι κέρδος δυναμένου αὐτοῦ τοῖς ἐκεῖσε λόγῳ εὐσεβείας συμβάλλεσθαι· καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἂν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ κρίσει πολλῶν ἐπισκόπων, καὶ παρακλήσει μεγίστη».ΡΠ Β', σελ. 18.

³⁵² «Ὁσιος Ἐπίσκοπος πόλεως Κορδοῦης εἶπεν· Οὐ τοσοῦτον ἡ φαῦλη συνήθεια, ὅσον ἡ βλαβερωτάτη τῶν πραγμάτων διαφθορά, ἐξ αὐτῶν τῶν θεμελίων ἐστὶν ἐκρίζωτέα, ἵνα μηδενὶ τῶν ἐπισκόπων ἐξῆ ἂν ἀπὸ πόλεως μικρᾶς εἰς ἑτέραν πόλιν μεθίστασθαι. Ἡ γὰρ τῆς αἰτίας ταύτης πρόφασις φανερά, δι' ἣν τὰ τοιαῦτα ἐπιχειρεῖται».ΡΠ Γ', σελ. 228.

³⁵³ «Ὁσιος ἐπίσκοπος εἶπεν· Εἰ δὲ τις τοιοῦτος εὐρίσκοιτο μανιώδης ἢ τολμηρὸς, ὡς περὶ τῶν τοιούτων δόξαι τινὰ φέρειν παραίτησιν, διαβεβαιούμενον ἀπὸ τοῦ πλήθους ἑαυτὸν κεκομίσθαι γράμματα, δηλὸν ἐστὶν, ὀλίγους τινὰς δεδυνῆσθαι, μισθῶ καὶ τιμήματι διαφθαρέντας, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ στασιάζειν, ὡς δῆθεν τὸν αὐτὸν ἔχειν ἐπίσκοπον ἀξιοῦντας. Καθάπαξ οὖν τὰς τοιαύτας ῥαδιουργίας καὶ τέχνας οὐ δεκτέας, ἀλλὰ μᾶλλον κολαστέας εἶναι νομίζω, ὥστε μηδένα τοιοῦτον μηδὲ ἐν τῷ τέλει λαϊκῆς γοῦν ἀξιοῦσθαι κοινωνίας. Εἰ τοίνυν ἀρέσκει ἡ γνώμη αὕτη, ἀποκρίνασθε. Ἀπεκρίναντο· Τὰ λεχθέντα ἤρρεσεν». ΡΠ Γ', σελ. 231.

³⁵⁴ «Τὰς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἀγροικικὰς παροικίας, ἢ ἐγχωρίους, μένειν ἀπαρασαλεύτους παρὰ τοῖς κατέχουσιν αὐτὰς ἐπισκόποις, καὶ μάλιστα εἰ τριακονταετῆ χρόνον ταύτας ἀβιάστως διακατέχοντες ὠκονόμησαν. Εἰ δὲ ἐντὸς τῶν τριάκοντα ἐτῶν γεγένηται τις, ἢ γένοιτο περὶ αὐτῶν ἀμφισβήτησις, ἐξεῖναι τοῖς λέγουσιν ἡδικεῖσθαι, περὶ τούτων κινεῖν παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας. Εἰ δὲ τις ἀδικοῖτο παρὰ τοῦ ἰδίου μητροπολίτου, παρὰ τῷ ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως, ἢ τῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ δικαζέσθω, καθὰ προεῖρηται. Εἰ δὲ καὶ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις, ἢ αὐθὶς καινισθεῖη, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἢ τάξεις ἀκολουθεῖτω». ΡΠ Β', σελ. 258.

³⁵⁵ «Εἰ τις ἐπίσκοπος σχολάζων, ἐπὶ σχολάζουσιν ἐκκλησίαν ἑαυτὸν ἐπιβρίψας, ὑφαρπάξοι τὸν θρόνον δίχα συνόδου τελείας, τοῦτον ἀπόβλητον εἶναι, κἂν εἰ πᾶς ὁ λαός, ὄν ὑφῆρπασεν, ἔλοιτο αὐτόν. Τελείαν δὲ ἐκείνην εἶναι σύνοδον, ἣ συμπάρεστι καὶ ὁ τῆς μητροπόλεως».ΡΠ Γ', σελ. 154.

Επιπροσθέτως, ο 21ος³⁵⁶ και ο 22ος³⁵⁷ Κανόνας της Συνόδου της Αντιοχείας αποτρέπουν τη μετάθεση και επίβαση των Επισκόπων, τονίζοντας ότι οι ίδιοι οφείλουν να παραμένουν εκεί όπου η Θεία Πρόνοια και οι συνοδικές αποφάσεις τους τοποθέτησαν. Οι χειροτονίες, οι οποίες τελούνται σε άλλη Επισκοπή κατ'επίβασιν, χωρίς την σύμφωνη γνώμη του οικείου Επισκόπου, θεωρούνται άκυρες και τυγχάνουν συνοδικών επιτιμιών. Επιπλέον, ο 48ος(57ος)³⁵⁸ Κανόνας της Συνόδου της Καρθαγένης επιτάσσει την καθαίρεση του Επισκόπου, ο οποίος απειθεί στην επιταγή της Συνόδου να εγκαταλείψει Επισκοπή που κατέχει αντικανονικά, καθώς και την παραπομπή του στις πολιτειακές Αρχές, για την επιβολή των νομικών κυρώσεων.

Τέλος, ο 53ος(62)³⁵⁹ Κανόνας της Συνόδου της Καρθαγένης καθαίρει και εξοβελίζει τον Επίσκοπο ή τον Πρεσβύτερο, που ληστρικά επιχειρεί να καταλάβει επαρχία, η οποία κατά το παρελθόν δεν διέθετε δικό της Επίσκοπο, χωρίς την σύμφωνη γνώμη του εξ αρχής ορίζοντος αυτή νομίμου Επισκόπου.

³⁵⁶ «Ἐπίσκοπον ἀπὸ παροικίας ἐτέρας εἰς ἐτέραν μὴ μεθίστασθαι, μήτε αὐθαίρετως ἐπιρρίπτοντα ἑαυτόν, μήτε ὑπὸ λαῶν ἐκβιαζόμενον, μήτε ὑπὸ ἐπισκόπων ἀναγκαζόμενον· μένειν δὲ εἰς ἣν ἐκληρώθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξ ἀρχῆς ἐκκλησίαν, καὶ μὴ μεθίστασθαι αὐτῆς, κατὰ τὸν ἤδη πρότερον περὶ τούτου ἐξενεχθέντα ὄρον».ΡΠ Γ', σελ. 164.

³⁵⁷ «Ἐπίσκοπον μὴ ἐπιβαίνειν ἀλλοτρία πόλει τῇ μὴ ὑποκειμένη αὐτῷ, μηδὲ χώρα τῇ αὐτῷ μὴ διαφεροῦση, ἐπὶ χειροτονία τινός, μηδὲ καθιστᾶν πρεσβυτέρους ἢ διακόνους εἰς τόπους ἐτέρῳ ἐπισκόπῳ ὑποκειμένους, εἰ μὴ ἄρα μετὰ γνώμης τοῦ οικείου τῆς χώρας ἐπισκόπου. Εἰ δὲ τολμήσειε τις τοιοῦτον, ἄκυρον εἶναι τὴν χειροθεσίαν, καὶ αὐτὸν ἐπιτιμίας ὑπὸ τῆς συνόδου τυγχάνειν».ΡΠ Γ', σελ. 165.

³⁵⁸ «...Περὶ τούτου δὲ τὰ προαγγελθέντα, βέβαια ἠκούσαμεν· καὶ αἰτοῦμεν κατὰ τὸ ἐνταλὲν ἡμῖν, ἵνα καταξιώσητε δοῦναι παρρησίαν ἐπ' ἀδείας ἡμῖν γενέσθαι, ὅτι αὕτη ἡ ἀνάγκη παρασκευάζει, τῷ ἄρχοντι τῆς χώρας κατ' ἐκείνου προσελθεῖν, κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων, ἵνα ὁ τῇ πράξῃ ὑπομνήσει τῆς ὑμετέρας ἀγιοσύνης πειθαρχῆσαι μὴ θελήσας, καὶ διορθώσασθαι τὸ ἀσυγχώρητον, αὐθεντία ἄρχοντικῆ παραχρῆμα κωλυθῆ».ΡΠ Γ', σελ. 419.

³⁵⁹ «ὀφείλομεν παντὶ τρόπῳ ἀγωνίσασθαι, τούτοις μὴ μόνον τὰς τοιαύτας διοικήσεις μὴ φυλάττεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ τὰς οἰκείας ἐκκλησίας τὰς κακῶς εἰς αὐτοὺς περιελθούσας, καὶ ἵνα αὐθεντικῶς δημοσίᾳ ἐκβάλλωνται, καὶ αὐτῇ τῇ τῶν πρωτευόντων καθέδρᾳ ἀποκινῶνται. Χρὴ γὰρ τοὺς σύμψασι τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ὅλη τῇ συνόδῳ προσκολλημένους, μὴ μόνον τὴν οἰκείαν κατέχειν δικαίως καθέδραν, ἀλλ' ἔτι μὴν τὰς τοιαύτας διοικήσεις κεκτῆσθαι, τοὺς δὲ δοκοῦντας τοῖς ἰδίῳ ὄχλοις ἀρκεῖσθαι, καὶ τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καταφρονοῦντας, μὴ μόνον τὰς διοικήσεις ἀπολλύειν, ἀλλ' ἔτι μὴν, ὡς εἶπον, καὶ τῶν οἰκείων τόπων ἀρχοντικῆ στερεῖσθαι ὡς ἀνάρτας δυναστεία».ΡΠ Γ', σελ. 432.

3.Υπερορίως Μη Ενεργεῖν Και Μη Διαβαίνειν

Χρέος των Επισκόπων αποτελεί η λειτουργία και άσκηση της εξουσίας τους εντός των ορίων της επισκοπής τους. Ασφαλώς, αποτελεί κοινό τόπο ότι, εξαιτίας των διωγμών που κατά τα πρώτα χριστιανικά χρόνια γίνονταν συχνά, οι αρχιερείς μπορεί ν'αναγκάζονταν να εγκαταλείψουν την περιοχή τους. Το υπερόριως ενεργεῖν γίνεται κατά δύο τρόπους:

1. Εάν Αρχιερέας πάει σε ξένη επισκοπή και χωρίς την γνώμη του οικείου Επισκόπου ενεργήσει Αρχιερατικά.³⁶⁰

2. Εάν Αρχιερέας στην δική του επισκοπή χειροτονήσει ξένο Κληρικό άλλου Επισκόπου χωρίς να διαθέτει απολυτήριο και από καταφρόνηση του ιδίου Επισκόπου έρχεται προς αυτόν να χειροτονηθεί.³⁶¹

Για το λόγο αυτό, ο Β' 2 ορίζει ότι τόσο οι Επίσκοποι, όσο και οι αυτοκέφαλοι Μητροπολίτες - Πατριάρχες, έχουν δικαιοδοσία μόνο μέσα στα όρια των επισκοπών, μητροπόλεων κλπ. που ορίζουν οι Ιεροί Κανόνες³⁶².

Μέσα στα όρια της επισκοπής του, σύμφωνα με τον Αποστ. 34, ο κάθε Επίσκοπος πράττει αυτά που ο ίδιος θεωρεί σωστά για το ποίμνιό του, χωρίς να έχει ανάγκη από τη συγκατάθεση του Μητροπολίτη ή του Πατριάρχη. Για όσα θέματα υπερβαίνουν τα όρια της επισκοπής, πρέπει οι Επίσκοποι να ζητούν την γνώμη του Πρώτου Μητροπολίτη - Πατριάρχη και εκείνος την γνώμη της τοπικής Συνόδου και όλων των Επισκόπων.³⁶³

³⁶⁰ Βλ. Αποστ. 35.

³⁶¹ Βλ. Σαρδ.15.

³⁶² «Τους ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι, μηδὲ συγγέειν τὰς ἐκκλησίας· ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας, τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ μόνον οἰκονομεῖν· τοὺς δὲ τῆς Ἀνατολῆς ἐπισκόπους, τὴν Ἀνατολὴν μόνην διοικεῖν... Ἀκλήτους δὲ ἐπισκόπους ὑπὲρ διοίκησιν μὴ ἐπιβαίνειν ἐπὶ χειροτονία, ἢ τισιν ἄλλαις οἰκονομαῖαις ἐκκλησιαστικαῖς. Φυλαττομένου δὲ τοῦ προγεγραμμένου περὶ τῶν διοικήσεων κανόνος, εὐδηλον ὡς τὰ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἢ τῆς ἐπαρχίας σύνοδος διοικήσει, κατὰ τὰ ἐν Νικαῖα ὠρισμένα. Τὰς δὲ ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσι τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, οἰκονομεῖσθαι χρή κατὰ τὴν κρατήσασαν συνήθειαν τῶν Πατέρων».ΡΠ Β', σελ.169. Πρβλ. Α'6, Γ'8, Στ'28.

³⁶³ «Τους ἐπισκόπους ἐκάστου ἔθνους εἰδέναι χρή τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδὲν τι πράττειν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης· ἐκεῖνα δὲ μόνον πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικία ἐπιβάλλει, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιεῖτω τι. Οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται, καὶ δοξασθήσεται ὁ θεός, διὰ Κυρίου, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι· ὁ Πατήρ, καὶ ὁ Υἱός, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα».ΡΠ Β', σελ. 47.

Έτσι, σύμφωνα με τον Αποστ. 35,³⁶⁴ ούτε ο Μητροπολίτης ή Πατριάρχης έχει την άδεια άκλητος να πηγαίνει στις ενορίες των Επισκόπων του και να χειροτονεί ή να ενεργεί άλλο τι Αρχιερατικό ούτε καν να διδάσκει, χωρίς την άδεια του οικείου Επισκόπου (ΣΤ' 20)³⁶⁵. Παραβαίνοντας τους κανόνες αυτούς, ο Αρχιερέας κινδυνεύει με ποινή καθαιρέσεως.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Καρθ. 23(31),³⁶⁶ οι Επίσκοποι δεν πρέπει να πηγαίνουν σε Εκκλησίες άλλου κλίματος, δηλ. Πατριαρχείου ή αυτοκέφαλης Μητροπόλεως, χωρίς λόγο. Εάν υπάρξει εύλογη αιτία, πρέπει να εφοδιάζονται με απολύτικη επιστολή από τον οικείο Πρώτο (Μητροπολίτη ή Πατριάρχη). Σε περίπτωση που κάποιος Επίσκοπος αναγκασθεί να απουσιάσει από την επισκοπή του, ο Σαρδ.11³⁶⁷ ορίζει στον Αρχιερέα που νόμιμα θα κληθεί³⁶⁸ από συνεπίσκοπό του τις τρεις εβδομάδες ως ανώτατο όριο απουσίας από την επισκοπή του.

Το ίδιο χρονικό διάστημα ορίζει και ο Σαρδ. 12³⁶⁹ για τον Επίσκοπο που έχει χωράφια σε υπερόρια Εκκλησία, ως όριο που μπορεί να μένει και να παίρνει τις σοδιές του. Κατά την περίοδο δε που κάποιος Επίσκοπος παραμένει σε ξένη επαρχία, θα πρέπει να διάγει βίο συνετό, διότι σε περίπτωση που ξεσπάσουν τυχόν σκάνδαλα, ο Αγκύρ. 18 λέει ότι οι υπαίτιοι να αφορίζονται από την Εκκλησία.³⁷⁰

³⁶⁴ «Επίσκοπον μη τολμᾶν ἔξω τῶν ἑαυτοῦ ὄρων χειροτονίας ποιεῖσθαι, εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις, καὶ χώρας· εἰ δὲ ἐλεγχθῆι τοῦτο πεποικῶς, παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας, ἢ τὰς χώρας, γνώμην, καθαιρεῖσθω καὶ αὐτός, καὶ οὐς ἔχειροτόνησεν». ΡΠ Β', σελ. 48· πρβλ. Σαρδ. 3.

³⁶⁵ «Μὴ ἐξέστω ἐπισκόπῳ εἰς ἑτέραν τὴν μὴ αὐτῷ προσήκουσαν πόλιν δημοσίᾳ διδάσκειν· εἰ δὲ τις φωραθῆι τοῦτο ποιῶν, τῆς ἐπισκοπῆς παυέσθω· τὰ δὲ τοῦ πρεσβυτέρου ἐνεργείτω». ΡΠ Β', σελ. 349.

³⁶⁶ «Ὅμοίως ἐπίσκοποι πέραν θαλάσσης μὴ ἀποδημείωσαν, εἰ μὴ μετὰ ψηφίσματος τῆς πρώτης καθέδρας τοῦ ἰδίου ἐκάστης χώρας ἐπισκόπου, τουτέστιν, εἰμὴ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πρωτεύοντος κατ' ἐξάιρετον λάβῃ τὴν, ἣτις λέγεται ἀπολυτικὴ, τετυπωμένην, ἥτοι παράθεσιν». ΡΠ Γ', σελ. 366.

³⁶⁷ «Ὅριστέον τοίνυν ἐπὶ τούτῳ χρόνον, ἐπειδὴ καὶ τὸ μὴ ὑποδέχεσθαι ἐπίσκοπον τῶν ἀπανθρώπων καὶ σκαιῶν εἶναι νενόμισται. Μέμνησθε δὲ ἐν τῷ προάγοντι χρόνῳ τοὺς Πατέρας ἡμῶν κεκρικέναι, ἵνα, εἰ τις λαϊκὸς ἐν πόλει διάγων τρεῖς Κυριακὰς ἡμέρας ἐν τρισὶν ἑβδομάσι μὴ συνέρχοιτο, ἀποκινῶιτο τῆς κοινωνίας». ΡΠ Γ', σελ. 259.

³⁶⁸ Εάν κληθεῖ Επίσκοπος να λειτουργήσει σε ξένη Επισκοπή δεν συγχωρεῖται να καθίσει στο ιερό σύνθρονο, κατά την Συνοδική διάγνωση Μιχαήλ του Πατριάρχου του Υπάτου των φιλοσόφων (παρα Αρμενοπούλ. επιτομ. των Κανόνων σελ. 3 του 1^{ου} τόμου των πρακτικῶν των Συνόδων). Βλ. Πηδάλιον, ο.π., σελ. 414(1) και 504.

³⁶⁹ «...Οὕτως οὖν αὐτοῖς συγχωρητέον εἶναι κρίνω, ἵνα, εἰ μέλλοιεν εἰς τὰς ἑαυτῶν παραγίνεσθαι κτήσεις, καὶ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν ποιεῖσθαι, τρεῖς Κυριακὰς ἡμέρας, τουτέστι τρεῖς ἑβδομάδας, ἐν τοῖς ἑαυτῶν κτήμασιν αὐτοὺς διάγειν ...». ΡΠ Γ', σελ. 262.

³⁷⁰ «Εἰ τινες ἐπίσκοποι κατασταθέντες, καὶ μὴ δεχθέντες ὑπὸ τῆς παροικίας ἐκείνης, εἰς ἣν ὀνομάσθησαν, ἐτέραις βούλοιντο παροικίας ἐπιέναι, καὶ βιάζεσθαι τοὺς καθεστῶτας, καὶ στάσεις κινεῖν κατ' αὐτῶν, τούτους ἀφορίζεσθαι. Ἐὰν μὲν τοι βούλοιντο εἰς τὸ πρεσβυτέριον καθέζεσθαι, ἔνθα ἦσαν πρότερον πρεσβύτεροι, μὴ ἀποβάλλεσθαι αὐτοὺς

4.Κανονικές Επιστολές

Όπως έχει αναφερθεί και ανωτέρω, για να μεταβεί κάποιος κληρικός σε μέρος εκτός των ορίων της δικαιοδοσίας του, έπρεπε να εφοδιαστεί με Κανονική επιστολή, την οποία θα παρέδιδε κατά την άφιξή του στον τοπικό Επίσκοπο. Τρία γράμματα ήταν συνήθεια να λαμβάνουν οι Κληρικοί που πήγαιναν από έναν τόπον στον άλλο. Δύο μεν εκείνοι που δεν είχαν κατηγορηθεί για κάτι και είχαν την υπόληψή τους καθαρή, το Υπατικό, που φανέρωνε ποια ήταν η μέρα της χειροτονίας τους και ποιος ήταν ύπατος την εποχή εκείνη, υπογεγραμμένο από τον Αρχιερέα για να φαίνεται η τάξη των προτέρων και των υστέρων χειροτονηθέντων, σύμφωνα με τον κανόνα Καρθ. 88(97)³⁷¹ και το Απολυτικό ή Ειρηνικό, που φανέρωνε ότι έχουν απόλυση και δεν εμποδίζονται από το να ενεργούν τα του κλήρου στον τόπο που πηγαίνουν. Τ'ανωτέρω αναφέρονται στους κανόνες Αντιοχ.7,³⁷² 8,³⁷³ Πενθ. 17³⁷⁴ και Καρθ. 23(31).³⁷⁵

Από την άλλη, οι Κληρικοί που ενεπλάκησαν σε κάποιο σκάνδαλο, κατηγορήθηκαν και αθώωθηκαν, λάμβαναν το συστατικό και κανονικό γράμμα, διότι, κατά τον Λαοδ. 41³⁷⁶, τον Αντιοχ. 8, καθώς και τους Αποστ. 12³⁷⁷ και Δ' 11³⁷⁸, αθώωνε και αποκαθιστούσε τη φήμη και την

-
- της τιμής· ἐὰν δὲ διαστασιάζωσι πρὸς τοὺς καθεστῶτας ἐκεῖ ἐπίσκοπους, ἀφαιρεῖσθαι αὐτοὺς καὶ τὴν τιμὴν τοῦ πρεσβυτερίου, καὶ γίνεσθαι αὐτοὺς ἐκκηρύκτους.» ΡΠ Γ', σελ.58.
- ³⁷¹ «Περὶ Μαξιμιανοῦ δὲ τοῦ Βαγενσίου, ἤρρεσεν ἐκ τῆς συνόδου γράμματα δοθῆναι καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν λαόν, ἵνα κάκεῖνος ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς ἀναχώρησιν, κάκεῖνοι ἑαυτοῖς ἄλλον ἀναζητήσωσιν». ΡΠ Γ', σσ. 518-519.
- ³⁷² «Μηδένα ἄνευ εἰρηνικῶν δέχεσθαι τῶν ξένων». ΡΠ Γ', σελ. 138.
- ³⁷³ «Μηδὲ πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ταῖς χώραις κανονικὰς ἐπιστολάς διδόναι, ἢ πρὸς μόνους τοὺς γείτονας ἐπίσκοπους ἐπιστολάς ἐκπέμπειν· τοὺς δὲ ἀνεπιλήπτους χωρεπισκόπους διδόναι εἰρηνικάς». ΡΠ Γ', σελ. 139.
- ³⁷⁴ «...ὀρίζομεν, ὥστε, ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς τῆς παρελθούσης τετάρτης ἐπιμεμήσεως, μηδένα τῶν ἀπάντων κληρικῶν, κἂν ἐν οἰωδῆποτε τυγχάνῃ βαθμῶ, ἄδειαν ἔχειν, ἐκτὸς τῆς τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου ἐγγράφου ἀπολυτικῆς, ἐν ἐτέρᾳ κατατάττεσθαι ἐκκλησίᾳ·...». ΡΠ Β', σελ. 343.
- ³⁷⁵ «Ὅμοίως ἐπίσκοποι πέραν θαλάσσης μὴ ἀποδημείωσαν, εἰ μὴ μετὰ ψηφίσματος τῆς πρώτης καθέδρας τοῦ ἰδίου ἐκάστης χώρας ἐπίσκοπου, τουτέστιν, εἰμὴ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πρωτεύοντος κατ' ἐξαιρετικὸν λάβῃ τὴν, ἣτις λέγεται ἀπολυτικὴ, τετυπωμένην, ἥτοι παράθεσιν». ΡΠ Γ', σσ. 366-367.
- ³⁷⁶ «Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικὸν ἢ κληρικὸν ἄνευ κελεύσεως ἐπίσκοπου ὀδεύειν.». Ρ.Π.Γ', σελ. 209.
- ³⁷⁷ «Εἴ τις κληρικός, ἢ λαϊκός, ἀφωρισμένος, ἥτοι ἄδεκτος, ἀπελθὼν ἐν ἐτέρᾳ πόλει προσδεχθῆ ἄνευ γραμμάτων συστατικῶν, ἀφορίζεσθω καὶ ὁ δεξάμενος, καὶ ὁ δεχθεὶς.». ΡΠ Β', σελ. 15.
- ³⁷⁸ «Πάντας τοὺς πένητας καὶ δεομένους ἐπικουρίας, μετὰ δοκιμασίας ἐπιστολίοις, εἴτουν εἰρηνικοῖς ἐκκλησιαστικοῖς μόνοις, ὀδεύειν ὠρίσαμεν, καὶ μὴ συστατικοῖς· διὰ τὸ τὰς

υπόληψή τους. Ο Δ΄11 αναφέρει ακόμη ότι οι πένητες θα λάμβαναν ειρηνικές ονομαζόμενες επιστολές, διότι προξενούσαν ειρήνη σε αυτούς που αδικούνταν από άρχοντες, ώστε να τους παραχωρείται χάρη ελέους.

Επιπρόσθετα, κατά τον Σαρδ. 7,³⁷⁹ 8,³⁸⁰ 9,³⁸¹ στέλνονταν και γράμματα προς τον Βασιλιά και τους άρχοντες του παλατιού από τους Επισκόπους παρακλητικά, για βοήθεια των ορφανών και πενήτων και λύτρωση των καταδίκων. Οι προς τον Βασιλιά απερχόμενοι Επίσκοποι και Πρεσβύτεροι έπρεπε να έχουν Κανονική επιστολή της Συνόδου και μάλιστα του Μητροπολίτου, κατά τον Αντιοχ. 11,³⁸² και του Πάπα Ρώμης, κατά τον Καρθ. 106(117)³⁸³. Ως προς τις επιστολές που προορίζονται για τον Βασιλιά, ο Καρθ. 74(83)³⁸⁴ ορίζει, επειδή είναι δύσκολο και φορτικό να υπογράφουν όλοι οι Επίσκοποι της επαρχίας τις επιστολές, επ' ονόματι πάντων να τις υπαγορεύει και να τις υπογράφει ο Επίσκοπος της πρώτης καθέδρας.

συστατικὰς ἐπιστολάς προσήκειν τοῖς οὖσιν ἐν ὑπολήψει μόνοις παρέχεσθαι προσώποις». ΡΠ Β΄, σελ. 243.

³⁷⁹ «...Πρεπωδέστερον δὲ εἶναι ἐνόμισα, ἐπίσκοπον τὴν ἑαυτοῦ βοήθειαν παρέχειν ἐκεῖνω, ὅστις ἂν ὑπὸ τινος βιάζηται, ἢ εἴ τις τῶν χηρῶν ἀδικοῖτο, ἢ αὖ πάλιν ὀρφανὸς τις ἀποστεροῖτο τῶν αὐτῶ προσηκόντων, εἴπερ ἄρα καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα δικαίαν ἔχει τὴν ἀξίωσιν...». ΡΠ Γ΄, σελ. 248.

³⁸⁰ «...Καὶ τοῦτο ἡ ἀγχίνουα ὑμῶν κρινάτω, ἵν' ἐπειδὴ ἔδοξε, διὰ τὸ μὴ πίπτειν ὑπὸ κατάγνωσίν τινα τῶν ἐπισκόπων ἀφικνούμενον εἰς τὸ στρατόπεδον, εἴ τινες αὐτῶν τοιαύτας ἔχοιεν δεήσεις, οἷων ἐπάνω ἐπεμνήσθημεν διὰ ἰδίου διακόνου ἀποστέλλοιεν...». ΡΠ Γ΄, σελ. 252.

³⁸¹ «...Καὶ τοῦτο ἀκόλουθον εἶναι νομίζω, ἵνα εἰ ἐν οἰαδηποτοῦν ἐπαρχία ἐπίσκοποι πρὸς ἀδελφὸν καὶ συνεπίσκοπον ἑαυτῶν ἀποστέλλοιεν δεήσεις, ὁ ἐν τῇ μείζονι τυγχάνων πόλει, τούτέστι τῇ μητροπόλει, αὐτὸς καὶ τὸν διάκονον αὐτοῦ καὶ τὰς δεήσεις ἀποστέλλοι, παρέχων αὐτῶ καὶ συστατικὰς ἐπιστολάς, γράφων δηλονότι κατὰ ἀκολουθίαν καὶ πρὸς τοὺς συναδελφούς καὶ συνεπισκόπους ἡμῶν, οἵτινες ἐν ἐκεῖνω τῷ καιρῷ ἐν τοῖς τόποις ἢ ἐν ταῖς πόλεσι διάγοιεν, ἐν αἷς ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς τὰ δημόσια πράγματα διακυβερνᾷ...». ΡΠ Γ΄, σελ. 253.

³⁸² «Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ ὅλως τοῦ κανόνος, ἄνευ γνώμης καὶ γραμμάτων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχία ἐπισκόπων, καὶ μάλιστα τοῦ κατὰ τὴν μητρόπολιν, ὀρμήσειε πρὸς βασιλέα ἀπελθεῖν, τοῦτον ἀποκηρύττεσθαι, καὶ ἀπόβλητον γίνεσθαι, οὐ μόνον τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀξίας, ἥς μετέχων τυγχάνει· ὡς παρενοχλεῖν τολμῶντα τὰς τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως ἡμῶν ἀκοάς, παρὰ τὸν θεσμὸν τῆς ἐκκλησίας...». ΡΠ Γ΄, σελ. 144.

³⁸³ «...Διό, ἐὰν ὁ λαβὼν ἀπολυτικὴν πρὸς τὴν Ῥώμην μόνον, σιωπήσας τὴν ἀνάγκην, δι' ἣν εἰς τὸ κοιτάτον αὐτὸν χρῆ πορευθῆναι, θελήσῃ εὐθέως εἰς τὸ κοιτάτον βαδίσει, ἀποκινηθῆ τῆς κοινωνίας. Ἐὰν δὲ ἐκεῖσε ἐν τῇ Ῥώμῃ αἰφνηδία ἀνάγκη ἀναφῆ τοῦ ἀπελθεῖν εἰς τὸ κοιτάτον, ἐμφανίσῃ αὐτὴν τὴν ἀνάγκην τῷ ἐπισκόπῳ Ῥώμης, καὶ παρακομίσῃ ἀντίγραφον τοῦ αὐτοῦ τῆς Ῥώμης ἐπισκόπου...». ΡΠ Γ΄, σσ. 554-555.

³⁸⁴ «Περὶ ἐλευθεριῶν δηλαδὴ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κηρυκτέων, ἐὰν τοῦτο οἱ ἡμέτεροι συνιερεῖς φαίνωνται ποιοῦντες ἀνά τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἡ ἡμετέρα δηλὸν πεποίθησις τῇ τούτων τάξει ἔπηται, δοθείσης φανερώς ἀδείας πεμπομένου τοποτηρητοῦ, ἵνα οἰαδήποτε ἄξια πίστεως ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως καὶ τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας ἐκτελέσαι δυνηθεῖ, καὶ ἡμεῖς ἐπαινετῶς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ὑποδεξώμεθα...». ΡΠ Β΄, σσ. 496-497.

Επίσης, συνηθιζόταν να στέλνονται από τους νεοχειροτονημένους και στους τους νεοχειροτονημένους Πατριάρχες τριών ειδών γράμματα:

1. Συνοδικά.
2. Αμοιβαία.
3. Ενθρονιστικά.

Συνοδικές λέγονταν οι επιστολές που γράφονταν Συνοδικά και έστελνε ο νέος Πατριάρχης ομολογώντας την Ορθόδοξη πίστη, κατά την γνώμη της Καθολικής Εκκλησίας, ενώ Αμοιβαίες είναι αυτές που ζητούσαν από τους Πατριάρχες να συναινέσουν δια αποκρίσεως στην χειροτονία του νέου Πατριάρχη.

Τέλος, ενθρονιστικές είναι οι επιστολές εκείνες που γράφονταν στην αρχή της προβιβάσεως στον Πατριαρχικό θρόνο από τους πρώτους των Εκκλησιών. Οι τελευταίες πλέον καλούνται Συγχαρητικές.³⁸⁵

Ο Αποστ. 33³⁸⁶ ορίζει ότι κανένας ξένος Επίσκοπος, Πρεσβύτερος ή Διάκονος δεν πρέπει να γίνεται δεκτός από άλλους Επισκόπους χωρίς να κατέχει κανονικά γράμματα· ο μὲν Επίσκοπος του Μητροπολίτη του, ο δε Πρεσβύτερος και Διάκονος του Επισκόπου ή Μητροπολίτου του.³⁸⁷ Αλλά και εάν έχουν κανονικές επιστολές, και πάλι πρέπει να εξετάζονται από τον οικείο Επίσκοπο αν είναι Ορθόδοξοι ή όχι. Εάν είναι Ορθόδοξοι, μόνο τότε θα γίνονται δεκτοί σε κοινωνία, ενώ αν βρεθούν κακόδοξοι, ο Κανόνας απαγορεύει την κοινωνία και προβλέπει να τους παρέχονται μόνο τα αναγκαία και ν'αποχωρούν. Συνακόλουθα, ενώ ο Δ'13³⁸⁸ απαγορεύει να λειτουργούν σε άλλη πόλη ξένοι Κληρικοί και Αναγνώστες χωρίς Κανονικές επιστολές του ιδίου Επισκόπου, κατά τον Αποστ.15³⁸⁹ επιτρέπεται να κοινωνούν ως λαϊκοί.

³⁸⁵ Βλ., Πηδάλιον, *ο.π.*, σελ.14(2).

³⁸⁶ «Μηδένα τῶν ξένων ἐπισκόπων, ἢ πρεσβυτέρων, ἢ διακόνων ἄνευ συστατικῶν προσδέχεσθαι· καὶ ἐπιφερομένων δὲ αὐτῶν, ἀνακρινέσθωσαν· καὶ εἰ μὲν ὅσι κήρυκες τῆς εὐσεβείας, προσδέχέσθωσαν· εἰ δὲ μὴ γε, τὰ πρὸς χρείαν αὐτοῖς ἐπιχορηγήσαντες, εἰς κοινωνίαν αὐτοὺς μὴ προσδέξησθε· πολλὰ γὰρ κατὰ συναρπαγὴν γίνεται». ΡΠ Β', σελ. 43. Πρβλ. Ζ'11, Λαοδ.41 & 42.

³⁸⁷ Ο Αντιοχ.8, μάλιστα, απαγορεύει να δίνουν κανονικές επιστολές οι Πρεσβύτεροι, αλλά οι ανεπίληπτοι Χωρεπίσκοποι. Βλ. ΡΠ Γ', σελ. 139.

³⁸⁸ «Ξένους κληρικούς καὶ ἀγνώστους, ἐν ἑτέρᾳ πόλει, δίχα συστατικῶν γραμμάτων τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, μηδὲ μὴ μὴδαμοῦ λειτουργεῖν». ΡΠ Β', σελ. 250.

³⁸⁹ «Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν κληρικῶν, ἀπολείψας τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, εἰς ἑτέραν ἀπέλθῃ, καὶ παντελῶς μεταστὰς διατρίβῃ ἐν ἄλλῃ παροικίᾳ, παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, τοῦτον κελεύομεν μηκέτι λειτουργεῖν, εἰ μάλιστα προσκαλουμένου αὐτὸν τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ ἐπανελθεῖν, οὐχ ὑπήκουσεν, ἐπιμένων τῇ ἀταξίᾳ· ὡς λαϊκὸς μέντοι ἐκεῖσε κοινωνεῖτω». ΡΠ Β', σελ. 20.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄

ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΧΕΣΕΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

1. Σχέσεις Εκκλησίας – Πολιτείας

Ήδη στο Σύνταγμα του 1952, η Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία καθιερώνεται ως επίσημη θρησκεία του Ελληνικού Κράτους. Συνεπώς, τόσο ο Πρωθυπουργός,³⁹⁰ όσο και οι λοιποί αξιωματούχοι ορκίζονται κατά την ανάληψη των καθηκόντων τους στ'όνομα της Αγίας και ομοουσίου Τριάδος, ενώ ταυτόχρονα το Κράτος αναλαμβάνει την υποχρέωση να ενισχύσει υλικά την Εκκλησία, είτε άμεσα με τη μισθοδοσία των λειτουργών της είτε έμμεσα με διάφορες φορολογικές ελαφρύνσεις και απαλλαγές. Η μεταρρύθμιση των ανωτέρω πραγματοποιείται στην Ε΄ Αναθεωρητική Βουλή, με διατάξεις που εισάγονται στο Σύνταγμα του 1975. Ειδικότερα, το 3ο άρθρο (και όχι το πρώτο) περιλαμβάνει διάταξη με την οποία ρυθμίζονται οι σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας. Παρά το γεγονός ότι δεν συντελέστηκε κάποια μεταβολή στη σχέση τους προς την κατεύθυνση του διαχωρισμού, μέσα στο πλαίσιο της εκκοσμίκευσης τους Κράτους, οι ανώτατοι άρχοντες δεν επιβάλλεται πλέον να είναι χριστιανοί. Η ορκωμοσία του Προέδρου γίνεται ενώπιον της Βουλής και όχι της Ιεράς Συνόδου, ωστόσο ο ίδιος υπόσχεται να προστατεύει την επικρατούσα θρησκεία [Βλ. άρθρα 31 και 33 § 2 Σ (Σύνταγμα της Ελλάδος 1975/1986)].³⁹¹

Η ερμηνεία του άρθρου 3. σε συνδυασμό με το άρθρο 13, που κατοχυρώνει τη θρησκευτική ελευθερία, οδηγεί σε μια πιο χαλαρή άποψη αναφορικά με τις σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας, την αυτοδιοίκηση της Εκκλησίας και το εύρος ισχύος των Ιερών κανόνων. Τοιουτοτρόπως στη χώρα μας παρατηρείται ρευστότητα στις σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας, η οποία δημιουργεί παρεκκλίσεις από την Κανονική τάξη και διαμορφώνεται από τα πρόσωπα που είναι επικεφαλής της διοίκησης της Εκκλησίας και της Κυβέρνησης.³⁹²

Αφού, λοιπόν, προηγήθηκε η αναγκαία ανασκόπηση της σύγχρονης πραγματικότητας, ακολουθεί η εξέταση των Κανόνων που καθορίζουν και διαμορφώνουν τις σχέσεις των δύο αυτών θεσμών.

³⁹⁰ Βλ. άρθρο 47 Σ. 1952.

³⁹¹ Κονιδάρη Ιωάννου, *ό.π.*, σελ. 95.

³⁹² Κονιδάρη Ιωάννου, *ό.π.*, σελ. 98.

2. Πολιτειακή Στήριξη/Αρωγή

Οι Ιεροί Κανόνες αναθέτουν στην Πολιτεία την ευθύνη και την υποχρέωση να βοηθά και να στηρίζει την Εκκλησία. Σύμφωνα με τον 93(100) Κανόνα της Συνόδου της Καρθαγένης,³⁹³ η βοήθεια που ζητά η Εκκλησία από την Πολιτεία μαρτυρείται στις Γραφές, ιδίως στο παράδειγμα του Αποστόλου Παύλου, ο οποίος διασώθηκε από τους εξ'Ασίας Ιουδαίους από στρατιωτική δύναμη.³⁹⁴ «Λικμήτωρ ασεβών βασιλεύς σοφός».³⁹⁵

Εκείνους που αμαρτάνουν εις τα θεία και εις τον Θεόν, και μήτε με νουθεσίες μήτε μ'επιτίμια σωφρονίζονται, έχουν καθήκον οι Επίσκοποι να τους σωφρονίζουν με την δύναμιν της πολιτικής εξουσίας, όταν ατιμάζεται ο Θεός και υβρίζεται. Έτσι, ο Κύριος αυτούς που αμάρταναν στον ίδιο ούτε κτύπησε ούτε κακολόγησε, αυτούς, όμως, που βεβήλωναν τον Ναό του Σολομώντος και τον έκαναν σπήλαιο ληστών και οίκον εμπορίου, έκανε φραγγέλιον από σχοινί και εξέβαλε από το ιερόν, διότι αμάρταναν προς τον Θεόν και τον οίκο του Πατρός του. Κατά τούτον τον λόγον και ο Χρυσόστομος θέλει να σωφρονίζονται οι βλάσφημοι με πληγαίς, *ώς εις Θεόν αμαρτάνοντες*. Διότι λει: «Αν ακούσεις κάποιον να βλασφημεί τον Θεόν μέσα στην αγορά ή στον δρόμο, πλησίασε κοντά και έλεξέ τον για την βλασφημία του. Αν είναι ανάγκη να τον κτυπήσεις, κτύπησέ τον».³⁹⁶

Η βοήθεια που μπορεί να προσφέρει η πολιτεία στην Εκκλησία είναι είτε για το σωφρονισμό κάποιων, που ενώ τους έχουν επιβληθεί τα επιτίμια από τα εκκλησιαστικά δικαστήρια συνεχίζουν να μην υπακούν, είτε για περιπτώσεις που ζητείται από την πολιτεία και τους τοπικούς άρχοντες να συνδράμουν με τις δυνάμεις τους για το καλό της θρησκείας. Στην πρώτη περίπτωση βλέπουμε τον ΑΒ'9 να λέει : «... Εί δέ τινες εἶεν παντελῶς ἀνυποτακτοῦντες καὶ τῷ σωφρονισμῷ τῶν ἐπιτιμίων μὴ

³⁹³ «...κατὰ οὖν τῆς ἐκείνων μανίας δυνάμεθα συμμαχίας θείας τυχεῖν, οὐκ ἀήθους δέ, οὐδὲ ἀλλοτριίας, ἀπὸ τῶν ἁγίων Γραφῶν, ὅποταν Παῦλος ὁ Ἀπόστολος, ὡς ταῖς ἀληθιναῖς Πράξεσι τῶν Αποστόλων δεδήλωται, τὴν σύμπνοιαν τῶν ἀτάκτων στρατιωτικῆ ἀπεκίνησε βοήθεια. Ἡμεῖς τοῖνυν τοῦτο αἰτοῦμεν, ἵνα ταῖς καθολικαῖς τάξεσι τῶν ἐκκλησιῶν, ἀνὰ ἐκάστην πόλιν καὶ ἀνὰ διαφόρους τόπους τῶν γειτονεουσῶν ἐκάστων κτήσεων, ἀνυπερθέτως παραφυλακῆ παρασχεθῆ. ...».ΡΠ Γ', σελ. 259.

³⁹⁴ Βλ. Πράξ. 21:31-33.

³⁹⁵ Παρ.Σολ.20:26

³⁹⁶ Βλ. Πηδάλιον, ο.π., σελ.27(1) (Ομιλία 1^η ανδριάντ.)

ὑπείκοντες, τούτους, διὰ τῆς πρὸς τοὺς κατὰ τόπον ἄρχοντας ἐγκλήσεως, οὐδεὶς κωλύει σωφρονίζεσθαι. ...».³⁹⁷

Ο 5^{ος} Κανόνας της εν Αντιοχεια Τοπικῆς Συνόδου ορίζει: «Εἰ δὲ παραμένοντες θορυβῶν καὶ ἀναστατῶν τὴν ἐκκλησίαν, διὰ τῆς ἕξωθεν ἐξουσίας ὡς στασιώδη αὐτὸν ἐπιστρέφεσθαι».³⁹⁸ Επιπρόσθετα, ο Καρθ. 48(57)³⁹⁹ καὶ 53(62)⁴⁰⁰ ορίζει να καθαιρεῖται καὶ μετὰ να παραδίδεται στην αρχοντική αυθεντία ο Επίσκοπος που επιμείνει, ἀκόμη καὶ μετὰ ἀπό νουθεσία της Συνόδου, ν'απειθεί καὶ να κατέχει αντικανονικά ξένη Επισκοπή ἢ να αναβαπτίζει ἢ να αναχειροτονεῖ.

Ὡς προς τη δεύτερη περίπτωση, οὐ Καρθ. 58(67)⁴⁰¹ καὶ 84(92)⁴⁰² ζητοῦν ἀπό τοὺς Βασιλεῖς βοήθεια προκειμένου να αφανίσουν παντελῶς ἀπό την Αφρικὴ τα λείψανα τῶν εἰδώλων. Επίσης, επιθυμώντας το σεβασμὸς προς τη θρησκεία καὶ τοὺς τόπους λατρείας αὐτῆς, ο Καρθ. 60(69)⁴⁰³ αἰτεῖται οὐ Βασιλεῖς να ἐμποδίσουν με την ἐξουσία που ἔχουν τα συμπόσια ἕξω ἀπὸ Ἱερούς ναοὺς, σαν ἐνδειξη σεβασμοῦ.

Επιπρόσθετα, εἰς ἐνδειξη σεβασμοῦ προς τοὺς Επισκόπους, ο Καρθ. 67(76)⁴⁰⁴ αἰτεῖται ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες της Αφρικῆς να συνδράμουν την

³⁹⁷ Βλ. ΡΠ Β', σελ. 679.

³⁹⁸ Βλ. ΡΠ Γ', σελ. 136.

³⁹⁹ «...Λέγω οὖν, ἐὰν δοκῆ, ὀφείλομεν παντὶ τρόπῳ ἀγωνίσασθαι, τούτοις μὴ μόνον τὰς τοιαύτας διοικήσεις μὴ φυλάττεσθαι, ἀλλὰ μὴδὲ τὰς οἰκείας ἐκκλησίας τὰς κακῶς εἰς αὐτοὺς περιελθούσας, καὶ ἵνα αὐθεντικῶς δημοσία ἐκβάλλωνται, καὶ αὐτῇ τῇ τῶν πρωτευόντων καθέδρᾳ ἀποκινῶνται. ...». ΡΠ Γ', σελ. 419.

⁴⁰⁰ «...ὥστε μὴ ἐξεῖναι γίνεσθαι ἀναβαπτίσεις, ἢ ἀναχειροτονήσεις, ἢ μετακινήσεις ἐπισκόπων. Κρεσκώνιος, οὖν τοῦ Ῥεκένης ἀγροῦ ἐπίσκοπος, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου λαοῦ, τῇ Τουβηνέκῃ ἐπέβη ἐκκλησίᾳ, καὶ ἕως τῆς σήμερον πολλάκις ὑπομνησθεὶς κατὰ τὸ ὀρισθὲν καταλιπεῖν τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν, ἢ τινὶ ἐπῆλθεν, οὐχ' εἴλετο. ...» ΡΠ Γ', σελ. 432.

⁴⁰¹ «Ἐν χάριν αἰτήσαι δεῖ τοὺς θρησκευτικωτάτους βασιλεῖς, ὥστε τὰ ἐγκαταλείμματα τῶν εἰδώλων τὰ κατὰ πᾶσαν τὴν Ἀφρικὴν κελεῦσαι παντελῶς ἀνακοπῆναι καὶ γὰρ ἐν πολλοῖς τόποις παραθαλασσίους καὶ διαφόρους κτήσεις ἀκμάζει ἐτι τῆς πλάνης ταύτης ἢ ἀδικία· ἵνα παραγγελθῶσι καὶ αὐτὰ ἀπαλειφθῆναι, καὶ οἱ ναοὶ αὐτῶν οἱ ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ ἀποκεκρυμμένοις τόποις χωρὶς τινος εὐκοσμίας καθεστῶτες παντὶ τρόπῳ κελευσθῶσι καταστραφῆναι». ΡΠ Γ', σελ. 462.

⁴⁰² «Ὅμοίως ἤρρεσεν αἰτηθῆναι ἀπὸ τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων, ἵνα τὰ λείψανα τῆς εἰδωλολατρίας, μὴ μόνον τὰ ἐν ξοάνοις, ἀλλὰ καὶ ἐν οἰοσδήποτε τόποις, ἢ ἄλσεσιν, ἢ δένδροις, παντὶ τρόπῳ ἐξαλειφθῶσι». ΡΠ Γ', σελ. 511.

⁴⁰³ «...ἐπειδὴ παρὰ τὰ θεῖα παραγγέλματα ἐν πολλοῖς τόποις συμπόσια οὕτως ἐπιτελοῦνται, ἐκ τῆς ἐθνικῆς πλάνης προενεχθέντα, ὡς καὶ Χριστιανούς τοῖς Ἑλλήσι λάθρα προσσυνάγεσθαι ἐπὶ τῇ τούτων τελετῇ, ἵνα κελεύσῃσι τὰ τοιαῦτα κωλυθῆναι καὶ ἐκ τῶν πόλεων καὶ ἐκ τῶν κτήσεων ...». ΡΠ Γ', σελ. 465.

⁴⁰⁴ «...Δι' ὧν δὲ παντὶ τρόπῳ ἐκτελεσθῆναι καὶ προσβοηθηθῆναι ἢ καθολικῇ ἐνότης φανερῶ κέρδει τῶν ἀδελφικῶν ψυχῶν φανεῖν ἐν τοῖς τόποις, οἷς διάγουσι, μὴ ἐμπόδιση τούτοις τὸ ὀρισθὲν κατὰ τῶν τιμῶν αὐτῶν ἐν τῇ περαματικῇ συνόδῳ, ὅποταν τὸ σωθῆναι οὐδενὶ προσώπῳ ἀποκέκλεισται· τουτέστιν, ἵνα οἱ χειροτονηθέντες ἐν τῷ τῶν Δονατιστῶν μέρει, ἐὰν πρὸς τὴν καθολικὴν πίστιν διορθωθέντες μετελθεῖν θελήσοιεν, μὴ κατὰ τὴν

μητέρα Εκκλησία και με αρχοντική δυναστεία και επιμέλεια να σταματήσουν τα κακά στις περιοχές που καταφρονούν την αυθεντία των Επισκόπων.

Με τον Καρθ.96(106)⁴⁰⁵ ζητά η Σύνοδος από τον Βασιλέα πέντε Εκβιβαστάς-επεξεργαστάς, που είναι απαραίτητοι για τις ανάγκες της Εκκλησίας. Αυτοί είχαν το καθήκον να κάνουν τις Συνοδικές αποφάσεις νομικά εκτελεστές μέσα στην Αυτοκρατορία. Δηλαδή ήσαν Βασιλικοί άρχοντες που έφερναν εις έκβασιν και πέρας τις αποφάσεις των Συνόδων και είχαν την εξουσία να σωφρονίζουν τους απειθείς και εναντιούμενους σ'αυτάς. Η μετάφραση των εβδομήκοντα τους ονομάζει Γραμματείς (Ιησ.Ναυή1:1). Κατά τον Καρθ.123(132),⁴⁰⁶ έχουν την εξουσία να φροντίζουν την επιστροφή των αιρετικών σε συνεργασία με τον κατά τόπον Επίσκοπον.

Τέλος, προς όφελος την κοινωνίας, και πιο συγκεκριμένα των κατώτερων στρωμάτων και των δεινοπαθόντων, ο Καρθ. 75(83)⁴⁰⁷ και 97(107)⁴⁰⁸ αιτείται από τους Βασιλείς να ορίσουν εκδίκους, ώστε με την εξουσία αυτών και της Εκκλησίας να εμποδίζεται η τυραννία των πλουσίων κατά των φτωχών.

Οι εκδικοί διακρίνονται σε Εκκλησιαστικούς και Βασιλικούς:

1.Ως προς τους Εκκλησιαστικούς παρατηρείται πως δώδεκα ήσαν στην Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως.Ο πρώτος ελέγετο Πρωτέκδικος και μετά δύο εκδίκων έκρινε τις μικρές υποθέσεις τις εισερχόμενες στην Εκκλησία⁴⁰⁹ που κατά τον Δ'2,δεν χειροθετούνται αλλά προβάλλονται.

2.Βασιλικοί,ονομάζονται έτσι από τους Ιερούς Κανόνες Καρθ.75(83) και Καρθ.97(107).Από τον Βαλσαμών ονομάζονται Δεφένσορες και από τον Ιουστινιανό Εκκλησιέκδικοί.⁴¹⁰ Ήσαν Βασιλικοί άρχοντες με θητεία δύο χρόνων και δύναμιν,ώστε να μην επιτρέπουν

περαματικήν σύνοδον μη δεχθῶσιν ἐν ταῖς οἰκείαις τιμαῖς, ἀλλὰ μᾶλλον οὗτοι προσδεχθῶσι, δι' ὧν τῆ καθολικῆ ἐνότητι γίνεται πρόνοια.»ΡΠ Γ', σσ. 476-477.

⁴⁰⁵ Βλ. Πηδάλιον, *ο.π.*, σελ.515.

⁴⁰⁶ Βλ. Πηδάλιον, *ο.π.*, σελ.534

⁴⁰⁷ «Σύμπασιν ἔδοξεν αἰτῆσαι ἀπὸ τῶν βασιλέων διὰ τὴν τῶν πενήτων κάκωσιν, ὧν ταῖς ἐπαχθειαῖς ἀπαύστως ἡ ἐκκλησία παρενοχλεῖται, ὥστε ἐκδίκους τούτοις μετὰ τῆς τῶν ἐπισκόπων προνοίας ἐπιλεγῆναι κατὰ τῆς τῶν πλουσίων τυραννίδος». ΡΠ Γ', σελ. 494.

⁴⁰⁸ «αἰτήσωσιν ἀπὸ τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων ὥστε δοθῆναι ἄδειαν τοῦ καταστήσαι ἐκδίκους σχολαστικούς, οἵτινες αὐτὸ τοῦτο τὸ λειτουργημα, τοῦ ἐκδικεῖν τὰ πράγματα, ἐπιτήδευμα ἔχουσι». ΡΠ Γ', σελ. 539.

⁴⁰⁹ Βλ. Πηδάλιον, *ο.π.*, σελ..186(2)

⁴¹⁰ Βλ. Πηδάλιον, *ο.π.*, σελ.186(2)

στους δυνάστας να κατατρέχουν τους ασθενείς και φτωχούς, ούτε στους εφοριακούς να παίρνουν παραπάνω από το νόμιμο και δικάζαν υποθέσεις εώς τριακοσίων νομισμάτων και ελαφρότερες εγκληματικές.⁴¹¹

3.Επίσκοπος - Πολιτειακή Αρχή

Οι σχέσεις των Κληρικών και του Βασιλιά διαμορφώνονται και αυτές μέσα στο σύστημα των σχέσεων Εκκλησίας – Πολιτείας και ορίζονται από τους Ιερούς Κανόνες. Έτσι, σύμφωνα με αυτούς, είναι επιβεβλημένο ν'ακολουθείται ένα συγκεκριμένο τυπικό, ώστε να είναι δυνατή η επικοινωνία των Επισκόπων με το Βασιλιά. Αρχικά, θα πρέπει να πούμε ότι οι Επίσκοποι και οι Κληρικοί εν γένει απαγορεύεται από τον Αντιοχ. 11⁴¹² να πηγαίνουν στον Βασιλιά, χωρίς Κανονική επιστολή υπογεγραμμένη από την Σύνοδο και τον Μητροπολίτη. Η παράβαση αυτή είναι σοβαρότατη και τιμωρείται με καθαίρεση. Όσοι δε Επίσκοποι, Πρεσβύτεροι και Διάκονοι έχουν καθαιρεθεί από το αρμόδιο όργανο της Εκκλησίας, σύμφωνα με τον Αντιοχ. 12⁴¹³, δεν έχουν καν το δικαίωμα να ζητούν ακρόαση από το Βασιλιά με σκοπό την ακύρωση της αποφάσεως αυτής. Αυτός που το κάνει αυτό, χάνει το δικαίωμα του εκκλητου - Εκκλησιαστικής εφέσεως και η καθαίρεσή του είναι τελεσίδικη. Έτσι, οι Επίσκοποι θα πρέπει ν'απευθύνονται στο Βασιλιά μόνο για σοβαρές εκκλησιαστικές - κοινωνικές υποθέσεις, όπως χάριν ελέους σε χήρες που έχουν αδικηθεί, ορφανούς που τους έχουν στερήσει τα υπάρχοντά τους ή μετά από πρόσκληση του Βασιλιά, και όχι για να αιτούνται προσωπικές χάρες, διότι αυτό γίνεται αιτία ν'ατιμάζεται το Επισκοπικό αξίωμα και να

⁴¹¹ Βλ. Πηδάλιον, *ο.π.*, σελ.504(2)

⁴¹² «Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ ὅλως τοῦ κανόνος, ἄνευ γνώμης καὶ γραμμάτων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, καὶ μάλιστα τοῦ κατὰ τὴν μητρόπολιν, ὀρμήσειε πρὸς βασιλέα ἀπελθεῖν, τοῦτον ἀποκηρύττεσθαι, καὶ ἀπόβλητον γίνεσθαι, οὐ μόνον τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀξίας, ἧς μετέχων τυγχάνει· ὡς παρενοχλεῖν τολμῶντα τὰς τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως ἡμῶν ἀκοάς, παρὰ τὸν θεσμὸν τῆς ἐκκλησίας. Εἰ δὲ ἀναγκαῖα καλοῖη χρεια πρὸς βασιλέα ὀρμᾶν, τοῦτο πράττειν μετὰ σκέψεως καὶ γνώμης τοῦ κατὰ τὴν μητρόπολιν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ, τοῖς τε τούτων γράμμασιν ἐφοδιάζεσθαι». ΡΠ Γ', σελ. 144.

⁴¹³ «Εἴ τις ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καθαιρεθεὶς πρεσβύτερος ἢ διάκονος, ἢ καὶ ἐπίσκοπος ὑπὸ συνόδου, ἐνοχλῆσαι τολμήσειε τὰς βασιλέως ἀκοάς, δεόν ἐπὶ μείζονα ἐπισκόπων σύνοδον τρέπεσθαι, καί, ἃ νομίζει δίκαια ἔχειν, προσαναφέρειν πλείοσιν ἐπισκόποις, καὶ τὴν παρ' αὐτῶν ἐξέτασιν τε καὶ ἐπίκρισιν ἐκδέχεσθαι, ὁ δέ, τούτων ὀλιγορήσας ἐνοχλείσειε τῷ βασιλεῖ· καὶ τοῦτον μηδεμιᾶς συγγνώμης ἀξιοῦσθαι, μηδὲ χώραν ἀπολογίας ἔχειν, μηδ' ἐλπίδα μελλούσης ἀποκαταστάσεως προσδοκᾶν». ΡΠ Γ', σελ. 146.

χάνει το κύρος και την παρρησία του.⁴¹⁴ Για να μην καταφρονείται λοιπόν το Επισκοπικό αξίωμα, όταν είναι ανάγκη να επικοινωνήσουν με το Βασιλιά οι Επίσκοποι, κρίνεται αναγκαίο να στέλνουν διακόνους και όχι να παρουσιάζονται αυτοπροσώπως. Αυτό συμβαίνει για δύο λόγους:

1. Για να μην διαβάλλει κανείς τον Επίσκοπο.
2. Για να ολοκληρωθεί ταχύτερα η υπόθεση.⁴¹⁵

Επιπρόσθετα, οι Αντιοχ. 11 και Σαρδ. 9⁴¹⁶ θέλουν τον Επίσκοπο που έχει ανάγκη να μιλήσει στον Βασιλιά να ενημερώσει τον Πρώτον (Μητροπολίτη - Πατριάρχη) και εάν αυτός το κρίνει εύλογο, να στείλει με τον Διάκονό του τις απαραίτητες κανονικές επιστολές προς τον Επίσκοπο που τις ζήτησε, αλλιώς το αίτημα του ν'απορρίπτεται. Οι δε Επίσκοποι που βρίσκονται στις κοντινές πόλεις, που εδρεύουν οι Βασιλείς, έχουν χρέος σύμφωνα με τον Σαρδ. 20⁴¹⁷ ν'ανακρίνουν τους διερχόμενους Επισκόπους με σκοπό την ανεύρεση της αιτίας της επίσκεψής τους στον Βασιλέα και εάν κρίνουν ότι η αιτία αυτή δεν είναι εύλογη, αλλά χάριν επιδείξεως, φιλαρχίας ή κοσμικών αξιώσεων, να μην υπογράφουν τις κανονικές επιστολές που κρατούν και να μην κοινωνούν μαζί τους.

⁴¹⁴ Βλ. Σαρδ.7, ΡΠ Γ', σελ. 248.

⁴¹⁵ Βλ. Σαρδ. 8, ΡΠ Γ', σελ. 252.

⁴¹⁶ «...Εἰ δὲ ἔχοι τις τῶν ἐπισκόπων φίλους ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ παλατίου, καὶ βούλοιο περὶ τίνος, ὅπερ πρεπωδέστατον εἶη ἀξιῶσαι, μὴ κωλύοιο διὰ τοῦ ἑαυτοῦ διακόνου καὶ ἀξιῶσαι καὶ ἐντείλασθαι τούτοις, οὓς τε τὴν αὐτῶν ἀγαθὴν βοήθειαν ἀξιούντι αὐτῷ παρέχειν ἡγοῖτο...» ΡΠ Γ', σελ. 253.

⁴¹⁷ «... αὐτα σωτηριωδῶς καὶ ἀκολουθῶς ὀρισθέντα, καὶ πρεπόντως τῇ ἐπιτιμίᾳ ἡμῶν τῶν ἱερέων, καὶ Θεῷ ἀρέσαντα καὶ ἀνθρώποις, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἰσχὴν ἑαυτῶν κατασχεῖν οὐ δυνήσονται, ἐὰν μὴ καὶ φόβος ταῖς ἐξενεχθείσαις ἀποφάσεσιν ἀκολουθήσῃ· ἴσμεν γὰρ καὶ αὐτοί, πλεονάκις διὰ τὴν ὀλίγων ἀναισχυρτίαν τὸ θεῖον καὶ σεβασμιώτατον ὄνομα τῆς ἱερωσύνης εἰς κατάγνωσιν ἐληλυθέναι. ...». ΡΠ Γ', σελ. 280.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην εργασία αυτή επιχειρήθηκε λεπτομερώς ν'αναζητηθούν οι Ιεροί Κανόνες που σχετίζονται με το θεσμό του Επισκόπου και την εξουσία αυτού, μέσα στους κόλπους της Εκκλησίας· πώς δηλαδή η πρόνοιά τους αγγίζουν κάθε πλευρά της Εκκλησιαστικής, κοινωνικής και προσωπικής ζωής του Επισκόπου αφού οι αποφάσεις αυτές επηρεάζουν τη ζωή όλης της Εκκλησίας.

Αβίαστα, λοιπόν, συμπεραίνει κανείς ότι η υπακοή στους Επισκόπους είναι υπακοή προς τον ίδιο τον Κύριο. Εφόσον οι Επίσκοποι υπακούουν τον Κύριο, έχουν την Αποστολική Διδαχή και Διαδοχή, είναι εις τόπον και τύπον Χριστού και μιμητές του «καλού Ποιμένος», εκούσια προσφέρουν τη ζωή και τις υπηρεσίες τους στο ποίμνιό τους, στερούμενοι πολλές από τις επιθυμίες τους, ώστε με τον τρόπο αυτό ν'αποτελέσουν τα σωστά πρότυπα.

Ο όρος «κανών» αναφέρεται στις εν Αγίω Πνεύματι αυθεντικές αποφάσεις της Εκκλησίας, σε Οικουμενικές, Τοπικές Συνόδους και των μεγάλων Πατέρων.

Οι αποφάσεις αυτές διατυπώνουν τις αναλλοίωτες μέσα στο χρόνο αρχές της εν Χριστώ Αποκάλυψης, ενώ ταυτόχρονα διασφαλίζουν τη συνέχεια του Μυστηρίου της Εκκλησίας, παρά τις εκάστοτε κοινωνικές και ιστορικές συνθήκες και μεταβολές.

Η ορθότητα των ιερών Κανόνων απορρέει από το ότι οι Κανόνες στηρίζονται στη θεόπνευστη Αγία Γραφή και την ιερή παράδοση της Εκκλησίας και των Αποστόλων, θεσπίστηκαν ή επικυρώθηκαν από Οικουμενικές Συνόδους, που εκφράζουν το αλάθητο της Εκκλησίας. Με τη θέσπισή τους από τις Συνόδους, αποκτούν οικουμενικότητα, διαχρονικότητα, διατοπικότητα και αυθεντικότητα.

Οι Ιεροί Κανόνες είναι αυτοί που βοηθούν τους ποιμένες της Εκκλησίας να πράττουν τα σωστά και τα δίκαια. Ορίζουν ποια είναι τα παραπτώματα που ανά τους αιώνες ψηφίστηκαν ως επιβλαβή για τη ζωή εντός της Εκκλησίας και ποιος ο τρόπος αντιμετώπισης των καταστάσεων που απειλούν την πίστη και το δόγμα. Ασφαλώς, η επέμβαση της Εκκλησίας και οι επί τη βάσει των ιερών κανόνων επιβαλλόμενες ποινές έχουν χαρακτήρα παιδαγωγικό και επιβάλλονται με αγάπη και σκοπό τη θεραπεία. Ο Επίσκοπος, ως κέντρο της Εκκλησίας, οφείλει, γνωρίζοντας και ακολουθώντας τους Κανόνες, να διαφυλάττει

την ενότητα της Εκκλησίας, διδάσκοντας συνεχώς το ποίμνιό του την αρετή και τη μετάνοια, το ήθος και τον ορθό δρόμο προς τη σωτηρία.

Βιβλιογραφία

Πηγές

Ἡ Παλαιά Διαθήκη κατά τούς Ο΄, ἐπιμ. Α. Rahlfs, Ἀθήναι: Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος 1981.

Novum Testamentum Graece(Nestle-Aland), εκδ. Β. Aland / Κ. Aland / J. Karavidopoulos / C. M. Martini / Β.Μ. Metzger, Stuttgart, 1995²⁷.

The Greek New Testament, ἐπιμ. Β. καί Κ. Aland, C. M. Martini, J. Karavidopoulos, Β. Μ. Metzger, Stuttgart 1993.

Ἡ Καινή Διαθήκη μέ νεολληνική δημοτική μετάφραση τῶν ἔξι καθηγητῶν (Σ. Ἀγουρίδη, Π. Βασιλειάδη, Ι. Γαλάνη, Γ. Γαλίτη, Ἰ. Καραβιδόπουλου, Β. Στογιάννου) 1989 .

Αρχιερατικόν, ἐπιμ. + Διονύσιου Μητροπολίτου Σερβίων και Κοζάνης, Εκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι 1999.
Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος Β΄, Ἀπολογητικός τῆς εἰς τὸν Πόντον φυγῆς ἐνεκεν, και αὐθις ἐπανόδου ἐκεῖθεν, μετά τὴν τοῦ πρεσβυτέρου χειροτονίαν, εν ω τι το τῆς ιερωσύνης ἐπάγγελμα, J.P. Migne (P.G.) 35.

Θεοδώρητου Κύρου, Ἑρμ. εἰς Α΄ Τιμ. 3 , J.P. Migne (P.G.) 82, 805.

Θεοδώρου Στουδίτου, Ἐπιστολή ΜΘ΄, Ναυκρατίῳ τέκνω, J.P. Migne (P.G.) 99.

Ισίδωρου Πηλουσιώτη, Βιβλ. ΙΙΙ, ἐπιστ. 216, J.P. Migne (P.G.) 78.

Ισίδωρου Πηλουσιώτη, Βιβλ. ΙV, ἐπιστ. 219, J.P. Migne (P.G.) 78.

Ισίδωρου Πηλουσιώτη, Βιβλ. V, ἐπιστ. 21, J.P. Migne (P.G.) 78.

Ιωάννου Χρυσοστόμου, Ομιλία 37, 3 εἰς Πραξ., J.P. Migne (P.G.) 60.

Ιωάννου Χρυσοστόμου, Ομιλία 14 τῆς Β΄ πρὸς Κορινθ., J.P. Migne (P.G.) 61.

Ιωάννου Χρυσοστόμου, Ομιλία 13 εἰς Τίτον 1, J.P. Migne (P.G.) 62.

Ιωάννου Χρυσοστόμου, Θεία και Ἱερά Λειτουργία (ἐκ τοῦ Μικροῦ Ἱερατικοῦ), Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, (Ἐκδοση ΙΒ΄), Ἀθήνα, 2009.

Πηδάλιον τῆς νοητῆς νηός, τῆς Μίας Ἀγίας, Καθολικῆς και Ἀποστολικῆς τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησίας : Ἦτοι ἅπαντες οἱ ἱεροὶ και θεῖοι κανόνες τῶν αγίων οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῶν τοπικῶν, και

των κατά μέρος θείων πατέρων, ελληνιστί μιν, χάριν αξιοπιστίας εκτιθέμενοι, δια δε της καθ' ημάς κοινοτέρας διαλέκτου, προς κατάληψιν των απλουστέρων ερμηνευόμενοι παρά Αγαπίου Ιερομονάχου, και Νικοδημου Μοναχού. Εκδόσεις Αστήρ, Αθήναι 1993

Ράλλη Γ.- Ποτλή Μ., *Σύνταγμα των Θείων και Ιερών κανόνων των τε Αγίων και Πανευφήμων Αποστόλων, και των Ιερών Οικουμενικών και Τοπικών Συνόδων, και των κατά μέρος Αγίων Πατέρων*, Τόμοι 6, Αθήνησι 1852-1859.

Βοηθήματα

Ευθυμίου Γεώργιου (Πρωτ.), *Αυθεντικοί Ποιμένες της Εκκλησίας*, Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα 2006.

Ζηζιούλα Ιωάννου, *Η Ενότης της Εκκλησίας εν τη Θεία Ευχαριστία και το Επισκόπω κατά τους τρεις πρώτους αιώνας*, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 2012.

Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια, τόμ. 12, εκδ. Μαρτίνος Αθ., Αθήνα 1962-1968.

Καψάνη Γεωργίου (Αρχιμ.), *Η Ποιμαντική Διακονία κατά τους Ιερούς Κανόνες*, Εκδόσεις Άθως, Αθήνα 2003.

Κονιδάρη Ιωάννου, *Εγχειρήδιο Εκκλησιαστικού Δικαίου*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2000.

Κοτσώνη Ιερώνυμου (Αρχιμ.), *Προβλήματα της «Εκκλησιαστικής Οικονομίας»*, Εκδόσεις Δαμασκός, Αθήναι 1957.

Κοτσώνη Ιερώνυμου (Αρχιμ.), *Κανονικόν και Εκκλησιαστικόν Δίκαιον, Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια (Θ.Η.Ε.)*, Τόμος 7, Εκδόσεις Αθ. Μαρτίνος. Αθήναι 1962-1968.

Κρικώνη Χρήστου, *Η Αυθεντία της Εκκλησίας, το Κύρος της Παραδόσεως της και η Διδασκαλία των Πατέρων*, Univercity Studio Press, Θεσσαλονίκη 1998.

Κυρίλλου Αλεξανδρείας, Επιστολ. XVII, J.P. Migne (P.G.) 77.

Ματζουνέα Ε., *Εκκλησιαστικό Ποινικό Δίκαιο*, Αθήναι 1979.

Ματσούκας Νικόλαος, *Δογματική καί Συμβολική Θεολογία Α΄. Εισαγωγή στη Θεολογική Γνωσιολογία. Τα τρία αξιώματα τού Χριστού*. Εκδόσεις Πουρναρά. Θεσσαλονίκη, 2000.

- Μουρατίδου Κων., *Το δίκαιον της χάριτος και οι σπουδαιότεραι διαφοροποιήσεις εν τη εκκλησιαστική διοργανώσει*, Εν Αθήναις 1967.
- Μπουγάτσου Ν.Θ., «Αγαμία του Κλήρου», *Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια (Θ.Η.Ε.)*, Τόμος 1 , Εκδόσεις Αθ. Μαρτίνοσ. Αθήναι 1962-1968.
- Μπούμη Παναγιώτου Ι., *Κανονικόν Δίκαιον*, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 2002.
- Νικολαΐδη Νικόλαου, *Αποστολικοί Πατέρες, Γραμματολογική και Θεολογική προσέγγιση*, Εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2002.
- Πατσαβού Ηλία, *Η είσοδος εις τον κλήρον κατά τους πέντε πρώτους αιώνας*, Αθήναι 1973.
- Σκουτέρη Κων., «Ιστορία των Δογμάτων», τόμος 1, Αθήνα 1998.
- Τρωιάνου Σπ., *Τα περί την θρησκείαν εγκλήματα εις το νομοθετικά κείμενα των μέσων βυζαντινών χρόνων*, Δίπτυχα, τομ. Α΄, Εταιρεία Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μελετών, Αθήναι 1979.
- Τρωιάνου Σπ., Πουλή Γ., *Εκκλησιαστικό Δίκαιο*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2003.
- Φειδά Βλασίου, Κανών (Καν. Δικ.), *Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος-Λαρούς-Μπριτάννικα*, τόμ. 32, Αθήνα 1988.
- Φειδά Βλασίου, *Εκκλησιαστική Ιστορία Α΄*, Αθήναι 1997.
- Φειδά Βλασίου, *Ιεροί Κανόνες και Καταστατική Νομοθεσία της Εκκλησίας της Ελλάδος*, Αθήναι 1998.
- Φιλιππότη Ευάγγελου, *Η Εκκλησία υπό το Δίκαιον*, Αθήνα 1915.
- Χαρκιανάκη Στυλιανού, *Περί το αλάθητον της Εκκλησίας εν τη Ορθοδόξω Θεολογία*, Αθήναι 1965.
- Χριστινάκη Π.Ειρήνης – Γλάρου, *Critical restoration and use of Tim 3: 6 within the holy canons/ Κριτική Αποκατάσταση και χρήση του Α΄ Τιμ. 3:16 στους ιερούς κανόνες [Νομοκανονική Βιβλιοθήκη 24]*, εκδ. Επέκταση, Αθήνα 2009.
- Χριστινάκη Π.Ειρήνης – Γλάρου, *Το δίκαιο των ιερών πραγμάτων της Ορθόδοξης Εκκλησίας, Ιστορικοκανονική Θεώρηση μέχρι και τους μεταβυζαντινούς χρόνους*, Ηρόδοτος, Αθήνα 2013.
- Χριστινάκη Επαμ. Παναγιώτη, *Η Απόπειρα Εκκλησιαστικού εγκλήματος. Μελέτη νομοκανονική ιστορικοσυγκριτική. Διατριβή επί διδακτορία*, Αθήναι 1978.

- Χριστινάκη Επαμ. Παναγιώτη, *Θέματα Κανονικού και Εκκλησιαστικού Δικαίου Α΄*, Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα 1994.
- Χρήστου Κ.Παναγιώτη, *Ιωάννου του Χρυσόστομου οι περι Ιερωσύνης λόγοι*, Εκδ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1952.
- Χρήστου Κ.Παναγιώτη, "Ιγνάτιος", *Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια*, τόμ. 06, εκδ. Μαρτίνος Αθ., Αθήνα 1965.

Συντμήσεις

Αποστ.	Αποστολικοί Κανόνες
Α΄	Α΄ Οικουμενική Σύνοδος
Β΄	Β΄ Οικουμενική Σύνοδος
Γ΄	Γ΄ Οικουμενική Σύνοδος
Δ΄	Δ΄ Οικουμενική Σύνοδος
Πενθ.	Πενθέκτη Οικουμενική Σύνοδος
Ζ΄	Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδος
ΑΒ΄	Α΄ και Β΄ Συνόδου
Αγκύρ.	Της εν Αγκύρα Συνόδου
Νεοκ.	Της εν Νεοκαισαρεία Συνόδου
Γάγγρ.	Της εν Γάγγρα Συνόδου
Αντιοχ.	Της εν Αντιοχεία Συνόδου
Λαοδ.	Της εν Λαοδικεία Συνόδου
Σαρδ.	Της εν Σαρδική Συνόδου
Καρθ.	Της εν Καρθαγένη Συνόδου
Βασ.	Μεγάλου Βασιλείου
Γρ.Νύσ.	Αγίου Γρηγορίου Νύσσης
Κύριλ.	Κυρίλλου Αλεξανδρείας
Θεοφ.	Θεοφίλου Αλεξανδρείας
Θ.Η.Ε	Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια
ΡΠ	Ράλλη Γ.- Ποτλή